# HIERARCHIA

ABO

# O ZWIERZCHNOSCI W CERKWI BOZEY.

OD

Wieleb: Oycá IANA DVBOWICZA, Archimándryty Monásterá Dermánskiego, w Druk zá dozwoleniem Stárszych podána.

WE LWOWIE,
W Drukárni Colleg: Societatis IESV,
v Sebástyaná Nowogorskiego.
Roku Páńskiego / 1644.

Ioannes Biroscii dono ipsius authoris

# Insigne Illustris: Domus GEMBICIANÆ.

A. G.



D. G.

E. L.



DRogi związku iedności / gdźie twoy rząd pánuie /
Tám w miłey wßytkich zgodźie ßczeście obfituie.
Ty w pokoiu poważne dźiełá odpráwuieß /
A woienne rosterki ná rękách piástuieß.
Przez ćię ku Bogu Wiárá / y z Marsem złączona
Mądrość / przez ćię z Infułą godność ziednoczona
Mießka w Sármáckim polu. Tenći obraz sławny
Dźielnych spraw w sobie nośi Dom GEMBICKICH dawny.

IASNIE WIELMOZNEMV Y NAYWIELEBNIEYSZEMV PANV,

*Iego Mośći Xiedzu*

# ANDRZEIOWI GEMBICKIEMV,

Z Bozey y Apostolskiey Stolice,

## Biskupowi Łuckiemu. &c.

**Pánu y Pátronowi moiemu Miłośćiwemu / długowiecznych lat y szczęśćia.**

K*Ażdemu Człowiekowi zosobná dał Bog wszechmogący v Ecclesiastyká roskazánie o bliżnim swoim, Iáśnie Wielmożny y Naywieleb: Pásterzu, á to osobliwie w stanie postánowionym Kápłáńskim, z powołánia y Vrzedu własna iest, áby duśse Chrystusá Páná krwią odkupione ná zbáwienną drogę prowádźili. Ztąd znáiąc się tą być związ ánym powinnośćią, á obawiáiąc się przymowki Páńskiey,* Matth: 20. *ktory po szostey godźinie około iedenastey wyszedszy robotnikow náymowáć do Winnice swoiey, gromił proźnuiących :* Quid hic statis otiosi? *Zárázem przyiąwszy* beneficium in Monasterio Nobili Dermaneń : *od Iáśnie Oświeconego Xiestwá Ostrogskiego, Pánow moich y Dobrodźieiow Miłośćiwych, podiąłem się prace około* **Hierárchiey /** *álbo*

albo o Jednośći Cerkiewney/ według ſczupłych śił moich, ná pozyſkánie owieczek, quæ perierũt de gremio Ecclesiæ (Bráćiey rozumiem moiey ritus Græci) & à verò legitimoq; Romano Pastore diſuniowánych. Nie polegáiąc tedy ná własnym rozumie według nauki Pythágoreſowey, ieſli in Politicis v Pogan, dáleko więcey in fidei mysterijs v Chrześćian, piſmem świętym, Doktorámi Kośćielnemi, á po większey częśći Græckimi, infallibilem veritatem, w ktoraby weyźrzawszy aduersarij conticescerent, & resipiscerent, wywiodłem. A gdym głebiey w ſobie rozbierał, iákimbym one kleynotem miał przyozdobić? były oculi mei in manibus Dominorum meorum Reuerendiſſ: Pastorum ritus Græci Catholicorum: iednák Przewielebnego Iego Mośći Oycá Antoniego Siełáwy Archiepiſkopá Rossyey Metropolity obaczyłem instinctum, áby Fascijs splendidissimis GEMBICIANIS okryta byłá. A ſłuszna záiſte, poniewaź źniwá ſnopek (rozumiem Hierárchia) ná ziemi Wołyńſkiey zebrány, ſłuſznie W.M. Illustriſſ: ac Reuer: D. Episc: Luceorien vti Ordinario ofiárowány teź y dedykowány być ma. Ważyłem ſię tedy Iáſnie Wielmo: á mnie wielce Mośćiwy Xiąże Biſkupie Lucki, pod zacnym Imieniem W.M. mego Mośćiwego Páná ten ſnopek ná świát wydáć, ktorego wyſokość Fámiliey doſtoyna ieſt. A luboć Horatius nápiſał: Non clarum nomen auorum, sed probitas vitæ magnum, ingeniumque facit. Y v Iuwenaliſſá: Nobilitas sola est atq; vnica virtus: ále przećie Gratior est pulchro veniens è

corpo-

corpore virtus, *to ieſt, gdy ánimuſże Heroickie powagá Catono-wa, mądrość Aryſtoteleſowa, Areopágitow ſądy, ſtołki Senator-ſkie, Infuły Biſkupie, y pobożność Chrześćiáńſka przy ślicznym vrodzeniu iáſniey oświecáią*, y maximæ ædificationis *ſą. Fá-miliey wáſzey Wielmożności, v Herburtá, Paprockiego, Bielſkie-go, y v drugich Hiſtorykow* originem *znáyduie przed śiedmią-ſet lat, w Xiążęciu ze Skłopy Gniewomirze, Nałęczáninie, ktory ácz pierwey miał ſwoy Herb włáſny, iednákże od Monár-chy Polſkiego Mieczyſłáwá Nałęcz wdźięcznie przyiął: gdy ten pobożny pierwſzy* in Regno *Chrześćiáńſki Pan przez prośby, dáry, ná wiárę námawiał, y ſam chrzcącym ſię ſwoimi rękomá gło-wy zawiezywał*, y hanc Faſciâ *dárował. Znowu Nałęcz po ro-ku 1139. wyſoce wſpomináią Kronikarze, y Kleynotopiſce, zá Krolá Boleſłáwá Krzywouſtego, y ich wierność ku Pánu y męſtwo wychwaláią, gdy w bitwie z Iáropełkiem Xiążęciem Ruſkim ſrogiey, Krolá nie odſtąpili, choć* aleam ſiniſtram belli *widźieli, y owſzem zdrowie ważyli. A iáko on Antypater Aſkálonitá Hero-dá Krolá oćiec v Ioſephá,* antiquit: Iuda: *pierśi przebite, krwią záćiekłe, dla zdrowia Ceſárſkiego podięte, Auguſtowi vká-zywał: á ći głowy w potrzebie zrąmone, pośieczone, vſtrzeláne, przed Krolem dla iego zdrowia y Oyczyzny cáłośći odkrywáli: pobożny Pan, ſam rękomá ſwemi záwiezywał głowy ich, y te Chuſteczki zá kleynot im zbogátemi ſkárbámi dawał, lubo odna-wiał. Opuśćiwſzy inſze tey Nałęczy ozdoby, iáko Wincentego*

*Arcybi-*

*Arcybiſkupá Gnieżnieńſkiego, Anno* 1220. *Tomiſłáwá Cáſtellaná Poznáńſkiego, Roku* 1248. *Thomaſſá Woiewody Poznáńſkiego, Andrzeiá Biſkupá Poznáńſkiego, y drugich: wſpomniwieku náſzego nieśmiertelnych cnoty przykłádu żywotá niektorych, Iáſnie Wielmożny świetey pámięći* Laurentius Gembicki *Striy WM. M.M. Páná*, Archiepiſcopus Gneſneń: Primas Regni, Senatoriæ dignitatis eximius ſplendor & decor, *ktorego kto wyſłowi żárliwośći w pomnożeniu chwały Bożey, y ſtanu Duchownego? niech o tym mowi* Diæceſis Gnæſneń Conſtitut: Petricou. Anni 1621. *Sam Swięty Oćiec* Gregorius XV. *wielce go w liśćie ſwoim* de data Anno 1623. *záleca temi ſłowy*: Egregiam nos ipſius Laurentij pietatem, & Catholicæ Religionis zelum, ac in nos & hanc ſanctam Sedem deuotionem inprimis ſummoperè commendantes. &c. *Po nim WM. moie Mośćiwe Páńſtwo náſtepuie rodzony, Iáſnie Wielmożny Iego Mość Pan Stephan Gembicki Woiewodá teráznieyſzy Łęczycki, ten w młodſzym wieku ſwoim ná ćwiczenie żołnierſkie wielkiemu onemu á nieśmiertelney pámięći godnemu Kánclerzowi y Hetmánowi Koronnemu Ianowi Zamoyſkiemu dány, iáko Oyczyznie ſczęśliwie ſłużył? w świeżey ieſzcze ludzkiey pámięći ieſt wychwalenie Hetmáńſkie onego* in facie totius Reipublicæ *ná Seymie wálnym.*

> Jego dźilność y ſławá znáczna byłá w boiu/
> Znáczny iego porządek y rozum w pokoiu.

*Teyże ſławy ſą Ich MM. Wielm:* Chryſtophorus *Gembicki Stolnik Ko-*

*nik Koronny, y Ioannes Gembicki Wielki Sekretarz y godny Regent Cáncelláryey Krolá Iego Mośći. Owo zgołá* non procul à proprio ſtipite poma cadunt: & fortes creantur fortibus & bonis: nec imbellem feroces progenerant aquilæ columbam, *nápiſał Horatius. Oſobliwie pierwſʒe ma z rodzonych partes iáko pierwſʒym ſtołkiem poſʒánowány Senatorſkim Iáſnie Wielmożny Iego Mość Xiądz Biſkup Krákowſki* Petrus Gembicki, *ten będąc Sekretarzem wielkim, z teráznieyſʒym Krolem Iego Mośćią Pánem ſʒczęśliwie nam pánuiącym ná fortunną puśćiwſʒy ſię drogę pod Smoleńſk, koſʒtu y prace nie żáłuiąc, náwet y ſáme zdrowie odważył, gdy kule nieprzyiaćielſkie gorące w ſtánowiſku iego cel ſobie zákłádáły; ále Bog wſʒechmogący ná dálſʒe go y wyżſʒe Oyczyznie y Kośćiołowi vſługi záchowáł. Cánclerzem potym zoſtawſʒy, iáko dextrè vrząd ſwoy odpráwowáł? wiádomo wſʒytkim. Curia iego nie brákowáłá oſobámi, y przed vbogiemi nie byłá záwárta, ále z łácnym przyſtępem. Nuż* facilitas in expediendis negotijs *známienita v Páná Bogá wyſługa, o co trudnō wieku tego v Pánow wielkich, dla nieczynienia reflexyey, iż táḱże* cinis & vermis *ſą.* In pretio pretium *tám nie było,* nec dabat cēſus amicitias iniuſtas. *Nie doſyć było Vrząd Pieczętarzá wielkiey Cáncelláryey odpráwić, ieſliby go ſpráwiedliwość y ſławá dobra według Terent: nie ápprobowáły. Od śiebie záczynał ſpráwiedliwość, bowiem* ſic agitur Cenſura, & ſic exempla parantur, cùm Iudex alios quod monet, ipſe facit. *Náoſtatek podnieśiony ná Biſkupſtwo Krákowſkie,*

kowſkie, iáko ná nim Vniuuerſo Clero, populoq; pięknym Páſterſkich cnot gronem iáko pochodnia świeći. Moiá rzecz tu dla krotkośći zámilczeć, á do inſzych to rzetelniey iáko w Páſterzu vpátruiących puśćić.

Do WM. M. M. Páná iuż mowę obracam: Widziałeś WM. Stemma, vultus maiorum, & ſtantes in Curribus alteros Æmilianos Fámiliey zacneyſwoiey. Z Anáchárſem iednák Philoſophem nie contentuiąc ſię rodowitośćią, własną przyozdabiaſz z śiebie cnotą, z ktorą nagrodę, Biſkupią Inſułę od Stolice Apoſtolſkiey odnośiſz. A wſtąpiwſzy ná Vrząd Apoſtolſki, iáko vigilantiſſimus Páſterz, rádźiſz o trzodzie powierzoney ſobie, náuką vweſelaſz Kośćioł Boży, á żywotá pobożnośćią buduieſz Rowieczki, o pomnożenie Wiáry Kátholickiey ták in Ritu Romano, iáko & in Græco, y o wykorzenienie Heretykow gorąco ſtáráiąc ſię. Swiádkiem mi ieſt Synod Wárſzáwſki w Roku przeſzłym 1643. ſczęśliwie odpráwowány, ná ktorym pro bono Eccleſiæ & vnione eius, przy Oświeconym Iáśnie Arcybiſkupie Gnieźnieńſkim z drugimi weſpoł Iáśnie Wielmożnymi Ich Mośćiámi Xiedzámi Biſkupámi Koronnemi, y Wielk: Xię: Litewſkiego godnemi Senatorámi, czuynemi Páſterzámi zdrowey mądre rády podaćieś raczył, Swiádkiem y Synod Diœcezyey Luckiey w Roku 1641. odnowiony (ktory przez niemáło lat temporum iniquitate był zániechány) Swiádkiem mowię vigiláncyey wielkiey Páſterſkiey ſą świeże y zbáwienne Conſtitutiones ná nim vchwalone ku dobremu Ecleſiæ, Cleri & populi.

Niechay-

*Niechayże bieżyy tá Hierarchia pod ták zacnym Kleynotem y imieniem dostoynego Biskupá y Senatorá, ktora* Illustriss: Domine *od sługi vniżonego swoiego iako* debitum gratitudinis officij *zá vznáne, hoyne od W.M. M.M. Páná dobrodźieystwá rácz przyiać wdźięcznie, y potym łáskáwym sie stáwić tym, ktorzy w winnicy Páńskiey około pomnożenia świetey Iedności prácuią, y zdrowie wáżą, dáley pomagać nie przestáway. A ia zá tákową WM. łáskę y fawory z Zakonnikámi vbogimi S. Bázylego Bráćią moią, zá zdrowie dobre WM. M. M. Páná, y zá rostropnego y nienáganionego Pásterstwá szczęśliwe powodzenie Páná Bogá prośić vstáwicznie winien zostawam. W Monásterze Dermáńskim. Ianuarij 8. Anno 1644.*

*WM. M. M. Páná*

*nanizszy Bogomodlcá*

*O. Ian Dubowicz Archimandrytá Monásterá Dermáń.*

APPRO-

# APPROBACYA.

IA X. WALENTY SKROBISZOWSKI, Práwá oboygá Doktor / Kánonik y Officyał Generálny Archidiæcezyey Lwowskiey: y do Druku idących Ksiąg Censor. Wiádomo czynię / iż Ksiązki cztery / ktorych Tytuł iest *Hierárchia, ábo o Zwierzchnośći w Cerkwi Bożey:* od Wielebnego Oycá IANA DVBOWICZA Archimándryty Monásterá Dermáńskiego nápisáne / á wprzod przez pewne osoby w pismie ś. biegłe / zrewidowáne / y pilnie przeczytáne / iáko tákowe / ktore nie máią nic przećiwnego Wierze świętey / y owszem do Vniey Kośćiołá Bożego gárnącym się / bárzo pożyteczne: áby były drukowáne pozwoliłem. We Lwowie 8. Ianuarij. Anno Domini, 1644.

O HIE-

# O HIERARCHIEY CERKIEWNEY.

## Kśięgá Pierwſza.

## O CERKWI.

### Rozdział Pierwſzy.

*Cerkiew widoma, iedná, Swieta, Kátholicka, Apoſtolſka, ktora nie błądźi.*

CERKIEW Swieta iedná/ po Grecku Ecclesia, Zebránie ludźi wiernych / ábo wezwánych własnie znáczy: po Polſku poſpolićie Kośćiołem zowiemy; ktorych słow indifferenter y zá iedno Cerkiew / ábo Kośćioł w tych kśiąſzkách záżywáć będźiemy. A ieſt Cerkiew Triumphuiąca (o ktorey teraz milczenie) y Woiuiąca. A o niey te pytánia: Ieſli widoma ná źiemi? Ieſli w wierze nie błądźi? Potrzećie: ktora to prawdźiwa Chryſtuſowá Cerkiew?

Co należy pierwſzego. Cerkiew ieſt widoma: ſą w niey Páſterze/ Biſkupi rządzący/ ſwoich poddánych vczący/ karzący / wyklinájący / y wzaiem Poddáni od nich náuke y Sákrámentá biorący. Ale to wſzyſtko widome; Przetoż Pan / Matth: 18. ℣. 17. każe Cerkwi oznáymowáć/ á ieſliby oney nie vſłuchał / niech będźie iáko pogánin y celnik.

 nik.

nik. Actor: 20. ℣. 28. Pilnuycie sámi siebie / y wszystkiey trzody / nád ktorą was Duch święty postánowił Biskupámi / ábyście rządźili Kośćioł Boży / ktorego nábył krwią swoią. Hebr: 13. ℣. 17. Bądźcie posłuszni Przełożonym wászym / y bądźcie im poddáni.

Powtore: tá Cerkiew koniecznie widoma / gdźie publiczne sądy odpráwuią; Kánony stánowią / spory o wierze znoszą. A to wszystko iest w prawdźiwey Cerkwi Chrystusowey. Apostołowie złożyli Sobor w Ieruſalem. *Dźiciow* 15. Abowiem zdáło się Duchowi ś. y nam / ábyśćie się wstrzymywáli od rzeczy báłwánom ofiárowánych / od krwie / y od rzeczy dawioney. A po czásiech Apostolskich Synody odpráwowano / Niceński / Konstántynopolski / Epheski. etc. ktore y sámi Adwersarze zá własne swoie przyimuią.

*Matth*: 13. & 25. *Ioan*: 10. Potrzecie. Chrystus Pan w Ewángeliey Kośćioł przyrownywa do Niewodu w morze zápuszczonego: do dźiesiąći Panien mądrych y głupich: do owczárni / w ktorey są owieczki y kozłowie; ále to być nie może rozumiano / chybá o Kośćiele widomym. Poczwarte. W słońcu położył / mowi pismo / Bog Przybytek swoy. Augustyn ś. tłumáczy: Kośćioł swoy w świetle / y ná iásni / á nie w zákrytośći postáwił. A ná drugim mieyscu: On iest / práwi / w słońcu położony wszytkiemu świátu / y aż do gránic źiemie obiawiony. Piąta. Tego się vczymy z wyznánia sámego wiáry: *Wierzę iedne święta Kátholicką Apostolską Cerkiew*. Co o widomey Cerkwi nietylko Práwosławni rozumieć każą: ále y Kálwin / y drudzy Heretycy. Iest tedy ártykuł wiáry o iednym widomym Kośćiele. Ták y Oycowie śś. Iren: Chryſosto. Eusebius Cæsar. Epiphan. Cypr. y wszyscy ktorzy z Ewángelią rozumieią / że w Kośćiele pomieszáni są źli y dobrzy. Obiáśniam to podobieństwem

*Psal*: 18. *in Epistol: Ioan. Tracta*: 2. *ad Donatist*: *Epist*: 166. *Lib*: 4. *in examine Ordinandorũ.*

bieństwem Rzeczypospolitey ná przykład: Wenecka álbo Polska Respublica, czy iest widoma / czy nie? wszyscy ią vznáią widomą: Toż y o Kośćiele mowić / á tym sposobem: Trzy rzeczy vważáć sie máią w káżdey Rzeczypospolitey. 1. Zebránie ludźi w Rzeczypospolitey / ábo w Mieśćie. 2. Powierzchowne rządzenie / ktorym Polityckí Mágistrat rządźi swoich poddánych. 3. Affekt wnetrzny / ktorym miedzy sobą iednoczą sie. Pierwsza rzecz y wtora in Republica, y w Kośćiele widome są. Trzećia zás w Rzeczypospolitey / áffekt wnetrzny: á w Kośćiele wnetrzna wiárá y miłość niewidome są. Jáko bowiem powierzchownemi oczymá nie mogę widźieć / ieśli Chrześćiánie w Kośćiele będący / máią wnetrzną wiárę y miłość? ále dla powierzchownego wyznánia to wierzę. Tákże sie też ma w Rzeczypospolitey / ábo w Mieśćie / á iáko Rzeczpospolita widoma iest / ták y Kośćioł. Z tego obiáśnienia łápáczki Heretyckie łátwo sie pláczą: iáko owe. Czego wiárą dochodźimy / iest niewidomo: według onego pismá: Wiárá iest wywodem rzeczy niewidźiánych / ále Cerkiew wierzymy: przetoż. &c. Odpowiádam: Co wiárą dośiągamy / niewidome iest / z tey częśći / z ktorey wierze podległo: iednák z drugiey / z ktorey wierze nie podległo / widome iest. Tego wiele może bydź przykłádow: Apostołowie widźieli w Chrystusie człowieczeństwo / wierzyli Bostwo. We Chrzćie widźimy powierzchowną wodę / y obmyćie: wierzymy wnetrzną śiłę odrodzenia / y grzechow obmyćie. Tákże w Bibliey widźimy pápir / pismo / księgi sáme / á wierzymy co sie w niey zámyka / Słowo Boże bydź. Hebr: 11.

Ten Kośćioł ieden iest / ieden Pan / iedná Wiárá / ieden Chrzest / mowi Páweł ś. przetoż w liśćie do Ko- Ephes: 4.

 rinthyan 1. Cor: 1.

rinthyán vpomina / áby ſie ſtrzegli rozerwánia / á byli iednego rozumienia.
Swięty názywa ſie / iż żaden do niego nie wchodźi / chybá przez Chrzeſt omyty / y poświęcony. 1. Cor: 6. ṽ. 11. Aleśćie omyći / áleśćie poświęceni. Powtore / iż wßytkie Kośćiołá poſtánowienia / Ceremonie / Sákrámentá / náuki do świątośći ſporządzáią. Potrzećie / iż oprocz niego nie máß świątośći. Poczwarte / iż Chryſtus głową iego Swięty nád świętymi. Ani ieſt przećiwno / że w nim wiele złych ſie náyduie: świętą iednák z pomienionych przyczyn / y że wiele w nim świętych ieſt. Popiąte / iż wyznánie iey ieſt święte / áni żadney fałßywey náuki w wierze nie ma y w obyczáiách nic nieſłußne° : przetoż Pſálmiſtá mowi: *Zakon Páńſki niepokalány, świádectwo Páńſkie wierne, przykazánie Páńſkie iáſne.* Jnße záś ſekty Pogan / ábo Philoſophow / Zydow / Turkow / y Heretykow doznáne błędy / y baczeniu przećiwne w ſobie záwieráią. A pusćiwßy ná ſtronę Pogánow / o ktorych wątpliwośći nie máß brzydkich wieloboſtwách ich. O Philoſophách ſtárych toż Theodoretus náucza. Lycurgus Práwodawcá dopußczał cudzołoſtw: Práwá Perſkie inceſtas nuptias cum matribus, filiabus, ſororibus, pozwaláły. Máſſágetowie vmárłych / y ſtárcow ná żywnosć powinnym podawáli. Tybárenowie z wyſokich ſtárych zrzucáli wież: Vſtáwą záś Hirkánow beſtyom / pſom / trupy ludzkie porzucano. Scythowie / Tátárowie / y Litwá niegdyś z vmárłemi ich oraz y kochánkow niewinnych palili żywo. Platonowy Státut ten nalepßy zdał ſie bydź. Ale coż opiſał: coż pochwalił: Horrenda vitia communionem vxorum, nefandam libidinem, extinctionem conceptuum, cædes infantum; & ſimilia. O Máhometanách Alkoran ich vkázuie niezbożnośći: ábowiem w Rozdziale

wtorym przepowiáda wszytkim zbáwienie Zydom/Chrześciánom/ Turkom/tylkoby żyli wedlug swoiego zakonu/ w Rozdz: 6. 28. 47. 48. y na inszych mieyscách / wszytko zgołá blogosłáwieństwo wieku przyszłego w piciu / iedzeniu/ mnostwie żon/rozkoszách cielesnych. etc. vkázuie. Ani słycháć we wszytkim Alkoranie o Duchownych spráwách widzenia/ y miłości Bożey. W Rozdziale 43. powiáda/że się Bog y Anyołowie modlą záMáhometem. Podobne brzydkości v Bonifacyusá Symonety obaczysz. Miedzy inszemi o plotkách Máhometowych pisząc/ y tę brednią powiáda. Bog Arátysá y Márátesá Anyołow zesłał dla sądow ná ziemię / oni się winem vpiwszy/ gdy o społkowánie śliczney białeygłowy żądáli/ związał łáncuchámi żeláznemi ich / y w przepáści ziemie chowa ich do dniá sądu : á Białogłowę posádził miedzy gwiazdámi/ ktorą Jutrzenką zowią. Nie mnieysze zabobony y sprosności w Zydách znáyduiemy / w tych zwłaszczá / ktorzy po Pánu Chrystusie pisáli. A nápierwey w náuce Tálmutowey ( ktora v nich iest słowem Bożym nie pisánym) bez liczby błędow : o ktorych Syxtus Seneński Lib: Bibliothecæ sanctæ secundo. Rábbin Sálomon Tálmudystá ná Rozdział 2. Genesis w tłumáczeniu ná one słowá : *To teraz kość z kości moich,* pisząc powiáda to/ czego vczćiwe vszy nie zniosą. Tenże ná Rozdział 28. toż mowi : Pierwszego dniá Xiężycá ofiáruiećie cáłopalenie Pánu : on czyta cáłopálenie Páńskie/ y práwi o przykazániu ofiáry cáłopalney w dzień nowego Mieśiącá / zá grzech Boży/ ktory popełnił/ gdy świátłość Xiężycá vmnieyszył : o ktorey bayce tenże Sálomon ná Rozdz: 1. ksiąg pierwszych Moyzeszowych práwi / ná ono *Vczynił Bog dwie świetle wielkie.* Tenże ná Deuteronomium Rozdział 4. ná ono *Stworzył Bog człowieká*, powiáda : Bog

Adámá ták wyſokiego ſtworzył / że ſię dotykał głową
niebá. Nuż o ſtworzeniu duß wßytkich ná poczatku świá-
tá záraz/ á gdy w ćiáło duſzá wſtepuie / laſką ábo pálca-
tem vderzy Anyoł dźiećię w żywoćie máćierzyńſkim pod
nos/ zá ktorym vderzeniem zápomina duſzá wßytkiego
co przedtym wiedźiáłá/ á z tego to vderzenia dołek/drwią
Zydźi/ v káżdego człowieká pod noſem. Nuż duß prze-
chodzenie po śmierći do inßych ćiał/ á to ieſli nie doßed-
ßy lát 70. człowiek vmrze/żeby liczbę tę ſpełnił żyćia ná
świećie. Więc o duſzy ćieżkimi zmázáney grzechámi trzy-
maią / że w beſtye w świnie wniść po śmierći zá pokutę
muśi/ potym znowu do ćiáłá ludzkiego náwroći ſię/ á iuż
wyßedßy z ćiáłá/pod krzeſłem Bożym odpoczywa. Opu-
ßczam Ryby Lewiátáná wielkość według nich / od koń-
cá Oceanu/áż do drugiego końcá / y Szoroboru wołu /
niezmierney wielkośći/ ktore źwierzetá/ báią Zydźi/ Bog
im vſtáwiczny bánkiet po ſądnym dniu nágotował. y in-
nych wiele báiek Tátárſkich / Zydowſkich / ktoż y wyli-
czyć może.

O Heretykach ſtárych toż ſię vkázuie : Owi Gnoſty-
cy iák ſproſni byli/ wymowić wſtyd nie dopußcza/zábijáli
niemowiątká / tłukli one w moździerzach / publicznie ſię
ná zbrodnie zchadzáli. Epiphánius o tym y Báronius
*Haereſ:26.* Roku 120. Kárpokrácyanow náuká byłá o wykonániu
wßyſtkich złośći káżdemu / y ktoryby tego nie vczynił /
wroćić ſię do ćiáłá duſzá iego ma/áż wypełni miárę wßel-
kich niezbożnośći: Y ták ono mieyſce Mattheußá Ewán-
*Matth:5.* gelisty : *Nie wynidzieß ztámtąd, áż oddaß oſtatni pieniążek*, tłumá-
czyli. Montaniſte áby meczennikámi zoſtáli / z gor ſię
*Epiph: hae-* zrzucáli w wodę/ w ogień. Auguſtyn o tym/ Theodore-
*reſ:27.* tus : y drugich co wiedźieć iák śiłá tych niezbożnośći/
*Epiſt: 50.* o ktorych czytáć Dámáſcená o Heretyctwách.
*lib:4.*

Kátho-

Kátholicki powszechny názywa się z trzech miar: względem mieyscá / iż po wszystkim świecie. Mar: 16. v. 15. *Idac ná wszystek świát, opowiádaycie Ewángelią wszytkiemu stworzeniu.* Względem czásu / Dan: 2. Wzbudźi Bog krolestwo / ktore się ná wieki nie rozproszy. Nád to względem ludźi / ktorzy máią bydź zbawieni: w widomym bowiem Kośćiele otrzymawáią zbáwienie; á żaden bez niego być zbáwionym nie może. Pieknie ś. Augustyn wywodźi: Y dáie przyczyny tego: Bowiem w Kośćiele sámym ofiáre odkupienia Bogu przynoszą: bowiem w sámey winnicy prácuiacy zapłátę biorą: w sámym korabiu Noego ludźie pod czás potopu nie zginęli: bo członek ktory w ćiele nie iest / martwy iest. Serm: de Tempore 181.

Do tegoż służy mieysce v Izáiaszá: Będą otworzone bramy twoie vstáwicznie: we dnie y w nocy nie będą zámknione / áby noszono do ćiebie moc narodow / y krole ich áby przywiedźiono. Bo narod y krolestwo / ktoreby tobie nie służyło / zginie. A tá iest roznicá między Synágogą Zydowską á Kośćiołem Chrystusowym / iż oná tylko w gránicach Pálestyny zámykálá się / y trwálá tylo do czásu przyszćia Chrystusowego / y oprocz iey zbáwieni byli ludźie Niniwitowie / ná przykład y drudzy. Ten zás powszechnie do skończenia świátá trwáiacy / y okrom ktorego zbáwienia nie mász. Katholikámi się zwáli in primitiua Ecclesia Práwowierni. Báronius w Roku 43. zkąd Pacianus mawiał ad Symph. Jmie mam Chrześćiánin / á przezwisko Cátholik / ono mię zowie / á to vkázuie. Rozd: 60. v. 11.

Apostolski ieszcze rzeczony: iż od nich poczatek y pomnożenie wźiął po okręgu świátá. Zá ich idźie náuką: Choćby Anyoł z niebá przepowiádał nam mimo to co oni nam przepowiedáli / niech będźie przeklectwem. Jż trzyma successyą Biskupow od sámych Apostołow / Tertullian Rom: 16. v. 18. Galat: 1.

tullian o tym lib: de præscript: hæret. cap: 20. Názywa sie y Oblubienicą Kościoł/ Oseæ 2. ℣. 19. Ephes: 5. ℣. 31. A táką/ ktora iest pánną záwżdy. 2. Cor: 11. ℣. 2. Oblubieńcowi Chrystusowi/ á z boku iego wyszłá. Ioan. 19. ℣. 34. mowi August. Jáko z boku pierwszego Jádámá śpiącego/ wyszłá Jewá Oblubienicá iego: ták z boku wtorego Jádámá ná krzyżu vśpionego/ wykształtowan iest Kościoł Oblubienicá Páná Chrystusowá. Jeszcze domem názywa sie 1. Timot: 3. Abyś wiedźiał iáko sie masz spráwowáć w Domu Bożym/ ktory iest Kościoł Bogá żywego.

*Tracta: 120. in Ioan.*

Náostátek Filarem y vmocnieniem prawdy. 1. Tim: 3. Ze nietylko ma w sobie prawdę wiáry/ ále ią też potwierdza/ y podpiera: ták iż prawdá wiáry z nászey strony wspiera sie ná świádectwie/ y ná powadze Kościołá. Przetoż Augustyn ś. contra Epist: Manich. c. 5. & Serm: 191. de tempore, powiedźiał: Jabych Ewángeliey nie wierzył/ by mie nie wzruszáłá powagá Kościelna. Záczym idźie/ iż Kościoł Kátholicki nigdy zbłądźić/ y prawdy odstąpić nie może. Zbłądźiły pomiestne Kościoły/ iáko niżey obaczysz; á ten Kátholicki obietnicę ma Páná Chrystusową. Matth: 16. y bramy piekielne nie zwyćiężą go. Ktorego miey to ográniczenie ábo Definicyą. Jest zebránie wiernych iednego wyznánia Chrześćiáńskiego/ w vczestnictwie Sákrámentow Chrystusowych/ pod rządem należnych stárszych/ á zwłaszczá iednego powszechnego Chrystusowego Namiestniká ná źiemi. Trzy są częśći tey definitiey: wyznánie wiáry/ vczestnictwo Sákrámentow/ y poddáństwo ku należnemu Pástwo Sákrámentow/ y poddáństwo ku należnemu Pásterzowi. Przez pierwszą wyrzuceni są z Kośćiołá wszyscy niewierni/ y ktorzy nigdy nie byli w Kośćiele/ iáko Zydźi/ Turcy/ Pogánie/ y ktorzy byli á odstąpili/ to iest Heretycy/ y Apostatæ. Przez wtorą Catechumeni, y w

klątwie

klątwie będący / bowiem ich do Sákrámentow Communiey nie przypuszczáią. Przez Trzecią Schiśmátycy / iż należnemu niechcą podlegáć stárszemu. A tę trzecią część ográniczenia ták obiáśniam. Jest w Kośćiele Chrystus iáko winna máćica: Ioan: 15. y iáko głowá ( przez głowę rozumiey zwierzchność / rządzenie / Monárchę / Pásterzá Kośćiołá ) Ephes: 1. & 4. 5. y Colos: 1. á wierni iego iáko látorośle tey to winney máćice / y członki tey głowy. Jest tedy Kośćioł ćiáło nieiákie żywe / w ktorym iáko w człowieku iest wnętrzny duch / to iest wiárá Boska: y pozwierzchowne ćiáło / to iest członki / ktore żyią tym duchem. Vważ dla dostátecznieyszego wyrozumienia tey rzeczy. Iż dwá są sposoby / przez ktore głowá rządzi insze członki: Pierwszy przez wnętrzne influxus (ábo wlanie) iáko od źrzodłá wylewáią się Spiritus sensitiui, á iáko Słowacy názwáli / *duchy czuwstwenne*, w insze członki: Drugie przez powierzchowne rządzenie / ktore w tym zależy / iż głowá przez rozum / wolą / widzenie / słuch / y insze zmysły / prostuie insze członki w sprawách y dźiełách powierzchownych. Chrystus w tym żywoćie rządźił dwoiáko / y pierwszym sposobem przez wylanie łáski swoiey / y drugim przez powierzchowne rządzenie: teraz iuż będąc w niebie przez śiebie pierwszym rządźi sposobem / á drugim záś przez swoich namiestnikow widomych. Z tych powiedamy być napierwszego Piotrá ś. ktorego odchodząc do niebá Pan nász z liczby dwunastu Apostołow obrawszy / vczynił Naywyższym swoim Namiestnikiem / y Archiereiem. A po nim ći ktorzy nástąpili ná mieysce onego. o czym będźie niżey mowá.

# Rozdźiał II.

## *Ieſli ieſt Cerkiew ſedzia wſzytkich controwerſiy?*

POtrzebne to bárzo pytánie y napierwſze bydź ma/ poniewaz ná nim wſzytkie controwerſye zawiſly / tedy y tá o Hieráchiey Cerkiewney. A idźie z owey przeſzley náuki: Kośćioł nigdy nie bładźi: y nie od rzeczy tu położone. Powiádamy tedy/że ieſt ſedźia wſzyſtkich controwerſyi Kośćioł/ to ieſt Sobor powſzechny z ſwoim nawyżſzym ſtárſzym.

Dowod 1. wzgledem ſámego Sedźiego / ktorego vrzad ieſt miedzy dwiemá ſwárzacymi ſie zdánie dáć zá iednym przećiw drugiemu / á żeby ſtrony przyiely. A tego piſmo nie może dokazáć / iáko widźimy w Lutrách/ Kálwinách o Chrzćie dźieći/ o przeznáczeniu/y o Eucháryſtyey żwáwo ſie ſwárzacych.

Dowod 2. wzgledem piſmá ſámego: Dwie w nim rzeczy vpátrowáć/litere y wyrozumienie iey/iáko w człowieku duſze y ćiáło. Literá zábija/mowi Apoſtoł/záczym in-
2. Cor: 3. nego ſedziego y tłumáczá trzebá / ponieważ ten nie może
August: de bydź ſedźia / ktory záprowadza w bledy. To o Zydách ná-
tempor: ser: piſał Apoſtoł; ktorzy áż po dźiśdźień zaſlone máia ná
70. ſercu ſwoim/ gdy ſie czyta Moyzeſz. Ale nietylko Zydow/ ále y wielu Heretykow gołe piſmo zábiło. Sábellianow
Ioan: 10. z niewyrozumiáney litery/*Ia y Oćiec iedno ieſteſmy*, vczyli tylo iedne bydź perſone / ktora ma imioná Oycá/ ile ſtworzenia wſzytkiego Auctor. Syná / iż przyiał przyrodzenie ludzkie: Duchá ś. ile nas poświaca przez łáſke. Aryanow litery ſie trzymáiacych: *Oćiec wietſzy ieſt náde mnie*: porzućiwſzy Kośćiołá rozumienie według człowieczeńſtwá/ bo według Boſtwá Oćiec y Syn iedno ſa. A zkad Máce-

cedoniani Duchowi ś. vwłaczáli: iedno z litery zábiiáiącey. Duch wßytko wybádywa tez głebokośći Boże. A tákim sposobem wywodźili: Duch wybádywá wßytko/tedy pyta: Kto pyta/wątpi: á kto wątpi/nieumie/nie zna: zá tym kto nie zna/Bogiem nie iest. Lecz Cerkiew to mieysce ták tłumaczy: Duch wßytko wybádywa/to iest przenika/ogárnywa. Ták kśiegi Paralipomenon, y Psálmistá: czytay Theodoretá/Theophiláktá/Thomam w tłumáczeniu tego mieyscá. 1. Cor: 2. Psalm: 7. 2. Paral: 7.

Manichæi z niewyrozumiáney litery powiádáli Stáry Testáment przećiwny być Nowemu. Stáry. Człowiek stworzony ná wyobráženie Boże. Nowy zás człowieká powiáda być z dyabłá. Stáry/Bog odpoczął od wßytkiego dźiełá dniá śiodmego. Nowy/że y po dźiśdźień dźiáłá. przećiw ktorym Augustyn ś. Genes: 1. Ioan: 8. Genes: 2. Ioan: 5.

Nie mniey zbłądźili y Pelágiani dla litery sámey: *Syn nie poniesie niepráwośći Oycowskiey.* záczym wnośili; przetoż grzech pierworodny nie spada ná wßytkie. Przećiw ktorym Augustyn tákże.

Zbłądźili też y owi/ktorzy słowá Janá ś. włásnie á nie figuralnie nowy Jerusalem/y 1000. lat krolowánie tu ná źiemi rozumieli. Táki był Pápiás/Ireneus/Iustinus mczennik. y Tertullianus wspomina. Báronius Roku 264. Jeronim/Augustyn/y Láctáncyus w Przedmowie kśiegi 18. ná Izáiaßá/o Mieśćie Bożym. Apocal: 20

Drugiey części tego wywodu probuie: iáko literá sámá zábiia/ták wyrozumienie iey częstokroć ćiemne y zátrudnione: zkąd wiele sporow od czásow Apostolskich y dotąd wyrástáło o włásnym rozumieniu ś. pismá: nie może tedy sámo one bydź sędźią. Rádźimy sie pismá: ono toż mowi co pierwey rzekło/ioty iedney nie przyda/á tu o nie swárzą sie: Coż czynić: vdáć sie do podánia y po-

 wagi

wagi Kośćielney: ná przykład/ Chrystus mowi: *Kto nie*
Ioan: 3. *odrodzi sie z wody y Duchá.* Luteráni z Kátholikámi przyznawáią tu mowę o potrzebie wody do Chrztu / ále Kálwin przeczy. Jákoż go pokonáć że tu mowá o wodzie prawdziwey: á zwłászczá że y ogień do Chrztu v Lukaszá 3.
Luc: 3. dołożony/ á pewnie nie zá sam rozumiány bydź ma. nizkąd inąd iedno z powagi Kośćiołá vżywánia y podánia Kálwiná pokonáć.

Drugi przykład Chrystus postánowił ná ostátniey Wieczerzy Eucháryſtyą/ y mowi: *Iedzcie, piyćie.* Záżył tám y vmywánia nog/ y mowi: *Maćie ieden drugiemu nogi vmywáć.* Sámi Adwersarze przyznawáią pierwsze słowá przykazánie o pożywániu Sákrámentu / á o vmywániu nog nic. Zkądże tá wiádomość / że nie iest przykazánie obowiezuiące ovmywániu nog/ iedno z podánia kośćielnego.

Exod: 18. Dowod 3. Swiádectwo z Testámentu stárego: gdźie czytamy / gdy lud Boży począł sie sporządzáć ná ksztáłt nieiákiey Rzeczypospolitey duchowney: siedźiał Moyżesz iáko kśiążę y głowá onego Kośćiołá; á ná wszytkie wątpliwośći około Zakonu Bożego wszęte odpowiádał/ áni ludźi odsyłał do duchá iákiego obiáwiáiącego. Támże gdy według rády Teśćiá swego vstánowił mnieyszy Mágistrat/ ktoryby sądźił / záwżdy iednák sobie záchował wątpliwośći około religiey; abyśmy wiedźieli/
Ioseph lib: że ieden ma być Trybunał powszechny/ gdźie wszyscy tłu-
2. przeciw mácżenia Zakonu Bożego szukáć máią/ y polegáć ná nim.
Apio. A żeby nie rzekł kto: Moyżesz był Polityckie Xiążę á nie
Psal: 98. Kápłan naywyższy. Pláce: mowi pismo: Moyżesz y Aa-
Exod. 28 29 ron miedzy Kápłany iego: á Samuel miedzy temi ktorzy wzywáią imienia iego. Do tego Moyżesz poświącał ofiáry/ száty/ Kápłány/ y nawyższego Archiereiá/ záczym większy niż Aaron/ ácz extraordinarie osobliwie ná to od Bogá postá-

zá postánowiony. O tym Kápłáństwie Moyzeszowym
piszą ss. Oycowie Dionys: Eccles: Ierar: c. 5. Jeron: ná
Jowiniáná. Grzegorz Názyán: przed Nissen. Polichron
w żywoćie Moyzesz. August: ná Psalm 98. Są y inne
mieyscá stárego Zakonu Pismá ś. gdźie odsyła Bog do
nawyższego Kápłaná w sądách Zakonu. Deut: 17. 2. Paral:
19. Aggæi 2. Malach: 2.

Dowody z Nowe° Testámentu. *Kto Kośćiołá nie słucha, zá* Matt: 18. y
*Poganiná ma być poczytány.* Ná Káthedrze Moyzeszowey śie- 23.
dzących słucháć Pan każe/ á oni máią bráćią swoie potwier Luk: 22.
dzáć. Słucháć osobliwie Pásterzá nawyższego. Páweł
szedł do Jerusalem/ áby sie zniosł około Ewángeliey (któ- Contra Mar
rą iuż opowiádał) z Piotrem. Ná co Tertullian/ Augu- cion. cont:
styn/ Jeronim piszą: Kośćioł nie wierzyłby Páwłowe- Faustũ lib:
mu przepowiádániu / iesliby iego Ewángelia od Piotrá 2. Epist: 89.
nie byłá ztwierdzona/ poniewasz onemu kazano páść ad August.
owieczki / o czỹ szerzey niżey w controwersycy o Stárszeń-
stwie będźie. Y záwżdy gdy trudnośći w Nowym Zako-
nie wszczynáły sie / do Kośćiołá / do Soboru po wiádo-
mość áppellowano. Ták gdy sie v pierwszych Chrześći-
an wszczęły spory o Obrzezániu / Synodálnie ie rostrzy-
chneli/ choć mogli Páweł y Bárnábás Apostołowie Du-
chem ś. nápełnieni roztrząsnąć / á nie vczynili / iednák
áby swoim przykłádem vkazáli / że spory o wierze y nabo-
żeństwie do naywyższych stárszych odsyłáne być máią. A co
większa / y pismá ná podpárćie wieczystośći obrzezánia / Genes: 17.
y záchowánia stározakonnych ceremoniy nie przywodzą.
Bo iesli wiecznego obrzezánie przymierza/ toć y w nowym
Zakonie być miáło. Ani wprzećiw o obrzezániu sero iuż Deut: 3.
w nowym Zakonie wywodźili / ále zgołá bez tego wszyt- Ierem: 4.
kiego/ zá rządem y przytomnośćią Bostą zámykáią: Vpo-
dobáło sie Duchowi ś. y nam.

Dowody z Cerkiewnego zwyczáiu: wieku drugiego áż do roku 200. Vrosło pytánie o święceniu Páschy: wiele y Soborow Prowincyálnych ná tym było / żeby z Zydami 14. dniá pierwszego księżycá / choćby Niedźielá przypadáłá / ábo nie / obchodzono. Dekretem Rzymskiego Papieżá Wiktorá á Cerkwi powagą zniesiono to mniemánie / Excommunikowáno Azyátyckie Cerkwie przećiwne temu / y zá Heretyki poczytano Quártádecymany: czytay o tym
Lib: 5. hæres: 50. Euseb: Epiphan: Augustin. Tertul. Wieku trzeciego po 200. roku powstáłá Hæresis Nowácyanow / ktorzy náuczáli po chrzćie vpádłych / iákoby Cerkiew rozwiązáć nie mogłá: Przetłumáczono to przez Sobor Rzymski / ná ktorym był przełożonym Cornelius Papież. TenżePapież y o mocy Chrztu od Heretykow práwowiernych sposobem dánego / ná Soborze Rzymskim roztrząsnął / y zákazał znowu chrzćić / choć było wiele sporow o tę y ss. Oycow. Podobnie po roku 300. y przez insze wieki działo się / o czym niżey będźie w Controwersyách o Successorách Piotrá ś.

Zarzut. Jesli Stárszy nawyższy sądźi o pismie ś. poydźie zátym / że Papież ábo Sobor iest wyższy nád pismo / y bierze od nich moc pismo. Ná ktoro obietcyą ták odpowiádam: Nie sądźi stárszy pismo / to iest / ieśli fałsz / ábo prawdę twierdźi / ále tylko tłumáczy ono / y sądźi tylo zdánie moie / twoie; zgołá tylko ludźi prywatnych rozumienia o pismie. Ale ten árgument wiecey przećiw ádwersarzowi poydźie / gdyż on sądźi prywatnie y wiecey. Te trudnosć vprzątnąwszy / á vkazawszy powagę Kośćiołá Bożeᵒ / ktory błądźić nie może. Już teraz o tey Cerkwi członkách mowić będźiemy / pierwey mnieysze wspomniawszy w krotce / do sámey głowy Namiestniká Chrystusoweᵒ przystąpimy / támże dłużey się zábáwiemy / iáko ná tym / o czym przednie intentum iest násze w tych controwersyách.

Rozdział

# Rozdźiał III.

## *O Klerykách, Członkách Cerkwie woiuiącey.*

Klerycy názwáni są od Cleros słowá Greckiego / co znáczy los ábo dźiedźictwo / to iest / iáko Hieronim tłumáczy: álbo że z losu są Páńscy / ábo że sám Pan iest losem y cześćią ich. Słowacy Klerykow názwáli *Prycześnikámi*, to iest / poczytánemi / policzonemi w dźiedźictwo Chrystusowe Boże. Czemu zás dźiedźictwo losem się názywa? Przyczynę pospolićie dáią tę: iż dźiedźictwo ná wielu się losem dźieli. Losem rozdźielił im / mowi Prorok / sznurem pomiaru. Tákże y Láicy swoiego słowá początek od Laon, to iest / lud wźięli / iákoby Láicy lud prosty / pospolity lud. Bronimy tego słowá Clerus, Clericicus przećiw Lutrowi / y drugim Sektarzom z pierwszego listu Piotrá Apostołá. Nie iáko pánuiący nád Klerem / to iest / iáko Hieronim y Oecumenius ná to mieysce pisząc wykłádáią / nád Kśieżą: iákoż y Lewitowie w stárym zakonie do dźiedźictwá Páńskiego osobliwie należeli. Powtore Sobor Niceński pierwszy wyráźnie wspomina Kleryká w Cán: 1. gdy w te mowi słowá: [ Jesliby kto z potrzeby gwałtowney w chorobie od lekárzá ábo od pogan trzebieńcem został / vpodobáło się / áby ten Klerykiem zostawał: Jesliby zás zdrowy to vczynił / ten choćby był Klerykiem / niechay poniecha swoiego vrzędu / y od tego czásu Ordines poświecenia nie máią mu być dáne.] A w Kánoniech 2. 3. 8. 17. 18. y 19. nic inszego nie wspomina / iedno o Poświecániu Klerykow.

*Epist: ad Nepotianum.*
*Leuit: 20.*
*Num: 3.*
*Psal: 15.*
*Psal: 77.*
*Rozdz: 5.*

Wiecey Synodow o tym nie wspominam / gdyż ten Sobor wielkiey wagi y v sámych Adwersárzow iest. W czym zás rożnią Clericus á Laico, masz w Práwidłách

Apostolskich / Can: 3. 12. 15. Ci Klerykowie abo sludzy kościelni idą porządkiem / po Papieżu Pátryárchowie; o tych wzmianka iest ná Soborách Wśeleńskich część / y z pismá stárego Zakonu / y tymże imieniem názywa się v Oycow ss. Rzymski Papież iáko pierwszy Pátryárchá. Pátryárchá iest iákoby Archipater, to iest pierwszy nád Oycámi nawyższy Oćiec. Wźięte to imię z stárego Testámentu z kśiąg Páralipomenon: Gdźie Xiążętá rodow / tákże w Dźieiách Apostolskich synowie Jákobowi 12. ábo pokolenia Jzráelskiego Oycowie / Pátryárchámi názwáni. Lecz w nowym Zakonie lubo 12. Zwolennikow Páńskich Apostołow było / przećię po nich 12. Pátryárchow nie nástępuie / ále gdźie tylko Piotr ś. Apostoł ábo vczeń iego śiedźiał / tám Pátryárssa Stolicá. Kárdynałowie po Papieżu záraz idą tákże / czytay o nich Tom: 1. Concil. ná Synodźie Rzymskim od Biskupow 284. pod Sylwestrem Papieżem odpráwowánym o Dyákonách / Kárdynałách 7. w mieśćie Rzymskim. Co zás to imię znaczy? Principales, pierwszych / od ktorych drudzy záwiśli / iáko drzwi ná zawiásach / z tąd bowiem cnoty kárdynálne / wiátry / y punktá niebios kárdynálne zwykły názywáć się. Augustyn wspomina to imię / obiáśnia Leo tego imienia pierwszy Papież. Klerykow / prawi / Kośćiołá Rzymskiego Kárdynałami názywamy / przeto iż nawyższemu Biskupowi nabliższy są / ktory iest iáko Cardo wszytkiego Kośćiołá / á iáko ná zawiásie obracáią kieruią się drzwi / y zátrzymawáiąią się / ták też nawyższego Papieżá stárániem vtwierdza się wszytká Cerkiew.

*Wśeleńśki, toż co y Powszechny.*
*1. Paralip: 8.*
*Actor: 7.*
*Can: 6.*
*Lib: de Baptismo. Epist: ad Mich.*
*1. Tim: 3.*

Episkopi. á tych Páweł ś. do Tymotheuszá wspomina / znáczą własnie Superintendentes z Greckiego / Inspectores, Custodes, to iest / Dozorce / Strożowie.

Archiepiskopi ábo Metropolitani iáko pierwszy Episko-

Epiſkopi: bowiem Mitra matricem znáczy/ á Polis Miá-
ſto; zowiemy tedy Metropolitánmi/ iż w onych miáſtách
ſą przełożeni/ ktore miáſtá rozumieią ludźie być iáko mát-
ki w oney kráinie.

Chorepiſkopi/ ábo Choræpiſkopi názwáni ći byli/
ktorzy niekiedyś po wśiách y miáſteczkách ſtáránie ná
mieyſcu Epiſkopim mieli o duſzách / iáko teraz Parochi Epiſt: 3.
czynią: á zwano ich / mowi Dámáſus Papież / Villa- Can: 3.
rum Epiſcopos, Chora bowiem Greckie ſłowo Kráinę / Can; 8.
Wieś/ znáczy. Abo ráczey iáko Synod Neoceſáriyſki /
Antyocheńſki vczą / iákoby Namieſtnicy Biſkupow:
Chora bowiem może y mieyſce znáczyć. A miedzy tymi
Chorepiſkopámi byli iedni co właſnie Epiſkopſkie po-
świecenie bráli; ále zwáni Chorepiſkopi / że nie mieli
właſnego Kośćiołá / ále w cudzey Diæcezyey ſłużywáli /
iáko dźiś Titulares Epiſcopi, ktorych Suffrágánami/ iá-
koby pomocnikámi zowiemy. o nich Sobor Antyocheń- Can: 10.
ſki. Drudzy záś byli tylko Presbyteri; y o tych Dámáſus
Papież: ktorym nie godziło ſię y ſámych Dyákonow po-
świecáć/ á poświecony bywał od iednego Biſkupá.

O poſtánowieniu Biſkupow / y drugich ſług kośćiel-
nych vważyć pilno / iáko tákową rzecz / z ktorey pozná-
wamy/ gdźie Kośćioł prawdźiwy: w tey tedy ſpráwie to
troie znaydźie ſię/ Electio, Ordinatio, Miſſio. Obránie
ieſt náznáczenie oſoby pewney ná przełożeńſtwo Kośćiel-
ne. Ordinatio ieſt Ceremonia święta/ pewne obrządki/
ktoremi przyſzły Biſkup pomázuie ſię y poświąca. We-
zwánie záś ábo poſtánie Jurisdykcyą dáie / y rzeczą ſá-
mą Páſterzá y Przełożonego czyni. A opuśćiwſzy mowę
o Obrániu y poſtániu/ mowmy o ſámey Ordinácyey/ ábo
ſtánowieniu ná ſtan Duchowny. Nie mogą Swietcy y
lud poſpolity poświącáć Biſkupá/ y inſzych ſług Kośćiel-
nych.

nych. To wyświadczáią Concilia / Oycowie śś. osobliwie pismo ś. Zwyczay ludu Bożego: sam Moyzesz Kápłan y Episcopus poświęcił Aárhoná. Philo Historyk Żydowski o Moyzeszu: Ten práwi / był żywot y zeszcie Moyzeszá Królá y Zakonodawce / Proroká / y Episkopá. Hieronymus, August. Nazianz. Orat: ad Greg: Nissen. Ordines, ábo iáko Słowacy názywáią Czyny Poświecenia / siedm ich / mnieysze y więtsze: Mnieysze / Ostiarius, Exorcista, Ceroferarius, ábo Acolytus, y Lector: Słowacy ich Odzwiernym, Záklinátelem, Swieszczenoscem, Czetcem przezwáli. Więtsze Hypodiaconus, Diaconus, Presbyter. Vznawáią te siedmioráką liczbę Clemens Papież vczeń Apostolski / Dionysius Areopagita, Ignatius Bogonośiec / pisząc do ludu Antyocheńskiego: Saluto Presbyterum vestrum, saluto Diaconum, &c. Pozdrawiam / práwi / wászego Presbyterá / pozdráwiam Dyákony / pozdrawiam Subdyákony / Czytelników / Odźwiernych / Exorćistow. Cypryan w księgách 2. w liśćie 10. wspomina Mettyusá Hypodyákoná od siebie postánego / y Nycephorá Akolytá: y w księgách 4. listu 5. pisze / że poświęcił ná Lectorstwo Aurelium, y Celerinum. y księ: 5. list 14. wspomina z Clemensá pomienionego Presbyterá Exorcysty / Lectorá.

Psal: 98.

Lib: 3. Nalowinia-ná.

Constitut: Apost. lib: 8. de Ierarh. Ecclesi: c. 5

Tegoż wieku pisał list Cornelius Papież do Fábianá Antyocheńskiego / z ktorego te słowá v Euzebiuszá są położone. Ten tedy ktory Euangelium przywłaszczał / niewiedział w Kośćiele Cátholickim bydź iednego Biskupá / gdźie widział Presbyterow 46. Dyákonow 7. Subdyákonow 7. Akolitow 42. Exorcystow y Lectorow z Odźwiernemi 52. Opuszczam Concilia Láodyceńskie / Can: 24. Kárthágińskie 4. Can: 2.

Lib: 5. hist: cap: 33.

A żebyśmy zosobná o káżdym wkrotce rzekli:

Odźwier-

Odźwierni ſą/ ktorym święte wrotá poruczáią: oni Heretykow wyłączonych. ec. odpędzáią: tych to vrząd y władzą przeczytawſzy Zywot ś. Chryzoſtomá y Ambrożego obaczyſz. Exorcyſtom duchy nieczyſte záklináć dána ieſt moc: Ten dar wypędzenia dyabłow wiele z Swiętych/ á oſobliwie Apoſtołowie święći mieli; zá ktorych czáſow gdy śiłá Energumenow do Kośćiołá dla vleczenia zbiegáło ſię/ ſámi Słowem Bożym zábawiáiący ſię/ zlećili ten vrząd pewnym oſobom/ dawſzy ná to im błogoſłáwieńſtwo/ y Exorcyſtámi ich názwáli. Juſtinus temi słowy: Oni/ prawi/ przez imię Jezuſá Chryſtuſá poprzyśiężeni od nas/ ſłucháią. Cyprian w liśćie do Demetryaná: O/ prawi/ ieſlibyś ſłyſzeć ich/ y widźieć chćiał/ iáko od nas wyklináią ſię y męczą duchownemi y modlitwy biczámi. Toż własnie y w kśięgách 4. liſt 7. Tey mocy nie máiący oni ſynowie Scewy/ iż ſię wypędzáć dyabły ważyli/ ſzkárádnie od nich pokaráni ſą. Sobor przeto Láodyceńſki zákázuie/ áby żaden nie exorcyſował áni publicznie/ áni prywatnie/ ażby od Biſkupá ná ten vrząd był poſtáwiony. Carthaginen: Concilium IV. Can: 7. opiſuie iego poświecenie: Gdy/ prawi/ ſtánowią Exorcyſtę/ niech bierze z rąk Biſkupich kśiążkę/ w ktorey nápiſáne ſą exorcyſmy/ ábo wyklinania/ mowiącemu do niego Biſkupowi: [Weźmi/ á miey w pámięći/ miey moc kłádźienia rąk ná Energumeny/ lubo ochrzczone/ lubo do chrztu gotuiące ſię.]

*In dialog: cum Tryphone.* *Tertul: de Coron: Mil.* *Actor: 19. Can: 26.*

Trzeći ſtopień ieſt Lectorow/ ći máią ſtárego y nowe° Zakonu kśięgi głośno y rozdźielnie czytáć w Cerkwi; wſzákże iednak nie ma ſię to rozumieć od nich o czytániu Ewángeliey: Dyákońſki bowiem to vrząd ieſt/ przetoż Sobor Láodyceńſki/ Can: 15. vpomina/ áby żaden oprocz Dyákoná/ nie ważył ſię śpiewáć w Kośćiele Ewángeliey.

*Cyprian: lib: 2. epiſt: 5. lib: 3. epiſt: 22.*

Obrzodki poświecenia Lectorá/ Carthagin:4. Concil. Can: 8. opisuie.

Czwarty stopień Ceroferariorum, ma te powinność przy wietszych sługách Kościelnych/ iáko przy Subdyákonách y Dyákonách / kiedy v Oltarzá służo / ma być przytomnym / y im służyć. Do tego przy Liturgiey świece nosić / á zwłaszczá kiedy czytáio Ewángelia: y názywáio ich Acolutámi / od Acolutheo, co sie tłumáczy/ iśdź zá kim.

Wiekße stopnie / ktore y świetemi názywamy/ so trzy. Hypodyákoni. ich vrzod iáko imie sámo vkázuie Dyákonowi do Oltarzá służyć / bo máio ßáty święte/ naczynia/ chleb y wino do Liturgiey gotowáć; á czásow dźiśieyßych y wode ná rece podáwáć przy Służbie Bożey. Carthag: IV. Concil. Can: 5. Toletan: IV. Can: 27. wspomináio/że przy poświeceniu ich/dáie sie im prożny Kielich / y Discus, ábo Pátyná. O tegoż powinności náucza Synod Remeński Can:4. czytáć przy Liturgiey Epistołe/ábo Apostoł / iáko Ruś mowi / powinni.

Figurowáli tych Subdyákonow stározakonni Náthyneyczykowie / byli to Gábáonitowie / ktorzy nośili wode y drwá do Kośćiołá/iáko czytamy v Josue. Wźiete to imie od Náthán / to iest / Dał: ztod Náthynei / iákoby dárowáni Kápłánom ná vsługe Kościelno / pierwey od Jozuego / potym od Dawidá: y przetoż one z Kápłány liczo. O czym Hieronim ná podánie Hebráyskie ná Párálipomenon pißoc.

Cap: 9.
1. Paral: 9.

Acter: 6.

Drugi z wiekßych stopniow iest Dyákonowie/ći so sludzy Stołu Bożego: przełożeni byli nád skárbámi Kośćielnymi w vsługowániu/ y nád zbierániem ofiar/ ábo oblátiey. A oprocz tego ich vrzod czytáć Ewángelio ná Ambonie

bonie w Kościele / iáko się wyższey námieniło. Vstáwi-cznie iść záBiskupem. Przetoż Anáklet Papież w liście 1. zowie Dyákonow oczymá Biskupiemi: iemu o wszystkim oznáymowáć / obaczywszy ktorzy w mieście pobożnie / á ktorzy nieprzystoynie żyią. Ná Duchowieństwo gotuiące ych się do niego przywodźić: Chrześćian vpominać często / áby Liturgiey pilnowáli / á niegodni ábo Catechumeni z Cerkwie áby wychodźili. Kánon Soboru Niceńskiego 14. dokłáda / że przedtym Láikom Ciáło Páná Chrystusowe rozdawali w niebytności Kápłáńskiey: A Iustinus w Apologiey pisze / iż y do chorych nosili. Tegoż y Cyprian Serm: de lapsis poświadcza / iż Krew Páńską ludziom rozdawáli. Teraz ieszcze v Grekow y Rusi przy Liturgiey Dyákonowie Kielich z naświętszym Sákrámentem narodowi vkázuią / vpomináiąc áby do Stołu Páńskiego godnie / z stráchem Bożym / miłośćią y z wiárą przystępowáli. Do tego Páweł ś. zda się zmierzáć według tłumáczenia Oycow śś. gdy mowi o Dyákonách: Máiący táiemnice wiáry w czystym sumnieniu. 1. Tim: 3. O ich vrzędźie ták Ignácyus ś. w liśćie 5. nápisał. A Dyákonowie słudzy táiemnic ( to iest Páná Chrystusowych Sákrámentow ) máią się ná wszytkim dobrze spráwowáć / bo nie są iadłá y picia sługámi / ále słudzy y sprawcy Kościołá Bożego. Figurowáli Dyákonow Lewitowie w stárym Zakonie. Num: 8.

Nawiętszy ze wszytkich stan iest Kápłáństwá / názywamy w tym stanie będących Presbyterámi/to iest/Stárszemi/ nietylko dla zupełnych y stałych lat/ktorych do tego stanu bárzo potrzebá / ále więcey dla náuki y rozumu stałego. Zowiemy ich ieszcze Iereiámi, częśćią dla tego /iż oni Bogu są poświęceni / częśćią iż ich vrząd iest Swiątośći rozdáwáć. Táka zacność y wysokość Kápłánow / iż

 ich Bog

Malach: 2. ich Bog Záſtępow Anyołámi ſwoimi náżywa. Chryzo-
ſtom s. o Ozyaſzu Krolu: Kápłáńſtwá / práwi / thron
ná niebie poſádzony ieſt. A ktoż to mowi? Sam niebie-
ſki Krol: Cokolwiek bowiem zwiążećie ná ziemi. &c. Y ni-
żey: Pan ſłucha ſługi / co ten oſądźi / to y on ná gorze
ztwierdza / á miedzy Bogiem á człowieczym ieſteſtwem
ſtoi Kápłan.

Haeres: 75. Pytánie. A ieſtże Presbyter iedno co y Biſkup? Od-
afferet. Roz: powiádam. Aërius náuczał (poświadczáią o tym Epi-
53. phánius y Auguſtyn) iż mu Biſkupſtwá nie dano / zá
iedno Epiſkopem y Presbyterem bydź / iáko dźiś Lu-
terani y Kálwini dźierżą. Ale Kośćioł Kátholicki rozny
ſtan kłádźie / ábowiem ſam Biſkup Kápłány ſtánowi / y
Oyce Kośćiołá czyni. Kápłáni záś ordynowáć nie mogą
tylko chrzćić / á tym ſpoſobem Kośćiołowi rodźić ſyny:
ták náuczáią Dámáſus Papież / Sobor Antyocheńſki /
Ancyráńſki Can: 12. Chryzoſtom / Hieronim / Theophi-
lákt / Oecumenius. A że to práwo ieſt Boſkie / ztąd vká-
zuie nie ważne vczynione poświecenie / gdyby nie Bi-
ſkupi poświecáli Kápłany. o czym Gregorius III. w li-
śćie do Bonifácyuſá. Dámáſus o Chorepiſkopách.

Lib: 3. Dowodzę powtore: Krzyżmo Biſkupi tylko po-
Epiſt: ad świecáią: Damaſus Pa. Leo Pap. ad Epiſc: Germaniæ.
Chorepiſ. Dionyſ: de Eccleſia Ierarch. Rozdz: 4. 5. Potrzećie /
Exod: 28. z figury Zakonu ſtárego probuie: iż ſtárſzy Aaron był / po-
y 40. tym Kápłani. A że iurisdictia nie według zebránia ieſt
Leui.: 8. mnieyſzych Kápłánow / ále wedle Biſkupá: iáwna z kśiąg
Num: 3. 4. Deuteronomium Rozdź: 17. Co też przyznawáią Ma-
y 20. gdeburgenſes Centuriatores, że Biſkupi to ſą w Kośćie-
le / co byli Arcykápłáni w ſtárym teſtámenćie. Nádto
ſtwierdza ſię to z ſámego rozdźielenia Apoſtołow śiedm-
dźieśiąći / po pierwſzych náſtąpili Biſkupi / po wtorych
Kápłá-

Kápłáni. A tego wszyscy Oycowie zgodnie náuczáią: Sobor Cesárienski / Anákletus Papież / Hieronim w liśćie do Márcelli o błędách Montaná: Augustyn / Leo Epist: 88. Damasus Papa in Psal: 44. Awo zgołá ten zwyczay stáry záwsze w Cerkwi był. O tym Páweł ś. mowi: przećiw Presbyterowi nie przyimuy skárgi / chybá zá dwiemá ábo trzemá świádkámi: gdźie widzimy / że Biskup był śędźią Presbyterow zá czásow Apostolskich. Ták że Ignácyus w liśćie do Philádelph: Dobrzy / práwi/ Kápłáni są y sludzy słowá / lepszy iednák Biskup / ktoremu powierzone są święte świętych secretá Bozkie. Clemens Can: 40. Tertullian de Baptismo. Can: 13. Epist: 2. 1. Tim: 5.

IV. Dowodzę z Soborow / ná ktorych tylko Biskupi iáko Xiążętá decretowáli. Euseb: c.23. A drudzy piszą: że od sámych tylko Biskupow odpráwowáne. Nádto / ná wielu czytamy mieyscách o wyklętych Káplanách od Biskupow / á nie opák. Sobor wtory Kárthágineński / Can: 8. 9. Oni sámi w Kośćiołách throny máią / co iest znákiem władzy. z kod roskázowáć sposobem Xiążąt miánuią się od Oycow ss. Chrysostomus o Kápłáństwie / Ambrosius o godnośći Kápłáńskiey / Názyán. Náostátek y to ná dowod służyć może: Iż Grecká Cerkiew inszego Episkopá nie miewa / chybá Zakonniká / nie dla czego inszego / iedno że Episkopski stan rozumie bydź doskonálszy: Presbyterom zás wolno y żony v nich mieć / iáko pospolićie miewáią Swięcey Popi. Jednák ieśli to zgołá im chwalić niech się poráchuią / odsyłam ich do Chryzostomá ś. in Tomum 1. de Patientia Iob, Homil: 2. Gdźie słowá Páwłá ś. 1. Tim. 3. rozbieráiąc mowi: Et præterea ( Apostolus) dixit: vnius vxoris virum; non ea ratione quòd id nunc in Ecclesia obseruetur: Oportet enim omni prorsus castitate Sacerdotem esse orna-

ornatum. &c. Non quòd legis loco posuerit, sed quòd errori ignoscebat. á w Słowieńskich Xiegách w Márgháritie fol: 309. ták to świádectwo przetłumáczone czytamy: Seho radi (Apostoł) recze iedinoy zeny muza, ne poneze se hranimoie wo Cerkwi, dostoit bo sowerszennoiu czystotoiu winczanu byti Iiereiu. &c. A niżey: Ne poneze zakon połozy, no ponie suszczym wo prelesti popusti. Abowiem w primitywney Cerkwi / gdźie trudno było o Presbytery / á ználazł się żonę máiący kto godny/brano go ná Kápłáństwo/rozwodu nie pozwaláiąc z małżonką: ále żeby ták trwał / y po śmierći żony swoiey drugiego małżeństwá nie brał / czego było záraz potrzebá/iedno że záßły przysięgi miedzy nimi / y nierozerwáne małżeństwo / trudno było. A to iest / co mowi Złotousty: errori ignoscebat Páwel ś. O tymże y Grzegorz Nisseński lib: de virgin: cap: vltimo. Cyril: Hierosol: Catech: 12. á Epiphan: contra hæres. bárzo iáśnie. Swiete Kápłáństwo ma być z dźiewic nawięcey / ábo z Pustelnikow: á gdyby tych nie stáło / tedy z tych ktorzy się od własnych żon powśćiągáią. Ale o tym dosyć/y o wßytkich 7. Czynách. Przystąpmy do naywyższego Kápłaná/ y Namiestniká Páná Chrystusowego.

# KSIĘGA WTORA.

## O ZWIERZCHNOSCI PIOTRA S.

## Rozdźiał I.

*W ktorym sie obiáśnia mieysce v Máttheußá w Rozdźiale 16. położone.*

CHRISTVS Pan / mądrość nawyżßa / wiedząc że rząd nie dobry iest od wielu / postánowił iedne° nawyżßego Namiestniká swoiego w Kośćiele swoim. Że złe Democraticū, ábo Aristocraticum regimen pogáństwo rozumem sámym przyrodzonym tego dochodźiło / przetoż ieden z ich Philosophow przednich: Entia nolunt male disponi, Vnicus ergo Princeps. A drugi z Poetow Iliáde 2. nápisał: Nie dobre pánowánie od wielu / ieden niechay będźie Krol yrządzcá / iáko y słońce iedno: Iákoż Páństwá y Prowincye nie czym sie dźielą / iedno mnostwem Monárchow / Krolow / Kśiążąt / y liczbą ich. A iż Kośćioł ieden po wßytkim świećie / ieden ma y stárßy iego być: á lubo Bog niewidomie rządźi krolestwem káżdym / przećie iednák widomy Krol nie znośi sie: ták y w Kośćiele. Zgolá nic máß páństwá / źiemie / miástá / domu / gdźieby stárßego nie było; á gdźie bez niego / to y bez porządku. Máły czás Trybunałow / mnieyßy Seymikow Powiátowych / y tám nie bez rządźcow / Márßałkow: bá y w sámym niebie / gdźie Tworce widzenie: zá-

*Aristoteles in Politicis, & in extrema parte Physicorum. Homerus Iliad.*

czym nawyżßy porządek/nie bez Stárßego iednák miedzy Duchámi niebieſkiemi. Dáleko to więcey w Cerkwi Chryſtuſowey woiuiącey znáydowáć ſię ma / iáko w iákim woyſku porządnie vßykowánym: ktorey dla trwáłośći Duchá ś. przytomność obiecano/ iż y bramy piekielne iey nie przemogą.

Zakon ſtáry/ iáko Theophiláktſuper Matt. cap: 26. vważa/ roſkazał/ áby iednego nawyżßego Biſkupá (Zydzi) przez wßytkie dni żywotá iego mieli. Wſpomina Ozeaß Rozdź: 1. nád Judą y Jzráelem głowę iedne. Jeſli trzebá tey Monárchiey Duchowney Zydom było w Páleſtynie/ ábo w iednym kąćie świátá záwieráiącym ſię: To teraz gdy Kośćioł po wßytkim świećie ieſt rozßerzony/ y in omnem terram exiuit ſonus eius, & in fines orbis terræ verba eius, żeby roſtyrkow okázye ſię znioſły (o ktore nie trudno w ták wielkiey ßerokośći narodow/ iezykow / obyczáiow ) dáleko iednego nawyżßego Arcybiſkupá ſłuſniey potrzebá: ktoremu iednemu przodkowánie / mowi Cypryan ś. de vnitate Eccleſiæ, dáie ſię/ áby ſię ieden Kośćioł / y iedná Stolicá pokazáłá. y w liśćie 55. do Korneliuſá Papieżá / powiáda / że nie zinąd poßły kácerſtwá/ odßczepieńſtwá ſię národziły / iedno iż o iednym Archiereiu nawyżßym Chryſtuſowym w Kośćiele iego Namieſtniku nie myślą.

Hieronim ś. w kśiegách ná Jowiniana temiż niemal słowy: [ Miedzy dwunaſtą Apoſtołow iednego Pan obrał/áby zá poſtánowieniem głowy okázya odßczepieńſtwá znieśiona byłá. Tey tedy Cerkwie Chryſtuſowey Namieſtnikiem y ſtárßym nawyżßym był Piotr ś. Apoſtoł. A ná dowod tego/mieyſce v ś. Ewángeliſty Mátt: w pomienionym Rozdź: położone ieſt: *Ty ieſt Piotr, á ná tey opoce zbuduię Cerkiew moię, á bramy piekielne nie zwyćiężą iey.*

Mowił

Mowił Chrystus do Piotrá pierwey: Ty bedźieß názwány Cephás (Ioan: 1.) co śie tłumáczy Piotr. Syryyskim ięzykiem Pan do Vczniow mowił/w ktorym Cephás znáczy kámień wielki/y do zniesienia ćiężarow sposobny/ záczym fundámentálny: iákoż y sam Ewángelistá kámieniem słowko to Cephás przetłumáczył/ gdy rzekł/ Co śie wykłáda opoká. Swiety Jan Ewángelia po Grecku pisał/ y tłumáczył Cephás Syriáckie po Grecku Petros iáko y Petra, iedno/ to iest/kámień znáczą; ále że do męzá mowá/rzekł: Petros Petrus, á nie Petra. Obiecał tedy Chrystus Symonowi/ że miał być názwány Cephás/ zyśćił temuż synowi Joannowemu/ á nie inßemu/y názwał go tu: Tyś iest Piotr/ to iest Cephás/ Opoká/ y ná tey opoce zbuduię. etc.

Bázyli ś. obiáśniáiąc to mieysce/ mowi: Petra, inquit, propter fidei excellentiam Ecclesiæ ædificationem in seipsum suscepit. Piotr/ práwi/ dla wiáry wyborney ná sobie sámym Kośćiołá budowánie przyiął. A w Homiliey/ ábo iáko my Słowacy zowiemy w Besidie o pokaianij. Kámień zowie śie Piotr/ nie iáko Chrystus kámieniem iest/ále iáko Piotr/poniewaz z istnośći iest Chrystus nieporußonym kámieniem/á Piotr dla kámieniá: choćiaż bowiem dostoieństwo swoie Pan dáie inßym/iednák sam nie wyzuwa śie z niego. Swiátłośćią iest/ á mowi: *Wy iesteście świátłośćia świátá.* Kápłánem iest/ y Kápłány czyni. Baránkiem iest/ y mowi: *Oto ia posyłam was iáko owce pośrzod wilkow.* Kámieniem iest/ y kámień vczynił. *Lib: 2. contra Eunomium.*

Chryzostom/ábo iáko my Słowacy zowiemy Złotousty. Rzekł Chrystus do Piotrá: Ty iesteś Cephás/Piotr/ to iest/ kámień. y Homil: 55. Iáze Bohu iedinomu swoistwenna sut, ieze hrichi razriszáty, y ieze neprekłonnu Cerkow sotworyti, y wo tolikom wołn pryrazenij, y *Homil: 14. in Mat.*

nij, y człowiká rybáriá, kámeni wsiákoho y ziáwiti twerdijszá wselennij ratuiemy wsey. w Łáćińskim textćie ślicznie te słowá brzmią: Nam quæ Deus concedere solus poteſt, peccatorum ſcilicet remiſſionem, & vt Eccleſia tot tantiſq; fluctibus, impetu irrumpentibus immobilis maneat, cuius paſtor & caput piſcator homo, atq; ignobilis terrarum orbe reluctante adamantis naturam firmitate ſuperet. Tenże támże niżey. Sia iemu obiſzczáiet dáti, iákoze otec ko Ieremij besiduia hłahołáſze. iáko ſtołpá midiána, y iáko ſtinu połozych tia, nò ónoho vbo iedinomu iázyku, ſehoze wsiudy wſelennyia. to ieſt: Temu (Piotrowi) obiecuie dáć iáko ociec do Hieremiaszá mowił: Jáko słup żelázny y mur postáwiłem ćiebie/ ále onego iednemu narodowi/ á tego wszytkiemu świátu. Teńże ná Psalm 50. Słyſzy cztò recze Hoſpod Pétrowi, Stółpu oſnowániiu, ſehò rádi imienuiem Petr, iáko vtwerzen byſt. Słuchay co rzekł Pan Piotrowi filárowi/ fundámentowi/ dla tego názwánemu Piotrem/ poniewaž vmocniony był. A niżey. Filar Cerkiewny/ fundáment wiáry/ Piotr wierzch y głowá gromády Apostolskiey. Tenże Chryzostom o fáłszywych náuczyćielách/ Serm: 13. Pò iſtynni Petr Błáženyi, Petr wirnyi kámen, ná nemze ſozdà Cerkow Chryſtòs. Jstotnie Piotr wierny kámień / ná ktorym zbudował Cerkiew Chrystus. Piotr klucze niebieskie dźierży.

*w Márgáry-ćie.*

Hipolit w kazániu o dniu sądnym. Piotr kámień Cerkwie y wiáry / ktorego błogosłáwionym vczynił Chrystus Bog nász / vczyćiel Cerkiewny/ pierwszy vczeń / ktory klucze krolestwá ma.

S. Dámáscen o Bárlámie. Wierzchowny vczeń kámień wiáry Piotr.

Theophiláktus ná Záczáło 67. Mátth. Rozdz: 16.

Oddá-

Oddáiet Hoſpod Petrowi mzdu dáiá iemu wélie, ieze ná nem ſozdáti Cerkow. Nágradza / práwi / Piotrowi / dáiąc mu wielkie rzeczy / iż ná nim ma budowáć Cerkiew. Pátrz iáko mowi Doktor Cerkiewny / nie ná wyznániu Piotrowym tylo / ále ná Pietrze buduie Chryſtus Pan Cerkiew: nie boi ſie ták mowić / iáko niektorzy lękáią ſie dźiśieyſzy. Tenże ná Łukaſzá Rozdź: 108. Ty vbo Petrè obráſzczſia vtwerdi Brátiiu twoiù, sè bo ti ieſt lipo, iáko ſomnóiu ſuſzczu kámeniu Cerkwi y vtwerzéniiu. to ieſt: To tobie przyſtoi iáko temu / ktory zemną ieſteś kámieniem y vmocnieniem. Vważ to słowko zemną (lubo iáko w Łáćińſkim textcie położono / poſt me) obaczyſz że to coś známienitſzego dano Piotrowi / niż inſzym Apoſtołom. A niżey zárąz támże czytay potężny dowod / że Piotr przyiął rząd y ſtárſzeńſtwo nád wſzytkim świátem. Ephrem ná Przemienienie Páńſkie od oſoby Chryſtuſowey mowi do Piotrá: Aſzce zdi prebûdem Petrè, iâze ti rekòch káko zbudet ſia? y Cerkwi na tobì kako wozhradiat ſia. Jeſli tu zoſtániemy (ná gorze Thabor) Pietrze comći obiecał iáko ſie ſpełni? y Cerkiew ná tobie iáko ſie zbuduie? Miał Duchá Bożego Ephrem ś. toć mu wierzyć potrzebá: Ze one słowá Páńſkie ná tym kámieniu zbuduię Cerkiew / rozumieią ſie ná Pietrze zbuduię.

Cyrilus Jeroſol. w Ohłâſzenij. to ieſt / Cathech. Werhownyi Apóſtołom, y Careſtwa Nebeſnaho kluczar Petr. Przełożony nád Apoſtołmi / y kroleſtwá niebieſkiego klucznik Piotr. Tenże Cáthech: 2. y 11. zowie go kśiążęćiem Apoſtolſkim. Łáćińſkich Doktorow / krotkośći ſłużąc / świádectwá opuśćiłem.

Zarzut. Chryzoſtom in Matt: Homil: 54. mowi: Ná wyznániu wiáry zbudował Chryſtus Cerkiew.

Odpowiádam: Chryzoſtom ſobie przećiwny być nie może

może/iákoś wyżey widział mieyscá iego pism. Rozumieć sie tedy ma to wiáry wyznánie/że nie ma być niewidome/ y nie ná powietrzu sie znáyduiace: ále iáko w Pietrze: y nie ná Symonie Joánowym synu simpliciter, ále iuż iáko ná Pietrze wiernym/ opoce/ zbudowána Cerkiew/ ktorey bramy piekielne nie przemoga. A toć iest własnie mowić zbudowána Cerkiew ná Pietrze: że Piotr po náwroceniu swoim/ y dániu mu pásterstwá nád wszytkimi zá żywotá swoiego był nawyższym Namiestnikiem Chrystusowym/ y rzadzca Cerkwie iego: á po śmierći iego spádło ná succesorow iego sámych/ y w tey spráwie modlił sie do Bogá Oycá Syn/ áby wiárá tá w widomych nie vstáwáłá nawyższych iego namiestnikách/ co y po dźiś dźień widźiemy.

# Rozdźiał II.

*Drugie mieysce Ewángeliey*, Ioannis 21. *Rozdź: obiáśnia sie.*

CHRISTVS Pan mowił do Piotrá: Symonie Jonaszow á miłuieszże mie wiecey niż ći? gdy odpowiedźiał/miłuie. Rzekł Pan: Pás owce moie. á iáko w Greckim textćie położono zgodnie z Słowieńskim: Pás iágnietá. Drugim rázem y trzećim mowi Pan: Pás owce moie/ to iest/ iáko Oycowie świeći tłumácza/ nietylko pospolitego człowieká/ ále y sámych Pásterzow pás. Te ś°. Janá słowá Bázyli wielki vważáiac w kazániu 10. w Regułách Zakonnych o Posłuszeństwie náuke dáie o Przełożonym. Y semù od samóho Chrystâ nakazûiemi iesmi Petra Pâstira Cerkwe swoiêia pò sobi postawláiuszczu: Pêtre bò reczè lubiszylimiâ pácze sich? Pâsi owcâ

owcá moiá. Tego od sámego Chrystusá náuczyliśmy się/ ktory Piotrá po sobie Pásterzem Cerkwie swoiey postá- wił: Pietrze bowiem rzekł/ miłuieß mie nád tych/ pás owce moie. Chryzostom w Homiliey 88. ná Janá temi słowy: Hlahólet Simonu Petrù: pási owcâ moiâ y cztò vbo sich pretek, semu ô tych besíduiet, izbran bò od Apostoł bi, y vstá Vczenikom, y werch líku. Mowi Chrystus Piotrowi: Pás owce moie: czemu inß ych pominawßy iemu o tym práwi? iż wybornieyßy od Apo- stołow był/ y vstámi Vczniow/ y głowá liczby ich. Ták Chryzostom; zkąd vczymy się/ że inßym Apostołom od Páná nie iest dáne głowne stárßeństwo/ pásterstwo/ tylko iednemu Piotrowi. Támże niżey. Wruczáietze sia predstátelstwu brátij. to iest: dáie iemu przełożeństwo nád bráćią. Y ießcze niżey: Miłuießli mię/ otoś się stał prze- łożonym nád bráćią. Támże. o tymże pátrz w sámymże Chrysosto. Tenże Oćiec ś. w kazániu O Pokaiánij. Pet pokaiániem páki wozweden byst ná perwûiu czest, y prystawlénie wsich Cerkwey powselenney iemù poruczi, y bolszà y pokazà. Piotr/ práwi/ przez pokutę ná pierwßą dostoyność przywrocon iest/ y przyśtáwstwo nád wßytkimi Cerkwiámi po wßystkim świećie polećił mu/ á nád wßytkie Apostoły wywyżßył go. Tenże w Homiliey o fałßywych Prorokách (á iáko w kśięgách Słowieńskich w Márháryćie) Serm: 13. Rcy vbò, o błażennyi Petre o prelszczáiuszczych y chotiászczych prelstíti stádo Chrystowo; ieze tobi predał iest, y vwirył stáreiszyna Pástyrem. Powiedz nam o błogosłáwiony Pietrze o zwodzących trzodę Chrystusową/ ktorą tobie poruczył y powierzyłći się iey nayśtárßy Pásterz/ y stroż duß nászych. Theophilákt ná Zaczało 77. Ioan. Ponèze konec obidu imiásze snimi, Petru pástwu wselennyiá owcâ poru-
czáiet

czáiet, ne inomuze, no Petrowi siiu dáiet, prezde bo wsich łuczszu, no y mudryiszu tomu. Gdy obiádu koniec miał z nimi (z Apostoły) Piotrowi Pásterstwo wszytkiego świátá poleca / nie inszemu ále Piotrowi to dáie. Niżey támże. Poruczi vbo Petrowi wsich zástuplenije, aszcze bo Iierosolimskij stoł Iiákob priiát, no Petr wselennuiu wsiu. Poruczył bowiem Piotrowi wszytkich w obronę / lubo Jerozolimską stolicę Jákub przyiął / ále Piotr wszystek świát. A iż záżywał tey zwierzchności po Wniebowstąpieniu Páńskim Piotr ś. pismo ś. y Oycowie świádczą / á zwłaszczá Chryzostom ná Rozdźiał 1. Dźieiow Apostolskich. Iáko tepłyi, y iáko vwiren byst od Chrystá o stádi, y iáko perwyi od lika, prysno preznych záczynáiet słowo. &c. perwyi weszczeiu seiu właſtelstwuiet, iáki bo toy o wsich wruczen byw. Ksemu bo recze Chrystos, y ty nikohdá obrátiwsiá vtwerdi Brátiiu twoiu. to iest: Obacz stáránie Piotrowe/iáko w tym zgromádzeniu stárszym iest / y záwżdy wprzod poczyna/ y przed inszymi przodkuie. w tey spráwie (w obieraniu Apostołá ná mieysce Judaszowe) iáko ten ktory wszytkich w reku miał / do niego bowiem Chrystus rzekł: A ty náwróciwszy śie vmacniay Brácią twoie.

Tenże ná Zacżáło 23. Rozdź: 9. Dźie: Apostolſ: ná owe słowá: A było gdy Piotr wiśitował wszytkich: Iákoze nikij Woiewóda óbchódit czyny, sohliadáia káiá byłáby wo iedino sobrána czast, káiáze wo okraszeniij, y káiá by trebowáła pryszestwyiá ieho: Zri wezdi toho obticáiuszczá, y perwie obritáiuszczá siá, iehdá trebi biásze izbráti Apostolá, sey perwyi, iehdá besidowati ko Iiudeom, o ieze neupiwátysia; iehdá isciliti chromaho, iehdá narodu wiszczati, sei prezde inych iest. A po Łáćinie temi słowy: Quemadmodum Dux in exercitu obambu-

ambulans considerabat quæ pars ſit coadunata, quæ ſuo aduentu egeat. Vide vbiq; eum circumcurſare & primùm inueniri. &c. Y w kśięgách 2. o Kápłáńſtwie. Zá owce ſwoie Chryſtus krew ſwoie rozlał / ktore ſtárániu Piotrowemu y potomkom iego poruczył. Tenże ná Rozdźiał 1. do Gálátow ná te słowá: Poſzedłem do Ieruſalem / ábym oglądał Piotrá. Ambroży ś. Przodkowánia / práwi / nie wźiął Andrzey / ále Piotr. Cypryan święty niech zámyka ten Rozdźiał. Piotrowi po zmartwychwſtániu ſwoim ( mowi Pan ) pás owieczki moie / ná tobie iednym buduię Cerkiew.

# Rozdźiał III.

## *Swiádectwá z Modlitw Cerkiewnych, y Hreboriá Metropolity Kiiowſkiego.*

NA dźień śś. Apoſtołow Piotrá y Páwłá ná Wieczerni máłey Iunij 29. ták śpiewamy: Pietrze Apoſtołow fundámenćie / kámieniu Chryſtuſowey Cerkwie / Chrześćiánom przełożony: pás owce ſwoiey owczárniey chwalebnie / báránkow ſwoich záchoway od wilkow chytrych / wybaw trzodę ſwoię od przypadkow złych. Ná święto tychże Apoſtołow ná wielkiey Wieczerni w Meneologium te słowá położone: Iákimiż was chwalebnymi wieńcámi koronowáć będźiemy Piotrá y Páwłá ; támtego iáko miedzy Apoſtołámi zwierzchnego / owego zás ( Páwłá) iáko tego ktory prácował nád inſze. Támże gdźie ſię śpiewa Sławá , ábo Gloria Patri, &c. Znowu nâ Litij, Pietrze nawyżſzy miedzy chwalebnymi Apoſtołámi / kámieniu wiáry. w Sedâlney pierwſzey: Cerkiewne° kámienia nachwálebnieyſze° Piotrá. W Stichiry, po Ewán. *Nieſpor. Wieczerniá iedno to.*

Piotrá kámienia wiernych. ná Wieczerni ná Hospodi wozwách, w dźień tychże ss. Apostołow: Werchównoie osnowánie Apóstołom. X niżey. Y byst Rymu pérwyi Episkop Práwosławnòmu wo hradiech osnowánije y stołp. y we wszytkich tych Hymnách pełno świádectwá / tám odsyłamy czytelniká. w Oktoichu w Stichirách Ewángelskich, y w Switylnách: Po Bozestwennom wostánij swoièm treticèiu Petrowi reczè Hospòd: Lúbiszili miâ ? swoim owcam predłaháiet Pástyre naczálnika. po Bozkim zmartwychwstániu trzykroć Piotrowi rzekł Pán: Miłuieszże mie? nád swoiemi owcámi czyni go przełożonym nád Pásterzmi. Támżevkázuiąc sie Vczniom Zbáwiciel po zmártwychwstániu. Tobie Symonie dał nád owcámi pásterstwo. (wszytkim Vczniom sie vkazał/ á Symonowi Pásterstwo dał.) Te księgi nie w Rzymie są pisáne/ ále po roznych Wschodnich Cerkwiách / á náwiecey w Konstántinopolu / y od Oycow ss. Dámászcená / Theophanesá / y Andrzeiá Krytskiego / y drugich złożone. W Rytuálach/Agendách / álbo iáko my Ruś názywamy w Trebnikách Cerkiewnych / w Czyniech Spowiedźi Chrześćiáńskich / w Modlitwie po Spowiedźi ták mowi Kápłan: Władiko Hóspodi Bóże nász ize klucza Cárstwia twoiého Petrù werchównomu Apóstołu twoiemu wruczy; y nà nèm Cerkòw sozdà, y dał iesi włast człowekolúbia radi swoiého preswiatáho, wiazáti y riszáti hrichì na zemli: Władáiący Pánie Boże nász / ktory kroléstwá twego klucze Piotrowi Zwierzchownemu Apostołowi twoiemu poruczyłeś / y ná nim Cerkiew zbudowałeś / y dałeś iemu moc z swoiey dobroći wiązáć y rozwiązywáć grzechy ná ziemi. Toż własnie w Trebniku Bálábanowym od sámychże przećiwnikow we Lwowie wydánym / ná kárćie 268. w Modlitwie

rozgrze-

rozgrzeszenia położono. W tey modlitwie dwoiákim spo- sobem stárszeństwo Piotrá s. vkázuie sie. Pierwszy/ iż ná Pietrze zbudował Chrystus Cerkiew swoię. 2. Iż iemu dał klucze y wszytkę moc zupełną: á przez klucze nie rozu- miemy tylo moc wiązánia / y rozwiązánia / bo tá dáná wszytkim potym Apostołom; ále Pan mowi: Tobie Sy- monie Pietrze dam klucze iáko iáki przywiley. Rozumieć sie tedy ma przez klucze nawyższa zwierzchność y przeło- żeństwo dáne Piotrowi nád wszytkim Kościołem: to iest/ moc rozsądzánia náuk/ iesli są prawdziwe / ábo fał- szywe: praw stánowienia y zgromádzenia Synodow / pierwszy głos ná nich/ y potwierdzenia ich: moc poświę- cánia y stánowienia Biskupow / y składánia ich / y w po- dobnych; á zgołá nic byłoby coś osobliwego według obie- tnice dano Piotrowi/ gdyby wszytkim potym conferowa- no te klucze iáko iemu sámemu tylko / gdy rzeczono: pás owieczki. Czytay Izáiaszá Rozdźiał 22. Y dam klucz domu Dawidowego ná rámie iego: y otworzy/ á nie bę- dźie ktoby zámknął; y zámknie / á nie będźie ktoby otwo- rzył: gdźie przez klucze nie tylo grzechow odpuszczenie / ále y przełożeństwo Cerkiewne rozumiáne być ma: Kie- dy sie od Páná nowemu nawyższemu Archiereiowi po złożeniu stárego dáią. O tymże kluczu Dawidowę° domu w Apoc. w Rozd. 1. y 3. námieniono. wiec y w podawániu Miast Monarchom / Krolom klucze dáią/ y domu go- spodarzowi podobnie. Ták vczynił Nárses Hetman / klucze od bran Iustynianowi posławszy. O czym Baron: Anno 553. nie ináczey Krolom Polskim Przełożeni miast iá ko nawyższey zwierzchności wyrządzáią.

Opuszczam świádectwá inszych Doktorow: Ambro- sius ná Rozdźiał 24. Luk. y Gennád: Scholár Pátry- árchá Cárogrodz. Namiestnikiem Chrystusowym Pio-

trá zowią. Hieronim ná Psálmy; Głową Cerkwie. Cyril z Alexán. ks. 12. ná Janá Zaczáło 64. Głową wszytkich Apostołow. Origen: Homil: 2. ná rozmáite nowego testámentu mieyscá. Wierzchem Apostolskim. Sobor Chálcedoń. Actio. 3. Kámieniem / práwey wiáry fundámentem. Y inszy.

Záwieram ten Rozdział świádectwem Hrehoriá Cemiwláká Metropolity Kiiowskiego / ten w kazániu pochwalnym ná Piotrá y Pawłá ták mowił: Dziwne cudo / przeszedł Moyzeszá Piotr / przewyższył Prorokow wszytkich: Moyzesz bowiem iednemu narodowi Zydowskiemu Przełożonym był / á Piotr wszytkiemu świátu. Támże niżey. Herod vmyślił poimáć Piotrá / Piotrá / Hetmáná owego Bogiem wybránego pułku / sámą głowę Apostołow. Y niżey: Co czynisz Herodźie / Piotrá chcesz odłączyć (od Apostołow) Cerkiewny fundáment; Piotrá záwrzeć w ćiemnicy klucznik á niebieskiego / prożno prácuiesz / miecz tego nie zwalczy / ábowiem on iest nád dyáment mocnieyszy: co mowię miecz / brany piekielne tego nie przemogą. y dáley o tymże szeroce: zowiąc go wszytkich głową / vmieietnym Styrnikiem w Lodźi Cerkiewney / Pásterzem czuynym owiec / y báránkow Chrystusowych. Nápisano to w Sobornikách (to iest / in Vitis Sanctorum) Ruskich: ták przed dwiemásty lát w Cerkwiách Ruskich vczono od Metropolity wszytkiey Rusi; ták wszytká Ruś wierzyłá: teraz kto ták nie wierzy / ábo ináczey vczy / nie iest nabożeństwá Ruskiego / ále iákieyśi sekty nowey / ktorey nie ználi Oycowie nászy / nietylko dawnieyszy / ále y świeższy.

Zarzut pierwszy. Wybudowáni ná fundámenćie Apostołow y Prorokow / w ktorym iest przednieyszym kámieniem sam Chrystus Jezus. Ephes: 2. Temi słowy

vkázuie Páweł ś. że kámieniem węgielnym iest sam Chrystus: záczym nie Piotr.

Odpowiádam. Fundámentem y kámieniem iest Chrystus: ále iáko wyżey z Bázylego przypomniałem. Chrystus iest niedwizymym kámieniem z istnośći/ Piotr zás dla kámieniá. y choć Páweł 1. Cor: 12. mowi. Nie trzebá kłáść fundámentu oprocz położonego/ ktory iest Chrystus Jezus: á przećię Apostołowie názywáią się fundámentámi: iáko tedy mnieyszym sposobem názywa się Piotr fundámentem niż Chrystus; ták y Apostołowie mnieyszym niż Piotr.

Zarzut 2. Bog Oćiec Chrystusá głową dał nád wszytkim Kośćiołem. Ephes: 1. á zátym żaden człowiek nie może być głową Kośćiołá.

Odpowiádam. Jesliby ten dowod miał moc/ tedyby żaden człowiek nie mogł być Krolem/ Pánem/ Biskupem/ świátłośćią y opoką Kośćiołá/ poniewaź Chrystus Pan iest Krolem/ Pánem/ Biskupem. etc. Ktore iednák tytuły wszytkie ludźiom spolne czyni. Nie rozumieyże żeby ábo Piotr ábo Papież był głową Kośćiołá z Chrystusem/ ále pod Chrystusem iáko sługá y Namiestnik iego. Jáko tedy Saul y Sámuel był głową ludu Bożego/ iż onym rządźił: y iáko mąż iest głową żony swoiey/ choć Chrystus głową ták żony iáko y mężá/ ktory żonę y sam przez się y przez mężá rządźi. Ták y tu. Ale rzeczesz: Krolestwo źiemskie widome/ potrzebuie widomego krolá. Toż my y o Kośćiele mowimy/ widomy iest/ iákośmy wyżey vkazáli/ widomey tedy głowy ná źiemi onemu potrzebá. Zyzáni Schismátyk głupi śmiał rzec: że Chrystus Pan y teraz ná źiemi iest widomą głową/ przećiw pismu ś. Ioan: 20. y iawna to/ że Chrystusá Páná oczymá ćielesnemi nie widźimy/ tylo duszńemi/ nie mowię o 1. Reg: 15.

tryumphálnym Kościele/ ále o woiuiącym. Zyzáni Stephan/ zstał się drugim ś. Protomártyrem;widźi niebiosá otworzone/ y Chrystusá stoiącego ná práwicy Bożey/ wiecby go vkámionowáć potrzebá/bo nie potrzebuie widomego Pásterzá y głowy w Kośćiele Bożym.

Nie iest tedy to cudo ábo monstrum, kiedy powiádamy dwie głowie. Ale iáko ? Słuchay : wielka iest rozność miedzy principałem wiecznym á namiestnikiem doczesnym. Pan Chrystus iáko principał / nietylko iest głową nád tym widomym Kośćiołem ná źiemi / ále y nád niebieskim/ y nád przyszłymi/ teráźnieyszymi/y ieszcze ktorzy potym będą ludźmi : á stárszy Kośćielny nád tym tylko Kośćiołem widomym/ ktory iest ná źiemi / bo Kośćiołowi widomemu trzebá też y Pásterzá widomego. Pan Chrystus iest wieczna y nieodmienna głowá/á stárszy ná źiemi tylko do czásu y do śmierći swoiey / ábo poki trwa vrząd iego. Pan Chrystus w Kośćiele swoim iest iáko Pan y dźiedźic /y może stáwić práwo iákie chce / y Sákrámentá może odmienić / á bez nich dáć duszne zbáwienie; A stárszy Kośćielny nie w swoim/ále w Chrystusowym Kośćiele iest iáko sługa/y Namiestnik doczesny/ y w Sákrámentách nie może ináczey ieno iáko iemu podano exequowáć. Pan Chrystus nie ma w vrzędźie swoim potomka/ á stárszy máią successorow / y ieden po drugim w namiestnictwo Chrystusowe wchodzą.Pan Chrystus niewidomie náucza / y Duchem ś. niewidomie Kośćioł swoy spráwuie: á stárszy widomie y w słuch do vchá náucza / y porządku Kośćielnego dogląda. A tenie są przećiwne sobie dwie głowie / ponieważ głowá widoma polega ná głowie niewidomey.

*Galat: 2.* Zárzut 3. Mowi Paweł. Sprzećiwiłem się mu w twarz.

Odpo-

Odpowiedź. Ze kto stárszego vpomni / nie znośi sie tym stárszeństwo / iáko áni krolestwo znośiło sie Dawidowe/ gdy go Joáb vpominał. y owszem z tego mieysca Augustt w liśćie 19. do Jeron. Cyprtdo Quiriná. Greg: Hom: 18. ná Ezechiel: vczą: że mogą stárszy od mnieyszych być strofowáni z przystoyną pokorą y miłośćią. Toż mowi y Złotousty mieysce to tłumácząc: Strofuie sie Piotr / áby drudzy Vczniowie odmienili zdánie łatwiey/ gdy sam náuczyćiel milczy. 2. Reg: 19.

Zarzut 4. Jeśli Piotr był stárszym / tedyby on sam obierał ná mieysce Judaszowe Máćieiá ; ále że rowni sobie / wszyscy Apostołowie obieráli. Potwierdza sie to Oycámi świetymi/ ktorych pospolite iest zdánie/ że wszyscy Apostołowie byli rowni w godnośći.

Odpowiádam z Złotoustego ná Rozdz1. Dźiej:Apostol. Homil: 3. Gdźie sobie sam pytánie zádáiąc: Azaż onemu (Piotrowi) nie godźiło sie obráć (Máćieiá ná Apostolstwo ?) Odpowiáda: y bárzo sie godźiło / ále tego nie czyni/ żeby sie nie zdał komu zprzyiáć.

Ná drugą cześć zarzutu płáce tákże: Vważáć w Apostołách trzebá godnosć Apostolską/ ktora trzy prærogátywy/ ábo priuilegia miáłá.

Pierwsza władza odpráwowánia po wszytkim świećie Sákrámentow/ ábo táiemnic świetych Kośćielnych/ od Chrystá Páná vstánowionych/ iáko vkázuie sie z Rozd: Ioan: 20. Jáko mie posłał Oćiec / y ia was posyłam.

Wtora. Świádectwo wydáć o zmartwychwstániu iego (Dźie: Apost: 1.) y bedźiećie mi świádkámi. etc.

Trzećia władza / przekłádáć świátowi wszytkiemu obiáwienia Boże / wiáre Chrystusową. Matt. Marcus. w ostátnich Rozd. Jdąc tedy náuczayćie wszytkie narody. etc. Jdąc ná wszystek świát / opowiedayćie Ewángelią. etc.

ka. ⁊c. Y dla tego Apostołowie názywáią się fundámentámi. Ze zás tá godność Apostolska od Chrystá Páná sámego miáłá dána być/ Páweł s. świádczy / gdy mowi: Páweł Apostoł nie od ludzi/áni przez człowieká/ále przez Jezusá. Galat: 1. Vkázuie y Piotr s. Potrzebá (gdy mowi) áby świadectwo wydawał o zmartwychwstániu / to iest/ieden ktory miał być obrány/á tego obránia Piotr s. rozumiał znák naskuteczniey∫zy od sámego Bogá losy/ áby Bog przez nie vkazał/ kogoby obrał / gdźie nie szło o elekcyą Episkopá ábo Káznodźieie/ále o obránie návrząd Apostolski/ktora byłá nawyższa godność. W tey tedy godnośći Apostolskiey rowni wszyscy byli/ y o tey Oycowie niektorzy mowią. To był Piotr/co drudzy; Ale oprocz godnośći Apostolskiey w Pietrze byłá władza nawyższa dla porządku rządzenia Cerkwi wszytkiey/y w nim y w nastepcach ie° za tá iáko Piotrowi iednemu od Chrystusá dána/ y po śmierći też iego ná iedne° successorá Piotrowe° spádłá/ właśnie iáko w Zakonie stárym po śmierći Moyzeszowey spádłá ná nawyższego Archiereiá/ábo Arcykápłaná. Tá godność Apostolska miáłá się w Pietrze skończyć sámym/y w inszych Apostołách przez śmierć ich. Władza zás pospolita przepowiádánia słowá Bożego/wiązánie y rozwiązánie grzechow/ y Sakrámentow száfowánie/ zostáłá przy successorách / Biskupách / y Kápłanách: y o tey rozumieią Leo Papież do Anastázego/ y Gregorius/ Chryzostom w kazániu o Przeniesieniu s. Ignácego: y ieśli ktorzy drudzy są Oycowie o tey rowności mowiący/ iáko względem Piotrá z drugimi Apostołámi/ták y Successorow Piotrowych z drugimi Pásterzmi.

Zarzut 5. Piotr y Jan do Sámáryey posyłáni bywáią/ zátym są mnieyszy.

Odpowiedź. Nie pozwalam sequeli; bo by szło / iż Duch s.

Duch ś. mnieyszy iest/ że posyłány od Oycá y Syná bywa. zátymby Piotr ś. y Jan mnieyszy nád insze wszytkie Apostoły / że oni postáni á nie inszy: ále żaden tego nie rzekł z Oycow y mowić nie może. Czytay Josephá lib: 20. Antiquit. cap: 7. Iosue 22. gdźie mnieyszy posyłáią więtszego. Lud Zydowski posłał Phineesá do Rubenitow/ y Gáádytow/ choćia nawyższy Kápłan miał zwierzchność y przełożeństwo práwem Bozkim nád wszytkim ludem. Herod posłał Mędrce/ Mátth 2. do Bethlehem /nád ktoremi żadney zwierzchnośći nie miał. Chrześćiánie ktorzy byli w Antyochiey posłáli Páwłá y Bárnábę rádźić się Apostołow/ Actor: 15. 2. ták y tu Apostołowie. A iż to własiny był vrząd Piotrá ś. iáko Pásterzá Nayważszego / áby on napirwey ták pogánom iáko Sámárytanom nietylko Kośćielne drzwi otworzył/ ále też y kluczmi sobie powierzonemi Niebo odemknął / zkądby Duch ś. ná nie zstąpił. Czytay kazania ś. Chryzostomá do ludu Antyocheńskiego /gdźie Miásto Antyochia posyła Pátryarchę Fláwianá áby Cesárzá poiednał: iest tedy iednoposłanie przez wnętrzne pochodzenie ábo wyniknienie/ iáko posyła y wypuszcza rozgę drzewo. Jest z roskazánia drugie/ tákie iest sługi od Páná; iest też posłánie z porády/ iáko śle Senat Krolá ná woynę/ tákie tu.

Zarzut 6. Jákub dekretuie/ Actor: 15. á wszyscy zá zdániem iego idą/ przetoż stárszy.

Odpowiedźiał ná to wyższey Teophilákt / gdy przełożył Piotrá nád Jákubá. S. Hieronim w liśćie 89. gdy mowi o tym Soborze Apostolskim w te słowá: Piotr iáko głowá rzecz záczyna. S. Złotousty roztrząsáiąc Rozdźiału tego wiersz 8. w Homilii 32. mowi: Pátrz w Cerkwi pierwiey (Piotr) dopuszcza inquisicyey y dysputácyey/ toż sam mowi: Œcumenius in Act: Apost: cap: 2.

Powſtáie Piotr/á nie Jákub/iáko goretßy/y iáko ten kto-
remu zwierzchność nád Vczniámi poruczona ieſt. A iáko
Stolicę Jeroſolimſką od Apoſtołow przyiął? Theophi-
lákt Rozdź: 14. Márk: Ewángel: tłumácząc świádczy.
Wyráźniey Chryzoſt: w Homil: ná Janá oſtátniey: Je-
ſliby mię kto powiada/ ſpytał: Jáko Jákub Stolicę Je-
roſolimſką przyiął? Odpowiedziałbych/ iż Piotr Miſtrz
wßytkiego świátá / poſtánowił go. Tegoż ſię doczytaß
y w kośćielney Hiſtoryey Euſebij, w kśięgách 2. w Roz: 1.
y v Clemenſá w kśięg: Conſtitut: Apoſt: 7. Maß nádo-
to w Synaxari ná Woznefenie / to ieſt / ná Wniebo-
wſtąpienie Páńſkie / że Piotr ſam od Chryſtuſá Páná
ochrzczony/ á drudzy Apoſtołowie od Piotrá / á ktoż
chrźći ieſli nie Oćiec? ktory Synáxár iáko ćiemny Autor/
bowiem bez imienny/nie miałby v nas powagi/ále że go
w tym podpieráią Hiſtoricy / Ewodyus v Nicephorá
kśię: 2. hiſto: rozd: 3. Clemens Alexán: v Sophron. in
Prato Spirit. Tertul: w kśięg: o Ochrzczonych. Zá ktore-
mi dowodámi łátwiey czytelniku obaczyß / kto ſtárßym /
Piotr/czyli Jákub? Rzecz podziwienia godná / w ták iá-
ſney Piotrá prærogatywie śmieć Jákubá przekłádáć nád
niego. Oprocz mieyſc pomienionych gdźie iedno Ewán-
geliſtowie dwunaſtu Apoſtołow miánuią/iáko Mát: 10.
Márk: 3. Luk: 6. pierwßego Piotrá/á nie względem lat
ſtárßych / bowiem według Epiphan: hæreſ: 51. Andrzey
był ſtárßym nád Piotrá / ále względem zwierzchnośći
kłádą. Więc ieſliby Jákub ſtárßy/toćby y ſtolicá iego Je-
roſolimſka napierwßa być miáłá/ále przećiwną rzecz wi-
dźimy/ná Synodźie pierwßym Niceńſkim dopiero áż po-
cześć ábo vßánowánie iemu czynią Oycowie / iednák bez
vymy właſnego iego Metropolity (to ieſt/Ceſareæ Pale-
ſtinæ, ) ktoremu po wßyſtek czás przeßły od wiáry przy-
ięćia

łećia podlegał Jerozolimski Episkop/áni tego Metropolitaná znieśli Oycowie ná tym Synodźie/ áni wyieli Jerozolimskiego Episkopá z iurisdikcyey Metropolity Cesáryiskiego: y owszem ztwierdźili go Kánonem śiodmym/ ktory iest táki: Episkop Heliskii dá poczytáiem búdet ciłu súszczu Metropólieí Pálestinskoy sánu, to iest: Quia consuetudo obtinuit, & antiquá traditio, vt Æliæ Episcopus honoretur (id est Hierosolymæ) habeat honoris consequentiam salua Metropolitanæ ciuitatis propria dignitate. A iáko w Słowieńskich Práwidłách w tłumáczeniu tego Cánonu nápisano: Ciłuze y sobludáiemu byti y Kesaryiskiá Metropôlia sánu, y swoie ymiti dostoiánie, pod neiuze biáſze swiátyi hrád, to iest/w cáłośći záchowuiąc y godnośći swoiey Metropolite Cesáriyskiego/ ktoremu podlegał Episkop Jerozolimski. A zkądże spytasz Pátryárchiey tytuł Jerozolimski Episkop otrzymał? Zá pobłażániem Soborow/á stárszego nawyższego zwłaszczá z tey przyczyny: Iż to miásto Chrystus Pan męką swoią nadroższą nawięcey vszánował / á iż ten zacny tytuł y Jurídyká Pálestyny/ iáko Cerkwie pomiestney nie szkodźiłá iurisdikcyey Pásterzá powszechnego. Nie od Chrystusá Páná tedy to vfundowáne Pátryárchowstwo / od niego ráczey słyszy: Jerusalem / Jerusalem / zábiiáiący Proroki / oto dom twoy zostawa pusty teraz. y od Ewángelisty Apoc: 11. Sodomy y Egiptu imię bierze Jerusalem.

# KSIĘGA TRZECIA.

## O Succeſſorách PIOTRA Swiętego.

### Rozdźiał I.

*Komu po Swiętym Pietrze należy tá zwierzchność?*

TO głowne Stárßeńſtwo z śmierćia Piotrá ś. nie
vſtáło / bo owce Chryſtuſowe trwáć będą do końcá
świátá: á przeto y Páſterzá z nawyżßą władzą trzebá:
y zátym te słowá Páńſkie / Pás owce moie: nietylko do
Piotrá ś. ſą mowione / ále y do iego náſtępnikow. O czym
ták mowi Chryzoſtom ś. w kśie: O Kápłáńſtwie ⁊c. co
też ieſt w kśiążce / ktora do druku po Słowieńſku podá-
na w Bráctwie Lwowſkim / Roku / 1614. Chriſtòs ſwo-
iú krów izliià dá by owcà ztiazáł ſiia iáze Petrówi, y ie-
ze pô onòm wruczáſze: Chryſtus krew ſwoie wylał zá
owce / ktore Piotrowi y náſtępcom iego polećił. Náſtę-
pcá ten Piotrá ś. Namieſtnik nawyżßy Chryſtuſow nie
inßy iedno Epiſkop Rzymſki. Zá iedno zás to Oycowie
biorą / gdy o Pápieżu mowią: Biſkup / Pátryárchá / ábo
Papież Rzymſki. Sobory Wſzeleńſkie (ktorych powagá
napierwßa po piſmie ś. v Práwowiernych) to vznawáią.
Ták ná Synodźie Epheſkim Tom: 2. Concil: cap: 26.
Philip Presbyter y ſtolice Apoſtolſkiey poſeł mowił:
Zaden nie wątpi / y owßem wiádomo wßytkim wiekom
ieſt iáko święty Piotr wodz Apoſtolſki / y głowá Cer-
kwie

kwie Cátholickiey / fundáment w successorách swoich /
záwżdy żyie / sadzi / y záwżdy żyć będzie : Tego tedy po-
rządny nástępcá Papież Celestinus posłał ná ten Synod.
Ná Synodźie Chálcedońskim w liśćie Páschászyná
Episkopá / y drugich Episkopow o potępieniu Dioskorá
te słowá czytamy. Zkąd naświętßy y nabłogosłáwieńßy
Papież głowá powßechney Cerkwie Leo / przez nas iáko
przez posłow swoich Piotrá Apostołá godnośći[illegible] ozdo-
biony / ktory Cerkwie fundámentem y opoką wiáry / y
krolestwá niebieskiego klucznikiem názywa się / z Episkop-
skiey godnośći iego złożył. Táż successya Papieżow Rzym-
skich pokázuie się y z sámego listu Soboru Chálcedoń-
skiego do Leoná Papieżá ; ktorym dáią Oycowie więc
dźięć ogulnie o wßytkim / co się dźiało ná Soborze. Po-
twierdza tego Synod ßosty Cárogrodzki / gdźie w Akcyey
18. Oycowie ná Synod zgromádzeni do Cesárzá mo-
wią : Naywyżße z námi walczył Apostolskie Xiążę / iego
bowiem násládowce y ná stolicy iego successorá (Agá-
thoná) sprzyiáznego mieliśmy. etc. pápir y átráment wi-
dźieliśmy / ale przez Agáthoná Piotr mowił. Y w teyże
Akcyey niżey / w liśćie Konstántyná Cesárzá do Soboru
Apostolskiey stolice Rzymskiey te słowá znáyduiemy :
Przybyliśćie y wy z powßechnym Pásterzow Xiążęćiem /
y iáko sámego błogosłáwionego Piotrá głosu / listu Agá-
thonowego słucháliśmy.

A wyżey támże mowili Oycowie. Listy od na-
świętßego Oycá náßego Agáthoná Archiepiskopá Apo-
stolskiey y przedniey stolice Rzymskiey do Bogiem koro-
nowánego Cesárzá / iáko od Duchá ś. wyrzeczone przez
vstá śś. Apostołow Xiążęćiá Piotrá opowiádamy / y rę-
ką po trzykroć błogosłáwionego Agáthoná nápisáne mi-
le przyimuiemy. Przydáie do świádectw pomienionych

powa-

powáżnych / wielkiey v Chrześćian wagi / iáko naydawnieyszy / naypierwszego z Cesárzow Chrześćiáńskich Edikt Konstántyná wielkiego / ábo Przywiley dány Sylwestrowi Papieżowi / ktory przy Synodźie pierwszym powszechnym położony / á znáyduie się po Grecku y po Láćinie w Nomokanonie Phocyuszowym / y w Kronice Moskiewskiey. W tym tedy liście Cesárz vwiádomiony od Sylwestrá Papieżá / y Oycow świętych / w te mowi słowá: Iáko ná ziemi ś. Piotrá Namiestnikiem Syná Bożego widźiemy być postánowionego / ták y Papieżow successorow kśiążęćiá Apostolskiego. Támże stolicę Rzymską miánuie przebłogosłáwionego Piotrá stolicę. Niżey: Zá słuszną v pátrzyliśmy / pánowánie Cesárstwá naszego przenieść ná Wschodne kráiny, &c. ponieważ gdźie principatus, ábo kśięstwo kápłanow / y Chrześćiáńskiey Religiey głowá od samego Cesárzá niebieskiego postánowione iest / nie słuszna iest áby tám Cesarz ziemski miał władzą. Niech będźie zá ostátni z Synodow dowod Soboru Kárthágińskiego / ktory wzmiankę czyni napierwszego po ś. Pietrze Episkopá Liná Papieżá Rzymskiego / ná ktorego záraz tá władza po ś. Pietrze spádłá / o czym w nástępuiącym Rozdźiale.

Dowody Oycow świętych; w Kśiążeczce ś. Złotoustego o Swiesczenictwie (de Sacerdotio) wyżey miánowáney / położony iest Táráśiá Pátryárchy Konstántynopolskiego list do Adryaná Papieżá Rzymskiego táki: Petrù Bozestwénnomu Apóstołu (iehozè sidáliszcze náslidî Bráckaia wâsza swiátost) iáko Sîmona Wołchwa sich nizłôzszaho. &c. Brátskoie bo wasze swesczênolipnoie Archiereystwo zakonniè y pò woli Bózey stariiszynstwiúszczy Archieréyskim oswiaszczêniem presłowûtu imat sławu, to iest / iáko Piotr święty Apostoł / ná

ſtoł / ná ktorego ſtolicy vśiádło wáße Bráterſtwo / Symoná Czárnokśiężniká / ták tych degrádowáć chćiey. ꝛć. Bráterſkie bowiem wáße świątobliwośćią ozdobione Arcykápłáńſtwo /podług Zakonu y woli Bożey zwierzchność dźierżąc wielmożną ma ſławę. ꝛć. Vważ czytelniku / mowi Táráſius / że zwierzchność Papieżá Adryaná ieſt podług Bożego práwá / á to nie inße iedno Zakonodawcę náßego Jezuſá: Pás owce moie. Toż obiáśnia y owe słowko: Podług woli Bożey: że tá zwierzchność ieſt nie od ludźi / ále od Bogá. W Martyrologium, abo iáko Ruś zowie w Prołozie w żywoćie ś. Sylweſtrá Papieżá / Ianuarij 2. Sylweſtr namędrßy poſtánowiony był Biſkupem w ſtárym Rzymie / y poruczone mu były Cerkwie / y wßytká Chrześćiáńſka trzodá: zkąd znáć / że nie ieden Kośćioł Rzymſki ábo Zachodnie tylo / ále wßytkie Chrześćiańſkie / to ieſt / Wſchodnie / Zachodnie / Południowe / Pułnocne były mu powierzone owce Chryſtuſowe.

Febr: 18. w Meneolog. ná dźień ś. Leoná Papieżá ná Wieczerni w Stichir. Czym ćię názowię od Bogá nátchniony: (Leo Papa) Głową Práwoſławney Cerkwie Chryſtuſowey / okiem byſtrym práwey wiáry. Támże w Stichu ábo w wierßu drugim: Czym ćię názowię cudowny przepowiádáczu prawdy / fundámentem twárdym / przełożonym nawyżßego Soboru czći godnego / (mowi o 4. Soborze powßechnym Chálcedońſkim) Jáśniey ießcze o tymże w Cánonie na Jutrzni ná tenże dźień w Pieśni ßoſtey. Ktory prawi z Piotrem czći godnym ſpolnie ſtolice trzymaß / y vbogácony przełożeńſtwem ie°. W żywoćie ś° Grzegorzá Papieżá w Prołohách y Sobornikách Ruſkich / Martij 12. Anyoł mowi do Grzegorzá: da vwiſi odnehoze dne, prepodał iesi mni wo terpie

nij narecze tia Hóſpod Perwopreſtółnika byti swiatija
ſwoieia Cerkwi, za niûze Krow ſwoiû izliiâ, y byti ti pri
iemniku y Namieſtniku Swiatáho Apôſtoła Petrá. Niech
ći wiádomo będźie/ iż od onego (iákoś mi miſkę ſrebrną
dał) z ćierpliwośćią w proſtoćie ſercá/ názwał ćię Pan
Protothronim być świętey ſwoiey Cerkwie/ zá ktorą dro-
gą krew ſwoię wylał: y żebyś był naſtępnikiem y namie-
ſtnikiem wierzchownego Apoſtołá Piotrá: ieſt o tym y
po Polſku w żywoćie S. Grzegorzá. Pátrz á vważ y iáko
zá iedno Cerkiew poczytą być namieſtnikiem Piotro-
wym y Perwopreſtolnikiem. Powtore vważ/ *tego Kośćio-
łá, zá ktory krew wylał ſwoię, iáwna bowiem, że nie zá
ſam Zachodni, ále zá wßyſtek świát krew Páná odkupićielá wylana.*
W Meneolog: Nouemb: 25. ná Pſalm *Chwalćie Páná ná
Psal:148. niebieśiech*, śpiewamy: Klemenſá Papieżá Rzymſkiego
názywáiąc mocnym ſłupem Cerkwie/ y fundámentem
nieporußonym/ práwidłem naypewnieyßym wiáry:
Owo zgołá wßytko to/ co ſię Piotrowi przywłaßcza świę-
temu/ Cerkiew Grecka przyznawa Papieżom Rzymſkim/
dáiąc znáć/ że oni toż przełożeńſtwo máią/ ktore dał
Chryſtus Piotrowi. A ießcze w Minei Aprilis 14. ná
dźień S. Marćiná Papieżá Rzymſkie° w hymnie ośmym
ták mamy: Okraßáiący Piotrową Bozką ſtolicę/ y iego
Bozkim kámieniem Cerkiew nienárußoną záchowałeś
Márćinie/ z nim vwielbiony ieſteś: Przypiſuie to Mar-
ćinowi Cerkiew Wſchodnia ztąd/ że ná ſtolicy Piotrowey
śiedźiał/ y onym przywileiem dánym Piotrowi od Pá-
ná: Tyś ieſt kámień/ záchował Cerkiew nienárußoną od
Monothelitow/ ktorym kácerſtwem Cerkiew wßytká
Wſchodnia z Pátryárchámi byłá żelżona.

Cyrillus Alexándriyſki w kazániu ná Neſtoriá w So-
bornikách/ Iulij 16. Swiditela tobî daiû doſtowîrna
Swia-

Swietiyſzaho Archiepiſkopa wsêia wſelénnyia Otcâ y Patriárcha Celeſtyna: Swiádká tobie ( mowi do Neſtoryußá ) dáiemy godnego y wiernego naświetßego Arcybiſkupa wßytkie° świátá/ Oycá y Pátryárchę Celeſtiná.

W Zywoćie ś. Alexego / mowię Ceſárzowie (Honorius y Arcadius) do ćiáłá świetego Alexego: Rábe Bózyi pomiłui ny, áſzcze hriſzna ieſwa, no Caria ieſwa, á ſe otec wséia wſelénnyia. Sługo Boży zmiłuy ſię nád námi/ bądź grzeßnymi/ ále Ceſárzmi/ á oto Oćieo wßytkiego świátá (ná Papieżá przytomnego vkázuiąc.) Martij 17.

Tákże w żywoćie ś. Theodorá Studyty w Soborni- Nouẽbr: 11 kách/ w ktorych ſię ßeroce opiſuie żywot tego świetego / nabożny ieſt liſt do Leoná 3. Papieżá/ w ktorym ſą te słowá: Ponieważ Piotrá wielkiego Chryſtus Bog kluczámi kroleſtwá niebieſkiego / y nawyżßą nád páſterzmi zwierzchnośćią vczćił / do Piotrá ábo do Namieſtniká iego wßytko przyſtoi donośić/ coby ſię kolwiek nowego vkázáło w Cerkwi ś. powßechney od tych/ ktorzy od prawdy zábłądzywáią. Y niżey támże: Archipáſterzu Cerkwie/ ktora pod niebem ieſt: ( toć nie ſámey Rzymſkiey) pomoż nam/ bo giniemy. Násláduy Chryſtuſá/ y day rękę pomocy Cerkwi náßey Cárogrodzkiey (bowiem ztámtąd piſał y tã mießkał/ násláduy przed tobą Anteceſſorá tegoż imieniá Papieżá/ ktory ná Heretyká Eutichęſa rykñął (był to Leo pierwßy) y ty rykni ná to dźiśieyße kácerſtwo: á intitulatio liſtu tego tá: Naświetßemu y nawyżßemu Oycu Oycow Leonowi Papieżowi Apoſtolſkiemu. Wſpomina

Tenże Theod: w liśćie 12. kśię: 2. Słuchay Słowo Apoſtolſka / od Bogá przełożony Páſterzu Chryſtuſowych owiec/ odźwierny niebieſki/ opoko wiáry. ꝛc. bowiem tyś ieſt Piotrem / ktory Piotrową ſtolicę ſpráwuieß/ y ozdabiaß. Támże niżey mowi: Do ćiebie rzekł

Baronius te liſty po Ro: Pãn: 800:

Chrystus Bog nász Potwierdzay brácią twoię/oto czás/ oto mieysce / wspomoż nas / boś ná to od Bogá posádzony/ masz moc od Bogá / przeto iżeś nád wszytkimi przełożony. Te słowá iego przywodźi Henadius Pátryárchá Cárogrodzki/ broniąc Soboru Florentskiego. Przydaymy iesscze Wyznánie wszytkiey Rusi/ iákie było o tym Artikule w poselstwie y liśćie do Syxtá IV. Papieżá Rzymskiego/ w Roku 1476. od Duchowieństwá / y od Xiążąt y Pánow Ruskich/ z podpisámi rąk. Po Przedmowie w sámym texćie ták piszą: My bowiem wszyscy wierzymy/ y wyznawamy być ćiebie naświętszym / y powszechnym/ że wszech naprzednieyszym Pásterzem/y stárszym nád wszytkimi świętemi Oycámi/ y nád Práwosławnemi Pátryárchámi/iáko zwierzchnego Práoycá; y przykłániamy głowy násze wszelákim posłuszeństwem dobrowolnym; nie z niewoli / áni gwałtem przymuszeni / ále z wiáry y pożądáney miłości/ y dobrowolnego sercá/potrzebuiąc od twoiey świątobliwości nawyższego twoiego błogosłáwieństwá.

Tym zámykamy ten Rozdźiał/iż Cerkiew stárożytna Wschodnia ták wierzyłá / y vczyłá / że Papieżowie Rzymscy ztąd że są następnikámi ś. Piotrá / máią tę władzą/ktorą dał Chrystus Pan Piotrowi: y nam tákże wierzyć /y wyznawáć kazáłá / w nabożeństwie nászym Cerkiewnym doroczným / ktore odpráwuiemy / gdy dni wyżey położone przychodzą. Ten ártykuł wiáry opisawszy/gdy toż czytáią y śpiewáią z tychże ksiąg od Oycow świętych nam podánych / ći ktorzy nam są przećiwni/ dźiwna rzecz / iáko się w tym nie obaczą: Stanowi Swietckiemu się nie dźiwuiemy / bo ten nabożeństwá Cerkiewnego nie odpráwuie / iedno słucha / á słucháiąc/ nie wszytko poiąć może: ále Stan Duchowny ćiężko będźie

ko będźie winien przed Sędźią żywych y vmárłych / że klucz wiádomośći máiąc / y sámi nie wchodzą / y drugim nie otwieráią.

# Rozdźiał II.

## Znák pierwszy naywyższey w Papieżách Zwierzchnośći.

### *Pierwsze ná Soborách Wseleńskich mieysce.*

IAko Ewángelistowie kłádąc liczbę Apostołow / napirwiey Piotrá ś. miánuią / potym inszych / ták y wszytká Cerkiew powszechna tę zwierzchność Piotrá ś. znáią w Biskupách Rzymskich / liczbę Oycow śś. ná Soborze będących / záwsze od Papieżow záczyna ; á choćiáż osobámi sámi swoiemi nie bywáli ná Soborách / tylko przez posły / przećie iednák posłō ich / lubo niektorzy z nich y Biskupámi nie byli / pierwszego mieyscá y sámi Pátryárchowie vstępowáli : to wszytko księgi násze / ktore Práwidłámi zowiemy ná początku Soborow powszechnych máią ; y my tu z nich niektore wyiąwszy / wkrotce kłádźiemy : Byst swiatÿ Wselénskyi pérwÿ Sobor w Nikey: Biáchuze soszédsześia SS. Otcy czysłòm 318. Stáreyszynaze Soboru biáchu: Siluestr Papa Rymski, Alexánder. &c. Napirwszy Sobor Nicenski Oycow trzechset y osmináśćie świętych / Stárszy ná nim byli Silwester Papież Rzymski / Alexander Alexándriyski / Eustáchi Antyocheński / Mákary Jerosolimski. Kłádźie się indziey w Słowieńskich zwłaszczá księgách / po Sylwestrze Alexander Konstántináhrádá przy Metrophánie Pátryársze / lecz nie było ná ten czás iescze Patryárchy Cárogrodzkiego / bowiem Ze- Roku 323. Báron: wroku P. 325.

wiem Heráklijska Metropolia przodkowáłá: á ż potym Sylwester poświęćił Metrophántá ná Pátryárßeńſtwo / iáko niżey obaczyß: á ten Alexánder w ten czás był tylo Presbyterem Cárogrodzkim: Czytay Soboru Niceńſkiego kśięgi 1. y liſt Alexándrá Pátryárchy Antyocheńſkiego do Alexándrá pomienionego Presbyterá.

Rok: 381. Drugi Sobor Cárogrodzki. Biáchuze SS. Otcy czysłom 150. Staréyszynaze Soboru tohò Damas Papa Rymski, Nektáry Patriárch Kónſtantinahrada, Timophey Alexandriyski, Meleti Antiochiyski. Soboru Cárogrodzkiego Oycow/ſto piećdźieśiąt. Dámaſus Papież Rzymſki / Nektáry Cárogrodzki / Tymotheuß Alexándryiſki / Meletius Antyocheńſki / Mákáry Jerozolimſki.

An: 430. Nátrzecim Soborze. Soſzédſzeſia biáchu Swiatiy Otcy 200. Staréyszynaze biachu Sobóru Kiril Papa Alexándrijski, prawiá miſto Keleſtina Papy Rymskaho, Iuuenalie Ieroſolim. &c. Byli zebráni świeći Oycowie w liczbie dwieśćie. Stárßym tego Soboru był Cyrillus Alexándriyſki / dźierżący mieyſce Celeſtyná Papieżá Rzymſkiego/Juuenalius Jeroſolimſki.

An. 451. Ná czwartym Synodźie w Chálcedonie było ßeśćſet trzydźieśći Oycow / Stárßy tego Soboru Leo Papież Rzymſki / Anatoli Konſtántinopolſki/ Juwenalis Jeroſolimſki/ Máxym Antyocheńſki.

An. 553. Ná piątym Soborze było Oycow ſto ßeśćdźieśiąt pięć. Stárßy Soboru byli Vigilius Papież Rzymſki/Eutychius Cárogrodzki/Apolinária Alexándriyſki / Domn Antyocheńſki/ Eutychi Jeroſolimſki.

An 680. Ná ßoſtym Synodźie powßechnym było Oycow ſto siedmdźieśiąt. Stárßemi Soboru byli Agáthon Papież Rzymſki / Georgius Cárogrodzki / Theophan Antyocheńſki/

cheńſki / Piotr Mnich z Alexándryey / nie pośiadał Pátryárchy Antyocheńſkiego / że poſłem tylo był z rozumiem dla tego / ſámemu bowiem tylo Papieżowi Rzymſkiemu przyzwoita było / że y Posłowie iego wßytkich Pátryárchow pośiadáli.

Siodmy Sobor w Nicei. Sey úbo swiatyi Sobór Nikeyski hrad imiáſze posłuſzálilzcze 367. SS. Otec bi ykraſzén, czynonaczálniki ze imiáſze swiatáho tohó opolczéniia Andriána Pápu Rymskáho, ize w ſebi místo poslá Petrá blahohowinnaho perwaho Presbytera S. Rymskiia Cérkwie, y druháho Petrá Presbytera, y Ihúmena ize w Rymie Czeſnáho Monáſtyra Swiatáho Sáwy; y ieſzcze Ioanna, y Thomú oba Mnicha, y Presbytera, prawlénie imúſzcza woſtócznych Apóſtolskich preſtoly ieſzcze ktym Taráſi Patriárch. &c. to ieſt/ Było ná nim Oycow trzyſtá ßeśćdźieśiąt śiedm. A Stárßemi Soboru byli / Hádryan Papież Rzymſki / ktory ná mieyſcu ſwoim poſłał Piotrá przednieyßego Presbyterá Swiętey Rzymſkiey Cerkwie / y drugiego Piotrá Presbyterá / y Ihumená Rzymſkiego Monáſterá S. Sáby; ku temu Jana y Thomaßá obudwu Mnichow y Presbyterow / ktorzy mieli ſpráwowánie zlecone / Wſchodnich Apoſtolſkich ſtolic / przy nich Táráſi Cárogrodzki / Policyan Alexándriyſki / Theodoret Antyocheńſki / Heliaß Jeroſolimſki. *An. 787.*

A żeby kto nie mowił / Papieżow y Posłow ich czcono pierwßym mieyſcem iáko gośći / toćby ná Synodách Cárogrodzkich / Pátryárchá Cárogrodzki / pierwße mieyſce Antyocheńſkiemu / Jeroſolimſkiemu miał dáć Pátryárchom / ále nie czynił tego / owßem domá ich pośiadał: Papieżowi záś choć nie ſámemu / ále y Posłom iego śiebie pośiadáć dopußczał: gośćić wpráwdźie byli

Poſłowie Papieſcy / ále máiący moc do ſporządzenia Wſchodnich Stolic.

Z Pomieſtnych Synodow ieden tylko miánuie Kárthágiñſki / ktory w vżywániu ieſt w Cerkwi Wſchodniey: Práwidłá Ruſkie tego Soboru / ták mowią: Biáchuze ſo Swiatimi Otcy ná ſèm Sobôre y bluſtiteli mîſta, od Pápy Rymskáho posłâni, bluſtitelize ſehô rádi narycáiutſia, ponéze od Pâpy poſyłâiemi ſut po wsim mîſtam, y ſtránam tworiti powelênnaiá ìm, y miſto iehô iſpołniâſuſzcze y od wsich poczytâiemi w Pápy mîſto, y ſmatrâiuſzcze, y ſobludáiuſzcze wo wsich ſtranach prawowîryie. to ieſt: Byli z ss. Oycámi ná tym Synodźie / y Namieſtnicy od Papieżá Rzymſkiego poſłáni / ktorych władza po wßytkich ſtronách y miáſtách / czynić to co im poruczono / y mieyſce iego záśiadáć / od wßytkich vczczenie mieć ná mieyſcu Papieſkim / y dogladáć / y przeſtrzegáć po wßytkich ſtronách práwey wiáry: ábowiem ſtolica Apoſtolſka Rzymſka názwána; ponieważ wierzchowny Apoſtoł Piotr w niey záświećił / y po ſobie pierwßego Archiereiá Liná ná niey poſtánowił. Poty słowá Soboru: w ktorych wyraża ſie nietylko pierwße záśiadánie / ále y moc nawyżßa prawdźiwey wiáry przeſtrzegánia / nád co nie máß w Chrześćiáńſtwie więtßego.

A to wyraża ſie / że władza s. Piotrá zoſtáłá przy Stolicy Rzymſkiey / y byłá po ſtronách wßytkich y miáſtách w vżywániu.

Roz-

# Rozdźiał III.

## Znák wtory.

### *Ze bez Papieżá żaden Synod powszechny być nie może.*

DWie rzeczy w tym Rozdźiale vważáć możemy. Pierwsza. Kto náznácza Synody / á zwłaszczá Wszelenskie? y kto ie potwierdza? Heretycy powiadáią / że do Soborow złożenia Cesárze tylko należą. Ná co odpowiadáiąc przyznawam / iż krom wiádomośći Monárchow / Cesárzow / w ktorych źiemi y miástách odpráwowáły się / nie mogły być; trzebá ich było w tym vszánowáć / iáko tych czyiá źiemiá: wiec y dla pospolitego pokoiu záchowánia / iákoż dishonor wielki ich byłby / gdyby się inácżey dźiało. Lecz względem sámey spráwy Duchowney / potrzeby iey; wiec y ludźi z rozmáitych Krolestw / Prowinciy / ze wszytkiego zgołá świátá zgromadzáć / y roskazáć im stáwić się ná Sobor / nie mogł tego dokázáć Cesarz / ábo iáki Pan Swiecki / bo by go nie vsłucháli iáko obcego Páná: stárszemu tylko nád wszytkim Kośćiołem powinni to dla sumnienia oddáć posłuszeństwo. A ná dowod tego biorę sámychże Soborow Wszeleńskich spráwy.

Napierwey Sobor Niceński Roku 325. odpráwowány. Ziácháli się Biskupi ze wszytkich częśći świátá / z Azyey / Afryki / y Europy. Ná ktore Concilium Constantinus wielki Cesarz z Sylwestrem Papieżem w Rzymie się zmowiwszy / do wszytkich Biskupow pisał / odwozy y prowiánt im dáiąc. Czytay Tom: 1. Concil. Ten Synod od Sylwestrá Papieżá Rzymskiego stwierdzony iest; poświadcza tego sám Synod / z ktorego *Baron: An: 324. y 325.*

Ośius

Osius Poseł Papieski pisze / y drudzy Oycowie do Papieżá / prosząc o ztwierdzenie onego temi słowy: Cokolwiek postánowiono ná Niceńskim Synodzie / prosimy niechay słowem wászey świątośći bedźie ztwierdzono: Odpisuie Papież: Ztwierdzam / y coś ćiekolwiek ná 6. Synodzie Niceńskim postánowili / wespoł z wámi zezwalam. Sa te listy położone w kśięgách czwartych Soboru Niceńskiego / Tom. 1. Concil.

Drugi Synod Konstántynopolski od Papieżá / pisze Theodor. w kśie: 5. nákazány. Cesarz rozesłał listy Papieskie do Episkopow / wzywáiac ich ná Synod / zá czym Oycowie sámi pisza do Papieżá temi słowy: Já roskazániem twoim przez list dány roku przeszłego do Theodozyuszá / ná Synod przygotowáliśmy sie. A przyszłego roku 382. Dámázus w Rzymie ná Synodźie ztwierdźił Sobor Cárogrodzki / y vniwersálnym y wielkim vczynił / á wtorym po onym Niceńskim (pisze Báronius w Roku 381. áby sie onych młodszych y płochych Episkopow Wschodnich státek vtwierdźił; á ná co raz zgodźili sie / áby w tym pod ták wielkim názwiskiem tego Concilium trwáli. Dekretá Soboru Rzymskiego pomienionego v Theodoretá w kśie: 5. hist: rozdz: 10. znaydźiesz.

Trzeci Ephéski Sobor tákże Papież złożył / Ewágrius o tym w kśie: 4. Rozd: 4. Niceph: ks. 14. pisza. y Photius de 7. Synodis. A o ztwierdzeniu nic nie wątpić od Papieżá tego Soboru / gdyż Oycowie z Synodu / iáko czytamy Tom: 4. tego Soboru cap: 17. w liśćie do Celestyná Papieżá oznáymuia / iż wszytko według dekretu y postánowienia iego stánęło / y mocno to trzymáć obiecuia. Ná ten Synod Oćiec Papież Cyrillá Pátryárche Alexándriyskiego zesłał ná mieyscu swoim / iákoś w przeszłym baczył Rozdźiale. Pallius (ábo Omofor po

Grecku) posyła Papież temi piszac słowy: Nászey stolice moca y mieyscem/násze postánowienie do skutku przywiedzież. Jest o tym v Historykow Niceph: Kálix. w ks. 14. Rozd: 34. Bálsam. Theodor: in Phoci. In Nomocan. Titul: 8. cap: 1. A ták to wielka rzecz byłá zásiádáć ná Soborze Wseleńskim mieysce Papieskie raz tylo/ y sad zátym w osobie iego wykonywáć/ że y po dziśdzień Pátryárchowie Alexándriyscy ztad Papieżámi / acz fałszywie/ y sedziámi powszechnemi tytułuia sie/ y nád insze Pátryárchy in Trigio służa. Nicephor: ksie: 14. Smotryski w Apologiey. Pálliuszu pomienionego Cyrillus vżywał ná Concilium Epheskim przy Służbie Bożey.

Ná czwarty Synod tákże byli Oycowie wezwáni od Papieżá Rzymskiego / przeciw Eutychemu Archimándrycie/ y Dioskorowi Pátryársze Alexándryiskiemu: do Oycá Papieżá sam swiádectwo w Reláciey swoiey (o ktorey ten Sobor Kálcedoński Actione 16.) wydáie w te słowá: W iedności Duchá zgodnie/wyznánie Wiáry obiásniáiac / spolnie záżywáliśmy wesela iáko przy iákich Cárskich báńkietách/przez twoy list wezwáni. Z Synodu Oycowie pisáli do Papieżá, proszac o potwirdzenie. Cosmy ztoba w Duchu bedacym známi sprawili / oznáymuiemy. y niżey przy końcu: prosimy twoim Dekretē nász wysoki vczyń sad /iákosmy zgodnie z głowa ochotnie we wszytkim zgodzili sie / ták y wierna wysokość twoiá synom/co przystoi nápełnić masz. Odpisuie Leo (ktory list w liczbie ie°pism 54.) Cokolwiek ná Chálcedońskim Synodzie ná potwierdzenie Wiáry postánowiono / cáłym sercē przymuie. A niżey: á nietylko to w posłách moich ná tē Sobor ná mieyscu moim/ále przez ápprobácia spraw Synodálnych/ y iuż o tym do Episkopow pisałē. Támże dokłada/że niepozwala ná wynioslość nowa Pátryárchy

Cárogrodzkiego / gdyż to iest przećiw Oycom trzechset y ośminaśtu Soboru Niceńskiego. iest o tym y w Prołożie w żywoćie s. Leoná Papieżá Lute° 18. ták záchćiał Leo Papież / ták sie sstáło ná tý Synodźie. Ná tymże Soborze Dyoskorowi Pátryárśe Alexándriyskiemu / Oycowie sie dźieć miedzy Episkopámi niedopuśćili / że sie ważył mimo wiádomość Biskupá Rzymskiego Synod odpráwowáć / (mowiąc) nikomu nigdy czynić nie było wolno / y nie było ni od kogo czyniono. Socrat: hist: lib:2. cap:5. Sozom: lib: 3. cap: 9. Niceph.

Szosty Synod od Papieżá złożony. Zonar: tom: 3. in vita Constantis Heraclij nepotis. Potwierdzony tákże od niego / gdyż y listy z Synodu piszą do Agáthoná Papieżá / prosząc o stwierdzenie wyrokiem Papieskim / y zową go Práwosławney wiáry náuczyćielem / Archierejem pierwszey stolice Cerkwie Cátholickiey / wszytkich heretyctw wyniszczyćielem / iákoż ieśliby nie wspomogł ná ten czás Kośćioł Rzymski Cerkwie Greckiey / wszyscyby byli w Eutychiáńskie heretyctwo obroćili sie.

Toż y o inszych Soborách Wseleńskich trzebá rozumieć: Skłádáne y confirmowáne od Papieżow były / mowią Oycowie; y iáko żaden Sobor Wseleński nie może być bez pozwolenia Oycá Papieżá. Ták Mikołay Papież w liśćie do Michałá Cesárzá / Tom: 3. Concil. położonym / y siodmy Wseleński Sobor po przeczytániu owego fałszywego szostego Soboru heretyckiego náucza / że żaden nie może bydź zwány Synod powszechny / ná ktorymby ábo sam Papież ábo Posłowie iego nie byli. Stephan s. Męczennik zá Obrázy / ktorego dźień Grecka Cerkiew Nouembr. 28. odpráwuie: Gdy zá czásu iego zgromádźili Synod Pátryárchowie y Episkopowie Wschodni / y ná tym Soborzysczu wywołáli Obrázy

z Cerkwie ; y do ſkutku przywodząc / przymuſáli wſzytkich : miedzy inſzemi tego Swiętego do przyięćia iego/ miánuiąc go bydź powſzechnym Synodem. Stephan ś. iáko ieſt w iego żywoćie w Sobornikách / y przy kśięgách Dámáſcená ś. o Obráziech położonym / ták ſtrofuie : Kâko úbo íze swiatáia odwérhſze , swiát ſey ſoſtáwiti chóſzczete(Sobor:) ô bezmíſtija! kâko y wſelêńskiy nareczétſia o némze ne błahowoli Rymskiy Perwopreſtółník , bez nehóze nemóſzczno Cerkównaia práwiti. Jáko wáſz Sobor świętym / iáko powſzechnym názwány być może/ ná ktory nie pozwolił Rzymſki Papież;bez ktorego nie ieſt rzecz można czynić co w rzeczách Cerkiewnych. Zkąd ſię pokázuie / że choć byli ná nim Pátryárchowie / á przećię ten Synod nie był Synodem / przeto tylko / iż Papieżá ná nim nie było : á bywał ten czás / że Pátryárchowie / nietylko dwá / ále trzey nie byli / iákoś widźiał w przeſzłym Rozdźiale w liczbie Pátryárchow ná Synodźie Epheſkim / á przećię był Synod Synodem / gdy ná nim Papieſcy poſłowie byli.

átopon Græcy, abſurdum Láćinnicy zowią.

Około Roku 810. Ceſarz Nicephor / żywą żonę porzućiwſzy / drugą wźiął (á przecie był Synod) Theodore nieiákąś : á vchodząc nieſławy v ludźi / námowił Pátryárchę Nicephorá dobrego Kátholiká / áby zwołał Synod / ná vznánie małżeńſtwá iego / Sobor vznał że małżeńſtwo to Ceſárſkie ieſt ſłuſzne : powiádáiąc / iż Ceſárzowie práwu Cerkiewnemu podlegáć nie powinni. Theodor Studytá áppellowáł z onego Synodu z inſzemi pobożnemi Mnichámi do Papieżá Leoná trzećiego/ y piſząc do niego o tey ſpráwie/ ták mowi : Rykni ná to teráźnieyſze kácerſtwo / iáko bowiem oni oprocz wiádomośći twoiey / iáko ieſt zwyczay dawny Sobor práwowierny ſpráwowáć mogli? O czym wſzytkim mamy w żywoćie

wóćie Theodorá Studyty/y w Kazániách swoich niektorych/ktore mamy w Słowieńskim iezyku. Swiety Theodor Studytá wspomina tę sprawę. Tenże w liśćie 129. księ: 2. náucza / że około Synodow powszechnych Papież ma moc nawyższą. Ku temu też służy Socrates vskarżáiący sie ná tych / ktorzy bez woli Papieskiey Synod zebráli: Ani/ práwi/ Julius Rzymski Biskup przybył nań/ áni posłał tám swoiego Námiestniká: wżdyć Cerkiewny Kánon roskázuie: Dekretá krō zdánia Episkopá Rzymskiego ferowane byc nie máią / mowi to Socrates o Soborze Antyocheńskim:/ ktory przećiw Athánázemu odpráwowano / lecz bez vtwierdzenia y powagi / iż bez consensu Papieskiego.

Nouembris.

Socrat: lib: 2. hist: c. 5.

# Rozdźiał IV.

## Znák Trzeci.

### *Naywyższey Zwierzchnośći Appellácya.*

IAwno to iest káżdemu / że ten iest nawyższym sędźią/ do ktore° od inszych sędziow wolno się odzywáć/ á od niego ni do kogo. tákim iest Pápież Rzymski: Vkázuie się z ksiąg Słowieńskich nászych/ktore Kánonámi ábo Práwidłámi zowiemy. Obráliśmy miedzy niemi iedne nastársze / ktore zá wielki podárek od Janá Drohostáwá Despotá Bulhárskiego postáne są Kyrilowi Metropolićie Kiiowskiemu/ Roku od stworzenia świátá według Greckiego komputu 6778. á od Národzenia Páńskiego 1270. iáko to znáć z listu iego / ktory iest w tęż księgi wpisány. A choćiaż w inszych Kánony o ápellácyách są szerzey opisáne/w tych záśię krocey/przećie dla stárożytnośći z tey iedney insze ná stronę odłożywszy/dowodźić będę.

Kánon

Kánon tedy trzeci Sárdyceński iest táki: Episkop so Episkopom áscze imat priu, czuzdáho Episkopa da niepryzowet, ászczelize ni, dasúdit Rymski, tu búdet, y czuzdy. Episkop z Episkopem ieśli spor ma / obcego Episkopá niech nie przyzywa / á ináczey niechay Rzymski sądzi / gdźie mogą być y obcy. Theodorus Bálsámon Pátryárchá Antyocheński / choć nieprzyiázny Láćinnikom / przeto iż go z Pátryárchiey zegnáli / kiedy wszytkie kráie Wschodnie osiedli / tłumácząc ten Kánon / ták mowi: Jeśliby się Episkopowi nie vpodobał sąd / ma Metropolit / ktory go osądźił / oznaymić Rzymskiemu Papieżowi przez list rzecz / y sąd iáko go osądźili / á on sam ma doyźrzeć sądu / ieśli spráwiedliwie sądzony iest / y ma oznáymić przez listy. Jeśli záś ináczey będzie mu się widźiáło / w bliższey Prowincyey będącym Episkopom roskaże / áby vczyniwszy Sobor / powtore go sądźili.

Tegoż Soboru Práwidło 4. ták się w sobie ma: Episkopa izwerzená súszcza, y kriplászczaśia, y hłaholúszcza iáko ne po práwu iest sud ; asczce Rymski nie powelit, nie postáwit innaho : toy bo razsmotryt izwerzênie, ili posólniki, ili hrámotami.

Wykład Bálsámonow tego Práwidłá / wszytek niemal wźięty z Kánonu tego / w Láćińskim ięzyku położonego (Tom:1.Concil.) Jeśli złożony / práwi / będźie Episkop od wszytkich Prowincyi Episkopow nabliższych / á zda mu się że nie spráwiedliwie iest osądzony / y znowu chce być sądzony: ná stolicy iego nie ma być inszy Episkop stáwiony / áżby Rzymski Papież o złożeniu iego wywiádowánie vczynił (y determinował) temu bowiem poddány iest on Sobor / ktory go osądźił. Sobor ten był powszechny / ktory ácz w księgách Słowieńskich názywa się pomiestnym / to iest párticulárnym / dla tego / iż nie iest

w liczbie 7. Soborow Wszeleńskich osobno policzony/ ále w tychże księgách nápisano / że ná tym Soborze było Oycow 341. ze Wschodnich / y z Zachodnych kráiow. Athánázy ś. pisze w Apologiey 2. że ći Biskupi byli ze 36. Prowinciy roznych ze wszytkiego świátá: tym sie tedy samym vkázuie / że był Sobor powszechny. Dokłáda Athánazy świety y o Posłách Papieskich / że byli ná nim.

Spytasz: Jesli ten Sobor iest powszechny / czemuż nie iest położony w liczbie 7?

Odpowiádam. Dla tego że káżdy nowy Sobor / ma nową máterią przećiw nowym Heretykom: ná tym zás Soborze táż byłá máteria / y przećiw tymże Heretykom Aryanom / iáko y ná Soborze Niceńskim / y od tychże Oycow / ktorzy byli ná Soborze Niceńskim: y dla tego pierwszych wiekow zwány był Niceńskim / á nie Sárdyceńskim: iáko y Skład wiáry / ktory zowiemy Symbolum, zowie sie Niceńskim / choćiaż iest Konstántynopolskim; dla tego że toż iest w rzeczy sámey / choć niektore Artykuły nowo są obiáśnione. Nádto y to mogło bydź przyczyną / że ten Sobor náżwány Niceńskim / á nie Sárdyceńskim / że Aryani widząc potegę Kátholikow z Sárdyki vćiekli / y swoie Soborzysko ze w Philipopolu nie dáleko od támtąd mieli / á przećię Sárdyceńskim názwáli / żeby sie tym ludźie oszukiwáli / iáko pisze Sozomen Historyk Grecki. lib. 3. c. 10. y 11. Kátholicy lepák chcąc zátłumić fałszywy ich Sobor / swoy Niceńskim zwáć poczęli / y długo ták zwáli / y z Kánonámi Niceńskimi Sárdyceńskie pisano / y oboie zá iedno liczono / dawszy im tytuł tego Soboru; ktorego imię ná on czás iáko y teraz v wszytkich práwowiernych Chrześćian wielkiey wagi było. To tedy obiáśnienie áppellácyey sstáło sie przez Sobor powszechny / gdy Eusebiánie w wątpliwość przywodźić poczęli byli zebrawszy Sobor /

y ofą-

y osądziwszy s. Athánázego / nie dopuszczáli mu áppellácyey do Papieżá / powiádáiąc / że áppellácya od mnieyszego Soboru nie może być tylko do wiekszego / to iest / do Generálnego / z czym Athánázy biegał do Iuliuszá Papieżá / y ten był pobudką / żeby ná obiáśnienie wiáry znowu ziácháli się Oycowie ze wszytkiego świátá. Swięty Chryzostom áppellowął do Innocencyuszá Papieżá: Sobornıki o tym. Nouembris 13. Sozomen księ: 3. rozd: 7. Theod: księ: 4. rozd: 9. Páweł Wyznawcá y Męczennik ( Nouembr: 6. ) áppellowął do Iuliuszá Papieżá. Toż y sámi czynili Aryánie. Baron: Anno, 339. Baron: An: 403. Nicephor: lib: 13. c. 34.

Zádáią nam przećiwnicy Kánon 23. Soboru Kárthágińskiego / ktory táki iest: Klerycy gdy bedą osądzeni / winę dádzą sędziemu / zá morze niech nie ieżdżą / ále do bliższych Episkopow / y do swoiego máią się vćiekáć. W też słowá y 125. Kánon. Bálsámon ták obádwá tłumáczy Kánony: Zábroniono iest iáko rozumiem dla niewczáśow morskich niebespieczeństwá / y dla wielkich vtrat obudwoch prawuiących się w dálekośći drogi w cudzey ziemi: gdźie nie broni áppellácyey z Afryki do Papieżá / tylko żeby to było bez iázdy zá morze / á mogło to być gdy Papież támże poruczał w Afryce tákie spráwy sądźić pewnym osobom.

Zádáią ieszcze prawidło 138. słowá z listu do Celestyná Papieżá od tegoż Soboru Kárthágińskiego pisánego / á te są: ktorzy práwi od nas są odłączeni / od tego czásu do społeczności tákowych nie przyimuyćie / iáko y Niceński Sobor roskazał. Oto bowiem y Apiárius (Presbyter Cerkwie Sycceyskiey) przyięty był od ćiebie / ktory się sprzećiwiał Soborowi (Afrykáńskiemu) y trudność zádał: ná ostátek náwroćiwszy się sam sobie zgánił y pokutą skończył.

Náko-

Nákoniec Bálsamon w wykłádźie ná Cánon 138. Kárthágiński mowi / że w Cánonách Niceńskich Oycowie Kárthágińscy nieználezli tego / co powiádáli Posłowie Papiescy o Appellácyey. Te są wszytkie y tym podobne o tey máteriey Zarzuty przećiwnikow nászych: ná ktore odpowiádamy tym sposobem.

Pierwszy. Sobor Partyculárny nie może práwá stánowić ná wszystek świát / ále tylko ná swoię Prowincyą / w ktorey się odpráwuie / á pogotowiu znosić praw stárych ńie może / ktore były od Soborow powszechnych obwołáne. Sobor Kárthágiński ná Afryke tylo śćiągał się / y od sámych Oycow Afrykáńskich odpráwowány iesttá Sobor Sárdyceński od Oycow / ktorzy się ze wszytkiego świátá ziácháli / ábo iáko Práwidłá násze mowią / od Oytow Wschodnich / y Zachodnich.

Wtora. Insza mowić / ieśli Krol ma moc sądzenia appellácyi / insza ieśli tey mocy záżywáć nie iest z obćiążeniem poddánych / y ieśli dobra iest wszytkim pozwaláć áppellácyey. O pierwszym nikt nie watpi. o wtorą częstokroć poddáni Pánu swoiemu przekłádáią / żeby nie w káżdey spráwie do sądu iegopozywáni byli / y appellácya żeby nie káżdemu dopuszczona / dla rożnich przyczyn / ktorych tu wylieząć nie trzebá. Tácy poddáni przekłádáią to Pánu swoiemu nie wyzuwáią go z iego práwá sądzenia áppellácyey / ktore pospołu z krolestwem od Páná Bogá iest mu dáne / ále proszą żeby nie záwsze / nie ze wszytkimi / y nie w káżdey spráwie záżywał tey mocy swoiey: ábo podáią mu iáki sposob / żeby bez przeiazdzki zá Dworem mogły bydź sądzone tákie áppellácye: To się włáśnie działo miedzy Papieżámi Rzymskimi / á Oycámi Kárthágińskimi: Ciężko im było / że od Synodow ich / ktore vważnie były odpráwowáne / wolno było áp-

pellowáć

pellowáć nietylko Episkopowi/ ále y Presbyterowi/ y tákim/ o ktorych złym żywoćie tám wßytkim było wiádomo/ záczym Sobory ich przychodźiły do zniewáżenia / á swey woli drogá śię otwieráłá: y dla tego potrzebowáli/ żeby vżywánie tey władze vmiárkowáne było/á miánowićie z strony Soborow sądzenia áppellácij / ktorych trzy w Dźieiách tego Soboru są wyrážone.

1. Przez sámych Papieżow w Rzymie/ á to im ćiężko było ták często w sprawách swoich ieźdźić przez morze: y sam Bálsámon / iáko śię wyżßey wspomniáło/ták wykłáda. 2. Przez Posły z Papieskiego rámienia z Rzymu posłáne/ y ten sposob z obćiążeniem swoim być powiádáli/ dla potegi/ z ktorą przyieżdżáli/ y dla kosztu/ ktory ći/ co śię práwowáli/ ná táką wypráwę wážyć muśieli: y to iest co Sobor mowi w liśćie do Celestyná Papieżá: żeby śię (powiádáią) wyniosłość pychy w Cerkiew Bożą nie wprowádźiłá. 3. Zlecáiąc moc Episkopom w Afryce bedącym/ sądźić zá áppellácyą / y temu trzećiemu sposobowi nic nie przeczyli/ że śię w nim władza nawyżßa Papieżowi nic vymowáłá / y kráinom támtym bez obćiążenia było. Że to ták iest zrozumie káždy z listu Soborowego do Papieżá Bonifácyußá / á potym do Celestyná pisánego: tákże z listu ś. Augustyná 261. ktory był z nimi ná tym ßostym Kárthágińskim Synodźie.

Odpowiedamy potrzećie/ że po tym Synodźie Kárthágińskim do Papieżow Rzymskich byłá Appellácya ze wßystkiego świátá / iáko śię to vkáże z dowodow blisko idących: á przetoż iáwna iest / że nie byłá intencya Oycow pomienionych odsądzywáć Papieżow Rzymskich áppellácyey. Co śię mowiło ogułem ná wßytkie zárzuty/ to ná káždy z osobná zćiągáć śię może: bo ná pierwßy y wtory odpowiedźiał sámże Bálsámon/ iáko śię wyżßey

położyło. Ná trzeći/ to iest/ żeby przyimowáni od Papieżá do społeczności nie byli ći/ ktorzy w Afryce od społeczności odłączeni są / to iest / żeby nie ták łácno przyimowáł/ co iáśnie widźieć z pomienionego listu Augustyná s. bo rozkázáć mu nie mogli/ żeby zgołá nie przyimowáł ; y prosić o to nie było słuszna/ bo by się drogá vkrzywdzonym do spráwiedliwośći zágrodźiłá.

Ná Czwarty Zarzut Bálsámonow ták mowimy : Nie dźiw że w Cánoniech Niceńskich nie ználeźli Oycowie Kárthágińscy tego Kánonu/ bo nie właśnie był Niceński/ ále Sárdyceński / zwány przećię Niceńskim dla przyczyn wyżey położonych. A oprocz miánowáney rácyey iest fundáment : czemu Posłowie Papiescy powiádáli właśnie Niceńskim/ ten o Appellácyách Kánon : Vskarżáią się bowiem Oycowie / iáko Athánázyus w liśćie do Márká Papieżá świádczy / że popalone są Cánony Niceńskie od Aryanow/ y prosi / áby przepis ich z Rzymu / ktory on Sylwestrowi Papieżowi posłał z Soboru Niceńskiego przesłano. Dokázowáli ná ten czás czego chćieli Aryani/máiąc Aryanow Cesárzow po sobie ná Wschodźie. Żáluie tey szkody / bo co przećiw im było znosili / że tylo ich 20. w księgách nászych znáyduiemy. Iákoż sámá słuszność vkázuie/ ná ták záwołánym świátá wszytkiego y pierwszym Synodźie muśiáło być ich więcey. Augustyn s. w liśćie 118. állegnie / áby dwoch Episkopow ná iedney stolicy nie śiedźiáło /Cánon być Niceński. Sobor Kárthágiński v Láćinnikow liczbą trzeći w Rozdź : 48. twierdźi Cánon być Niceński o odpráwowániu Liturgiey przed obiádem/choć go teraz nie znáyduiemy w Niceńskim / á nie żądáiemy iemu nie mász w Niceńskim ; niechże y on nie zárzuca postom Papieskim o Appellácye/ że nie mász w Niceńskim teraz. Ieronim o pismie

*Tom: 1. Concil : lib. 3 in Nicen : Concil.*

ś. kore

8. ktore ma być przyięte/ Ambroży de Bigamis, Athánázy w liśćie do Már: Pap. liczą Cánonow Niceńskich 70. Tę liczbę y Julius Papież w liśćie swoim pierwszym y 2. kłádźie/przydáiąc że z Dźieiow Soboru pierwszego Niceńskiego mamy o prærogátywie Kośćiołá Rzymskiego ná Soborách Wszeleńskich y pomieśtnych / ná sądách y spráwách Episkopow/y o Appellácyách w sądách Cerkiewnych do Papieżow/ y insze práwá. A mowi: Jesliby kto chćiał widźieć/ niech weyzrzy w skárbnice ksiąg przy stolicy nászey.

Mikołay zás Papież I. że nie wszytkie dźieie Soboru Niceńskiego w Cánony włożone są Niceńskie/swiádczy. Náwet y Theodor Bálsámon tłumácząc Cánon pierwszy Synodu Antyocheńskiego/ná tych ktorzy Concilium Niceńskiego o swięceniu Páschy nie chowáią/ mowi. To w Niceńskiego Synodu Kánonách nie náleziono / ále w Dźieiách Apostolskich pierwszego Soboru. Distin: 19.

Zosimás Papież ná szostym Soborze Kárthagińskim powiáda być Kánon Niceński o Appellácyách/ktory potym potwierdzony ná Sárdyceńskim. Turianus nie dawnych czásow ználazszy w Arábskim ięzyku Práwidł osmdźieśiąt Niceńskich / położył w Tomie 1. Concilt Láćińskim ięzykiem. Ale ná coż znośić Kárthágińskim Soborem Appellácye / gdy tenże Sobor iáko w Słowieńskich Práwiłách czytamy/ vznawa ie. Aſzcze izwerhút Episkopá Episkopi, y áſzcze Rymskomu izwerzenyi wozwiſtit, búdet vsłyſzan Rymskomu piſáwſzu, ili poweliwſzu o nim. to ieſt: Jesli zrzucą Episkopá Biskupi; á kiedy oznaymi zrzucony Rzymskiemu / będźie wysłucháný zá pisániem Rzymskiego / ábo co on o nim roskaże. Bálsámon tłumácząc ten Cánon odzywa się do Sárdyceńskiego 4. Cánonu wyżey położonego/ná Can: 1.

podporę Appellácyey do Papieżá / y mowi: Y ten Kánon / práwi / zgodny ieſt z Sárdyceńſkiego Synodu o Appellácyách. A ponieważ zgodnym / to nie burzy Appellácyey. A iż gęſta mowá ieſt o Synodźie Kárthágińſkim / tedy dla wiádomośći czytelnikowi przypomnieć potrzebna ieſt / iż ináczey idźie liczbá Kanonow w Práwiłách Ruſkich / niżli in Tomis Concil: Latinis. bo w Ruſkich ieden tylo Sobor Kárthágińſki / ále záwiera w ſobie 6. Kárthágińſkich; przytym Mileuitáńſki / Aráuſikáńſki / Hiponeńſki / Afrykáńſki: zkad wiele prácowáć przychodźiło / nim Auctor Hierárchiey znioſł z Láćińſkimi kśięgámi / w ktorych oſobno káżdy Sobor położony.

*Appellacya do Papieza po Synodzie Kárthágińſkim.*

A iż Appellácya po Soborze Kárthágińſkim do Papieżá Rzymſkiego byłá: te maſz tego dowody / gdy Dyoſkorus Alexándriyſki / y Eutyches zgromádźili Synod / náukę fałſzywą ná nim vchwalili / y przymuſzáli Flawianá Cárogrodzkiego Pátryárchę / żeby ná też podpiſał ſię wiárę: á gdy niechćiał / Pátryárchiey go odſądźili / á on záraz do Leoná Papieżá áppellował / o czym w Soborni-

*Iulij 16.*

kách ták nápiſano. Przyſzedł tám (ná Synod) Fláwian / y Eutychi zá Ceſárſkim roſkazániem; á gdy wiele było z piſmá controwerſiy / roſkazał Dyoſkorus / Synodem áby Fláwian był degrádowány. Y niżey támże: Błogoſłáwiony Fláwian záraz piſał do Rzymu (to ieſt / áppellowawſzy) znieważáiąc on Synod iáko nie powſzechny / y gwałt czyniący práwośći wiáry. Liſtu Fláwianowe° nie mamy / ále Papieſki odpis znayduie ſię / ktorego tytuł w tymże Sobornik y tegoż dniá w te słowá: Błogoſłáwione° Pápy (wielkiego) Leoná / ſtárego Rzymu nápiſány liſt do ś. Fláwianá Archiepiſkopá Cárogrodzkiego. etc. A rzecz ſámá táka ieſt: Wźiąwſzy liſt wáſzey miłośći / bárdzo ſmy ſię dźiwowáli / że nas po dáćie

nie ry-

nie rychło doſzedł / lecz teraz przeczytawſzy zrozumieliſmy co ſię ſtáło / y czegoſmy przedtym domniemániem dochodźili / teraz ná oko widźimy / że Eutyches w wielkie ſzaleńſtwo záſzedł. Liſt ten iuż po śmierći Fláwiánowey doſzedł / ktory ná Synodźie Chálcedońſkim bárzo był Oycom pomocnym. Położono przy tym liśćie ná końcu te słowá: Ne prichodił ſam Pápa na Sobor nó ſiiu epiſtóliiu iákoze ſámóho tohó wercha Apoſtólskoho ſoprestolniká imúſzcze. &c. to ieſt / Nie przybył ſam Papież ná Synod / ále te Epiſtołe iáko ſámego tego wierzchu Apoſtolſkiego Sopreſtolniká máiąc. etc.

Drugiey áppellácyey przykład. Gdy Pátryárchowie Wſchodni Cyrus / Pyrrhus / Sergius / Petrus z inſzemi Biſkupámi / y z ſámym Ceſárzem pierwey Heráklius em / potym Conſtánſem : zgromádźiwſzy Synod / poſtánowili fałſzywą náukę / iákoby Syn Boży miał iedną wolą / y iedną operácyą (ábo diyſtwo po Słowácku) po wćieleniu ſwoim ; od ktorego Synodu Biſkupow wiele áppellowáło do Papieżá / o czym ſzeroce ieſt w Sobornikách Swiętego Papieżá Márćiná żywoćie / y s. Máxymá. Miedzy inſzemi Episkopámi / był też s. Máxymus / ktory od tegoż Synodu do Papieżá áppellował. O czym w Prolohách ták ieſt nápiſano: Maxim S. Iſpowidnik bi wo Cárſtwo Konſtantina Bradátoho Philoſoph. &c. Widiwze iedinówólnuiu Ieres ráſtuſzczu, y réwnoſtiiu Bózyieiu rázdehſia, vmolí S. Papu Martina Namieſtnyi ſobráti Sobor, y iedinowolnych proklati ieres. Máxym s. był zá Ceſárzá Konſtántyná brodátego Philoſophem y Mnichem. etc. á widząc iż Heretyctwo Monothelickie gorę bráło / zárliwośćią Boſką roſpalony biegł do Rzymu / y prośił s. Márćiná Papieżá / áby zgromádźiwſzy Synod Prowincyálny / wyklął Heretyctwo Monotelickie.

*Auguſti* 14.
*Ianuar*: 21.
*Aprilis* 14.

Potym około Roku Páńskiego 870. gdy był odsądzonym niespráwiedliwym Soborem Phociusowym / Ignácyus Pátryárchá Cárogrodzki/áppellował do Rzymu do Papieżá Mikołáiá / do ktorego y list z to piße Intitulácyą: Pánu náßemu przebłogosłáwionemu Pátryárße wßytkich stolic/Xiążęciá Apostolskiego nástępnikowi/ powßechnemu Papieżowi. Przy końcu zás listu/ták mowi: Prześwięty Pánie / vkaż mi wnętrzności miłosierdźia twego/ wspomni ná przodki twoie Fábianá/ Iuliußá/ Innocencyußá/Leoná/á wkrotce mowiąc wßytkich/ ktorzy záprawdę meżnie walczyli/ tych násláduy; Powstań á obroń nas. Zywot ten Nicetás Páflágoński pisał/ Octobris 23. y iest wzmiánká w Prołożie żywotá tego ś. Ignácego.

Z tych wßytkich przykłádow iáwnie się vkázuie nayżßa zwierzchność Papieżá Rzymskiego / gdy Pátryárchowie Cárogrodzcy/y inße Duchowieństwo Wschodnie do niego áppellowáło/ ták przed Synodem Kárthágińskim: iáko y po Synodźie/zkąd znáć/ że Synod nie mogł zákraczáć áppellácyom do Papieżá. Będźieß miał y niżey o tym z Historykow przy końcu Rozdźiału 6. tey kśięgi.

# Rozdźiał V.

## Znák Czwarty. Zwierzchnosci naywyzszey.

### *Iż Papież Pátryárchy postánawiał, y zrzucone przywracał.*

NAprzod Pátryárchę napierwßego w Cárogrodźie Metrophaná postánowił Sylwester Papież/o czym niżey w Rozdź: 7. Agápetus Papież Pátryarchę Menę. Prołoh w żywoćie tego. August: 25.

Mina wo Swiatych Otec nász: bi wocárstwo Iiustini-
ana &c. dobroditelize iehó rádi Patriárchom postàwlen
byst Konstantina hráda od Agapita Pápy Rymskoho,
prízedszu tóhda od Ryma o isprawlenÿch Cerkównych
wozyskányi, i proklenszu Patriárcha Anthíma heretika:
Swiety Oćiec nász Mená był zá Cesárzá Iustiniáná. &c.
dla cnot swoich Pátryárcha iest vczynion Konstántyno-
polskim / od Agápetá Papieżá Rzymskiego / ktory ná on
czás przyiáchał był z Rzymu dla sporządzenia y dozoru
Cerkiewnego. Ze dwu miar tu sie vkázuie zwierzchność
Papieżá Rzymskiego / że od niego Mená ná Pátryár-
chowstwo iest poświecony / y że on do Cárogrodu / iáko
tu mowi / iezdźił ná sporządzenie y dozor Cerkiewny /
zkąd znáć / iż on iest Papieżem wszytkiego świátá. Iest
o tym y Aprilis 17. tákże w Prołożie / o czym niżey. Czy-
tay y Niceph: kśie: 17. Rodź: 19. X. Skárge Societ: Iunÿ 20.
Iesv, w Zywotách śś. Ian XII. te° imienia poświećił ná Baron: 536.
Pátryárchowstwo Cárogrodzkie Theophiláktá syná Ro-
manowego / ktory Cesárstwem rządźił z Konstántynem
źiećiem swoim / o czym w Kronice Słowieńskiey ták czy-
tamy: Pátryárcha postánowiony iest Theophilákt syn
Cesárski: gdy bowiem Episkopi z Rzymu przyiecháli / list
(to iest Sákre) z sobą przywiezli / poświecenie obwołáli;
y oni go poświećili ná Pátryárchowstwo / y ná stolicy
posádźili.

Przywraca Iulius Papież do stolice zrzucone Pá-
tryárchy przez heretyki / Páwłá Carogrodzkiego / y Athá-
názego Alexándriyskiego / y insze Episkopy Wschodnie.
o czym w Sobornikach w żywoćie ś. Páwłá wyznáwce ták 6. Novemb.
nápisano: Posłał Iulius (Papież) list (o ktorym in Epist:
Oriēt: Concil. tom: 1.) do Cesárzá o Athánázym y Páwle /
y o inszych Episkopách / áby przywroceni byli do swoich

stolic

stolic. Sozom: ksi: 3. rozdź: 8. ku temuż postánowieni u Pátryárchow od Papieżá / służy co Báronius w Roku 934. z Historykow/ktorzy támże miánowáni/przywodźi: że Pátryárchowie Wschodni Pállius bieráli od Papieżá/ y iáko go bráć przestáli; przydáie te słowá Luitprandus: Cárogrodzki Kośćioł wiemy/ iż nászemu Kátholickiemu/ y Apostolskiemu Rzymskiemu Kośćiołowi posłuszeństwo oddawał / y Pálliuszá bez iego pozwolenia vżywáć nie mogł. Ná przestrogę pomienionych dobrze to vważyć / co Baron: Roku 934. nápisał. Alberikus syn Mározyey tyránstwo swoie w Rzymie rozszerzáiac / do więźienia dał Papieżá Jana/ y przymusił go / pobrawszy wielkie dáry od Cesárzá Wschodniego Konstántyná / áby synowi iego Pállius dał Theophiláktowi/y tákie práwo/iżby potym Cárogrodzcy Pátryárchowie bez dozwolenia Papieskiego Pálliuszá vżywáli. Od tego czásu stáć po Pálliusz Cárogrodzcy Biskupi do Rzymu przestáli / y ini Biskupi Wschodni vżywáć go poczęli. Vważ iáko Cesárze Wschodni y Duchowieństwo wysoce sobie władzę Papieża Rzymskiego ważyli / y lubo ten Jan Pap. wtrącony w więźienie był od Vwidoná Márchioná Tusciey/ y żony iego pomienioney Mározyey niezbożnice wielkiey / przez potęgę świecką / ktorzy Rzym w mocy swoiey/y zamek on Castrum Angeli, y Rzymian sobie powolnych máiąc/ czynili co chćieli: przećie krom pozwolenia Papieskiego nic nie ważyli się z Theophiláktem Wschodni / wiedząc że żadney mocy nie miáłoby/ bez onego consensu/czynić. A żeby się wiádomość doskonáła wźiełá o Pálliuszu / ktory zupełnosc nieiáko Biskupiego vrzędu y cześć znaczy/ wiedz to: Pállius posyłány bywa od Episkopá Rzymskiego Arcybiskupom z fundámentu Apostolskiego / gdyż oni po wszytkim świećie rozesłáni/

miástom

miástom wßytkim przepowiádáli/y posyłáli ták oni iáko y successorowie ich przepowiádáczow słowá Bożego/ do przyległych ich stolicom Prowinciy. zkąd y teraz posyłáią Pálliuß ná znák tego/ żeby żadna Metropolia nie miáłá Arcybiskupá/áż od tey stolice posłánego/ od ktorey pierwßy im przepowiádácz wiáry posłány iest. Powiádáią niektorzy/ że Pállius od Liná po Pietrze ś. wtorym Papieżu postánowiony/ y zá osobliwy przywiley Katholickim przełożonym dány był: ále Rupertus Tuicensis ná pismie zostáwił/ iż y Máternus (Biskup) od ś. Piotra posłány Trewerenskiemu Kościołowi/ dźiedźictwo Pálliußá swoim nástepnikom zostáwił. S. Grzegorz Pállius Augustynowi Apostołowi Anglikow posłał/ ktorego przy Mßey vżywáć kazał / y po roznych Angliey mieyscách dwunastu Biskupow poświęćić roskazał.

A bywał ten Pálliuß z wełny. Klemens Papież tego imienia wtory/ w Roku 1047. Janá Biskupá Sálernitáńskiego ná Arcybiskupstwo podnosząc/ posyła mu Pálliuß/ y ták go wykłáda: Z wełny owczey vczyniony iest/ ábyś wiedźiał/ iżeś pásterzem owiec; Obtacza ćię/ y ná rámieniu go nosiß; ábyś wiedźiał/ iż gdy ktora owieczká zábłądźi/ maß ią ná twoich rámionách do domu zbáwienia przynośić; Przed tobą y zá tobą iest krzyż Páńskí; ábyś one słowá Apostolskie przed oczymá miał: Mnie świát iest vkrzyżowány/ y ia też świátu. Doskonálßą o tym wiádomość weźmieß v Auctorow Rituum Ecclesiasticorum. teraz ná tym dosyć / á do záwźiętey rzeczy wroćmy się.

Z tego to poświącánia Pátryárchow / y bránia od Papieżá Pálliußá poßło / iż Pátryárchowie Papieżow ná Liturgiey wspominali / iáko zwyczay iest po poświęceniu Ciáłá Páńskiego/ y po Memento w Liturgiey świętey w głos mowić: W operwych pomiáni Hóspodi Swiátijszo-

tyszoho Archyereia N. Pápu. o czym Piotr Pátryárchá Antyocheński w liście swoim do Michálá Cerulárego temi słowy świádczy: Kśimzè y áz swiditel nełozen, y somnóiu od izbránnych Cerkównych mnózi, iáko prybłazénnom Patryársze Ioanne, Kyr Pápa Rymskyi Ioán y tói imenem, Woswiászczennych Pominnicech wóznoszászesiá. Czytay sámy list / ktory w bytek niżey przetłumáczony iest / támże y te słowá znaydźiesz.

# Rozdźiał VI.

*Papież sądźi, zrzuca, wyklina Pátryárchy, y drugich.*

Theodorus Trychiteński Episkop żywot ś. Złotoustego szeroce opisuiąc wspomina / iáko Páráfianie Alexándryiskiego Pátryárchy obćiążenie ćierpiąc od niego / skárżyli się nań Innocencyuszowi Papieżowi przez list / prosząc áby go vpomniał; á gdy ná vpomnienie Papieskie nie popráwił śię; Innocencyus (mowi tám historya w Sobornikách.) zebrawszy Episkopow Włoskich sądźił y złożył Theophilá według skárgi Episkopow Egypskich (Páráfian Theophilowych) záraz też pisał do Arkádyuszá / prosząc y vpominaiąc / áby dekret iego nád Theophilem był wykonány / y ták mowiąc: Z roskazánia przodkuiącego ś. Apostołá Piotrá władzą y imieniem / ábyśćie go odłączyli od czći. Tenże żywot ś. Złotoustego opisuią Kronikarze Greccy / Socrates / Theodor / Sozomen / Georgius Alexándrinus / y drudzy / z ktorych zebrány iest / y Słowieńskim iezykiem w druk podány przez Bráctwo Lwowskie / przy kśiążce tego świętego o Kápłáństwie. Tám się tedy to znáyduie / iż gdy Złotousty ś.

Nouemb 13.

ſky ś. zá przyczyną Theophilá / y inſzych złych Epiſko-
pow / y ſámey Ceſárzowey Eudoxiey ná wygnániu vmárł /
Papież Innocencyus wziąwſzy wiádomość od Ducho-
wieńſtwá Cárogrodzkiego / wyklina Arkádyuſzá Ceſárzá
z żoną / y Pátryárchow dwoch / Theophilá Alexándriy-
ſkiego / y Arſácego Cárogrodzkiego wprowádzonego ná
mieyſce Złotouſtego: Klątwá tá w kśiążce pomienioney y
w Soborńikách Słowieńſkich ták ſię poczyna: Krów re-
cze, Bráta moieho Ioánna wopiiet ko Bóhu nà tià, iâ-
koze drewle krów Abela Práwednaho. &c. ſeho rádi
vbo y áz maliyſziy, y werchownâho Petrá Bozeſtwen-
nomu Preſtólu vwirenyi, tebe ze, y ònuiu, od Swiátych
y zywotwórnych Táin Bozeſtwennaho Pryczaſzcze-
niia vpraznìáiú, od Bozeſtwennaho ze chliba, y czâ-
ſzy, smiiúſzczaho wàm prepodáti, izwerzeniiu chû-
doſt móia podłaháiet. &c. Pryłaháiemze kò izwerzeni-
iu Theophyłowomu odłuczeniie y proklátije y z Chry-
ſtianſtwa odczuſzdeniie: sia swiazáſza ſia vbo nà zemli
swiazanáze ſut y nâ nebeſech, poreczenij iáko słyſzyſzy
wo Ewangeliich. to ieſt: Głos krwie brátá mego / woła
do Bogá ná ćię Ceſárzu iáko Ablá ſpráwiedliwego. etc.
Y niżey: Ja tedy namnieyſzy zlecona máiąc ſtolicę wiel-
kiego Apoſtołá Piotrá / Odłączam ćiebie y onę ( o Eu-
doxyey to żenie iego mowi) od vczeſtnictwá chwálebnych
táiemnic Chryſtuſá Bogá nászego ; y nie was tylko / ále
káżdego Epiſkopá y Kleryká / ktoryby śmiał wam dáć
Ciáło y Krew Páńſką. Po przeczytániu tego liſtu táki ma
bydź złożony / iż ſię tego śmiał ważyć. Y niżey. Przydá-
iemy też do złożenia Theophilowego odłączenie / y prze-
klęctwo / y do końcá odćięćie od Chrześćiáńſkiego zgro-
mádzenia ; To co ſię związáło ná ziemi / będźie związano
y w niebie / według wyroku Chryſtá Páná / iáko czytaſz

w Ewángeliey: Te ſą słowá liſtu Papieſkiego.

Z tego liſtu vkázuie ſie to/że oná naywiękſza zwierzchność Piotrowi ś. dána / przy Episkopách Rzymſkich zoſtáłá; względem ktorey przedtym wſzytkim świátem rządźili / y teraz rządźić máią / złe kárác / dobre miłowáć. Vkázuie ſie powtore / że zwierzchność tá Papieſka ná Duchownych nie ná Zachod/ále y ná Wſchod słońcá y ná wſzytek świát/ y ná ſáme ſie Ceſárze ściagáłá; bali ſie iey Ceſárze/iáko od ſámego Bogá pogromu klątwy ferowáney: iákoż Ceſarz przeſtráſzony záraz przećiwniki Chryzoſtomowe srodze ſkarał/á do Papieżá ſzeroce vſpráwiedliwiáiąc ſie liſt nápiſał. Náoſtátek ku końcowi liſtu ták przepráſza. O nas ze twoie otczeskoie człowikolúbie vmoleno dá búdet, y dá nepryczáſtny oſtáwiſzy nas preczyſtych táin. &c. Proſze ćie/ nie odłączay nas od táiemnic świętych/ y od społeczności Chryſtuſowey/znamy żeſmy zgrzeſzyli/iednák odpuſzczenia proſimy. A niżey támże: Zá corką twoią Eudoxyą przyczyniam ſie / roſkaż áby byłá przypuſzczona do Sákrámentow Zbáwićielá náſzego: Nie mowili tu áni Pátryárchá / áni Ceſárze: Práwá do nas Biſkupie Rzymſki nie maſz / áni podlegamy tobie/ ále z pokorą y w kárności o miłośierdźie proſzą. Tą pokorną proſbą poruſzony Papież / dał im rozgrzeſzenie. O czym ſzeroce w żywoćie tego świętego niech káżdy czyta.

*Can: 6.* Solucya ná zarzut Soboru Niceń. Y Rymski Episkop súſzczym pod Rymom dá władiiet. Nie ták rozumieli Ceſárze / Pátryárchowie / á zwłaſzczá święći Oycowie/ iákoby tá władza Papieſka tylko około Rzymu / y we Włoſzech záwierálá ſie; ále ná przykład w Páńſtwie tym Metropolitá choć nád wſzytkimi ma iurisdikcyą Duchownemi Ruſkimi y ſtárſzeńſtwo / przećie oſobniey do Metropo-

tropolicy: á od Metropolity ma wyższe Papież. Vważ rzetelniey około tego Kánonu z listu Mikołáiá I. Pap. do Micháelá: Ze Nicéński Sobor nie stánowił tu o Rzymskim Kośćiele/ponieważ władza iego nie od ludźi/ále od Bogá/ lecz tylko z kształtu Rzymskiego Kośćiołá postánowienie inszych vpátrował Cerkwi. Nie mowi bowiem Sobor/niech ma Rzymski tey ábo owey dozor kráiny/ ále mowi: Habeat Epiſcopus Alexandrinus curam Ægypti & Lybiæ, quoniam Romanus Epiſcopus ita conſueuit: gdźie wyráźnie Rzymski Kośćioł prawidłem iest drugich; y przetoż ten Kánon Sobor Chálcedoński przywodząc mowi: Eccleſia Romana ſemper habuit primatum. to iest: Kośćioł Rzymski záwsze miał stárszeństwo. Nayprawdźiwszy tedy Kánonu tego ten wykład iest: Alexándryiski Episkop ma rząd mieć nád temi Prowincyámi: quoniã Romanus ita conſueuit, iáko świádczy Sobor Chálcedoński / to iest / iż Rzymski Episkop przed dekretem wszytkich Soborow rząd zwykł Alexándryiskiemu nád Egyptem, ꝛc. pozwáláć / ábo zwykł one Prowincye przez Biskupá Alexándryiskiego rządźić; czytay Mikołáiá Pap: list v Rufiná. Ták y Ambroſius z Mikołáiem Pap: rozumiał/ 1. ad Tim: c. 3. ℣. 15. tłumácząc: Domem/práwi/ Bożym iest názwány Kośćioł: ktorego spráwcá / ábo rządcá iest Dámáſus Papież. Kedy widźimy iż zá świádectwem Ambrożego ś. Papież nie iest Biskupem sámego miástá Rzymu/ále wszytkiego Domu Bożego / ktory iest Kośćioł powszechny. *Actio: 16.*

Ná trzecim Soborze Epheskim. Cyrillus ś. mocą Celestiná Papież Rzymskiego odsadźił Nestoriusá. Sobornik Iulij 16. y Zonarás Greczyn hist. gdźie ták Cyrillus do Nestoriuszá mowi: Postzmieniu twoiemu recesimy poddawáli przez listy násze; á że to ták iest:

świádká dáie (masz wyżey w Rozdz:1. tey Księgi) wszytkiego świátá Oycá y Pátryárchá Celestyná / ktorego żeś nie słuchał / przetoż Bog ćie odrzuca od świątośći / wyrzuca ćie z Konstántinopolá / potym y z stolice Pátryárchowskiey / ktoreieś nie był godźien. Felix trzeci Papież wyklął y zrzućił Piotrá Gnaufeiá Pátryárchę Antyocheńskiego; o czym w żywoćie s. Sáby Pustelniká opisano / w Sobornikach szeroce / Decemb: 5. przez Cyrillá Mnichá / gdźie ták czytamy: Gnáphey nikohdá Episkop Antyochijskiy : ize pryłaháſze ko triswiatoy piſni Swiatiy beſmertnyi raſpniſia zány. &c. ſey izwerzen y prokliát byſt Pápoiu Filixom. Gnaufeus Piotr / ktory był niegdyś Episkopem Antyocheńskim / że przykładał do Trzyświętey Pieśni / mowiąc: Swięty nieśmiertelny Ukrzyżowány zá nas (rozumieiąc że Bostwo w Chrystuśie ćierpiáło) Zmiłuy się nád námi / złożony iest / y wyklęty od Papieżá Felixá.

Tego czásu tenże Papież Felix wyklął y drugich Pátryárchow / Alexándriyskie / y Cárogrodzkiego. czytay Roczne dźieie / Rok 483. 484 Agapetus Papież Pátryárchę złożył Antemiusá / iáko iest w Prołohu / April: 17. w żywoćie s. Agápeta / gdźie ták text mowi: Agapit ize Woſwiátych Otéc náſz, czyſtáho rádi zytija, y proczéiá dobroditeli ná Swiatitélskij prijde San. &c. izſzed nikohdá y z Ryma, y kó Konſtantinu hrádu płowij. &c. iáko. y Anthima złowirnaho Episkopa neprávedno napreſtół Konſtantina hráda wſzédſzaho, Jeres imúſzcza Eutychiewu, ſopreſtóła ſohná. &c. Agápetus s. Oćiec nász dla cnot / y czystego żywotá ná Biskupstwo iest podniesiony (stárego Rzymu) ten z Rzymu iezdźił do Konstántynopolá / támże Antemiusá źle wiernego Episkopá / ktory niesłusznie stolicę Kon-

ſtántypolſka osiádł był / máiąc Hæreſim Euthychij, z ſtolice złożył. o czym y Nicephor Kronikarz.

W tychże Protohách Augu. 13. Aprilis 14. Sept: 15. Ianuarij 21. nápiſano. iż ś. Oćiec náß Márćin Papież wyklął Konſtántiná Ceſárzá / y Pátryárchow Páwłá / Cyruſá / Piotrá / Mákárego / y drugich Heretykow. w te ſłowá: Swiátyi Martin ſobrá Sobor, y prokliá iedinowôlnuiu Ieres, y Bradátaho Konſtantina ( Caria) y Patriarchow, Pawłá. &c. Tegoż y Meneologium w Kánonie y w Hymnie siodmym poświadcza o Swiętym Márćinie: Jáko Lew Oyczená niezbożne śmiáłośći pełen będąc Theodorá / Cyruſá / Sergiuſá / Pyrrhuſá Pátryárchy / y ich towárzyße / odćiąłeś od Cerkwie ś. Chryſtuſowey. Toż własnie y w Hymnie 3. tegoż Kánonu. o czym wßytkim Zonárás w żywoćie Konſtántyná. Aprilis 14.

Syxtus Papież zrzućił Polichroniá Pátryárchę Jerozolimſkiego / poſtawßy ná ſwoim mieyſcu Leoná świętego / ieſzcze ná ten czás Archidiákoná Rzymſkiey Cerkwie ; á zrzućił zá to / iż ſymoniácko poświęcił był Dyákoná. Phocyuſá Pátryárchę Cárogrodzkiego zrzućił był napierwey Mikołay / á potym Adryan Papież / o czym Kroniká Słowieńſka: Ceſarz / prawi / Bázyli Mácedon przyprowádźił poſły od Papieżá z liſtem / Phocyuſá z ſtolice złożył / że był nieſpráwiedliwie osiádł ſtolicę / á wprowádźił znowu Jgnácyuſá ; á lubo tám ſie piße / Ceſárz złożył Phocyuſá / iednákże nie ſam przez ſię / ále przez Poſły Papieſkie: ktorych ná to z Rzymu od Papieżá / znáiąc onego być nayſtárßego Páſterzá Chryſtuſowey Cerkwie / przywiodł / y bez Soborow / władzą Chryſtuſową Piotrowi / y iego naſtępcom dana / to czyniąc. A z przećiwney ſtrony nie máß Exemplum, żeby choć ieden tylko Papież nietylko od iednego / ále od wßytkich

Pátryár-

Pátryárchow/ áby miał być kiedy ordinowány/ ábo zrzucony z stolice/ bo tey władzy im od Chrystá Páná nie dano nád nim/ y nie mogli te° synowie nád oycem vczynić.

O tychże sądách nawyższych Papieżá/ są Greckich historykow świádectwá. Theodoretus kśię: 8. ro: 8. Episkopowie iedni ná drugich Biskupowi Rzymskiemu skárżą się/ ktory oskárżonym ná pewny czás stánowić się

Lib: 5. c. 23. roskázuie. Tenże Theodoretus mowi: Cesarz zá instáncyą Biskupá Rzymskiego Flawiánowi Pátryárśe Antyocheńskiemu iácháć roskázuie/ y spráwę sobie w obwinieniu dáć/ ⁊c. A dáie o sobie spráwę Fláwian. Sozomen kśię: 3. rozdź: 3. W rożnych/ mowi/ winách obwinione Episkopy/ Rzymski sądzi Biskup/ y dekretuie. Tenże támże: Groźi Rzymski Biskup pomstą władzy swoiey Episkopom wschodnim/ ieśliby rzeczy nowych wszczynáć nie przestáli. Ewágrius kśię: 2. rozd: 18. Dyoskor obwiniony bywa/ y winien zostawa/ iż krom pozwolenia Biskupá Rzymskiego vrząd sędziego ná Synodźie wtorym

Niceph. Callix: Santopulus lib: 9. c. 8. Epheskim obchodźił. Calix: Sant: iuż podczás Schismy około Roku 1300. żyiąc historyk Cerkiewny: Biskup/ mowi/ Rzymski z stárodawnego przywileiu/ zá pewną rzecz to ma/ że sąd o wszytkich wszędźie Biskupách iemu należy/ y przetoż każe się stáwić do śiebie Pátryárchom ná sąd. Tenże támże rozdźia: 10. Jest/ mowi/ Práwiło Cerkiewne/ ktore wszelką poważność odeymuie od spraw sądow Duchownych/ ktoreby mimo zdánia Biskupá Rzymskiego stánowione były.

Ale ná co śiłá dokumentow przywodźić: sámo náwet pogáństwo od Chrześćian/ nic nie wątpiąc te wiádomość wźiąwszy/ Papieżowi stárszeństwo przyználi. Pisze Euseb: kśię: 7. rozdz: 23. 24. Athánáś: kśię: o Synodźie. Báron: w Roku 272. Gdy Paulus Episcopus Samosate-

mosátenus potępiony/z domu Biskupiego w Antiochiey/ ábo z Cerkwie vstąpić niechćiał/vdáli się Chrześćiánie do Aureliáná Cesárzá Rzymskiego/á on sąd o tym Dionyzemu Biskupowi Rzymskiemu zlećił / áby tey stronie należał dom/ ktorey Papież przysądźi/y według decyzyey Papieskiey skutek rzecz wźiełá.

# Rozdźiał VII.

## *Ná Zarzuty przećiw Zwierzchnośći Papieskiey odpowiedźi.*

WYwiodszy ták nawyższą władzą Papieżá Rzymskiego/ zostáie nam odpowiedźieć ná Zarzuty przećiwnikow nászych/ ktore są tákie.

Zarzut pierwszy. Práwidło 28. Soboru Chálcedoń: powszechne° ták mowi: Nowe° Rzymu Episkop/stárego Rzymu Biskupowi/ iest rowny we czći/dla przeniesienia stolice / toż y w Kánonie Trullánskim się náyduie.

Odpowiádam. Prawdá iest/ że chćiał ták Anátoli Pátryárchá Cárogrodzki / ná czwartym pomienionym Soborze / iáko poduszczony od Duchá pychy ; ále nie odźierżał : bowiem Posłowie Papiescy sprzećiwili się temu/y ták z tego nic nie było. Pisáli przećie Oycowie tego Soboru do Leoná Papieżá/ dáiąc iemu spráwę o wszytkim co się działo ná Soborze/y prosząc o potwierdzenie tego ; lecz gdy przyszło do tey wysokodumnośći Anátoliusowey / nie czynili żadney wzmiánki rownośći czći / iedno nápisáli/ że w tey spráwie odnowili Kánon Soboru wtorego Konstántynopolskiego / ktory Kánon w Słowieńskich księgách iest táki : żeby miał pierwsze

mieysce po Rzymskim przed inszymi Pátryárchámi. Ná
ten list swięty Leo Pap. odpisuie/ ztwierdzáiąc wszytko
to/ co o Wierze było: ále ná to przodkowánie Konstán-
tynopolskiego przed Alexándriyskim / y inszemi nie po-
zwala/ y owszem bárzo gáni; znáć że te° Kánonu ná wto-
rym Synodźie nie vchwalono / áni ztwierdzono. Báro-
nius w Roku Páńskim/ 365. Socrates kśię: 6. Sozo-
men kśię: 8. pisze/ że Alexándriyski Pátryárchá miał prá-
wo ná wybieránie Biskupow Cárogrodzkich. Po Leonie/
y drudzy wtąż bronią tey nowośći Papieżowie; ále po-
łożę wprzod słowá Leoná sámego w liśćie 53. do Pulche-
ryey: Frustra quorundam Episcoporum profertur con-
sensus, cui tot annorum series negauit effectum; Dár-
mo/ práwi/ niektorych Biskupow przywodzą pozwole-
nie ( ná to poszánowánie) ktorego sámo rzeczą ták wie-
le lat/ po sobie idące broniły. Tenże w liśćie do Anáto-
liuszá y do Márcyaná 51. 52. á osobliwie Grzegorz wielki
Papież w lis: 31. kśię: 6. y w kś: 5. list: 14. twierdźi o
zfałszowániu te° Synodu Kálcedońskie°/ y są słowá iego:
Rozumiemy iáko Kálcedoński Synod ná iednym mieyscu
od Kośćiołá Cárogrodzkiego zfałszowány iest: rozu-
miem iż się toż y Epheskiemu ſstáło: doznał bowiem te-
go Grzegorz ś. gdy Concilium Epheskie z Cárogrodu dla
sądu niiákiego Athánázyuszá postáne zfałszowáne było.
A przydáie/ że Rzymskie kśięgi są prawdźiwsze/ iednákże
potym dla pokoiu Episkopom Cárogrodzkim; y dla go-
dnośći krolewskiego miástá dissimulowano w tym / iáko
Innocencyus III. obiáśnił/ (y to vchodźiło poki Monár-
chowie byli Chrześćiánie.) A o rownośći stolice Kon-
stántynopolskiey z Rzymską/ iáko Oycowie Soboru Chál-
cedońskiego nic do Papieżá nie pisáli/ ták y on nie odpi-
sował; Ten odpis iest miedzy listámi Swiętego Leoná/

w liczbie

w liczbie 59. A liſt Soborowy do Leoná ieſt w Dźieiách Soborowych. Iákoż záiſte Oycowie o rownośći Cárogrodzkiego z Rzymſkim piſáć nie mogli/ gdy przywodzili Actio: 3.
Cánon 2. Soboru Konſtántynopolſkiego / ktory po Papieżu Rzymſkim kłádźie poſzánowánie Cárogrodzkiemu Pátryárſze ; Conſtantinopolitanus Epiſcopus primum habeat honorē poſt Romanum, tedyć Rzymſki Papież iuż był ná ten czás pierwſzy y ſtárſzym / przetoż nie rownym.

Powtore wyświadczáią Hiſtorykowie Greccy/ ktorzy ten Sobor Chálcedoński / y co ſie ná nim dźiało opiſáli; á o tey rownośći ná tym Soborze nic nie wſpomnieli/ iedno to /żeby pierwſze mieyſce miał po Rzymſkim. ták Nicephor w kśięz 15. Rozdź: 30. Ewágr: kśięz 2. roz: 18.

A choćiaż potym wpiſáli ten Kánon o rownośći/ y podźiś dźień znáyduie ſie; wagi iednák żadney nie miał iáko podrzucony ( á podrzucenia ieſt znák ztad / iż ſie referuie do Cárogrodzkiego/ á tám rownośći/iákom rzekł/ nie máſz. ) Ieſzcze pokázuie ſie podrzut y ztad/ że po tym Soborze Chálcedońſkim Papieże Rzymſcy władzy ſwey nayzwyżſzey zázywáli nád Pátryárchámi Cárogrodzkimi/ nád Antemiuſem Agápetus ; nád Cyrem / Sergiuſem / Pirrem/ ꝛc. Márćin Pap : nád Phociuſem : Mikołay y Vrban Papieżowie po śiodmym Soborze w lat 80. O vmieliżby tego Kánonu zázyć/á miánowićie Phocius/ gdyby wiedźiał/ że powagą śćią Soboru powſzechnego ieſt vchwalony. Nákoniec ieſli tákie práwo mieli Pátryárchowie Cárogrodzcy/ czemuż go nie zázywáli : ták nád Papieżem/ y nád Biſkupámi Wſchodnemi / iáko zázywáli Papieżowie Rzymſcy nád nimi: á miánowićie w ten czás / kiedy ſie tráfiáły okázye : Iáko gdy Ian pierwſzy Papież przyiáchał do Konſtántynopolá do Iuſtyn : Ceſárzá. Ceſarz chćiał żeby Pátryárchá Epipháni miał

z Papieżem porownánie / á to w záśiadániu / á miánowicie tám gdzie byłá stolicá Pátryárchy Konstántynopolskiego: lecz gdy Papież ták śieść niechćiał / iáko nágotowano / muśiał Cesarz z Pátryárchą zániecháć oney prærogátywy / á wyższe mieysce dáć Rzymskiemu: piše o o tym Nicephorus.

*Histor: lib: 17. cap: 9.*

Co sie tknie Soboru Trullánskiego / ten nie iest powszechny / á zátym vstáwy iego nie mogą sieściągáć iedno ná támte kráie / ktore Konstántynopolowi podlegáły. Ze nie iest powszechnym / vkázuie sie / bo nie iest zádnym z śiedmi Soborow powszechnych: nie piątym / gdyż w lat 133. po piątym ten Sobor sie odpráwował zá inszych Cesárzow / od inszych Oycow; bo támci co byli ná piątym Soborze / iuż byli pomárli: nie szostym: bowiem ten był zá Papieżá Agáthoná / y zá Cesárzá Constántyná; á w Ruskich Práwidłách zowie go Konstántynem brodátym. W lat po tym Soborze dwádzieściá y kilká / wedle Práwideł nászych Słowieńskich / ziácháli sie Oycowie támtych kráiow / y vczynili táki Sobor zá Cesárzá Iustiniáná Korkonosá (przeto ták názwány / iż mu nosá vrznionoiáko go zowie text Słowieński / á Láciński Iustinianá młodszego. A wiedząc Grekowie / że te Kánony wagi mieć nie mogły / bez consensu Papieskiego przez Cesárzá v Sergiusá Papieżá o potwierdzenie ich stáráli sie; ktory gdy pozwolić niechćiał ná to / Cesarz Zachariam, Protospatarium do Rzymu posłał / dla poimánia Papieżá; ále żołnierze poteżnie sie zá Pánem swoim opponowáli / że muśiał Zácháryasz do sámego Papieżá vćiecz. Pisze o tym Beda de 6. ætat: in Iustin: minor; Anastas: in Sergio, Marianus Scotus, Paulus Diaco. Skárány zá to Cesarz od Bogá / żołnierz bowiem iego w Armeniey rebellizował mu / y wielki wstep do Páństwá Rzymskiego

niep-zy-

nieprzyiácielom sstał sie: o czym Theophánes y Cedrenus w Rocznych Dźieiách. y w sámey osobie swoiey szwánk poniosł; po vrznieniu bowiem nosá iego / spráwą Leoncyusá po nim Cesárzá / ná wygnánie do Chersony zásłány: z ktorego wroćiwszy sie po lat dźieśiąći / znowu o confirmácyą pomienionych Kánonow v Jáná śiodmego / tego imienia Papieżá / kusił sie: á tym śmieley / im rozumiał że v Greká rodem / łátwiey tego dokázáć mogł: ále Papież Sobor w Rzymie vczyniwszy / żadną miárą ná to nie pozwolił / y ták w nádźiei Cesarz oszukány. Nádto sámemu Pátryársze / Auctorowi tego Soboru Kálennikowi ná imie [poświadczáiącemu Cedronowi w Roku 703.] oczy wyłupiono / á do Rzymu ná wygnánie zásłano: y v tego iáłmużny prośić muśiał / przećiw ktoremu práwá stánowił ná Truláńskim Cesárskim pálacu.

Náostátek tego Soboru drudzy Pátryárchowie nie przyięli: bo áni oni sámi osobámi swymi / áni przez posły swoie stáwili sie ná ten Sobor. (Anástásius o tym śiodmy Sobor przekłádáiąc z Greckiego ná Láćiński.) Cituią iednák drudzy tego Soboru niektore Cánony / że są potrzebne nauki w nich do náprawienia złych obyczáiow; ále nie powagą Soboru Wszeleńskiego.

Zarzut 2. poniewaź Rzymska dla tego iest Apostolska stolica / iż Piotr ś. ná niey śiedźiał: Alexándriyska / y Antyocheńska będą tákież; zátym y rowne.

Odpowiádam. gdźie Piotr ś. śiedźiał / tám własne Stolice Apostolskie są; záczym Pátryárchalne / iáko Antyocheńska / gdźie wprzod ś. Piotr lat 7. śiedźiał: Alexándriyska / ktora przez Márká ś. Ewángeliste Vczniá swego y tłumáczá fundował. Rzymską: tam lat 25. Cáthedre Biskupią trzymał. świádczy o tym Eusebius in Chron. Hieron: de script: Eccles. y żadne práwá tym sámym / swo- *Gelas: Pap: in Concil: Rom.*

*Nicephor. Metapr: Mart:Rom: Ianuar:Febru:April. Meneolog: Græca. Iuniu 30.*

mym swoich Stolic od Soborow nie potrzebowáły/ iáko vczyniłá Jerozolimska/ y Cárogrodzka/ ále po wszytkie wieki zá tákowe vznáne: iednákże nie są rowne/ wprzod dla tego/ że w Cerkwi Chrystusowey ma być iedynowłá-czálie/ ábo Monarchicum imperium; poniewaz ten rząd v Łukaszá w rozdz: 1. názywa się krolestwem. Et regni eius non erit finis. y v Dánielá 2. We dni onych krolestw/ wzbudźi Bog niebieski krolestwo / ktore się ná wieki nie rosproszy. A ná porownánie to czterom Monárchiom/ Cháldeyskiey/ Perskiey/ Greckiey/ Rzymskiey przywodźi/ gdźie ieden rządzywał: á ták ieśli krolestwem ma być rząd Chrystusow/ toć od iednego; á tym wiecey/ iż ná wieki trwáć ma. Przez rząd iednego/ stało długo/ tysiąc y drugie lat Scytiyskie pánowánie. Justyn: księ: 2. Augustowe Rzymskie naszczęśliwsze/ że pod głową iedną/ á nie Triumuirami. Ale co mowię śiłá: Turecka Monárchia teráźnieysza oczy otworzy káżdemu/ przez co iáko poczęłá/ iuż to lat pod tysiąc/ ták wysoko y potężnie się wyniosłá: iedno przez Regimen iednego y zgodę. Zátym iż ták wszyscy sądzą oni/ iest to Bozki rząd. Toż w Kośćiele Bożym ma być/ áby go y bramy piekielne nie przemogły/ iáko w iedney owczárni pásterz/ w korabiu styrnik/ w ćiele człowieczym głowá/ między pszczołámi mátká iedná/ á Boże vchoway dwoch: toż mowię/ y w Kośćiele Bożym Chrystus Pan iáko Krol/ á w iego krolestwie Duchownym/ Namiestnicy iego widomie/ ábo Vicarij, Petrus, Linus, Cletus, &c. Papieże nástępują. w czym záchceszli mieć doskonálszą á obszyrnieyszą wiádomość czytelniku łáskáwy/ odsyłam do ksiąg 1. de Rom: Pontifice Bellarmini, y drugich ktorzy vmyślnie o tym pisáli.

Druga przyczyná. Czemu nie w Antyochiey / áni w Alexándryey zostáło stárszeństwo to / ále w Rzymie: iż te do

iż te do śmierći swoiey spráwował / á w Alexándryey ná mieyscu swoim Márká Ewángelistę zostáwił; w Antyochiey Euodium: iáko tedy przewyższa Ewángelistę Márká Piotr / ták Ewodyuszá Márek; zátym Rzymska Stolicá Alexándriyskę i á oná Antyocheńską powagą y godnośćią. Piotr ś. w Rzymie krew dla Chrystusá przelał / y żywot zapieczętował; przystało zgołá mowi / Konstántyn wielki / y Oycowie; áby ztámtąd z kąd Monárchie świeckie początek bráły / y Chrystusow Namiestnik vsiadłszy gdźie świátowi wszytkiemu Monárchowie práwo dawáli / roskázowáli; tám áby Archierey nawyższy rządźił Cerkwią iego świętą / o oná wywyższona byłá.

Ná Obiekcyą w Rozdź: 3. przy końcu księgi wtorey tacitè położoną / á Jerorolimska stolicá co? zápłáćisz łátwo sobie. Toż y o Cárogrodzkiey rozumiey stolicy / że nie iest Pátryárchálna: Konstántyn bowiem wielki Rzym Sylwestrowi oddawszy / sam ná Wschod słońcá się obroćił / obrawszy miásteczko w Thrácyey swoiemu Cesárstwu wygodne Bizantium, y pobudowałgo. Támże dla większey powagi Cesárstwá / y miástá ozdoby / pilno się stárał o Pátryárchę. A wiedząc / że w potomne czásy / krom pozwolenia Papieskiego wagiby to nie miáło; Sylwestrá ś. Papieżá vprośił / áby mu tę wdźięczność oświádczył / y pozwolił ná nowego Arcybiskupá / y onego ná Pátryárchowstwo poświęćił / co y otrzymał od niego. W Prolohu czytamy w te słowá: Metrophán Oćiec nász Cesarzá Probusá powinny / żył zá czásu Cesárzá Konstántyná wielkiego / ktory od swego imienia Cárogrod Konstántynowym Miástem nazwał / gdźie Metrophanes ná Carogrodską stolicę od Pátryárchy Rzymskiego ( Sylwestrá Papieżá ) poświęconym iest / y Archiepiskopem vczyniony. Zeznawa to y Sobor wtory Konstán- *Iunij 4.*

tynopol-

tynopolſki / że tę godność ma Pátryárchálną Epiſkop Cárogrodſki dla Ceſárzá. Ten Kánon / y Chálcedonſki 28. Bálſámon tłumácząc mowi: Epiſkop Cárogrodſki po Rzymſkim bierze godność. Cáreſtwa rádi yboiárſtwa, to ieſt / dla Ceſárzá / y dworu iego. á lubo z vczniow Apoſtolſkich Swięty Stáchis ieden z śiedmidźieśiat od S. Andrzeiá Apoſtołá (iáko czytamy in Martyrologio: Rom. y Hyppolitus o śiedmidźieśiat Vczniách) podány zá Epiſkopá Byzántianom; iednák władzy tey Pátryárſzey mieć nie mogł/áż dopiero po 380. lecięch / od Papieżá Rzymſkiego.

*Can: 3.*

*Niceph. Calix: li:2. Doret:in Synopſi.*

A to napewnieyſza / kiedyby Ceſarz Konſtántyn z Rzymu do Byzántium nie przenioſł śię / y reſidencyey ſwoiey Ceſárſkiey tám nie záłożył: áni ſłycháćby było y podźiś dźień o Pátryárſze Cárogrodzkim / ná świećie; byłby tylko Epiſkopem Miáſtá máłego Byzántium w Thrácyey: á Heráklіyſkiemu Metropolićie / iáko ſtárſzemu ſwoiemu / ktorego iuż przez lat 300. poſłuſznym był / podlegał. A ná znák tego poddáńſtwá / y teraz Metropolitá Heracliensis ná Pátryárchowſtwo (świádczy Báſylius Suraſki ná liśt 136.) poſtánawia / ábo Chirototonizuie onego / y mowi temi ſłowy: Kázdy Patriárch narycáſzeſiá, vbo od ſwoich Episkópow, poſtawláietzeſia od iedináho ich, ize y do dnes ſiie bywáiet. to ieſt: Patriárch Caryhrádskij od Mitropolita Irakliyskaho, Ieruſalimskijze od Keſariyskaho, tákze y próczyi. Ztąd obácz Rośiáninie / iáko omylnie bárzo niektorzy proſtacy mniemáią / iákoby ná poświecenie iedneᵒ Pátryárchow trzech zieżdżáć śię miáło: bowiem rzecz to trudna dla odległości mil kilku ſet / toties quoties to czynić / y nigdy śię w rzeczy ſámey nie przytráfiło / dowodna ieſt. Przyznawa to y Martinus Cruſius in Annotat. Ze zdawná Metropolitá He-

*Lib:5. hiſt: Eccleſiaſt.*

litá Heráklieńſki ma práwo do obierania Pátryárchy Cárogrodzkiego / ktore áni wielki Konſtántyn Byzántium reſtauruiąc złamáć chćiał / gdy mowi: Heracleæ Metropolita ius eligendi Conſtantinopolitani Patriarchæ antiquitus habet; quod ne Conſtantinus quidem Magnus Conſtantinopoleos è Byſantio conditor, veterum Imperatorum priuilegia abolere voluerit, ſed potiùs & diuturni temporis, & Imperatoris Seueri reuerentia motus, retinuerit. Przeto dobrze Geláſius Papież dźiwuiąc ſię hárdośći Achácyuſzá Pátryárchy mowi: Cuius ſedis Epiſcopus, cuius Metropolitanæ Ciuitatis Antiſtes? nonne Parochiæ Heraclienſis Eccleſiæ? to ieſt: Jákiey / práwi / Stolice Epiſkop Konſtántynopolſki / iákiegoż Metropolitánſkiego Miáſtá Przełożony? ázali nie Páráfiey Cerkwie Heráklieńſkiey? *Epiſt: 13. Tom: 2 Concil.*

Zádaſz powtore. Dla reſidencyey Ceſárſkiey / ábo Páſterſtwá Apoſtołow / Pátryárchálnemi zoſtáły Stolice.

R. A czemuż Nikomedya / y drugie miáſtá Ceſárſkiey ſtolice nie ſą Pátryárchálnemi? Abo że Jákub Apoſtoł w Jeruſalem rządźił Biſkupſtwem / czemu oraz nie zoſtáłá ſtolicą Pátryárchálną: toćby według liczby dwunaſtu Apoſtołow / być ich dwánaśćie miáło; á ták z ſtárego Zakonu Pátryarchámi zgodniey / ktorzy Apoſtołow liczbę figurowáli.

Zámykáiąc tedy ten Rozdźiał / powiádam: Lubo ſtolic Apoſtolſkich właśnie trzy / ná ktorych Piotr śiedźiał; ále wolno iego ſucceſſorowi przyczynić Pátryárchálnych ſtolic; y bywa to z pożytkiem Kráinom tym / w ktorych w rzeczy ſámey one pozwaláią.

Trzeći Zarzut. Papieże w Herezye wpadáią iáko y drudzy / zaczym ná ich poſłuſzeńſtwie iáko ná wyroku Boſkim nie polegáć. A podpiera ſię to z Zyzániego kśię-

gi/ z liſtu III. ktory náucza/ że Celeſtinus Papież od
trzećiego Soboru zá Heretyká oſádzony. Liberius Pa-
pież był Aryáninem/ o ktorym Láment w liśćie 35. tenże
y Márcellina Papieżá nie przepomniał/ ochrzćiwßy go
báłwochwálcą. R Janá VIII. tym imieniẽ Pap. niewiáſty
rzkomo. Formoſá Báſili Suráſki w liśćie 175. iáko He-
retyká wſpomina. Tymże y Alexándrá I. Papieżá
*Antigraphi ſtá fol: 47.* Zyzáni/ fol: 43. Suráſki/ fol: 206. być powiádáią. Tenże
Suráſki/ práwi/ o nieiákimśi Papieżu Pietrze Hubni-
wym/ fol: 176. ktory iákoby po wßytkich Rzymſkich krá-
iách Popom miał roſkázáć/ áby káżdy z nich miał po śie-
dmi żon/ á nałożnic wiele chce; támże brzydkie rzeczy
kłamliwie vßom ludzkim ná tego Papieżá popiſał/ y nie-
wſtydliwe około golenia brod. ꝛc. z Honoryuſem náoſtá-
tek wßyſcy iákby z Heretykiem tryumphuiąc wylátuią.

Odpowiádam. Papieże złego żywotá być mogą/
o to zgodá/ gdyż ſą ludźie/ y ná to obietnice od Páná Bo-
gá nie máią/ ále żeby w błędy wpadáli/ y onych iáko
zwierzchni z Cáthedry náuczáli nawyżßy/ to niedozná-
na: dla obietnice vczynioney od Chryſtuſá Páná Piotro-
wi/ y naſtępcom iego/ iż wiárá tá w nich nie ma vſtáć
y do ſądnego dniá. Ná wßytkie tedy pomienione ná Pa-
pieżow z Heretyckiey ßkoły wyięte pomowiſká płáce.

Naprzod Celeſtyná Papieżá pomawiáią kłamliwie:
nie mogł być od trzećiego Synodu potępiony/ iáko plećie
Kąkol: bo on ná nim regimentował/ á iákoż śiebie miał
potępiáć: Znáć tedy że ledwo ſłyßał ten Zyzáni/ y to in pa-
rabolis, o powßechnych Synodách/ nie rzkomo ich czy-
tał. Wielkie głupſtwo: Celeſtius to był Heretyk w Kár-
tháginie ná Soborze Roku 412. wyklęty/ ktory powiá-
dał/ iż grzech Adámow onemu tylo ſámemu záßkodźił/
á nie Celeſtinus Papież: owßem onim maß w Prołożie.
W tòy-

W tóyze den prepodóbnaho Otcà náſzeho Keleſtina Pápy Rymskoho, ize pri Theódoſij. &c. Tegoż dniá Celeſtyná Papieżá Rzymſkiego błogoſłáwionego. etc. Czytay Kościołu Pobratymow ſwoich Lámentu piſárzá / fol: 105. y Báſiliá Suráſkiego / fol: 85. Naświetſzym tego to Celeſtyná oni zowią. Liberius też nie był Aryáninem / bo go Ambroſius w kśięgách 3. o Pánnách wychwalá. Bazyli záś wielki w liśćie 74. zowie go przebłogoſłáwionym / ále y Cerkiew ták go w Prołożie nazywa: Libérij błáżennyi iſtinny pobórnik Archiepiskop Rymskiy. &c. pryiát wełikóho Athanáſia prohnána od Ieretik. &c. Liberius błogoſłáwiony. etc. á był to nie inſzy ieno ten / bo przednim żaden tego imieniá Papież nie znáydował ſię. Pátrzże komu maſz więcey wierzyć. *Aprilis 8.* *Augusti 27*

Felix náſtępuie / tegoż ten wieku żył / ktorego y Liberius / y po nim náſtąpił; nie był Heretykiẽ / ś. Hieronim w Kronice / gdy mowi o Rzymſkich Klerykách. Do tego Bedá / Ado / Vſwárdus w Mártyrologiách ſtárych wſpomináią go iáko męczenniká / ktory Konſtáncyuſzá heretyká ogłośił y náoſtátek w Rzymie / Roku 1582. gdy wątpiono ieſliby miał w nowe Martyrologium wpiſány być / z przypadku ználeziona w Kośćiele śś. Kozmy Dámianá mármurowa ſkrzyniá / z tym napiſem ná mármurze chárákterem ſtárym: Tu leży ćiáło ś. Felixá Papieżá y męczenniká / ktory Konſtáncyuſá Heretyká potępił. Ani Formoſus był Heretyk: bo co mowi Surázki ná pomienionym mieyſcu dáiąc przyczynę Heretyctwá / iż wyznawał Duchá ś. pochodzenie od Syná / y wprowádził Przáſnik Roku 890. do Kośćiołá: tedy ſam przećiw ſobie ieſt; bo trochá niżey támże drwi: iż od ſoſtego Soboru ieſzcze Przáſnik / ychułá (iego słowá) to ieſt / bluźnierſtwo ná Duchá ś. w Cerkwi Rzymſkiey było.

Lámentzas mowi/fol:115. 116 iż Heretyctwo o Duchu świętym ziáwiło się około szostego Soboru w Kośćiele Rzymskim/á Przáśnik począł się od Alexándrá Papieżá. Antigráph. fol: 47. Zizánia fol: 43. pierwszego wszyscy Alexándrá rozumieią / ktory to Alexánder żył zá czásu Hádriáná Heliuszá Cesárzá/po Roku Pánskim/ 100. niechayże się oni wprzod ná swoie bałamutnią zgadzáią. Ale dawszy to im / iż o Duchu ś. około szostego Soboru przydátek stánął/ czemuż ná szosty y ná śiodmym Soborze Oycowie śś. nie znieśli Dekretę swoim: y owszem stwierdźili; bowiem Cyrillá Alexándriyskiego list do Nestoriá z przydátkiem Duchá S. pochodzenie od Syná położony Actorum Concil. capite 14. Ephesini przyimuią: á ná Siodmym z przydátkiem od Syná wyznánie Wiáry czytáią Oycowie; przećiw ktoremu punktowi powiedźieli Grekowie ná Soborze Florentskim/iż nie ták znáyduie się w ich Xięgách / ále Láćinnicy pokazawszy bárzo stáry exemplarz/w ktorym żadnego znáku zfálszowánia nie było/ przemogli ich.

Przestrzegam ćię czytelniku zá tą occásią nieszczyrośći Greckiey w pisániu Xiąg. Bellárminus o Rzym- *Lib:4.c.11.* skim Papieżu. Był Grekow pospolićie zwyczay psowáć (iego słowá) Xięgi. bowiem ná Synodźie 6. postrze- *Actio: 12. & 14.* gli Oycowie wielkie ná Soborze piątym od Heretykow corruptie vczynione. Leo Papież w liśćie 83. do Pálestinow/ vskarża się/że zá żywotá iego ieszcze/list do Fláwiá- *Greg: Pap: lib: 5.* ná zepsowáli. Quoniam, inquit, Romani sicut nō acumina, ita nec imposturas habēt. Mikołay I. w li. do Micháelá Cesárzá: Jesli práwi nie zfálszowány zwyczáiem Greckim ále iáko od stolice Apostolskiey postány iest (rozumie o liśćie Hádryaná Papieżá) w Cerkwi Cárogrodzkiey záchowywa się; Toż czynią y teráznieyszy Schyzmátycy y

tycy/y Roſſyiſcy Grekow Oycow ſwoich Schyſmátikow/ y Heretykow náśláduiący. Mali corui, malum ouum. W Bráctwie Wileńſkim ś. Duchá/po Roku 1600. wydána Kśiążká máła dla náuki dźiećiom/położono tám Symbolum Athánázego z tym przydátkiem: Duch ś. od Oycá ſámego tylko pochodźi. Poty wydáiąc tenże Symbol w Drukárni Jwieńſkiey/Roku 1611. wyrzućili to słowo od ſámego/poſtrzegßy fałß w pierwßey kśiążeczce.

Báſili Surázki fol: 191. Zyzáni: 47. Antigráph: 49. Náuczyćiele wiáry Ruſkiey Brackiey/pomawiáią świętego Złotouſtego/iákoby on Homil: 11. y 18. do Korint. miał te słowá nápiſáć: Tám (to ieſt w ſtárym Zakonie) ſkrzyniá/ á tu Bogárodźicá: tám Báránek/ á tu Chryſtus; tám Przáśnik/á tu Chleb: ktorych słow tám Przáśnik/nie tylko wtych Homiliách/ále we wßytkich Piſmách Złotouſtego áni w Greckich/áni w Słowieńſkich/ y w Láćińſkich nie znaydźieß; y owßem przećiwnego: tám Przáśnik tu Przáśnik/w Homiliách ná Mátt: rozd: 26. domácaß ſię roſtropnie. pátrz iáko ſię ná bálámutnią zgodźili Schyſmáticy.

Zyzáni ná kárćie 11. mieyſce Piotrá ś. z roz: 2. zfałßował: wyrzućił cytuiąc wierß 4. Ná męki/ to słowo/ ná podpárćie ſwoiey fáłßywey náuki/ iż diábli ießcze ſię nie męczą. Antigráphiſtá fol: 48. powiáda/iákoby ś. Kozmás Tworcá álbo Auctor Kánonow miał nápiſáć w Synáxárze/ we Czwartek Wielki: iż Chryſtus w kwáśnym Chlebie Wieczerzą oſtátnią odpráwował/ wczym grubo ſkłamał: bowiem Coſmás Synáxárow nie ſkłádał. Záwſtydza go y Autor Tryodi w Pieczárokiiowſkim Monáſterze wydáney/ Roku 1627. miánuiąc Synáxáry wßytkie prácą być Nicephorá Cálliſtá/ ále y ſam z prawdą minął ſię/y ná domyśl rzekł: ponieważ ten Cállixtus Hiſtorye/á nie Synáxáry piſał: áni drugiemu Cállixto-

wi/ to ieſt Pátryárſze Cárogrodzkiemu (ktory żył Roku 1410.) dawſzy/ ieſli onego rozumie przypiſáć może/ gdyż tylko Euangelium vczytelnego auctorem był: á ktożkolwiek one piſał/ zá Schizmy działo ſię/ dla czego wagi v práwowiernych nie ma. Nádto wiele ſtárych Triodi ieſt piſánych/ w ktorych opuſzczáią te Synáxáry/ ile Greckich. opuſzczam inne bárzo siłá pofałſzowánia od nich kśiąg.

Już ná Zarzut o Alexándrze Papieżu płácę. Nie ieſt Heretykiem dla ofiáry w Przáſnym; bowiem po czáśiech tego Alexándrá Synody wſzytkie Wſeleńſkie odpráwowáły ſię: á Rzymſkiey Cerkwi w tym Heretyctwá nie zádano/ owſzem w reſponsie ſwoim Piotr Pátryárchá Antyocheńſki do Dominiká Biſkupá Weneckiego zeznawa/ iż od ſámych Apoſtołow świętych podáne ſobie máią Rzymiánie Przáſniki. Jeſli/ práwi/ rzeczećie (ſłowá Piotrá Pátryárchy) że od śś. Apoſtołow Piotrá y Páwłá maćie wam podáne Przáſniki. Słuchamy wáſzego bráterſtwá: Zoſtáwione były Przáſniki (Rzymiánom) ponieważ ná ten czás wielkie było zebránie Żydow w Rzymie/ iáko kśięgá Dźieiow Apoſtolſkich wyświadcza. Tenże Pátryárchá w drugim liśćie ſwoim do Cerulárego zeznawa/ iż od ſámego Apoſtołá Piotrá Rzymiánie máią poświęcenie naświętſzego Sákrámentu w przáſnym chlebie/ zaczym nie ſą Heretycy. Alexánder pierwſzy tego imienia Papież/ ktory y męczeńſko żywotá dokonał; áni z tey przyczyny Formoſus Papież: przydáie Báronius w Roku 867. Ze obrázy iego świątobliwość onego vkazáły. O Pietrze Huhniwym (to ieſt gegniącym) baykã Grecka/ tylko że nie Eſopowá/ dla okráſy/ ábo ráczey ſzkárádości kłamſtwá; wyięta znáć z Phocyuſá złośliwego ná ohydę Rzymian zmyślona/ żadnego Authorá świádectwē nie podpárta. Gdźie wżdy co kto nápiſał/ y zkąd?

Że po

Że po Rusku pisano / drukowano / á Błáhoczestyiem ochrzczono / to iuż wierzyć: barzo niesłuszna. Nie był tego imienia Episkop Rzymski / oprocz s. Piotrá Apostołá. Tegoż Piotrá y Bálában Lwowski Władyká w Trebniku swoim / to iest / w Rituale o Chrzćie wspomina / gdy Popow swoich vczy / áby tákie przy odrzekániu szátáná pytánie czynili: A odrzekasz sie wiáry Láćińskiey / y Szábátow ich: ktore (Papież) Piotr gegniwy w Rzymie postánowił (rozumie przez Szábáty posty ábo ábstinencya od mięsá w Sobote) ; iákowego odrzekánia w żadnych inszych Ruskich Agendách y Greckich nie znaydźiesz. Odpowiadam tedy z Hieronimem w liśćie do Licin. Augustyn w list do Kázulaná 86. że zá czásow ich (ktorzy po 400. roku żyli Rzymiánie) Soboty iuż pośćili / á Sobory im potym tego nie gániły. Záczym dawszy by te ábstinencya ábo powśćiagliwość od mięsá / y Papież vstáwił; iáko v Ruśi we wszytkie posty y od mlecznego powśćiagáia sie ; á Zakonnicy Grecy mięsá nigdy nie iedza / toć y Soboty poszcza ; á kto máło ma ieść / ieszcze śćisley post w Sobote záchowuie ; tedy to nie iest Hæresis ; Obroć oczy ná sie Zoile : słusznie wiecey znaydźiesz nágány / ktory y Piatkow siłá / dni nadroższey męki Páná Zbáwićielá rospámietywánia łamiesz / przećiw postánowieniō wyráźnie Apostolskim / y názywasz ie Wsieiednemi / Serkizowemi / Arciuryewemi / Tetrádiskiemi / Andońskiemi / Sábeliáńskiemi. z Żydem widze Szábászuiesz / y coś grzebiesz / á w oku twoim tramu nie widźisz. Co sie tycze Márcelliná Papieżá : nie vczył ten przećiw wierze / áni był niewiernym ; y iesli z ręki goráiacey poniewolony kádźidło wypuśćił: báłwochwálstwá iednák nie wyznawał / y záraz Papiestwo zdawszy wetował męczeństwem. O złośći Heretycka / y ná Męczenniki powstáiesz!

O Ho-

O Honoriuśie záś Papieżu miey tę náukę: nie był Heretykiem / choć go Romanæ Ecclesiæ æmuli wſpominieli y położyli miedzy Heretykámi / iáko świádczy Anaſtaſius Bibliothecarius w Hiſtoriey ſwoiey z Theophána Iſaurá Greká wziętey. Má śiłá obron zá ſobą Honoriuſz: naprzod w Sobornikách / w Prołożie / y w Meneologium Greckich Cerkiewnych kśięgách; w ktorych Heretycy Pátryárchowie / káżdy ná imię Monotelitá / álbo Iedynowolcá wſpominá śię: á Papieżá tego (ktorego w tym że Heretyctwie pomawiáią Schyſmátycy) opußczono / á pewnie ieſliby ták było / ná pierwßym by mieyſcu wſpominiano. Broni Honoriuſá ś. wyznáwcá y męczennik Máxym / ktorego Auguſti 13. dniá pámiątkę odpráwuiemy: ten w dyſputácyey ſwoiey (ná końcu oſmego Tomu Báronius̃á w Roku 645. położoney) gdy go Pyrrhus Pátryárchá Heretyk ná dowod ſobie brał: Honorius práwi / iedną wolą w Chryſtuśie wyznawał; Máxym iáko dobrze wiádomy / piſárzem iego będąc / żadną miárą ná to nie pozwolił / y świádká ſtáwiąc onego Sekretarzá Honoriuſowego / ktory liſty iego piſał / á żyw był ießcze ná ten czas. Czytay ſáme piſmá Honoriuſowe / w ktorych żadnego błędu nie máß / y owßem pochwały godne ſą. Te piſmá / y liſty iegoż w Báronius̃u Láćińſkim / y w Bibliothece Wátykáńſkiey znáyduią ſię. A tákie ſą: Chryſtus Pan nie miał iedną wolą w náturze ludzkiey zgodną z Boſką / nie ták iáko my po grzechu Pierworodnym według Páwłá ś. (do Rzymian 7.) przećiwną Zakonowi Bożemu; A nie przał Honorius woli Bozkiey; áni operationem álbo dźiełánia (dijſtwia po Słowieńſku) diuinam znośił w Chryſtuśie Pánie iáko w Bogu. Ale słowá iego właſne iákie ſą w Láćińſkim ięzyku / ná vkontentowánie Kátholiká pobożnego położę / z liſtu iego wtorego. Vtraſq; naturas

turas in vno Christo vnitate naturali copulatas, cùm alterius communione operantes, atque operatrices confiteri debemus, & diuinam quidem, quæ Dei sunt, operantem; & humanam, quæ carnis sunt exequentem, non diuisè, neque confusè, aut conuertibiliter Dei naturam in hominem, nec humanam in Deũ conuersam edocentes, sed naturarum differentias integras confitentes. &c. To wyznánie bárzo Cátholickie iest / y z gruntu Heretyctwo psuie Monothelickie. Dotego sam Agátho Papież w liście 1. do Cesárzá ták mowi: (ktory Sessione 4. ná Soborze był czytany) To iest Práwidło prawdziwey wiáry / ktora mocno trzymáłá tá Duchowna Mátká wáßego spokoynego Cesárstwá / Apostolska Chrystusowá Cerkiew: ktora Bogá wßechmogącego łáską z drogi Apostolskiego podánia / áby miáłá zbłądzić / nikt tego nie dowiedzie nánie / áni Heretyckimi nowośćiámi zepsowána vpádłá / ále od początku Wiáry Chrześćiáńskiey iáko przyiełá od Apostołow / nienáruszona zostawa. poty słowá Agáthoná: ktorych nie śmiałby wyrzec / ieśliby Antecessor iego był heretykiem. A ták wßyscy Oycowie Soboru szostego záwárli / gdyż list pomieniony Actione 8. mile / y z pokorą przyięli. Tákże włáśnie dobrze przed Agáthonem Antecessor iego Márek / á successor Sylwestrá Papieżá vczył; gdy w responsie swoim ná przesłánie Kánonow Niceńskiego Synodu / do ś. Athánázego / y do wßytkich Episkopow twierdzi toż. Tá Stolicá / práwi / Rzymska Apostolska / Mátká wßytkich Kośćiołow / Bogá wßechmogące° łáską / z drogi Apostolskiego podánia / áby miáłá zbłądzić / nikt tego nie dowiedzie ná nię. etc. A przydáie: ktora záwżdy niepokalána zostawáłá záopátrznośćią Bożą / á przez pomoc Błogosłáwionego Piotrá Apostołá mocna / y nienáruszona po wßytkie wieki be-

ki będzie. Gdzie w obudwoch świádectwách Papieżow
pobożnych vważ : że wiárá ná ſtolicy Apoſtolſkiey nie
vſtáłá áni vſtáć może; toć brzmią słowá Agathonis. Hæc
eſt fidei regula. &c. Hæc Spiritualis mater veſtri tran-
quiliſſimi Imperij Apoſtolica Chriſti Eccleſia, quæ per
omnipotẽtis gratiã. &c. illibata fine tenus permanet ſecun
dum ipſius Domini Saluatoris diuinã pollicitationem.
&c. Ego autem rogaui, vt fides tua non deficiat. Zoſtá-
ie tedy z tych wywodow nie wątpliwa o Honoriuśie wiá-
domość / iáko o Kátholiku dobrym. A co in Tomis Con-
ciliorum miedzy Heretykámi wſpominaią raz / á drugą
rázą milczą / ſtáło ſie to przećiwnikow Kośćiołá Bożego
chytrośćią / ktorzy iáko Vigiliuſá Papieżá y Menny Cá-
rogrodſkiego Pátryárchy wßyli liſty zmyślone do piątego
Soboru Dzieiow / y iáko Cerularius poſtąpił z liſtá-
mi Papieſkich poſłow pofałßowawßy piſmá (iáko niżey
obáczyß :) coż zá dziw / że y tu máiąc miſtrzá mille artifi-
cem, po ßoſtym Soborze z Honoriuſem podobniż zbro-
dniowie vczynili :

Jan Papież náſtępuie : y o tym niepodobna rzecz
Lament przywodzi / ále kto raz vtráci wſtyd / dáley be-
ſpieczniey máßkárę ná ſie wziąwßy / żeby tym wolniey-
ße w nieprawdę przeßcie miał. Żadnego ktoryby támte-
go wieku żył ten wielebny Hiſtoryk świádká nie przywo-
dzi ; á żyli ći Zonaras, Cedrenus, Ioannes Curopalates,
ktorzy iáko Grekowie pewnieby nie zamilczeli ; ktożby im
w lat potym kilká ſet obiáwił : iáki Prorok : czemu nie Pho-
cyus wierutny Schiſmátyk onego wieku : ten Bekláſá /
ktory nigdy nie był zmyślił / á Janá niewiáſtę (dawßy)
miałby opuśćić : ná podpárćie Schiſmy ſwoiey / á w
brew Papieżom / ktorym ſtał ſie nieprzyiaćielem : Z Mar-
ćiná Polaká / y od Angelczykow pomieniony Kakologos

Lament wyczerpnął te bayki grube y kłamliwe; ále znáć
Aethyopá z twarzy. Dziwna rzecz/ w lat 400. po Janie
ośmym żyiąc/ á Historyká żadnego nie przywodząc/ pi-
sáć śmiał. Rewelácyey też żadney o tym nie máiąc/ áni o
niey oznáymuiąc. Mendaces filij hominum, á Hæretico-
rum: Robi to Oycá ich kłamce inueteratum odium,
przećiw Kośćiołowi Bożemu. Do tego powiádam/ że
do wierzenia niepodobną rzecz práwią o Janie niewie-
śćie: Kápłanem być niewiástá nie może/ pogotowiu ná
ták wysoki wstąpić vrząd; trzebá iśdź wprzod przez mniey-
sze Ordines, w czym iest examen, kto/ zkąd/ z kogo się
vrodził: w sámych nawet prześládowániach; iáko w
Klemensie/ y drugich po nim postrzegano Papieżach/
żeby zacnych byli Domow: insza to ná komedyey ná iedne
godzinę sexum mentiri; y iáko Semyramis vczyniłá/ ále
ią wszyscy ználi co zacz byłá. A podobnaż to: chybáby
sam w ćiele dyabeł ważył się to vczynić/ co nie było. Lá-
ment powiáda tego Janá vrodzeniem być z Angliey.
Ale iegoż Pobrátym Bázylius Surázki zápłáćił mu zá
nas/ gdy fol: 88. y 174. vznawszy tego Papieżá z Angliey
być rodem/ záraz go wychwala świętym/ y Anyelskim Baron: An. 879.
żyćiem ozdobionego być mieniąc.

Przydáie: Jesli tey potwarzy wierzyć/ toćby słuszniey
trzebá Leonowi tego imieniá dziewiątemu Papieżowi/
ktory w liśćie pierwszym do Michálá Cerulárego/ y do
inszych mowi Grekow; iż ná stolicy Cárogrodzkiey sie-
dźieli rzezáńcy/ y o niewieśćie iedney vdáią/ iáko zá rze- Eunuch
záńcá/ ktora Pátryárchowstwem spráwowáłá: á łatwiey
tám dokázáćby tego/ gdzie iáko teraz/ y ná ten czás iuż
Pátryárchią Cárogrodzką hándlowano/ á przećie iáko Handlowan
pobożny Pásterz y lubowny/ mowi/ vdáią; vważáiąc że
ználeść Kápłaná/ nie mowię Biskupá/ niewiástę/ rzecz nie-

zbożna/á práwie niepodobna ieſt. Ták to vmie Heretyctwo; by mogli/piekłoby ſámo ná Rzymſki Kośćioł obálili.

Ná te przednie Zarzuty Adwerſarze otrzymawſzy doſtáteczna odpowiedź/ nie ſczypiac ſtárſzych: niechby ná owe madrych ludzi náuke pámietáli: Kto drugich ſtrofuie/ ſam áby bez nágány był/ potrzebá; Znayda oni wiecey/ á rzecza ſáma v śiebie w domu / co ſaśiádom zádáia. Czytay Theodoretá / Nicephorá / Leoná 9. Dzieie Roczne / Soborniki / Prołohy / co ſie z Stolicámi przeſzłych wiekow Pátryárſzemi działo / oſobliwie z Cárogrodzka/y dźiś dźieie. Siedźiał ná niey napierwiey Euſebius / Boſtwá Chryſtuſowego bluźniercá ; Eudoxyus/ Demophilus/ obá Aryáni: Maximus Cynicus Apolináriſtá / zrzucony od wtorego Soboru. Rychło potym Neſtoryus náſtapił / Anthemius Eutychiánin / Akácyus Tymotheuſz / Ioannes Cappadox, Sergius, Petrus, Pyrrus, Cyrus, Paulus, Macarius, Monothelitowie. Troche wytchnawſzy tá Stolicá iednego po drugim zárаz czterech ſproſnych Obrázoborcow przyiełá / Anáſtázego/Konſtántyná/Nicete/Páwła: nádto Theodorá/Antoniá/ Ioánná Obrázoborce / y Monothelity. Ták nierychło po Chryſtuśie Pánie ta ſtolicá śie záczełá/ á iák wiele Heretykow zrodźiłá? przez czás tylo siedmi Soborow Wſzelenſkich iáko przez lat 400. y vſtáłá wiárá ná niey. Przetoż Názyánzen Grecki náſz náuczyćiel mowi: Rzymſkiey Stolicy Wiárá od dawnych wiekow y teraz prawdźiwa / ále tá (Cárogrodzka) o moiey mowie / iuż nie moiey/pograżona przez niedowiárſtwo w ſmutne zguby przepáśći / á ieſzcze to rzeczono kiedy in viridi, kiedy mowie kwitnełá/ iáko to w ſwoich poczatkách Cerkiew Cárogrodzka. Coż potym? coż teraz? kiedy wkoło Máhometánizmem we wſzytkiey ſwoiey ſzeroko-

*Lib. 5. c. 9. Curopal. Zonaras.*

*Carmine de vita ſua.*

rokoſ

rokośći obtoczona. Leo 9. te° imienia Papież/ w liśćie Mi- Tom:4. Concil.
cháłowi Ceruláremu w Rozd. 18. Heretyctw 90. liczy/
ktore z Grekow iáko z bujnego iákiego zrzodłá wynikne-
ły/ á záwżdy ich więcey ſię przymnażáło. Præterimus
nominatim replicare (iego ſą słowá) nonaginta & am-
plius hæreſes ab orientis Patribus, vel ab ipſis Epiſco-
pis Græcis, diuerſo tempore ex diuerſo errore, ad cor-
rumpendam virginitatem Catholicæ Eccleſiæ Matris
emergentes. &c. Ecce Euſebius, Macedonius. &c. A zkad-
że y ow ſmok Cyreneyczyk z Oycá Czárnokśiężniká/ Mátki
Iſmáelitki: ktory ogonem ſwoim część trzećia gwiazd
pociągnął/ rozumiem Azyą/ Afrykę/ Europę/ nie
pánowániem tylko/ ále y Sekty ſwoiey rozßyrzeniem
Máhometáńſkiey/ á nie przez Grekáż Czerncá/ z Mona-
ſterá ś. Káliſtratá z Konſtantynopolá/ imieniem Sergiu-
ſá złośliwego/ Heretyká Neſtoryániná zprzyśięgłego
ſwoiego druhá do podánia ſwoich ßálbierſtw ná świát:
z ktorym zniozßy ſię/ y od niego ſię náuczywßy z Zydow-
ſkiego kwáſu/ á máſſy Neſtoriuſowey/ nową wiárę Phá-
ryzáyſko vtworzył/ zá co w nagrodę od Arábow obádwá
zá wielkich obwołáni Prorokow. Czytay Báptiſtę Ianá
Montálbáná/ Tytuł o Tureckich zabobonách/ y dru- Bar: anno. 623.
gich. A nie przechodźiłoż to y ſetnice heretyctw: áż też
wrzece podáni ſą Biſſurmáninowi/ że włáſnemu ſwoie-
mu ſtárßemu niechcąc oddáć należnego poſłußeńſtwá/
zchyláią twárde karki ſwoie/ z żalem y z politowániem
wßytkiego Chrześćiáńſtwá pogáninowi/ Krzyżá świę-
tego zprzyśięgłemu nieprzyiaćielowi. Zá ßczęśćie ie-
ßcze ſwoie/ y zá honor poczytáiąc/ gdy do pocáłowá-
wánia/ Ceſárſkiey vpádßy ná źiemię przypußczeni bywaią
ßáty. A vśmierzyłáż ſię niewola w tych nowośćiách wy-
niosłość: bynamniey: czytay Márćiná Kruzyuſá/ ktory

Pátryárchá ten Cárogrodzki był w náßym Páństwie.

miał wielką przyiaźń z Jeremią Pátryárchą / y ná żądánie onego z Máláxá Emánuelá wypisał Páryárchow náśtępowánie Konstántynopolskich po wźięćiu miástá. Ten w ks. 2. Turkogrecyey (toiest/iáko poczęli sie Grekowie w Turki obrácáć ) świádczy iáko dla wielkiey ámbicyey swoiey / Pátryárchowie Cárogrodzcy przez simonią / to iest / świętokupstwo Cesárzowi Tureckiemu dáni doroczne dáią ná wstąpieniu ná Pátryárchowstwo / ieden po drugim niewstydliwie podkupuiący sie / do skárbu ie° / áż pogorßeniem wielkim sámegoż Pogáństwá wnieśli. Oni Symeonowie Trápezunczycy / Dyonyziowie Philipopolscy / Ráphałowie Serbinowie / Jáchimowie Drámáscy / Joánnikiowie Sopoliyscy / Jeremiiowie Sophiyscy / y drudzy. Przypátrz sie / iáko dobrowolnie á bárzo gorąco tá wielebna simonia od sámychże Pátryárchow wprowadzona. Wpráwdźieć tego molu względem simoniey y ná zachodźie sie znáydowáło / ále nie w Nawyżßych Pásterzách / w sámych ráczey Krolach / Cesárzách / iáko Henryku / y drugich / á osobliwie w owych Aryanách Gothách tyránách / ktorzy Kośćioł Rzymski ták byli zniewolili / iż po wybrániu swoim Pásterz nie mogł być poświęcony / áżby Cesárzowi pieniądze dał. Baron: Roku 687. Lecz to nie z dobrey woli Pásterskiey sie dźiáło. Ná wschodźie zás ináczey y dotąd sie dźieie / simonia płuży / kto nalepiey zápłáći / to namędrßy / y nadostoynieyßy. A wieleż vmiał Pátryárchá Ráphael Serbin : ktory oprocz cháráczu ná wstąpieniu ná stolicę / pesceuium co rok obiecał dawáć po 2000. czerwonych Cesárzowi / pieniądze godnym vczyniły; Et genus & formam regina pecunia donat, po Grecku nic nieumiał / ále wßytko mu po Serbsku tłumáczono : á podkupił sie pod żywym Symeonem Pátryárchą / y było oraz żywych

czterech

czterech Pátryárchow Cárogrodzkich. Márek Xilokárawis/Symeon Trapezundczyk/Dyonizy/y ten Serbin. Kogoż tu słuchać było ze czterech/á wszytkich w klątwie będących: bo simoniaci/ y iáka wagá Archiereystwá/ y ten błogosławił/y ow święcił; y tym sie mienił/czym sam nie był/ á przecię Sákrámentámi száfowáli.

A o Heretyctwách co iuż rzeczemy tego opłakánego wieku oney stolice y drugich/ gdźie co godźiná niszczeie wiárá Chrześćiánska/náuki pobożnośći ogułem vstáły. Jeśli (pisze Báron: w Roku 642. 649.) onych czásow szczęśliwych dźiało sie/ że ná wszytkich Wschodnich Stolicách Pátryárchowie Heretycy śiedźieli. á coż teraz w świeżey wiádomośći iest o przeszłym Pátryársze Cyrillu Cárogrodskim/ od tychże sámych/ ktorzy támte kráie zwiedźieli: miedzy innemi świádkiem iest Wieleb. Meletius Smotryski w Apologiey fol. 106. ktory też Cáthechismu zá wolą Cyrillá pomienionego przez Zácháriaszá Gergánesá vczniá szkoły Witemberskiey/ we trzech kśięgách wydánego/ w Roku 1622. wzmiankę czyni: ktory to Cátechism wszytek Kálwinizmem nápuszczony/y záráza Heretycką/ á obnośi sie po wszytkiey Greciey bez boiáźni sumnienia/ y tu sie iuż v nászych przećiwnikow znayduie; ktorey sie náuki wielce obawiam/ áby subtelny żyd/ y pod prætextem odzywánia sie do Pátryáchy nie táił/ niechćieć zgołá w Cerkwi znáć práwem Bozkim iednego nawyższego/ ále wszytkich rownych sobie po wszytkim świećie Kápłanow/ Biskupow z Pátryárchámi/ y z sámym Papieżem czynić/ á Cerkiewną zgubić Jerárchią/ y z gruntu ią obálić; á w miásto oney/ Aristocrátiey álbo ráczey Dimocrátiey rząd wprowádźić towa zgołá/ áby Pátryárchá ceromonią iedną nie był v niektorych schizmátykow/ á v tych co pokármu z Akádemiy Angielskich/ Augu- Ták y Philalet náucza fol: 114. y Kálwin.

stáñ-

stáńskich / Witemberskich záśiegli / y mleká się opili ich / á tym okazáley się od posłuszeństwá stolice Apostolskiey wymowili / choć w rzeczy sámey obáy o się nie dbáią / y Pátryárchá śpi ná obie vszy / á oni tym bárziey: iákoż prawdziwie / gdyż sámi w liśćie Oycá Wiele: Párthenia Pátryárchy Cárogrodzkiego przyznawáią / że iáboby Pan Hospodár Mołdowláchiyski vwiádomił Oycá Párthenie go / o nieiákichśi rostyrkách w Cerkwi Rossyiskiey / to iest Schismátyckiey / w Artykułách wiáry / á Ordinarij ich Pásterzowie Kijowscy / Luccy / y drudzy około mleká owiec / y wełny się zábáwiwszy / milczą. Otoż wászá czuyność. Moim zdániem tylo Ceremonia Pátryárchá v Disunitow: Co ztąd możem obaczyć / gdyby się on ziednoczył z Kośćiołem Rzymskim / á vsłucháłyżby go owieczki? bynamniey: wżdyć y tych mow násłucháliśmy się: choćby y sam Pátryárchá został práwowiernym Catholikiem / y do zgody z Oycem Papieżem przystąpił / my iednák zánim nie poydźiemy. To iuż iásna / ktoredy kolá biegą wschodnich Pásterzow. Obroćmy oczy trochę ku záchodnim znowu / á obaczym iáko niebo od źiemie powodzenia szczęśliwie Kośćiołá Bożego. A to coś opuśćił w Zarzutach Aduersárzu / iádem vnieśiony ku Oycom swoim / przypomnię: ná Papiestwo wierni obieráli / y oppressyą (ktorą przywodźisz ná obronę sobie Schizmátyku teráźnieyszych Pátryárchow) ná on czás pod tyránnámi Cesárzmi Rzymskimi Pogáńskimi / Neronámi / Deciuszami / Dioklecyan: Máxencyuszámi / wielu zábiano / y sámym Papieżom nie folgowano; nie szkodźiłá im. Papieże nie iáko dominantes in clero, ále przykłádem Páná Zbáwićielá swe° / stáli się swoiey owczárni formą y wzorem: Wszyscy iáko ná gotową śmierć wstępowali ná Papiestwo. Masz ich 33. od Piotrá s. do Sylwestrá

wszytkich

wßytkich męczenników/á ći ſą/miánowićie: Petrus, Lin⁹, Cletus, Anacletus, Euariſtus, Alexander, Syxtus, Theleſphorus, Higinius, Pius, Anicetus, Soter, Eleutherius, Victor I. Zepherinus, Calixtus I. Vrbanus I. Pontianus Anterius, Fabianus, Cornelius, Lucius, Stephanus, Syxtus, Dionyſius, Felix Eutichianus, Caius, Marcellus, Euſebius, Melchiades, ktorych iednego po drugim náſtępuiących porządnie / beſtye / morzá / ognie/miecze y wßytkie oſtre żelázá/poważney tey ſucceſſyey nie przełamáły/krwią oycow ſwoich Rzymſkie hoynie miáſto polane / y Kośćiołá Bożego fundámentá záłożone / co zá dziw/że ták budowania iego wſpániále poßły / á buyno láſką Chryſtuſową rozkrzewiłá ſię: záiſte Sanguine fundata eſt Eccleſia, ſanguine creuit: ſanguine nutritur, ſanguine finis erit. Ato y teraz ná zachodźie zá powodem tákim/y wieczney pámięći przykłádem Páſterzow ſwoich. O iáko przez wiele Kátholickich męczenników krzewi ſię/oſobliwie przez męże práwie Apoſtolſkie Soc: Iesy, po Chynie/Iáponiey/Indyey/y ßerokich Ameryki Páńſtwách imię Páná Zbáwićielá náßego nadrożße przed narody wywyżßáiąc / á do znáiomośći Bogá w Troycy iedyne° wßytkich przywodząc / ktorego im y drudzy po ßerokich świátá Zachodnich Prowincyach świętych Pátryárchow Zakonnych ſynowie żniwá czule dopomagáią. A Páſterz nawyżßy przez nie narodom Ewángelią opowiada/w nich męczenſkiey korony ſtawa ſię vczeſtnikiem/gdy wolą/rozkazániem/y błogoſłáwieńſtwē iego ten Apoſtolſki vrząd odprawuią: kśięgi cále/ oſobliwie o Męczenikách Indiyſkich nápiſano. ochoczego czytelniká do nich odſyłam. Tá zachodnich práca w Kośćiele Bożym: á wſchodnich Pátryárchow iáka? wiele w ſwoiey Turkogreckiey Páráfiey/ (o ktorą iáko

*Baron: tom: 1.*

o Boży Grob wádźićie sie/ y bronićie in alienam messem, iáko wy mowićie/ sierpá wkłádáć) pożyskał do Chrystusá Páná odpádłych od niego? Vczyń porownánie/ ieśli Wszeleńskim sie tytułuieß / czemuż o Wszeleńną nic dbaß.

Zarzucáią teßcze przećiwnicy niektore drobiazgi/ iáko to/że nogi Papieżom cáłuią / y powßechnym go zowią Pásterzem. Odpowiádam. Stárßych vßánowánie być muśi: przepowiedźiał dawno Isáiaß Prorok o
Isaia 49. Cerkwi nowo zakonney: Że krolowie/y krolowe twarz ná źiemię spuśćiwßy kłániáć sie iey mieli / á prog nog ich lizáć. Czytay w żywoćie ś. Máryey Egypcyánki/Zozymas
April: 9. Stárßy/z oną klecząc rozmawia. Czyniwáli to stárßy Oycowie z pokory/Bogá w stárßym vważáiąc/ y náuczáli. Ták Bázyli ś. w postánowieniách zakonnych. Czynią y teraz nábożnie Bosacy Zakonnicy świątobliwi de Monte Carmelo; y w Monásterách Greckich Ruskich názwánych od onych stárych Zakonnikow imieniem Skitckich / gdy po błogosłáwieństwo do stárßego przychodźili / ábo o proßczenie proßą/ áż do sámych nog przed Igumenem (to iest wodzem ábo stárßym) vpadáią; á coż iest zá porownánie iednego Zakonniká z Pásterzem świátá? á przedśie to nie iest báłwochwálstwo / gdyż intencyą vpatruie/że to nie iest Bog/choć mu czołem biią/ ále Boży Namiestnik. Czyniwáli to vßánowánie wierni
Baron: anno 392. Biskupom/ Hieronim wspomina w liśćie 61. Ale iáko y Cár Moskiewski rewerencyą swoiemu wyrządza Pátryárße w Niedźielę Kwietną/ wiádomo iest: służy Pátryárße śiedzącemu ná oślicy/ y pod nim koniá wiedźie. Nicetás Choniát w Historiey / ktora sie poczyna od pánowánia Jana Komnená syná Alexyowego: powiáda że Andronik Cesarz Theodozego Pátyárchę witał vpadßy wßystek przed nim źie námię.

Swá-

Gwágnin opisuiac ziemie Tátárskie/ w Tytule Imio-
ná Dygnitárskie/temi słowy: Nawyższego Kápłaná swo-
iego wysoce ważą / że stopy iego lud cáłuie. A czemuż
Chrystusow Namiestnik nie ma mieć większey czći nád
inne ludzie: nie osoba Piotr/Páwel/tego ábo owego vro-
dzenia zacnego człowiek/poszánowánie ma/ále Chrystu-
sá w nim czcą; Kto was przyimuie/ mnie przyimuie/ mo-
wi Pan. Chcećie podobno/żeby po Turecku zwierzchne-
go wenerowano wászego. Słuchayćie co w Annotácy-
ách Crusij in hist: Eccles. nápisano : Patriarcha à Tur-
cis prætereuntibus non honoratur: sed contra à mali-
gnioribus omni conuiciorum genere proscinditur. &c.
appellando incredulum, Ethnicum, canem, meretricem,
& alia multa: nec inter purpuraros locum habet, nisi
quando tributum 4000. Ducat. & tantundem ferè Bas-
sis, præcipuisq; Regni officialibus offert, tunc misero
inter ipsos locus datur. Ale v nas tego P. Boże vchoway.

Co zás należy tytułu Wseleńskiego / y ná to płácę:
Papież z pokory swoiey ináczey się nie zowie / áni podpi-
suie od dawnych wiekow / iedno Sługá Sług Bożych;
Narod Chrześćiáński zowie go iednák tym/czym on iest:
Cárogrodzcy to Pátryárchowie gwałtem się tego tytułu
domagáli/ Œcumenicus/ Wseleński z vrodzoney Gre-
ckiey pychy. Ioannes 4. tego imienia Pátryárchá Postnik/
(ktorego Grekowie zá świętego / niewiem z iákiego fun- Septemb: 2
dámentu máią/chyba dla tey ámbitiey) ten tytułu áffekto-
wał Œcumenici goraco. Báronius o nim w Roku 587.
Ius Græco Romanum w Roku 580. potym Cyriacus,
Michael Cerularius, y drudzy Pátryárchowie Cárogrodz-
cy/ czego im záwżdy Papieże Rzymscy bronili Leo, Ser-
gius, Pellagius, Gregorius Magnus, y drudzy. O czym
Báronius w Roku pomienionym/y 1048. Glaber lib: 4. c. 4.

iáko Cárogrodzki Pátryárchá námowiwszy sie z Cesárzem Bázylim do Janá 21. Papieżá cicho posłáńcow z listy wypráwili / prosząc o tytuł Wseleński / ofiáruiąc mu wiele pieniedzy y vpominkow / ále z niszczym do domu: bo tego im nie pozwolono. Ráczey tedy tytuły nie w Papieżách / ále w Pátryárchách zgánić / ktorzy y teraz tym sie ná wszyd swoy tytułuią wiekszy / Pátryárchá Wseleński Archiepiskop Konstántynopolski nowego Rzymu / y ták w Cerkwi iáko zá Wseleńskiego Disunity w Cerkwiách swoich modlić sie zwykli. Podobnie y drudzy Pátryárchowie czynią: Alexándriyski tytuły rozciąga swoie po Alexándryey / Libiey / Pentápoliey / Aethyopiey / y wszytkiego Aegyptu / y Jndiey / y Murzyńskiey kráiny y Páństwá záymuiącey Pátryárchiey / choć we wszytkiey swoiey szerokości / nie rzekę Metropolitę / ábo Episkopá / ále ledwo iednego Presbyterá ma: Pátryárchá záś Jerozolimski Syriey / Arábiey / Jordáná / Cana Galileæ, Syoná / y wszytkiey Pálæstyny Patryárchą sie tytułuie / choć ledwo co nád 3000. pogłowia ma. Wszytko pożárł nieszczesny Máhomet / á czego on nie doiadł / pożárte Chrześciáństwo to / w pászczekách swoich máią przeklęci kácerze Eutyches y Dyoskor / y vczeń ich Iacobus. Pisze o tym Meletius Smotryski w swoiey Apologiey / w Tytule o Cerkwi Pomiestney. Nie ták náuczyciel świátá vtytułował siebie / gdy mowił: Páwel sługá Chrystusow / wiezień ie° / nie tytułyby wyliczáć Oycom Wielebnym Pátryárchom / Nauita de nautis, de tauris narret arator, Enumeret miles vulnera, pastor oues. Niech Galenus rospráwuie o bogáctwách / Cræsus ráchuie skárby / Iustinianus zá honorámi sie vgania / ambitus szukaią: ále successorowie rybitwow Apostołow remorek rybek / czy gdzie mi glebokości morskiey nie zábawiáią okretu / vpátruią.

Pászte-

Pásterze Kośćiołá Bożego niech z Grzegorzem onym cudotworcą owieczki liczą: wiele ich pozyskáli Bogu. Obáczże przećiwniku / iáko drugich o wyniosłość pomawiáiąc niewinnie / v śiebie ią zá ámbicyą złączoną znaydźiesz. A vynmuiący práwemu Chrystusowemu Namiestnikowi władze / y niechcący znáć iednego zwierzchnego nawyższego ná źiemi / czynićie Pátryárchę Cárogrodzkiego stárszym nád wszytkim świátem / gdy go Œcumenicum zowiećie: Bo co inszego znáczy Œcumenius Pátryárchá / iedno Generalis vniuerſalis , ad totum orbem pertinens, to iest: Powszechny Oćiec Stárszy nád Oycámi wszytkiego świátá.

*Respons ná list Oycá Pártheniusá Pátryárchy Cárogrodzkiego, w Roku Pánskim, 1642. May pisány.*

PRzy końcu te° Rozdźiału / zdáło sie zá rzecz potrzebną / nástępuiącą / á służącą właśnie mieyscu temu przestrogę położyć. Widźiałeś czytelniku łáskáwy / w tym Rozdźiale pełno Heretykow Pátryárchow Cárogrodzkich / przez rożne wieki po sobie idące: náostátek y Cyrillowi teyże Stolice Pásterzowi przypátrzyłeś sie / ktorego Wielebny Oćiec Meletyus Smotryski w swoiey Apologiey wspomniał / y iego náuki obszyrniey opisał / vmyślnie bowiem po to ná Wschodnie kráie przy vderzeniu czołem Pánu / vbi ſteterunt pedes eius in loco Ieruſalem, pielgrzymował / áby sie y wiáry náuczył Práwosławney: widźiał bowiem v Schismátykow Rossiyskich tego Páństwá / quot capita, tot Fidei monſtra, rozmáite wiáry pogmátwáne z Kálwińskimi / Luteráńskimi / y innymi professyámi. Aby sie tedy náuczył iednostáynie / po Stárochrześćiáńsku wierzyć. tám do Cárskiego z trudem niemáłym bieżał miástá / áno w miásto Pásterzá / wilká ználazł / á:

łazł/á tydźień y trzeći/ y więcey znoßąc ſię z nim de Dogmatibus Orthodoxæ Fidei, intus & in cute, Kálwiná poznał. A to mu záraz ſkuteczne motiuum było/iáko ſam o ſobie wApologiey świádczy/do iedności y do wiáry Cátholickiey ś. náwrocenia. Boláło Kiiowſkich to Schizmátykow bárzo. A iż było omnibus & Lippis & tonſoribus notum, trawiąc długo tę żołć/ y nie mogąc/ tandem eructauit, vt Græca fide ßtuczniey mercarentur; z Drukárni Pieczárokijowſkiey/ w Roku 1643. Ianuarij, wydáli kśiążeczkę ná dwoch árkußách: Ochrzćili ią liſtámi Párphenia ś. Oycá Archiepiſkopá Konſtántynopolſkiego/ y Œcumenickiego Pátrárchy/ do Jáśnie Przewielebnego Oycá Mohiły Archiepiſkopá N. Archimándryty Pieczárſkiego: y do Jáśnie Oświeconych Xiążąt Greckiey Religiey/ w tym Páńſtwie mießkáiących: tákże y do Jáśnie Wielmożnych Woiewodow (Boże mu odpuść) było to/ ále minuło: tegoż Nabożeńſtwá y Páńſtwá piſánych. Ná obronę Práwoſławija Pátryárchy pomienionego Cyrillá Cárogrodzkiego/ nie dawno przed lat kilká iuż zeßłego: przybráwßy wilká (ábym e conuerſo ichże ſłow zázył) w drogi płaßcz. A żeby tym prędzey ſobie credens v ludu proſtego ziednáli (bowiem in vitium credula turba ruit) podpis rąk do tego liſtu/ ábo rzkomo do átteſtácyey śmiele vknowáli przy dwunaſtu Metropolitách/ Klerykow Cárogrodzkich tákże kilkánaśćie/ áby więc Cygánie (iáko w przyſłowiu ieſt) ſwoiemi dziećmi świádczyli/ y z śpiewánia Greckiego ptakow poznawáli: A my nie ináczey im/ iáko niegdyś Kleryká Oſtrogſkiego cudotwornym nárrátiom/ á drugiego Herodotá báśniom y Eſopowym wierzyli. Wſpomináią w tym liśćie Párthenie go wßytko Mágnuſow/ Párwuſá żadnego nie miánuiąc. A zkądże

tá má-

tá mágnificentia: nie z máieſtatu Cerkwie ś. Sophiey: bo ią Turcy iuż dawno ná Meczyt obrocili; nie z nauki / ktorey zgołá nie máß: nie z vrodzenia/pomießáło ſie to/ iuż y wygubieni zacni Grekowie od Máhometá Ceſarzá/ y drugich po nim naſtepcow Ceſárzow: prozno ſie tám kłádzie zacność/ gdy wßyſcy niewolnicy / á ieden Ceſarz Szláchćicem y Pánem. Nie z vrzedu/te tylko w tytule záwiſły / á prawdziwego iáko vrzedu/ tak y rzadu nie pytay. Niemaß nád kim/gdzie owieczki nieposłußne/wprawdzie regimentowáć: przećie pychá Grecka vnum chaos zowie Magnitudinem. Ani z mnoſtwá Kleryków Cerkwi wielcy. Minely owe látá / kiedy zá Juſtyniáná Ceſarzá Greckiego Cerkiew S. Sophiey miewálá ßeśćdzieſiat Presbyterow/ Dyákonow ſto/ Poddyákonow dziewiećdzieſiat/ Czytelnikow ſto / Kántorow dwádzieśćiá pieć. Odźwiernych ſto / á wßytkich dobrze opátrzonych. Piße Báronius w Roku 535. Teráźnieyßy tám miánowány Magnus, vbogiemu / málemu iednemu Protopopie tego Páńſtwá nigdy nie zrowna. Ale zoſobná miánuymy tych Vrzednikow: wielkich Páráſkiewáſow/Chryſoſkulow / Láſkáryſſow / Chryſtodulow. &c. Nuż wielkich Archimándrytow wyſokiey Cerkwie Cárogrodzkiey / wielkich Protoſyngelow / wielkich Sácellároyow / wielkich Logotetow/ Logotetow generálnych / á znácza Logoteti magiſtros rationum, qui expenſas & redditus computant: álbo ſa Œconomi, ſiue procuratores, ktorych vrzad wielki bywał kiedyś / ále nie dziś: Do tego Magnos Sacerdotes, Magnos Chartophilaxes przydáia/ iákoby custodes Eccleſiaſticorum priuilegiorum, ktore priuilegia iákie náyduia ſie teraz tám pod iárzmem Tureckim bedacych/ łátwo doyść. Sic volo, ſic iubeo, pro priuilegio ſtet voluntas mea, mowi Sołtan Machome-

tanus

tanus do Chrześcian. Wyliczáią ieſzcze Magnos Ecclesiarchas, magnos Primicerios, Protecticos, Diceophilaces, Sacellios, Hypomnimatographos, Nomophilaces, Protoapoſtolarios, ktorych y ſámi imion nie znáią / pogotowiu ich vrzedow / á kazą wierzyć proſtakom; y drugich Vrzednikow wyſokich wſpominaią / áni ná twoim Dywánie Tureckim. To iednák nie ku rzeczy / że iednego tylko miedzy ták wiela Officiarow miánowáli Theologá; znáć że y tám Rara phænix Theolog / iáko y w náſzym Páńſtwie w Schizmátyckim nabożeńſtwie.

*in lib:5. annotat: hiſt: Eccleſ.*

Ani dziwowáć ſie trzebá nieuce w Grecyey. Piſze Martin Cruſius, że we wſzytkiey Grecyey nigdzie náuk wyzwolonych nie máſz / áni Academiey / áni Profeſſorow publicznych / oprocz Szkoł trywiálnych / gdzie tylko dzieći Czáſownika / Oktoichá / Pſalterzá / y inſzych ksiąg / ktorych przy Liturgiey vżywáią / vczą ſie: á y tych rzadki bárzo kto z Presbyterow y Kálogerow prawdziwie rozumie / gdy co w Cerkwi przydzie ſie mowić / tedy Romeyka / ábo po Turecku mowią. Tákże y Kazánia w Swiętá przednie tylko miáne / y w Poſtu wielkiego Niedzielne dni / od trzech ábo pięći w Cerkwi zrozumiáne. Zá czáſu Jeremij Pátryárchy we wſzytkim Konſtántynopolu ieden tylko był Káznodzieiá Jeromonách ná imię Mátheuſz / á nie bez ſtráchu Tureckiego / y to przepowiádánie słowá Bożego zwykło bywáć / iáko y ſáme nabożeńſtwo / áż Pátryárchá v wrot Cerkiewnych muśi iednego ábo dwoch Jánczárow dla ſtraży y obrony miewáć dla niewczeſnych Turkow / áby iáko nienawiſtni Chrześciánom kiedy náſzćia y gwałtu ná Cerkiew nie vczynili. Zá tym grubiánſtwem piſze tenże / y muzyká niezgrábna v Grekow / alius vocem eodem ſono tenet: alius Dra Dra ſaltatorium in modum canit. A co więtſza y ſámi Pátryárchowie

chowie wielcy prostacy y teráźnieyszy Oćiec Párthenius nieuk/ á práwie Analphabeticus homo, iáko od sámych dostáło mi się słyszeć ich Duchownych/ktorzy tám w Greciey byli y ie° znáią. Nie dáleki od teyże prostoty były prześły niedawno Jeremiasz (o nim dokłáda tenże Crusius) ktory będąc iuż ná Pátryárchowstwie/ Rhetoryki/ Dyálektyki w mężkim dobrze wieku/ dopiero się od Jáná Zygomali Greká (qui artium harum mediocrem cognitionem Patauij hauserat) vczył. Coż teraz? kiedy im dáley ná vpad náuki tám z Chrześćiáństwem/o Boże się pożal/idą.

Ale wracam się do wziętey rzeczy. Tych pomienionych Klerykow ná dowod Kijowscy Duchowni Schizmátycy przywodzą/ iákoby Cyrillus pomieniony nie był Heretykiem/á Artikuły Gergáni Zácháriæ o wierze wydáne były nie zá wolą iego; y owszem dowiedziawszy się o nich/ zaraz publicznie w Cerkwi s. Apostolskiey Konstántynopolskiey protestował się przećiwko im.

Dokłádáią támże: Cerkiew Wschodnia od náuki Chrystusá Páná Apostolskiey / Oycow ss. Kánonow/Synodow siedmi powszechnych/ne latum vnguem odstąpiłá. ꝛc. y nieumie vt luna mutari.

Te są ich obrony/ á iáko Cauda de vulpe testatur, mądremu dosyć. To napierwiey w podziwieniu wielkim/ że mgłę w oczy puszczáią/ nie pámiętáiący ná náukę Pythágoresową: Aduersus solem loquuntur, z práwdą się srodze mijáią / y ná ieden páznogieć nie zbłądziłá mowiąc: ieśli bowiem według s. Jákubá/ qui offendit in vno, bywa omnium reus: á iákoż nie dáleko mnieysza Cerkiew Wschodnia w ták wielu hæresiách y schismatách ponowionych/ iákoś widział. Czytayćie Rozdz. 7. księgi 4. tych Controwersiy/co nápisał Doktor Grecki s. Názyánzen: Rzymskiey Stolicy wiárę od dawnych lat

nienáruszona chwali / á Konstántynopolska Cerkiew w niedowiárstwie pogrążona opłákuie / y iey się wyrzeka. Powtore Leoná Papieżá támże / ktory nád 90. Heretyctw wspomina że Wschodnich stron / á od sámychże Episkopow / á zwłaszcza Pátryárchow wymyślone rożnego czásu / z rożnych occásiy błędow / ku zepsowániu oblubienicy P. Chrystusowey Kośćiołá Kátholickiego. A co náwiętsza / wszytkie Synody powszechne / ktorych oni siedm wspominaią / byli przećiw Wschodnim Oycom / Pátryárchom / y drugim z nimi walczyli / onych Anáthemátyzowáli / y náukę ich Papieże Rzymscy przeklectwu poddawáli. Otoż masz latum vnguem, to iest setnice snopow błędow wászych.

Nie wspominam owego / co przećiw Ewángeli: Pismu ś. o pochodzeniu Duchá S. wystąpili przećiw Ioan: c. 16. y 17. 20. przeyrzawszy się w tym responsie / nie mowę
Rom: 8. że więcey miły bráćie. Cerkiew teráznieysza Wschodnia
Galat: 4. nieumie iáko Księżyc odmiánom podlegáć / bo sámże swoim orężem siebie porażisz. Widziałeś Greckie Metamorphoses, obácz y swoie w Rossyey. Znieś ieno w kupę Zyzániow / Apokrysis / Lámenty / y innych ksiąg wiele swoich Drukárni od swoichże pobrátymow wydáne / y owe Cerkiewne świeże / ktore co raz z druku to z inákszą popráwą / á ze wstydem sámychże was ; y co Drukárnia to ináksze przekłádánia : zkąd Moskwá iuż nie raz wásze księgi paliłá / y brzydziłá sobie dla nowinek vstáwicznych. Pomoże wam do záwstydzenia : w czym drugim przymawiaćie / sámi w tym leżyćie. Wspomnyćie ieno ná Sobor Kijowski przed dwiemá láty odpráwowány / iákie ná podobieństwo Księżycá odmiány ná nim / y náuki przećiw pismu ś. y Páńskiemu roskazániu były. Już świętym niebá záraz po śmierći bronić : iuż o

formie

formie consecrácyey naświętszego Sákrámentu wątpićie w podobnych / ktoż ich wyliczyć może ; & non mutamini sicut luna ? nie iest to sroga odmiáná / y owszem záćmienie ćierpićie. Tych to niestátecznośći v was znák / á żeby Boże vchoway y nie Prognostykon przyszłych gorszych luna, álbo mowię pul Mieśiącá ná Cerkwi / ktory wespoł z Máhometány zá herb przyiąwszy stáwićie wysoko przy krzyżu / czego nie było ná gorze Kálwáryey / y roskazánia Sołtanowego słuchaćie snadź / ktore on w dobywániu Miástá iednego w Rakuskich dał / áby tym prędzey odstąpił od onego. Kiedyby pod nogámi / iáko ná obráźie Virginis virginum, z fundámentu pismá ś. Apocalypsis widywány / pogárdeby známianowáło odmian ; ále to ná głowie / ná Cerkwi / toć wywyższenie odmian. Dosyć o tym. Postąpmy do responsu ná Cyrillá / lubo to nas mało afficit, że pomieśtny Pásterz heretyk / ány gorszyć sie kto może ztąd / bo non prima hirundo, iákoś w przeszłych obaczył Rozdźiałách. Ale żebyśmy milczeniem niebyłey rzeczy nie ápprobowáli / według onego przysłowia : Qui tacet, consentire videtur. Te wprzećiw rácye podáie. Ná ćiemne świádki trudno się spuszczáć / y ná ludźie z osoby / z vrodzenia / z obcowánia / z obyczáiow / z wiáry / z vrzędow nieznáiome y niepewne : y ná Drukárni Kijowskiey szczegulnie polegáć / nierostropnego to człowieká. Przynamniey kiedybyśćie z nászyńcow / obywátelow Koronnych / choćby iednego Czobotká Kijowskiego auctoritatem przynieśli / łátwieyszaby byłá do wierzenia. A teraz ráczey tentandi spiritus wásze / iesli z Bogá / y ex veritate. Ale daymy / niech prawdźiwe subscriptiones rąk będą. Odpowiádamy : Cretenses są. A nietylko Creteńczykow / ále wszytkich Grekow v Platoná lib: ; de natura. Kápłan ieden Egyptski dźiećmi názwał:

Luna

O Solon, Solon, pueri semper estis, senex autem Græcorum nemo. Jesli dźieci / toć im nie dáć wiáry / non habent annos discretionis, veritatis, ( wyiowszy onych SS. Doktorow y Cudotwornych mężow / ktorych zá Solona nie było / á teraz iuż vstáli ) A co gorszá / Cic: pto Flac. wyráźnie ich odrzuca świádectwo / mowiąc: Testimonium, fidem, & religionem nunquam ista natio coluit. Przeźrzałeś się w tey kśiążeczce lib: 3. cap: 7. w zarzućie ná Felixá Papieżá / y w Zarzućie Honorij Pap. y niżey támże: iáko Græcorum acuminata capita imposturas habent. Sobory cáłe Ephezki / Chálcedońſki fałszuią. Mikołay Papież przydáie / że v was Grekow we zwyczáiu iest fałszowáć pismá / á pogotowiu te fábułki wymyślić mogli / y iáko z koniá Troiáńskiego vzbroiona wypuśćić.

Powtore. Ze Cyrillus protestował się o tę potwarz / mowićie: A kiedy? A czemuż tego ná piśmie nie zostáwił / wżdyć pisáć vmiał. Czemu y wam authentycznie o tym wiedźieć nie dał; y do sámey śmierći swoiey o tey protestácyey milczał / y wy z nim áż dotąd przez lat kilkánaśćie y więcey. A teraz zkąd tá vrosłá nowiná w lat kilká po iego śmierći: owo filij hominum, á do tego Græcorum mendaces. Potrzećie. Ználiśćie dostowiernego / mężá práwie Apostolskiego / ktoregośćie záwżdy cáłym sercem y duszą prágneli nászládowáć / Melecyuszá / mowię / Smotryskiego / Apologię onego czytaćie / gdźie hæreses wylicza tego Pátryárchy. A o nim to mogę rzec / co Cicero niegdyś o Cathonie Philosophie: Quid Cato ille noster, qui mihi vnus est pro centum millibus? Smotricius Archiepiscopus Ieropolitan: zá sto świádkow teráźnieyszych Grekow nam stoi: testimonium prawdźiwe iego / gdyż testis oculatus sam przed lat 18. w Cárogrodźie z Cyryllem obecnie rozmawiał.

Epist: ad Attic: lib: 2.

Poczwar-

Poczwárte. Byli ná teyże Wſchodniey peregrynácyey z Oycem Smotryſkim y drudzy / á miedzy innemi y Oćiec Mattheuſz Cárpelinus Słowak z rodzáiu / znáiomy dobrze y ſámemu Jego Mośći Oycu Mohile / á żyie ieſzcze. Ten ná moie pytánie pod przysiega w Cerkwi Dermáńſkiey zeznawał / y ná piſmie w Roku 1643. we dniách Maij. zoſtáwił w te słowá: In Muſæo præfati Cyrilli Patriarchæ, mandante eodem dum inter legendum in verba Chriſti Domini incidiſſem, Aurelium relegens Latinis literis editum: Hoc eſt Corpus meum, dixit, non realiter in Sacramento Euchariſtiæ dari Corpus Chriſti, ſed figuratè tantum, eamq; mente eſſe Aurelij, hoc eſt, Auguſtini, quòd præſens à præſente auribus excepi, & exhorrui. Vixit annis 30. & ampliùs in Patriarchia. Exilio damnatus à Soltano. &c. Cui Cyrillus *Eponimos* ſucceſsit, idemq; mox in exilium actus, ſucceſſorem Parthenium habet. Poty Cárpelinus.

Popiąte. Swiádek ieſt Pan Zácháryaſz Antonowicz / ktory ſie báwił przy Jego Mośći Pánu Woiewodźie Bełſkim / co z vſt Kálwińſkiey Profeſſyey Páná / Jego Mośći Páná Woiewody Bełſkiego Ráphaelá Leſzczyńſkiego słyſzał / iáko pomieniony Cyrillus piſywał do niego / proſząc / áby zá iego promocyą w Acádemiách heretyckich vczyć ſie vczniowie y Clericy Pátryárſzy mogli / iákoż y do kilkunaſtu ich záſłano do Niemiec ná náuki: á miedzy innemi y ten Wielebny Cáthechiſtá Gergan Zácháryaſz był: Wiec y nie poiednokroć przed wielą czeſtokroć pomieniony Pan Woiewodá chlubił ſie / że z nim iednegoż wyznánia w wierze był Cyrillus Pátryárchá.

Poſzoſte / wiek długi ná ſtolicy Pátriárchy tego (co ſie żadnemu po wźięćiu Cárogrodá od Turkow / z przeſzłych Pátryárchow nie zdárzyło) czuyność ſprawiłá poſłá Angielſkiego /

gielskiego / z ktorym iáko z swoim pobrátymem miał zá-wártą przyiazn / y kiedy kolwiek chćieli go Grekowie ruszyć / poseł pomieniony interceßyą swoią do Báßow y Cesárzá sámego wkłádał sie / y złotem zniewalał.

Zá co Oćiec Cyrillus oskárżył był RR. PP. Soc: Iesv, ná Gáláćie mieszkáiacych do Báßow rozgniewány ż áż Krolá Fráncuzkiego Legat w poiednánie sie włożył; nie przeco innego / iedno że ći pobożni Oycowie zábiegáli / áby te Cáthechiśmy z druku ná świát nie wychodziły / áni przepisowano w Cárogrodźie. Nie myićież wiecey murzyná / bo go z twarzy poznáią / áni wiążćie ogoná Delphinowi.

Darmo tedy bronićie Cyrillá / y iák by nowiná iáka Hæresis Carogrodzkiemu Episkopowi. A to y teráznieyßy Oćiec Párthenj Œcumenickim zowie sie: á wielki on Papież Gregorius / tákowego názwał Pásterzá sługą Antichristusowym. Jeßcze w tymże liśćie Pátryárßym Heretycy mowićie: Ze nie iest intencya Cerkwie Wschodniey wyznawáć o pochodzeniu Duchá S. od Syná. A srodześćie zbłądźili / bowiem Cerkwie Orientálney Synowie ss. Oycowie wierzą o pochodzeniu Duchá S. od Oycá y od Syná: Ták y Cyrillus Pátryárchá Alexándriyski w kśię: in Ioan: ná wielu mieyscách Epipháni. in Ancorato, Bázyli s. Nie máß zgołá nic w rzeczách / coby sie Synowi przypisowálo / á od Oycá oddalonego było / bowiem wßytkie moie twoie są: y twoie / moie. iákoż tedy przyczynę álbo causam y originem Duchá S. iednorodzonemu sámemu przywłaßcza ż (Eunomius)

*Epist:: 30. contra Mauricium Cæsarem lib: 16.*

*Contra Eunomium lib: 2. & 3.*

R ná drugim mieyscu: Jáko bowiem Syn porządkiem wtory od Oycá iest (dla tego) iż od niego iest / ták záiste y Duch S. porządkiem wtory iest od Syná. R o Duchu S. w rozdz. 17. iáko sie ma Syn do Oycá / ták Duch S. do Syná. R w rozdź: 12. nie dla tego sie nie ma mowić

Syn Sy-

Syn Syná Duch S. że nie ieſt z Bogá przez Syná / ále żebyſmy Troycy nie mnożyli. Athánáſius Epiſkop Alexándriyſki ſerm. 4 przećiw Aryanom oſobliwie o náturze ludzkiey przyiętey: Znał bowiem v Oycá Syná być zrzodłem Duchá ś. y przez Ieremiaſzá mowi: Dwie złośći vczynił lud moy / mnie opuśćił zrzodło wody żywey. y w Symbole / ktore w Rzymie przypozwány tám zá ſkárgą Aryanow od Iuliuſá Papieżá po Láćinie piſánym / zeznawa / że Duch S. pochodzi y od Syná. Grekowie prożno błąd w tym przypiſuią Rzymiánom / gdyż ná Soborze czwartym Toletáńſkim / Roku Páńſkiego 630. ták czytáno / kiedy ieſzcze ſporu żadnego o to z Grekámi nie było. Przydáią / co Genadius Scholarius w kśięgách ná obronę Soboru Florentſkiego mowi: że zá iego czáſu Grekowie czytáiąc to Symbolum mawiáli. Athánáſius piiány był gdy to piſał / znáć tedy że oni nie zápieráli tego. maſz tedy trzech świádkow doſtowiernych piſmá o pochodzeniu Duchá świętego: á in ore duorum vel trium ſtet omne verbum, á zwłaſzczá SS. Patrum. Ale wroćmy ſię do záwziętey rzeczy: pozwolimy ná wáſzę ſtronę iednák; Był Cyrillus Catholicus, ále mutata perſona, to ieſt / ktory po śmierći Cyrillego náſtąpił immediatè przed Oycem Párthenem / chybábyśćie ná oſzukánie ludzkie iednego zá drugiego bráli. O tym drugim Cyrillu vwiádomił Káplan náuki y pobożnośći wyſokiey Wielebny Oćiec Rubinkowſki Societ: Iesv. Ten przy Iego Mośći Pánu Kruſzyńſkim przed laty ośmią Poſle Koronnym do Ceſárzá Tureckiego / ná ten czás w Cárogrodźie znáydował ſię / á z ſwoiego Zakonu Wielebnym Oycem Izáákiem de Aultu Gáláteńſkim Viceprouincialem in Patriarchio náwiedzał Cyrillá pomienionego człowieká poważnego / w wieku śrzednim / podczás właſnie Synodu Pomieſtne-

mieſtne°; ktory vmyślnie ná to zgromadzał Pátryárchá/ áby mogł ziednoczyć ſię z Kośćiołem Rzymſkim / ieśli nie via aperta dla Turczyná / więc ſecretiori. A tego ſię pod ſumnieniem powierzył obudwom pomienionym Oycom Societ: Iesv, proſząc áby táiemnice záchowáli / poki w onym gośćili Páńſtwie/ że on iuż we wſzytkich Wiáry Artykułách zgadzał ſię z Kośćiołem Kátholickim Rzymſkim. Z ktorey to przyczyny ( ácz ináczey maleuoli vdawáli ) zrzucono tego Cyrillá.

Pozwalamy y więcey ieſzcze Oycom Kijowſkim Pieczárſkim / á vela ventis permittimus. Był pierwſzy Cyrillus ſkłonnieyſzy do świętey iednośći / ále czáſu diſtinkcyą czynimy / w lećiech młodſzych / iáko zorzá náſlicznieyſza weſzłá byłá / ále záſzłá záraz ; Inquinauit enim probos adiuncta ſuperbia mores. Gdy w Páńſtwie tym Roku 1601. zá ſzczęśliwego pánowánia ſławney pámięći Zygmuntá 3. pielgrzymował/ ieſzcze będąc w mnieyſzym pierzu / ktory odieżdżáiąc z tego páńſtwá/ zoſtáwił ſcript/ ábo declarácyą vmyſłu ſwoie° w rękách ś. pámięći Jego Mośći X. Arcybiſkupá Lwowſkiego ná on czás Solikowſkiego / ktory y teraz ieſt in Archiuo Cáthedry Lwowſkiey / á ták ſię ma w ięzyku Polſkim : Ja Cyrillus Lukáry wielki Archimándritá Cerkwie Alexándriyſkiey / y Exárchá Stolic BB. Pátryárchow Mátthеuſzá Cárogrodzkiego / y Melecyuſá Alexándriyſkiego / wyſłány Poſeł do Krolewſtwá Polſkiego. opuśćiwſzy inſze contentá liſtu tego / co ku rzeczy náſzey należy/ to tylko námienię/ mowi Cyrillus : Bo dobrze to wiem/ iż náuki y poſtępki Ewángelikow/ w Cerkwi Wſchodniey y Zachodniey zguby y zámieſzánie wzbudzáią/ iáko to teraz czynią w Germániey/ Gálliey. ⁊c. ále też znáczne zepſowánie dobrych obyczáiow do Kroleſtw Chrześćiáńſkich wprowadzáią. A iż

y to Kro-

Infecit

y to Krolewstwo wáße przeßláchetne (ktore Pan Bog nalepßy y nawyżßy niech długo chowa w kwitnieniu y cáłośći swoiey) tákie iest / iż ná ie° ßczęśćiu y stanie / zdrowiu wßytkiego Swiátá Chrześćiáństkiego / y ludu zá Iezusem Chrystusem Zbáwićielem idącego záwisło. etc. A niżey. A miedzy Wschodnią y Zachodnią Cerkwią / to co iest spornego / nieuczonych y prostych odrażáć może / ále vczeni łácno iedno rozumienie w miłośći Chrystusowey wywodzą. A niżey. My Stolicę S. Piotrá zá pierwßą mamy / y iáko zá mátkę przyznawamy / iednę też wiárę mamy / ieden Chrzest, etc. iedne Sákrámentá / iedne Ordines święte. A niżey. W tym się oświadczam / żem w tey stronie o nię się innego kusić niechćiał / iedno áby miedzy tymi / ktorzy iednośći prágną / y w niey iuż są / y miedzy temi ktorzy w niey nie są / á mniemáią / iż to nabożnie czynią / á sámi się z sobą ná przednie głowy pátrząc nie zgadzáią / y ná heretyckie błędy przyzwaláią, zgoda postanowić się mogła. Poty Cyrillus.

A co się zákłádáią / y tym iáko ártykułem wiáry potrząsáią / że śiedm tylo Soborow Powßechnych: nic do rzeczy / bo to iest głupia śmiáłość / Synody znośić; gdyż iáko pomiestne bywáią dla poprawy obyczáiow: ták powßechne dla postrzegánia wiáry; zátym z tychże przyczyn / z ktorych pierwße były / y teraz mogą być. Vrosłáby Hæresis nowa iáko przeßłych lat było zá czásu pierwßego / wtorego Soboru / y drugich; Synod być może. Tey liczby śiedmiorákiey ztwierdzenia y ioty iedney / áni w piśmie Swiętym / áni v Oycow S. nie máß. Iesli śćiśle liczyć będźiećie Sobory: znaydźiećie tylko ßeść Wseleńskich / Niceński, etc. A wtory Konstántynopolski co zá powßechny? ná ktorym tylko 150. Oycow było? Iesli przeto; że Papież Rzymski Dámásus approbował (iáko piße Bár. Roku 381. áby się onych młodych y płochych Episkopow Gre-

pow Greckich státek / pod ták wielkim náżwiskiem (vniuersale Concilium) ztwierdził: tedy y drugie będą tákie / ktore ś. Oćiec Papież stwierdźi: á zátym więcey Soborow powszechnych niż śiedm. Y ieśli przeto powszechny Sobor; że náuká ná nim záwárta / powszechna / obowiezuiaca wszytkiego świátá ludźie: toć y ow Apostolski. Actor: 15. (iákoż pewnie był ten Sobor Wselenski) wszytkę nowozakonną Cerkiew obowiezuiacy / ktora kedykolwiek pod Niebem byłá / będźie Soborem vniwersálnym / y zátym wedlug ich sámych ośm Soborow Wselenskich. A ná coż / z tą liczbą śiedm tylko Soborow wystąpił Párthenius? Gdyby to Láik iáki pisał / nie dźiwby: ále że sam Pátryárchá / y podpisáni Duchowni; niewiele obiecowáć po wászey świątobliwośći mądrośći / gdy te° nieumiećie; co dźieći sáme vznáią. Daymy przykład / kiedyby zdárzył P. Bog concordiam Christianorum, y nieprzyiaćielá Krzyżá S. poniżenie nástąpiło / y szerokim páństwom Machometáńskim vznánie Chrystusá Páná Bogá prawdźiwego / nie trzebáżby było Soboru Wselenskiego? y owszem: Pátrzćież ieno iáko y drugim żądáiac nowinki / sámi w one z Kálwinem / Lutrem popádáią / znosząc Sobory Powszechne w wieki potomne / á przeszłych drugich nieuznawáiąc. Powtore / rozumiećie / że wiárá ztwirdzona dopiro áż y śiodmy stánął Sobor powszechny. Toć zá Apostołow byłá fides manca, toć przez lat 300. y dáley po Pánu Chrystuśie do Soboru pierwsze° Niceńskiego nie byłá zupełną wiárá. Wiedz tedy / iż Sobory Wselenskie wiar nowych nie stánowiły / ále declárowáły tylo articulos fidei, á wiárá od Chrystusá Páná przez Vcznie iego święte podána / nie przez cząstki / ále rázem wszystká / bo fides in indiuisibili consistit.

# Rozdźiał VIII.

*Iż po Soborách Siedmi Wszeleńskich byli Pátryárchowie w iedności, á przez kogo rozerwánie się sstáło.*

WJele iest bráci nászey/ ktorzy przyznawáią/ że tákie stárszeństwo było przy Papieżách Rzymskich przez czás 7. Soborow powszechnych/ ále że ie potym strácili/ oderwawszy się do iedności ś. Tu tedy potrzebá nam vkázáć/ co się dźiáło w Cerkwi Bożey po 7. Soborách/ y iáko się sstáło rozerwánie przez Grekow/ á nie przez Láćinnikow. Naprzod tedy Tárásius Pátryárchá/ ten bez pochyby znał zwierzchność Episkopá Rzymskiego Adryaná pierwszego/ czytay Dźieie Soboru 7. Po nim Nicephor/ Methodius/ ći obáy w tymże trwáli posłuszeństwie. sam ten Methody potwarz heretycką pocłumiáiąc (iáko pisze Zonárás) Greczyn/ y Kroniká Słowieńska w żywoćie Michálá Cesárzá y Theodory/ ták mowi: Gdym/ práwi/ w spráwách niektorych Cerkiewnych posłány był/ od Nicephorá Pátryárchy do Rzymu. etc. Z ktorych słow łácno poznáć/ że y Nicephor ktory go posłał/ y on sam posłáńcem będąc/ znał zwierzchność Episkopá Rzymskiego/ y do niego się iáko do głowy w spráwách Cerkiewnych vćiekáli/ máiąc vćisk od Obrázoborcow. Po Nicephorze nástąpił ten sam Methody/ po Methodym ś. Ignácyus. Ná ten czás rozerwánie pierwsze się sstáło/ á tym sposobem iáko pisze Kronikarze Greccy: Cedrenus/ Zonárás/ Kuropálátes/ Nicetás Páflagoński w żywoćie Ignácyusá Pátryárchy/ y w Kronice Słowieńskiey/ w ktorey słowo od słowá/ ták iest nápisáno: [Słowieński text vmyślnie dla długośći iego opuśćiwszy] A gdy Methodyus ś. (Pátryár-

chá odszedł do Páná/poświecony iest ś. Ignácyus / syn
Cesárzá Michálá Rábkáweiá / ktorego przedtym Trze-
bieńcem vczynił Lew Armen. Bárdás [był to Theodory
Theophilá Cesárzá żony rodzony Brát / opiekun Syná
iey Michálá ] nie tylko Cesárstwo sobie przywłaszczáć
poczoł/ále y w rospuste sie vdał z żoną syná swoie°/w nie
czystośći żyiąc. Dowiedziawszy sie o tym ś. Ignácyus /
ktory rządził ná ten czás Stolicą nowego Rzymu / vpo-

*Bárdás towárzyszem ná páństwo od Cesárzá Michálá vczyniony, y przeto sie Cesárzem názywa.*

minał Bárde / y pilne stáránie czynił / áby on tego grze-
chu poprzestał : á Cesarz Bárdás gniewał sie nań o toż
á gdy iednego czásu chćiał przystąpić do społeczności
świętey / Pátryárchá mu nie dopuśćił ; czym sie Bárdás
wielce obráziwszy / zá porádą Cesárską ( Michálá sie-
strzanká swoiego / tákiegoż rospustniká iáko y Bárdá )
zrzućił ś. Ignácego z Stolice / á postáwił Phocyusá/
Wielkiego Sekretarzá. A kto może wypowiedzieć ( mo-

*Roku 858.*

wi Kroniká ) iáko rożnym vtrapieniem mordowáli
Ignácego Phocyus y Bárdás ( pátrz ná owoce Pátryár-
chow / od ktorych sie wszczelá Schismá przeklęta ) áby
pismem ręki swey wyrzekł sie Pátryárszey stolice Ignácy/
y przetoż mu zęby wytłukli / y czeluśći pogruchotáli/twarz
oszpećili iáko łotrowi / y złoczyńcy / nágiego związawszy
wrzućili w studnię / ábo grob plugáwy / w ktorym leżá-
ło ćiáło Kopronimowe/ (był ten Kopronim Cesarz He-
retyk Obrázoborcá ) co ćierpiał áż do zábićia Bárdy / á
do wygnánia Phocyusowego. Pod ten czás / mowi Zo-
nárás (ktory po Słowieńsku iest przełożony) wysłał Pa-
pież przednieyszych ludzi ná dozor miast onych Wscho-
dnich/ áby wykorzenili Obrázoborstwo : y ważył sie ich
Bárdás przekierowáć ná swoie Heretyctwo / zebrawszy

*Rok: 861.*

bowiem Sobor w Cerkwi śś. Apostołow / przywiodł ś.
Ignácego z wygnánia : Támże w tey Cerkwi złożył Bár-
dás Ignác-

dás Ignás

dźa Ignácego. Tu káždy látwie obaczyć może wprzod/iá kie ſą tego przeklete° drzewá ſchiſmy owoce. A iáko ciż Pátryárchowie w Schizmie ználi zwierzchnosć Papi Rzymſkiego/ iż bez potwirdzenia ie°/ ábo Poſłow ie°/áni Phocyus ná Pátryárchowſtwo wſtapić/ áni Ignácyus z Pátryárchowſtwá złożony być mogł: y dla tego / mowi Nicetás / przez podárki wielkie przywiodł Poſłow Papieſkich / áby Phocyuſá ná Pátryárchowſtwo potwirdźili / á Ignácego ſtolice odſądźili: Co iż Poſłowie nieſłuſznie vczynili, Papież Mikołay o tym wiádomość wźiawſzy / wiecznie ich z godnośći Episkopſkiey złożył / y wyklał ; przy nich y ſámego Phocyuſzá/ iáko piſze Nicetás ſzeroce w żywoćie s. Ignácego / o ktorym żywoćie wzmianká ieſt y w Prołozie Mieśiacá Octobrá 23. dniá.

*Nicetas in vita S. Ignatij.*

*Co v Ruśi Proloh, to v Láćinnikow Martyrolog.*

Phocyus wyklętym będąc od Papieżá Mikołáiá/pocżął bárziey w ohydę podawáć inſzym Pátryárchom Papieżá/y wſzytkę Cerkiew Rzymſką/máiąc obrońcow ſwych ſobie przychylnych/Bárde y Micháłá.

Roku Páńſkiego/ 867. Po śmierći ich obudwuch / náſtąpił ná Ceſárſtwo Bázylius Mácedon : ktory ( mowi Kroniká Słowieńſka ) Episkopow z Rzymu przyprowádźił z liſtem od Papieżá ; á Phocyuſá / vczyniwſzy Synod / z Stolice ztrácił / ktorą był nieſpráwiedliwie oſiadł/ á Ignácyuſá znowu przywroćił. Znał y ten Ceſarz zwierzchnosć Episkopá Rzymſkiego / rozumieiąc że bez poſłow iego nie mogł Phocyuſá złożyć z ſtolice / á Ignácyuſá przywroćić. Phocyus z tego ládu pocżął ná Papieżá piſáć/ y przećiw Cerkwi Rzymſkiey / iż o Duchu ś. nie dobrze wierzy; Sobotę pośći / w przáſnym chlebie ofiáruie, &c. czego ſie przed nim żaden Pátryárchá Cárogrodzki nie ważył / wiedząc z obietnice Chryſtuſowey / y Przykłádow przeſzłych / że Cerkiew Rzymſka błądźić nie

mogą: á iż Chleb przáśny w ofierze/ y inße zwyczáie swoie z dawnego podánia máią/ etc. Jednák on iad Phocyusow nikogo nie záráźił / poki był żyw Jgnácyus: Lecz po śmierći Jgnácego / vsiadßy znowu ná stolicy / iáko sie niżey powie / wielką ßkode vczynił iednośći Cerkiewney. Jákim záś sposobem znowu dostąpił Stolice / po śmierći Jgnácego Phocyus / opisuie Kronika Słowieńska / zgadzáiąc sie z Nicetą Páflágońskim / w te słowá: Gdy od burzliwośći tego świátá / vćiekł Swięty Jgnácyuß Pátryárchá / odßedßy do Páná / głębokiego Phocyus rozumu / prágnąc záwße Stolice / y vsiłuiąc / áby znowu wźiął Cerkiew / fortelu nieiákiegoś dźiwnego y złego záżył. Nicetás w żywoćie Jgnácego po Grecku o tym ßálbierstwie Phocyusowym iśćie wypisuie / słowá iego tákie: Phocyus 9. lat ná wygnániu będąc / dźiwną chytrośćią wymyślną y kłamliwą / wkradł sie do łáski Bázyliußá Cesárzá / tym sposobem ; zmyślił / iż iákieś stáre Kśięgi ználazł / ießcze od Tyrydatá Królá Ormiáńskiego idące / o narodźie Cesárskim / y stárowieczney fámiliey iego / y w one Kśięgi námießał powieśći fałßywych / y zátrudnionych / y zebrawßy Jmioná Bázyliußá / Eudoxyey (byłá to żoná tego Cesárzá) y synow Konstántyná / Leoná / Alexándrá / Stepháná / á z ich pierwßych Liter vczynił słowo Beclás / y onego Beclásá ták opisał / iákoby sie wßytko ná Bázyliusá Cesárzá tráfiło / prorokuiąc długie / y ßczęśliwe pánowánie iego / one Kśięgi ćicho przez Klerykę Cesárskiego Theopháná / posłał miedzy Cesárskie Kśięgi do Bybliotecki / máiąc z nim táiemną zmowę: Cleryk vpátrzywßy czás ná Cesárzá / vkazał mu one Kśięgi / iáko stáre y przedźiwne / y táiemnic wielkich pełne / ktorych / powiedźiał / nikt rozumieć nie może / iedno Phocyus. Bázylius záraz

swierzył / y Phociusá z wygnánia wyzwolił / y miał go
w Cárogrodźie / rozmawiáiąc z nim towárzysko: on też
wielkimi pochlebstwy y chytrośćiámi przyczyniáć sobie
łáski iego vmiał / y wźiął sobie znowu táko bespieczność
ná dworze Cesárskim iáko y pierwey miał. Zprzećiwił mu
się on stáry Ignácyus / czuiąc iż znowu Stolicę Cáro-
grodzką osieść chćiał / y nic przewieść swego Phocyus
nie mogł / áż po śmierći iego. Záśiadszy tedy znowu ná
stolicy Phocyus / złośći swoie rozszerzáć począł / prze-
ćiwko swoim Grekom y Łáćinnikom / pisząc bayki wzwyż
pomienione / ktore y do tych czásow w kśięgách Słowieńs-
kich czytamy: insze też wielkie zbrodnie iego / ktore czynił
znowu wstąpiwszy ná Pátryárchowstwo opisuie Nicetás:
Przećie Grekowie nábożnieyszy / y bácznieyszy / bárzo się
brzydźili odszczepieństwem iego. Zá iegoż czásu był Cy-
ryllus y Methodyus (o czym niżey) Apostołowie Sło-
wieńscy / ktorzy do Rzymu chodźili / y swoim przykłá-
dem doskonále vkazáli / że Duchowieństwo Wschodnie
posłuszne było Papieżom / nic ná to nie dbáiąc / że w
Rzymie w przásnym chlebie ofiáruią / y Duchá S.
wyznawáią pochodzenie od Oycá / y od Syná. etc. co
Phocyus ze złośći zá błędy poczytał. Phocyus to widząc /
że się nim wielka część Grekow brzydźi: przez rożne fortele
vprosił Janá ósmego Papieżá / áby go do społeczności
swey przyiął / o czym wprawdźie nie mamy w kśięgách
Ruskich / ále w Rocznych dźieiách Roku 879. Báronius
wypisuie / y powiáda / iż go Papież Jan / tusząc dobrze
o szczyrey popráwie iego z wielką szkodą Cerkiewną do
społeczności przyiął / y potwierdźił onego szálbierzá go-
dnego karánia / z ktorym iego mężni przodkowie / Mi-
kołay y Hádrián długo woynę wiedli / od trzody Bożey /
iáko okrutnego wilká odgániáiąc. Potym przypomina

Kroniká Ruska / máiąc to z Nicety Páflágońskiego o ßálbirstwách Phocyusowych / y towárzyßá iego Santabarena tymi słowy: Santabarenus zły dyabeł on/ná imię Theodor/ bywßy Metropolitá Euchäitski/ ktorego miłował Cesarz zá záleceniem Pátryárchy Phocyußá/ ten bowiem twierdźił/że Sántábáryn iest święty Prorok y Cudotworcá / á ten był Czárnoksiężnikiem y czárownikiem. Bázylius tedy máiąc go zá świętego / wielce go czćił. etc. Toż ma ießcze ßyrzey o nich Kroniká Ruska. Niech się wstydzą wßyscy Schizmátycy/że tákie ludźie przeklętey Schizmy swey máią pierwßymi sprawcámi / ßálbierze y czárowniki. Te złe drzewá/izali mogły dobry owoc vrodźić? Tymże podobni byli y oni pomocnicy ich: Michał Cesarz/y Bárdás ( ktorzy márnie żyiąc/ zámordowáni są mizernie. O sprosności żywotá y o śmierci ich ßyroce Kroniki Słowieńskie máią / y Kronikarze Greccy Kuropálátes / Zonárás/ Cedrenus. Mácedon Bázylius zá pobłážęnie swe Phocyusowi / dźiwną y niespodziewáną śmierćią do sądu Bożego porwány iest: opisują bowiem pomienieni Kronikarze / iż gdy był Bázylius ná łowiech/ Jeleń rogiem go swym vderzywßy / y ná rogi porwawßy nośił go długo / z obráżą wnętrności iego /y ták prędko potym żywotá dokonáć musiał. O końcu zás Sántábárená/y Phocyußá ciż Kronikarze/ y Słowieńskie Kroniki ták pißą. Po Bázyliußu Mácedonie krolował w Cárogrodźie Syn iego Lew mądry: ten Phocyußá z stolice Pátryárchowskiey złożył/ dla tego/ iż towárzyßył z Sántábárenem /á brátá swego Stepháná wsádźił ná Pátryárchowstwo. Potym posłał do Euchäity/ áby przyprowádzono Sántábárená/ ktorego bić/ y oczy wyłupić / y ná wygnánie do Athen zásłáć roskazał. Ták skarał Pan Bog rozrywáczow iednośći Cerkwie swey świętey. Przeciwnym zás

wnym záś ſpoſobem ći Pátryárchowie/ktorzy byli po ośło-
dmym Soborze przed Phocyuſem záraz/ to ieſt Ignácy-
us/ Methodyus / Nicephorus/ Táráſius / Ludźie byli
świeći y pámiątkę ich obchodźi Cerkiew náſzá káżdego
roku/ á wſzyſcy w iednośći Cerkiewney kocháli ſię. Ste-
phan Brát Ceſárzá Leoná náſtąpiwſzy ná Pátryárchow-
ſtwo / znowu iednosć Cerkiewną nápráwił / w ktorey
ſam trwał ze wſzytkimi Páráfiány ſwemi y Tákiż był po
nim Antoni Káwleás / Mikołay Myſticus, Eutimius
Syngiel / ábo Sincellus, w liczbie Pátryárchow 64.
Tákiż Stephan Amázyſki / Triphon / Theophilákt.
O tym Theophilákćie wyráźnie mamy w Kronikách Sło-
wieńſkich / iż był od posłow Papieſkich poświęcony ná
Pátryárchowſtwo / iáko ſię w Rozdźiale o ſtáwieniu Pá-
tryárchow przez Papieże vkazáło /y z textu Kroniki poło-
żyło. Zá iego czáſu ś. Wacław Xiążę Czeſkie zá Swiętego
obwołány ieſt od Papieżá ; przyięty ieſt y od Cerkwie
Greckiey y żywot iego mamy w Prołohách Mieśiącá
Márcá 4. dniá/ á w inſzych Prołohách Mieśiąc Septem-
brá 28. Z czego wſzytkiego znáć/że byłá ná on czás iednosć
Cerkiewną / y Pátryarchá Cárogrodzki posłuſzny był
Papieżowi. Po Theophilákćie Pátryárchowie Cárogrodz-
cy/ Polieuktus Eunuchus/roku 971. Bázylius Skámán-
dzenus/Roku 971. Antonius R. 975. trzeći tego imieniá.
Mikołay Chryzowerch 2. te° imienia R. 981. Ci wſzyſcy
byli w iednośći y posłuſzeńſtwie Pápieżá Rzymſkiego. Po
tym Mikołáiu náſtąpił 2. Syſinius Człowiek nabożny /
mowi Zonárás/ y ten w iednośći/y w posłuſzeńſtwie Epi-
ſkopá Rzymſk: żył. Po nim Eulogius/ alias Sergiuſz/kre-
wny Phocyuſow/ten z przodku był w iednośći y posłuſzeń-
ſtwie/y wſpominał Papieżá w Modlitwách / iáko ſię ni-
żey vkaże ; Ale czytáiąc piſmá Phocyuſzowe przećiwko

Láćinnikom / Papieżá (w Liturgiey) wſpominác nie-chćiał / y błedy Cerkwi Rzymſkiey zádáwáć poczał / wſkrzeßáiąc w ſobie Phocyußá przed ſtem lat zmárłego; Znáyduią ſie piſmá tego Sergiußá / przećiw Láćinnikom w kśięgách Słowieńſkich; inßy iednák Pátryárchowie trzey Alexándriyſky / Antyocheńſki / Jerozolimſcy ſtátecznie trwáli w poſłußeńſtwie Papieżá Rzymſkiego / áż do Cerulárego Michálá / iáko ſie vkaże z liſtu Piotrá Antyoſkiego / do Cerulárego. Roku 1017. Archipresbyteter wielkiey Cerkwie náſtąpił Euſtáchi / potym Alexy Studites / ći obá Papieżá w zwykłych Modlitwách nie wſpominąli / wßákże przećiwko iemu y wßytkiey Cerkwi Rzymſkiey nic nie mowili. Roku 1053. po Alexyuśie Pátryárße / náſtąpił Michał Ceruláry / ten po náſtąpieniu ſwoim záraz poczał tárgáć iedność Cerkiewną: powiádáiąc / iż Cerkiew Rzymſka błądźi z Papieżem / iż w przáſnym chlebie ofiáruie. Słyßąc o tym niektorzy z Biſkupow Włoſkich / gáśili ten ogień poczynáiącey ſie ſchizmy. Miedzy inßemi Aquileyſki Biſkup Dominik / piſał do Pátryárchy Antyocheńſkiego Piotrá (o ktorym wiedźiał / iż ieſt w poſłußeńſtwie Papieża Rzymſkiego) proßąc go áby ſie w to włożył / żeby Cerkiew Cárogrodzka nie zmyślálá niepotrzebney przygány Cerkwi Rzymſkiey o chlebie przáſnym. Liſt ten ieſt po Słowácku / w Kśięgách Ruſkich w te ſłowá: Zdáło mi ſie zá rzecz ſłußną / ábym Oycowſtwu twemu oznaymił / iż Cerkiew Cárogrodzka / Cerkwi Rzymſkiey przygánia / że w niey w Przáśniku ofiáruiemy: przeto nas zá niedoſkonáłych w wierze / y od ziednoczenia Cerkiewnego odłączonych máią: A my w przáśniku ofiárowáć nie tylko z Apoſtolſkiego / ále y z Chryſtuſowego podánia wźieliſmy / iednákże y chleb kwáśny w Liturgiey od świętych práwowiernych

wiernych Oycow / Wschodnim Cerkwiom / podániem
być rozumiemy: Obá zwyczáie ſą chwálebne y bez nágá-
ny. Niżey támże. Przeto niech zábieży temu Oycow-
ſtwo twoie / tym ktorzy beſpiecznie ná święte Apoſtolſkie
vſtáwy náſtępuią, ꝛc.

Odpiſuie Piotr Antyocheńſki / że ma Cerkiew Rzymſka
chleb przáſny z podánia Apoſtolſkiego / w te słowá: Ná
máły czás dopuśćili Apoſtołowie Rzymiánom przáſne-
go chlebá / bo wielkie zgromádzenie ná on czás było Zy-
dow w Rzymie / iáko świádczy księgá Dźieiow Apoſtol-
ſkich / ꝛc. Liſt ten wßyſtek ieſt w księgách Słowieńſkich.
Zwątpiwßy o popráwie Grekow Leo dźiewiąty Pa-
pież / poſłał poſły do Cárogrodu / ktorzy iáko zniewá-
żeni byli od Cerulárego / ſam w liśćie ſwoim do Piotrá
Antyocheńſkiego ( ktory záraz obaczyß ) zeznawa. Poſło-
wie widząc że nic nie ſpráwią / dawßy Ceruláremu ná pi-
ſmie od Papieżá klątwę / ſámi precz odiácháli.

Michał Ceruláry potym miáſto vpámiętánia / gor-
ßym ſię ſtał / y nápiſał liſt do Piotrá Pátryárchy Antyo-
cheńſkiego / o ktorym wiedźiał / że z inßymi Pátryárchá-
mi / to ieſt / Alexándryiſkim / Ierozolimſkim w iednośći
zoſtawa / y Papieżá w Liturgiey ś. wſpomina ſpolnie
z nimi. W tym liśćie grube ſą kłamſtwá y przymowki ná
Láćinniki / y ná Kośćioł Rzymſki: wſpomina wprzod /
iż Papieżá od piątego Synodu wyrzucono z Diptychow /
to ieſt / Pominnikow Cerkiewnych Pátryárchowſkich / y
od onego czáſu áż do iego czáſow odćięty ieſt Papież
od ſpołecznośći Cerkiewney. Potym wylicza siłá: Rzy-
miánie / práwi / w Przáſnym chlebie ſłużą / brody ſtrzy-
gą / zádawione iedzą / Sobotę poßczą / rzeczy nieczyſte
iedzą / Mnißy ich mięſá pożywáią / y ſłoniny / y Poſt wiel-
ki źle poßczą; gdy v nas Máſlenicá v nich Mięſnicá:

ná Mßey przy Przáśnicy ieden drugiego obłápia / y po≈koy mu dáie: Biskupi pierścienie ná ręku noßą / z Kośćiołem iákoby śię żenią / y ná woyny iádąc / ręką swą nieprzyiaćioły zábijáią. A inßych rzeczy brzydkich y kłamliwych siłá / iákoby Kośćioł Rzymski nie miał Swiętych Bożych czćić / Bázylego y Chryzostomá nie kładł między Swiętymi: y ták náplotßy / rádźi temu Piotrowi / áby Láćinnikámi śię brzydźił / y znięmi społecznośći nie miał / á błędy ich y drugim Pátryárchom oznaymił. Odpis ná ten list niżey położony będźie. Anim śię położy / wźiąć trzebá wiádomość o tym co śię onych czásow dźiało / y co to zá list był Ceruláręgo / ná ktory Piotr odpisuie: dla tego wźiąwßy z Kronikarzá Greckiego Nicety / y z iedenastego Tomu Báróniußowego Rocznych dźieiow / tu kłádę.

*Roku od Národzenia Páńskiego, 1053.*

MIchał Cerulárius y Lew Akridan Archiepiskop Bulgárski / przećiwko Cerkwi Rzymskiey powstáli / náucząiąc że Láćinnicy ofiáruiąc w chlebie przáśnym / czynią przećiwko vstáwie Chrystusá Páná / á zátym odłączeni są od Cerkwie. O czym nápisáli list / y posłáli do Włoskich kráiow / do Apuliey do Ianá Trzeneńskie[o] Episkopá / żeby on do wiádomośći wßytkich Láćińskich Biskupow / y sámego Papieżá to doniosł: Támże pisáno y o Sobоćie / o iedzeniu rzeczy vdáwionych / y krwie / y o tym że nie śpiewáią w Post Alleluia. Ten list oddány iest Leonowi Papieżowi, ktory odpisał ná wßytko co było zárzucono / y vpomináiąc Michálá pomienionego y Leoná / áby zámießánia w Cerkwi Bożey nie czynili: nákoniec groźi im klątwą. Posłány ten iest List do Pátryárchy do Konstántynopolá. Michał Pátryárchá wźiąwßy táki list; tegoż roku nápisał do Papieżá / bądź to sam

to sam przez sie/ bać zá rádą Cesárską życząc żyć w pokoiu z Stolicą Rzymską. Pisał y Cesarz Konstántyn Monomách/ y postá swego posłał Cesarz szczyrze/ Pátryárchá obłudnie/ iáko sie to potym vkazáło. Zá powodem tego poselstwá y listow/ Leo Papież listy pisał/ y Kárdynałow dwoch przednich posłał/ Humbertá y Fryderyká/ trzećiego Piotrá Archiepiskopá Amálphitáńskiego do Cesárzá/ y do Pátryárchy z tym/ żeby sie dowiedzieli/ kto był przyczyną rozrywánia pokoiu Cerkiewnego w Konstántynopolu/ y żeby vspokoili/ iákiebykolwiek były niesnazki; á ieśliby kto był vpornym/ żeby go wyklęli/ y sámego Pátryárchę; bo Pátryárchá y Kośćioły Láćińskie w Konstántynopolu pozámierał był/ y Xiężą powypędzał. Skoro przyiácháli do Konstántynopolá/ Cesarz ie wdzięcznie przyiął do pálacu swego/ y támże czás nieiáki zábawili sie. Listy iákie były ták do Cesárzá/ iáko do Pátryárchy/ czytay ná mieyscu pomienionym. Tám Humbert Kárdynał ofiárował Xiążkę/ ktorą sam nápisał/ zbieráiąc to wszytko/ co Grekowie Láćinnikom zadawáli. Cesarz ią po Grecku przełożyć/ y miedzy swoie ludźie podáć rozkazał.

Wytchnąwszy sobie/ do sporządzenia rzeczy Kostántynopolskich przystąpili/ wprzod w Monásterze Studiyskim/ Nicete Mnichá/ ktory pisał przećiwko stolicy Rzymskiey/ przed Cesárzem y Senatem iego przekonáli: przekonány/ błędy swoie odwołał/ y Ksiązkę ktorą nápisał/ klątwie poddał: Potym Kátholicki Cesarz tę kśiążkę spalić roskazał/ á Michał Cerulárius Pátryárchá vkázáć sie postom Papieskim niechćiał. Posłowie niedoczekawszy sie iego/ szli do Cerkwie świętey Sophiey/ w ten czás kiedy sie Liturgia miáłá záczynáć. Przed Klerem przełożyli vpor y zátwárdzenie Pátryárchy; á iż sie vpámiętáć niechćiał/ klątwę ná piśmie przed Klerem/ y

przyto mnymi ludźmi położyli ná głownym Ołtarzu / ztámtad wyßedßy / proch z nog ſwych otrząſneli / wołáiąc: Niech widźi Bog y ſądźi. Zátym ſporządźiwßy Cerkwie Láćińſkie / ktore były w Konſtántynopolu / y klątwę włożywßy ná Láćinniki te / ktorzyby chćieli Náświetßy Sákráment przyimowáć z ręku Kápłánow Greckich / y tych ktorzyby lżyli ofiarę Láćinnikow w chlebie przáſnym. Pożegnawßy Kátholickiego Ceſárzá / y wziąwßy od niego dáry świętemu Piotrowi / y ſobie / w drogę iecháli; Pátryárchá pofałßowawßy on Liſt klątwy położoney od posłow / námowił Ceſarzá / żeby posłow Papieſkich z drogi odwołał / obiecuiąc mowić z nimi o tym wßytkim / w czym mu winę dawano. Ceſárz námowiony poſłał zá nimi / y od Solembrij wroćili ſię ná zád / á spießno: o czym dowiedźiawßy ſię Pátryárchá / ták był ſporządźił / żeby názáiutrz oni przyßli do Cerkwie ná Sobor / támże miał vkázáć onę kártę fálßywie ná Grecki iezyk przełożoną / żeby ták lud poſpolity / oburzywßy ſię / posłow Papieſkich między ſobą zámordowáli. Dowiedźiáwßy ſię o tym Ceſarz / niechćiał żeby był Sobor bez przytomnośći iego; ná co gdy nie zezwalał Pátryárchá / Ceſarz przeſtrzegßy posły w tym kazał im iácháć w drogę. Pátryárchá rozgniewawßy ſię ná Ceſárzá / wzburzył przećiwko niemu lud poſpolity / powiádáiąc że on posłom Papieſkim do wßyſtkiego tego powodem był. W tákich trudnośćiach był Ceſarz / że musiał tłumáczow Láćińſkich Páwłá y Syná iego Smárágdá Pátryárſze oddáć vsiekßy / y związáwßy / y ták to zámießánie vſtáło. Ceſarz posłáwßy zá posłámi Papieſkimi / prosił ich o prawdźiwy przepis klątwy / iáka od nich byłá nápiſána / y obaczywßy Ceſarz iáko byłá zfałßowáná od Pátryárchy / vkazał wßytkim głownieyßym w Koſtántynopolu / y przekonawßy w tym

Pátry-

Pátryárchę/powinnym iego y przyiaćielom / ktorzy byli ná dworze Cesárſkim vrzędy y doſtoieńſtwá pobrał / y precz im od dworu kazał; Pátryarchá będąc tymi wſzytkimi poſtępkámi obráżony/ zápaliwſzy ſię gniewem nieubłágánym przećiw Láćinnikom / piſał liſt do Piotrá Antyocheńſkiego/ ktory liſt w tychże pomienionych dźieiách znáyduie ſię/tám go káżdy czytáć może; my tę część z niego weźmiemy / ktora do zrozumienia liſtu Piotrá Antyocheńſkiego Pátryárchy potrzebna ieſt/á ták ſię ma: Przed nieiákim czáſem gdyſmy ſię od tych ktorzy z ſtárego Rzymu przyieżdżáli do nas/ dowiedźieli / o zacnośći y vmieiętnośći Papieżá Rzymſkiego niedawno zmárłego Leoná; á iż z námi iedno rozumiał y zgadzał ſię / dla tych rożnic / ktore względem wiáry zádawáne były/ niemáłoſmy nápiſáli liſtem náſzym z wielką pokorą / iáko zrozumieć możeſz z tegoż liſtu / y to dla tegoſmy vczynili/ żeſmy onego pozyſkáć chćieli/ y záćiągáiąc go w przyiáźń náſzę / żebyſmy przezeń mogli mieć pomoc od Fránkow. Ten liſt dáliſmy temu/ktory z liſtem Ceſárſkim miał oddáć ſámemu Papieżowi/y odpis od niego wźiąć/y nam przynieść: on zás wźiąwſzy ten liſt od nas/ przyiáchał do Mágiſtrá y Xiążećiá Włoſkiego Argirem názwánego / dał mu ſię oſzukáć / iákoby tę liſty przezeń przedzey do Papieżá doyść mogły / á on ſam ie wźiął do śiebie; z ktorych gdy wſzytko wyrozumiał / nie zápomniawſzy chytrośći ſwoiey y złośći/ktorey vżywał ná ſzkodę Ceſárſkiemu miáſtu / y Romániey/ y to co od Ceſárzá Veſtiarius wiozł/ pieniądze wźiął/y ná pożytek ſwoy obroćił/vkázuiąc/że te liſty były piſáne względem budowánia zamkow y obrony koło nich / y w tey ſpráwie ták ſubtelnie y chytro poſtąpił; wezwał tych/ktorym nawięcey wierzył/z ktorych ieden był/iákoſmy ſłyſzeli Amál-

phitáń-

phitáńſki Biſkup/potym z tey Cerkwie dla ſłuſznych przy=czyn wyrzucony/ przez pięć lat włoczył ſię; Drugi záś tytułem Archiepiſcopus, á rzeczą nic/ gdyż nie ſpráwo=wał żadną Metropolią: Trzećią perſonę przydał/ kto=ra mu ſię vpodobáłá/ to ieſt/ Káncerzá/chytrze w tym poſtępuiąc/ żeby według doſtoynośći Rzymſkiey tákim ſię być miánował/ áby mogł przezeń to co był vmyſlił odźierżeć, wźiąwſzy go ſobie ná pomoc iáko mocną tárczę. Otworzywſzy tedy ſwoy liſt/y zrozumiawſzy co w nim było/ nápiſał do mnie co inſzego/iákoby imieniem Papie=ſkim/ á ná oddánie tego liſtu/záżył oſob pomienionych/ przywiodſzy one nędzniki do tego (o wielkie oſzukánie/ y onych głupſtwo) áby przyſzli do króluiącego Miáſtá/ y on mi liſt oddáli: ktorzy iáko przyſzli do miáſtá/wprzod możnemu y świętobliwemu Ceſárzowi vkazáli ſię w po=ważnym y pyſznym vbierze/ y chodzeniu; potym gdy do náſzey pokory przyſzli: Ktoż wymowić może/ iákiey py=chy y hárdośći záżywáli? że mię oni poſpolitym pozdro=wieniem nie pozdrowili/głow ſwoich y kſztá nie nákloni=li/ vczćiwośći nam zwykłey nie wyrządźili/ áni Me=tropolitom w záwárćiu ná on czás śiedzącym z námi/ śiedźieć żadną miárą niechćieli/rozumieiąc/że ſię to ná obelżenie ich śſtáło. Ten ieſt początek liſtu Cerulárego. Zkąd poznay/ iákim to był fałſzerzem czytelniku/á w rze=czy ták iáwney zmyſlił/że poſłowie Cardinales mieli iá=cháć poſłámi od świeckiey oſoby/á nie od Papieżá (oká=zyą tego zmyslenia byłá śmierć Leoná Papieżá) ktory tych czáſow vmárł: ták iż go ći poſłowie wracáiący ſię żywego iuż nie záſtáli. Dáley podpieráiąc tey bayki ſwo=iey powiáda/ że tego doſzedł z pieczęći/ktorá byłá zepſo=wána; więc że też był przeſtrzeżony od niektorych Bi=ſkupow Apuliey. Zátym gáni/ że Piotr Papieżá wſpo=

miną

mina przy Liturgiey. Potym wspomina list Piotrow do Aquileyskiego Pátryárchy / y insze rzeczy / ktore iuż báczny zrozumie czytelnik / z odpisu Piotrá Pátryárchy Antyocheńskiego. Niech ryże káżdy tu vważy / ják sie pilnie strzegł ten fałszerz tego / áby ludźie nie rozumieli / że to byli prawdźiwi posłowie Papiescy / ktorzy go wyklęli / bo by ták wszyscy od niego sie odrázili / y dla tego ták pilno prácuie w tym / żeby to winowił w Piotrá / że ći posłowie cokolwiek czynili / nie czynili mocą Papieską / ále człowieká świeckiego Argirego mocą / od ktorego iákoby byli posłáni

Strászne są słowá tey klątwy. Co z końcá iey zrozumiesz. Ták sie podpisuiemy (słowá są posłow Papieskich) Michael zle vżywáiący Patryárchowstwá / Neophit (że nie po stopniách zwykłych wporządnym poświęceniu wstąpił ná Pátryárchowstwo) ten ktory z sámey boiáźni ludzkiey wźiął odźienie Mniszkie / y teraz w wielu złych grzechách od wielą osłáwiony / á z nim y Leo Akrydan Episkopem názwány / y Sácelláry Micháyłow Konstántyn / ktory ofiáre Láćinnikow przeklętemi nogámi podeptał / y wszyscy ći ktorzy ich náśládowáli w przerzeczonych błędách y dumách / niech będą przeklęći Anáthemá / Máránátá / z Symoniákámi / z Wálezyánámi / z Aryanámi / z Donátystami / z Nikoláitámi / z Sewerián̄mi / z Pnewmátomáchámi / z Mánicheyczykámi / z Názáreyczykámi / y ze wszytkimi Heretykámi / y owszem z Dyabłem y z Anyołmi iego / ieśli sie nie vpámiętáią / Amen / Amen / Amen.

Przed Cesárzem záśie y przed Senatem iego / żywym głosem ták: Ktokolwiek wierze świętey Rzymskiey y Apostolskiey stolicy / y ofierze iey vpornie sprzećiwia sie / ábo mowi przećiwko niey / niech będźie Anáthemá / Máránátá /

náta/ y niech nie bedzie miány zá Chrześćiániná Cátholiká/ále iáko Prozimitá Heretyk. Sstań sie/sstań sie/sstań sie. Tá klotwá zgubiłá/ y teraz do szczetu gubi nieszczesną Graecyą/ y násze biedne kráie/ choćiaśmy máło byli vczestnikámi tego zuchwálstwá ich y złośći. Oycowie iedli iágody kwáśno/ á zeby synow zćierpniły. A teraz iuż odpis
Ierem: 31. Pátryárchy Antyochenskie° káżdy zrozumie/ktory iest táki.

*Odpis Piotrá Pátryárchy wielkiey Antyochiey ná list Michálá Cerulárego Pátryárchy Konstántynopolskiego.*

(*Iest przepisány z Ksiąg Słowieńskich Bráctwá Wileńskiego S. Duchá Monásterá, y mieyscámi skrocony, y poczyna sie ták:* Ieliko łukawnowáwrah wośwatóm twoiém, &c. *dla dlugośći onego vmyślnie text Słowieński opuszczam.*)

Znaydzieß o tym w Bároniußu Láćińskim po Roku tyśiacznym.

COkolwiek nieprzyiaćiel przećiw świątobliwośći twoiey ze złośći poczynał/ y z złego vmysłu przećiwko tobie/ podniozszy głowy swoie w pośrzod Cerkwie twoiey/ dostátecznie nas twoie świete náuczyło pisánie/Przenawielebnieyszy Swiety Oycze. Dziw nas wielki zdiał o tym/y nie możemy zrozumieć/zkąd sie wyrwał/álboli co zá potrzebe máiąc Włoch Argirus w táki błąd przyszedł/ nie máiąc ná sobie poświecenia / w rzeczy świete wtrąca sie : coż zá społeczność / iáko wiec mowią psu z łáźnią / áby on świeckim bedąc człowiekiem/spraw duchownych dowiádowáć sie miał / y tákowe listy / iákoś mi oznaymił / kłamliwie zmyśláć / y spráwowáć : z czego bynamniey sie nie wstydzą/ choćiaż go spráwy iego iáwnym pokázują/ coby słusznie miał vćierpieć. Gdyż y Papież iuż z tym żywotem rozwiązał sie/ ále chwałá Pánu Bogu / ktory mądrych w chytrośćiách ich vłáwia/y nie dopuśćił

dáley táić ſię fałßowi. Náłázło ſię to w świętym liśćie świątobliwośći twoiey / iákoby nowiny iákieś przyßły do vßu wáßych / że Papieżá przy ofierze świętey wſpomináam / co tákże y inßy święći Pátryárchowie czynią / y że nie przyſtało o tym niewiedźieć / á zwłaßczá mnie nád inßych / że od świętego ßoſtego powßechnego Soboru áż y do tego czáſu (że twoich ſłow vżyię) z świętych Pomiánnikow imię Papieżow ieſt wyrzucone / dla tego / że Pápież Vigigilius nie przybył ná Sobor / áni wyklął tego / co Theodoretus ná Kátholicką práwą wiárę / y ná dwánaśćie Rozdźiałow świętego Cyrillá piſał / y od tego czáſu áż po dźiśdźień odćięte ieſt od náßey świętey Cerkwie Papieżow wſpominánie.

To tedy gdy ſię w twoim czći godnym liśćie ználázło / wielcem ſię záwſtydźił / y wierzmi niewiem co mam rzec / nie ták dalece o ſobie ſámym / iáko dáleko więcey / ieſliś wprzod tákie y tym podobne liſty iáko do mnie do świętych Pátryárchow poſłał / bez wiádomośći pewney / rzecz niebyłą / zá prawdźiwą / z powieśći niepewney y márney podałeś. A iákożby ia ſam chćiał wywyżßáć Papieżá / gdy go twoiá święta Cerkiew nie podwyżßálá / ktorey ieſtem wychowáńcem / y vprzeymym miłośnikiem / y oney zwierzchność iáko y kto inßy ſłowem / y vczynkiem záwße czcąc / y wychwaláiąc. A coś o Wigiliußu przedtym powiedźiał / záprawdę nie ieſt to ták / co wielkim świádectwem ieſt niedbálſtwá Wielebnego twego Chártophiláxá / ábo Bibliotekárzá / choćiaż bowiem y w Oratorſkiey náuce dowćipnym ieſt / iáko ſłyßymy / ále młodym będąc / ießcze nie wßytkie ſpráwy Cerkiewne doſtátecznie poiął. Nie trzebá vfáć / mowi Jan Klimák / winu záráżem od práſy záwártemu / y dla tego potrzebá mu ná ták wielki ſtan wźiętemu pilno / á nie mimo chodząc

czytáć pismo. Istność bowiem náßego Arcykápłáństwá iest od Bogá/ podánych słow (to iest pismá świętego) prawdziwa vmiejętność / iáko wielki Dionysius mowi. Wigili bowiem ná piątym był Soborze/ ná ktorym o tym co Orygenes / Ewagrius y Dydimus / y inni / Piotr y Sewir / y Zoirá / y co Theodor pisał/ stáránie czyniono / á nie ná ßostym Soborze / gdyż niemáło czásu wziełło sto dwádzieściá lat y dziewięć / miedzy temi dwiemá Soborámi / y w tym iákoś ná czás máły / tráfiło się odrzuconemu być wspominániu/ á to dla tego / że gniewem ná ten czás był poruszony ná świętego Pátryárche Mene / y z vrzędu go złożył/ áż się znowu ieden z drugim Arcybiskupi poiednawßy/ odpuścili sobie. (Dokłáda Nicephor: Vigilius Mene / á nie Mená Vigiliuszá do społeczności Kościelney przyiął.) A ná świętym ßostym Soborze był

Niceph. lib. 17. c. 26.

ś. Papież Agáthon / mąż zacny / y w Boskich rzeczách ćwiczony; przeczytay tylko dzieie ßostego Soboru/ ktore zwyczay iest czytáć w Niedziele po Podniesieniu Krzyżá ś. naydzieß tám wzwyż rzeczonego Agáthoná Theologią/ od świętego tego Soboru chwalebnie wystáwioną.

Do tego ia świádek prawdziwy/ y innych iest wiele zemną Cerkiewnych przełożonych; iáko przy świętym Pátryárße Kir Jánie / Papież Rzymski Jan tegoż imienia przy naświętßey Ofierze w Pominnikách ábo Diptychách był wywyżßony / y w Konstántynopolu przed lat 45. przyiechawßy / náleźliśmy przy świętym Pátryárße Kir Sergiuszu pomienionego Papieżá przy Służbie taiemnic świętych wspomnianego z drugimi Pátryárchámi; ále iáko potym odcięte iest to wspominánie/ y dla ktorey przyczyny/ niewiem. Ale o tym ták mam/ y niechcę się więcey przykrzyć o Papieskim wspominániu. A niedostátki te Rzymskie / ktoreś wyliczył / wyczytáliśmy / z ktorych niektore.

Greckie słowo Kir znáczy Domnum.

ktore zdáią się być nieprzystoyne / y ktorych strzedz się potrzebá (rozumie to o przydátku do składu Apostolskiego) y nie dziw (bo to przed Synodem było Florentskim / niż tá trudność / ktora byłá o pochodzeniu Duchá świętego / vłácniłá się y vspokoiłá) á drugie mogą się poleczyć / á insze śmiechu godne. Coż bowiem nam do tego / że Arcybiskupi ich strzygą brody / y pierzścienie noszą / ná kształt iákoś mi pisał poślubienia świętey Bożey Cerkwi / y my wieńce ná głowie strzyżemy / bez wątpienia dla vczćiwośći zwierzchnego nád Apostołámi Piotrá ś. ná ktorym świętá Bożá Cerkiew zbudowáłá się: bo co oni ná pośmiewisko niezbożni świętemu wynáleźli / to my z nabożeństwá ná chwałę y cześć iego czynimy. Rzymiánie bowiem strzygą brody / á my ná wierzchu postrzyżenie czynimy / złoto też y my nosimy ná Poruczách y ná Nabiedrnikách / Epetrachile / kłádąc ná się ze złotá vrobione. Wyznawa zwierzchność Piotrá ś.

A iákoby też nieczystych rzeczy mieli pożywáć sámi / y Zakonnicy ich / sádło świnie: naydzieß y to dowiedziawszy się y z nászych niektorych toż czyniących. Bythenczykowie bowiem y Thrácenczykowie / y Likáończycy Czáyki y Káwki / Synogárlice / Slimaki / Zołwie / y Ieże iadáią; ktorych potrzebę widząc Oycowie / bez przygány zostáwili: gdyż żadne stworzenie Boże nie iest wzgárdzone z dziękczynieniem przyiymowáne: Tego nas vczy naczynie prześcierádłá z niebá zniesione / w ktorym było wszelkie ziemskie czworonogie / y zwierzętá / y płazy / y ptástwá powietrzne; á Piotr S. od Bogá vsłyszał: Wstawszy Pietrze / zábiy y iedz. Rzekł: Nie day tego Pánie / ábowiem nigdy żadne nieczyste y plugáwe w vstá nie weszło moie. Y znowu vsłyszał: Co Bog oczyśćił / ty zá nieczyste nie miey. Actor: 11.
Czás iuż też przypomnieć y to co Swięty Bázyli mowi: Iáko bowiem w ziołách szkodliwe od nieszkodliwego ro-

złączamy / ták też y w mięśiech od potrzebnego ßkodliwe rozśądzamy. Poniewaź źiele ieſt Akonit ( po Polſku Omieg / ktorym wilki / y inße truią zwierzętá ) iáko też ieſt mięśo ſzpowe ; á iednák áni źiela ßkodliwego będźie ieść kto rozum mázáni ſie pſą dotknie / ieſli go gwałt wielki do tego nie przymuśi ; y ten ktory ie iadł / nie zgrzeßy. A w ſoczewicę / y inße iárzyny / świnie ſádło kłáść / to od śś. Oycow vznano ieſt y pozwolono / á zwłaßczá w tych kráinách / gdźie ſię dobre máſło ( ráczey oliwá ) nie náyduie. Słuchay co mowi ś. Bázyli w ſwoich Zakonnych vſtáwách : Brákowánie potraw / żadnym ſpoſobem w Zakonnikách być nie ma / y przemienieniem pokármow w podeyźrzenie ſię podawáć ; ábowiem to ieſt zepſowániem poſpolitego dobrego porządku / y zgorßenia przyczyną ; y tego ktoremu rzeczono Biádá / bywa náśládownik / ktory w zgromádzeniu ludźi vdáie ſię zá poßądzącego / tákowy przyczyny do zámießánia podáie. Ale y ieſli miáſto ſłoniny do wárzywá / co od Oycow świętych vznano / ná to mieyſce inße nabiáły do potraw kłáść / zmießána z inßemi potráwámi wodą y iárzyną / nie względem mowię iákiey ſámochotney ßkodliwey prozney chwáły mięſo odrzucáć / ßukáiąc miedzy potráwámi wybornieyßych y ſmáczniеyßych / ále iuchą máłey ßtuczki rozmoczoney chlebá / bez żadney trwogi niech przyimuie ze wßelákim dźiękczynieniem ; máła bowiem oná ßtuczká / w táką wielkość wody y iárzyny ieſli ſię przytráfi do potráwy włożyć / nie ieſt potraw przygáną / ále więtßą y śćiſłeyßą Zakonnikow záprawdę wſtrzęwięźliwośćią. Przyſtoi bowiem nie chronić ſię tákowych potraw Zakonnikowi nabożnemu / bo nie Zydowſtwuiemy / gdy ſię chronimy tákowych / ále ſytośći potraw ſtrzeżemy ſię : poty ſą słowá ś. Bázylego. Páchomi zás święty w świętym ſwoim Mo-

im Mo-

im Monáſterze od odrobin/ y oſtátkow kármił świnie/ ktore pozábiáwßy/ mięſem ich gośćie przyimuiąc częſtował/ á wątrobámi/ głowámi/ y nogámi chore/ ſtáre Oyce Zakonniki kármił: Co bowiem zá ſmáczna táka potrawá Przewielebny Oycze/ pyſk świni/ vßy/ y nogi: do tego groch y bob z ſádłem świnim záwße wárzyć/ nie máiąc dobre° máſłá. Ale ießcze záłáſką Wielebn: twoiey troche śię rozßerzę. Wie P. Bog że wielkimi fráſunkow ſtrzałámi ná káżdy dźień bywam vſtrzelány/ tákie potráwy bym czynił záwße. Ale zły y náde wßytko inne gorßy ieſt/ do świętego wiáry ſkłádu przydátek/ to ieſt/ y w Duchá ś. Páná żywottworzącego/ ktory od Oycá y Syná pochodźi; Jeſli bowiem my mamy Ewángelią/ tákoż y Rzymiánie máią; á zkądże oni nád nas więcey vßánowáni będąc/ ták przećiwny przydátek vczynili/ czego Ewángelia od świętego Jáná ſpiſána/ bárzo iáſnie nas o świętym Duchu vczy/ w ktorey to ieſt: Jeſli mnie miłuiećie/ roſkazánie moie záchowuyćie/ á ia będę prośił Oycá/ y inßego poćießyćielá da wam/ áby trwał z wámi ná wieki/ Duch prawdźiwy/ ktorego świát nie może przyiąć/ iż go nie widźi/ áni go zna; ále wy znacie go/ że w was przemießkiwa/ y w was będźie. A zás znowu: Poćießyćiel tedy Duch ś. ktorego pośle Oćiec w imię moie/ on was náuczy wßytkiego/ y przypomni wam wßytkie rzeczy/ ktorem wam powiedźiał. A znowu zás: A gdy przyidźie poćießyćiel/ ktorego pośle wam od Oycá/ Duch prawdźiwy/ ktory od Oycá pochodźi/ on świádectwo o mnie wyda. A potym: Jeßcze wiele mam wam mowić/ ále nie możećie teraz znośić. A gdy przyidźie on Duch prawdźiwy/ náuczy was wßelkiey prawdy; ábowiem nie od śiebie mowić będźie/ ále cokolwiek iedno vſłyßy/ obiáwi wam: on mię vwielbi/ iż od mego weźmie/ y powie wam. Ewángeliśćie ták

ście ták iáśnie mowiącemu / ktoż będźie Práwosławney wierze śmiał ábo mogł przydátek / ábo vięćie vczynić; rzeczy bowiem tych / ktore Bozkie pismo postánowiło / nie godźi sie odmieniáć / ále násládownikiem onego być. Lecz iáko sie pokázuie / zgubili Skład wiáry pierwszego Soboru Nicceńskiego Rzymiánie / ábowiem przez wiele lat narod Wándálski władnał Rzymiány / z ktorych podobno przyuczyli sie Aryáńskiey sekty násláduiącym. A iesli to prawdá / iákoś mi powiedźiał / iednym pogrążeniem chrzest odpráwowáć / nam bowiem dosyć iest ná poznánie pobożne doskonáłości / y vpewnienie mądre y zbáwienne Boskiey łáski / wyznánie wiáry: o Oycu bowiem y Synu y Duchu ś. náucza nas doskonále / y Páńskie Vczenie / tym ktorzy ie z wiárą przyimuią / pokázuią / á tych ktorzy co przydáią / ábo odeymuią od niego / przeklęctwu oddáiemy. Jesli bowiem kto / mowi Apostoł / będźie wam o powiádał więcey niżeśćie przyięli / przeklętym niech będźie.

Y owszem przećiw Aryanom iest Duchá ś. pochodzenie od Syná mowić.

Ale áni drugiego też przydátku przyimuiemy / to iest / ktory w Piesni: Jeden Swięty / ieden Pán / Jezus Chrystus w sławie Bogá Oycá z Duchem świętym / vczynili. A iesli można rzecz iest / nam pobożnie rozumiejącym wiedźieć / iż w niwczym prawdźiwey wiáry tym sie nie narusza / zda sie bowiem że zárowno ták iáko y v nas / odpráwuie sie / gdy nayświętszy Sákráment podnoszon bywa / y ludźiom śpiewáiącym Jeden Swięty / ieden Pan Jezus Chrystus w sławie Bogá Oycá: z tąd y z owąd Archidyákon / ábo Dyákon / ábo kto inny pierwszy y drugi biorąc Kielich / mowią: Nápełni Pánie; á sam częstki Kápłan wkłádáiąc mowi: Nápełnienie świętego Duchá. Dobra rzecz bowiem / ná co z ochotą pátrzymy / á ile gdźie Bog y wiárá nie gwałći sie / nieć sie záwsze do pokoiu y miłośći Bráterskiey; bráćia są násze y oni / iesli

z niew-

z nieumieietnośći ábo niewiádomośći tráfiło ſie im wielekroć wykroczyć / y od przyſtoynośći odſtopić/ idąc zá zdániem ſwoim; á nie ták názbyt pilno wybádywáć ſie o Bárbárſkich narodźiech: doſyć bowiem y tego z nich / ieſli od nich święta y Zywonáczálna Troycá niepochybnie wyznawa ſie/ y Wćielenia Páńſkiego táiemnicá wedla náſzego rozumienia wyznawána bywa. Záprawdęć y tego nie przymniemy (ieſli to prawdá) że nie pozwáláią ofiáry świętey ofiárowáć Kápłánom zakonne Małżeńſtwo máiącym; ták też że w pirwſzą Niedźiele ś. Poſtu małżeńſtwá (iákoś mi piſał) y mięſo/ y ſer ieść dopuſzczáią. A o Przáśnikách pytániu/ iuż iáko wie świątobliwość twoiá/ przeczytawſzy od nas posłáną tobie kopią liſtu od Archiepiſkopá Weneckiego. Doſyć dobrze iáko mniemam pokazáło ſie / iż nie wedle Cerkiewnego podánia / to ſie dźieie/ tylko ieſli ſie zmacniáią temi słowy Kánonu/ ktory táki ieſt: Podobáło ſie wſzytkim obyczaiow dawnych náśládowáć: rzeką y oni/ że zdawná v nich Przáśnik podániem ieſt.

A vdawione ieść/ y dwiemá brátom dwie śieſtrze rodzone w małżeńſtwie mieć/ nie z roſkazánia rozumiem Pápieſkie°/ áni wedle ie°/ ábo inſzych Arcybiſkupow zdánia to ſie dźieie/ále z śmiáłośći tych/ ktorzy to czynią ráczey to było/ iáko y w náſzym Greckim Páńſtwie wiele nie przyſtoynośći/ y ſwowoleńſtw mimo wiádomość náſzę zwykło bywáć; á o tym że ſie ſtrzedz dawionych rzeczy kśięgá Apoſtolſkich Dźieiow vkázuie/ gdźie Jákub brát Boży ták iáſnie mowi: Rozumne ſą od wieku Bogu ſpráwy iego/ dla tegoż y ia pozwalam/ nie przykrzyć ſie tym/ ktorzy od pogan nawracáią ſie do Bogá/ ále roſkazáć im ſtrzedz ſie od iedzenia rzeczy báłwánom ofiárowánych / y nieczyſtośći/ y dawionych y krwie. A nie mogę temu nigdy



wierzyć

wierzyć / áby Papież / y inßy Arcybiſkupi wiádomośći tá- kowego piſmá / y zákazánia nie mieli mieć / y innych świe- tych piſm/ doſkonáły rozum máiąc / áby co tákowego wy- ſtępnego widząc/przebáczáli y pozwaláli. Náydźieß też y w mieśćie Cárogrodzkim ſámym / y wprzyległych świnią krew iedzących / wydáią o tym świádectwo ná tárgách przedáiące kiełbáſy / y kißki pełne krwie świniey. Vważ że przezacny Pánie/iáko wiele v nich y v nas ieſt wyſtępnych/ á znosimy to przebáczáiąc; pilnie tedy ßukáiąc y wiele ſię bádáiąc o cudzych/powiem ći domową rzecz/ ále nie miey mi zá złe. W nabożnym Monáſterze Studyſkim opáſuią ſię Dyákoni/czyniąc rzecz Cerkiewnemu podániu niezwy- czáyną/ y pátrz iáko wiele ſtáráiąc ſię prácowałeś/á przed- ſię nie mogłeś tego máło ważnego odmienić obyczáiu / á ieſliże pod władzą náßą będącym nie możemy zdołáć / á iákoż on przewźięty y wyſoce wynioſły narod od ſwoich obyczáiow odtárgnąć będźiem mogli? Aleby to byłá nále- pßa/iákom mowił/ieſliby wyznánie o Bogu od nich było náprá wione / y wedle ſłow prawdy iednoſtáynie známi śpiewano y ſłáwiono. O tym tedy przydátku ktory ieſt w ſkłádźie wiáry/y że niechcą bráć Naświętßego Sákrá- mentu z rąk Kápłánow máiących zakonne małżeńſtwo / dobrze y ſłußnie świątobliwość twoiá temu ſię ſprzeći- wiaß/y proßę ábyś nigdy nieuſtał w tym ſię ſprzećiwiá- iąc y przekonywáiąc / z inßych piſm świętych y wzwyż pi- ſánych ſłow Ewángeliey / poty áż ich przywiedźieß do v- znánia prawdy/y zárowno z námi od Oycá pochodzącego Duchá ſłáwienia. A inße rzeczy/iáko mnimam/ godzi ſię przebáczyć/ktore prawdźiwey wierze niwczym ßkodźić nie mogą/ z ktorych iedne po wielkiey częśći ſą kłamſtwá niewſtydliwe / bowiem náſtępowáć y ſwary wzniecáć nie powinniſmy/wtąż márnym kłamſtwom/y wymyſłom

dawáć

dáwáć wiárę/ áni rzeczy mocnie vstáwionych y dobrze
vgruntowánych wzruszáć. A dla tego bárzo y wielce po-
trzebno Oycze święty/ gdy Papieżá postáwia/ to wszytko
twoiey Przewielcb: Zwirzchności Kápłáńskiey poszáno-
wánia godnym listem do nie° skłonić się/ do czego niech-
ći dopomoże Pan/ podáiąc łáskę twoiey świętobliwości/
ázali kiedy wżdy/ nowi Apostoł/ nam w pokorze zbierá-
iącym rozroźnionym w rozumieniu da Pan Bog vpá-
miętánie do poznánia prawdy/ y przestáną od wielkiego
swe° lub oprzeczne° przećiwieństwá/ zwyćiężeni będąc iego
wolą. A gdy Papież odpowie/ że to nie iest prawdá/ co o
Rzymiánách powiádáią/ ábo wielekroć od niektorych
się dźieie/ bez onego woli/ gánić ich w tym nie godźi się.

Ktoż y to dobrym sumnieniem będźie rozumiał o
Rzymiánách/ żeby oni ćzći godnym y świętym nie kłániáli
się obrázom/ áni w vczćiwośći mieli poszánowánia go-
dnych świętych kośći: gdyż v nich leżą czći godne Ciá-
łá świętych/ y zwierzchownych Apostołow Piotrá y Pá-
włá/ ktorymi wiele kroć pokázuią się chlubiąc y wspániále
przechwaláiąc nád wszytkie insze Rzymskie historye y dźie-
ie/ ktorych pełne są księgi Historiy/ y wierszow. Papież
też Rzymski Hádryan rządzcą będąc świętego Soboru/
z innemi świętemi Pátryárchámi/ dowiedźiawszy się o no-
wo wniesioney tákiey náuce/ od oszczercow Chrześćian/
y Heretykow/ ánáthemie ich poddał. A iákoż to pokázáć/
że nie szánuią Rzymiánie świętych Obrázow/ máiąc prze-
wyborne y pewne wyrázenia ná sobie/ czyie są Obrázy/
pierwsze° Obrázu podobieństwo; gdyż y tu widzimy przy-
chodzących Włochow do nászych wszelkich czći godnych
Cerkwi/ wszeláką vczćiwość y pokłon wchodząc świę-
tym Obrázom oddáiących. Pokornie tedy y vniżenie pro-
szę/ y myślą twoich świętych nog dotykam się/ áby Wie-


lebna

śebie Swiatobliwość twoiá / w rzeczy dobrey / z bytney ostrożności záżywáiąc / do czego gorszego nie przyszedł. Bać sie bowiem potrzebá / ábyśmy niegdy zszywáiąc nieostrożnie rozszárpáne / gorszey dziury nie vczynili / y vpádłe rzeczy chcąc nápráwić / większego vpadku nie przynieśli.

Pátrzay tedy / ábowiem ztąd iáwnie sie vkázuie / że od tego czásu iáko sie rozłączyłá od nászey świętey Cerkwie wielka tá y Apostolska Stolicá / wszytko złe mnożyć sie zá nászego wieku poczęło / y wszytkiemu świátu bárzo szkodzące / y iáko wszytkie krolestwá po wszytkim świećie zámieszáne są / wszędzie płácz / y biedy wielkie / głody / y powietrza częste / we wszech stronách y mieśćiech / y w niwczym nie powodzi sie nászemu woysku. Przetoż o tym y ia vbogi teraz moię wolą obiáwię / ábowiem ieśliby chćieli w świętym Składzie wiáry popráwić sie / nicbym inszego nie potrzebował / niezgodę zostáwiwszy / z inszymi / y o Prząśniku bádánie, etc. Co y świątobliwość twoiá rácz przyłożyć / żebyśmy o wszytkim bádáć sie chcąc / wszytkiego nie vtrácili. Dosyć ná tym / żeśmy wolą násze oznaymili / o tym cośćie nam powiedzieli / y twoię ku politowániu święta podźwignąć duszę. Aczkolwiek więceyby sie mogło mowić y o inszych wielu zdániách / y táiemnieyszych rzeczách / powieśćiách y náukách. Przeczytałem też y kopią listu / ktorys do zmárłego świętego Pápieżá posłał / y onego záś odpis (choćia nie od Argirá / iákoś mi był powiedział ten był vczyniony odpis / y przełożony) y wielkiego pobożnego / pokornego y mądrego Swiątobliwośći twoiey nápomnienia / á wszákże przydáć iesżcze było do tego potrzebá / poniewaz o ziednoczeniu y spolnym rozumieniu to było vczyniono / y o przyczynie rozłączenia / áby oświeconemi będąc / doskonałemi sie być poználi. Listy rozesłáne są / ktore do Swiętych y Bogonośnych

Brá-

Bráciey nászey / y ſpoł służących / Alexándriyſkiego / Jerozolimſkiego posłáne ſą od Swiątobliwości twoiey.

Nie powiádáią o Odpiśie Weneckiego Biſkupá do mnie piſánym / á wſkazáno do mnie od niego / że odpiſ posłał do twoiey Swiątobl: iáboż to y w liśćie twoim ieſt / dlatego śprożne mi ieſt pożądáne świádectwo o miżá / ábowiem nic mi zgołá nie odpiſał. Posłałem kopią odpiſu do mnie piſánego ś. Papieżá Rzymſkiego ięzykiem mnie nieznáiomym / ábowiem nie mogłem ználeść / ktoby mnie ná Græcką mowę doſtátecznie go przełożył / y dlá tegoż tego Włochá / ktory ten liſt przyniosł / że był vmieiętnym doſkonále w ięzyku Láćińſkim / vżyłem że mi ie przepiſáli. A dáley twoiey Swiątobliwości należy doſtáteczniey y lepiey ſię dowiedźieć od niego / co y do nas przerzeczony Papież ná liſt nász Soſtáwitelny (ták ſię názywáły liſty / ktore Pátryárchowie nowo náſtąpiwſzy / posyłáli do Papieżá) odpiſał. Ale niech poty o tym.

W tym liśćie Czytelniku miły widźiałeś iáko Pátryárchá Antyocheńſki do zgody nic więcey nie potrzebował / tylko w Skłádźie wiáry iedno rozumienie: á ponieważ Láćinnicy wyráźnie mowią nam / że toż / nie mniey / áni więcey rozumiei / y toż z námi wyznawáią / gdy nauczáią o pochodzeniu Duchá ś. od Syná / co my wierzymy przez Syná. A czegoż iuż nam więcey potrzebá? Mamy Oycow świętych toż mowiących o pochodzeniu Duchá ś. od Oycá przez Syná. Bázylego świętego. Epiphán. Cyrillá Alexándriyſk. Athánáz. Niſſeńſk: Grzeg. w Homiliey 4. ná Modlitwę Páńſką. Názyánzen przeciw Ennom. Auguſt. y drugich. Nádto Sobor Florentſki.

Ná ten czás nabárziey zá powodem tego złośliwego Micháłá Cerulárego poczęłá róść Schiſmá / bo przedtym ono sam tylko Pátryárchá Cárogrodzki był zárá-

żony wprzod Phocyus. Po nim wſkrzeſił Schiſmę Sergius: lecz inſzy Pátryárchowie zá tym odſzczepieńſtwem nie ſzli/ áż ten niezbożny Cerulary do niey ich záćiągnął: bali ſie ſnadź mocy iego v Ceſárzá Græckiego/ áby ich do niekáſtki nie przypráwił/ y dla tego zá nim oślep poſzli/ choć to bárzo dobrze widział Piotr Antyocheńſki (iáko ſie vkázuie z liſtu iego) że to odſzczepieńſtwo z ſzczyrey złośći Cerulárowey poſzło: przećie mu ſie nie opárł potężnie/ znáć że nie był dobrym Páſterzem/ choć był dobrym człowiekiem. Ztąd tedy iáſnie widzimy/ że Grekowie zgodę y iedność Cerkwie Bożey rozerwáli/ á nie Láćinnicy: pogotowiu nie Papieżowie/ ktorzy ták wiele rázow/ y z táką pilnośćią y przed rozerwániem ſtáráli ſie/ żeby do niego nie przychodziło; y po rozerwániu/ żeby do ziednoczenia przyſzło/ czego pełno w Hiſtoryách/ ták Græckich/ iáko y Láćińſkich. Z ſámego tedy poſtępku iego/ ktory był nieuważny/ pierzchliwy/ y przez onego ſámego tylko vczyniony/ poznáć łátwo/ co zá ſłuſzność mieć mogą dziśieyſzy Pátryárchowie/ ktorzy zwierzchnośći nawyżſzey Papieżom Rzymſkim nie przyznawáią/ y ći co ich ſłucháią/ ták Duchowni/ iáko y Swietcy. Jáſnać to rzecz/ á ktoż iey nie widźi? Chryſtus Pan dał tę władzą/ Sobory powſzechne przyznawáły/ Oycowie święći w piſmiech ſwoich to nam zoſtáwili; Papieżowie tey władzy ſwoiey po wſzytkim świećie/ y nád Pátryárchámi ſámemi záżywáli/ podlegáli iey Pátryárchowie Cárogrodzcy/ ktorzy byli przed Cerulárym (oprocz Phocyuſá) ieden ten wynioſley á głupiey dumy człowiek/ iáko znáć z liſtu iego do Piotrá Antyocheńſkiego/ y z odpiſu Piotrowego/ nie żárliwośćią chwały Bożey poruſzony/ ále żeby ſwowolniey żył/ nikomu ſie nie ſpráwuiąc/ ten ktorego tyráńſki poſtępek z Orfánotrofem/ ktoremu oczy wyłupić kazał (iáko

piſze Ce-

piſze Cedrenus) wiádomy był w Cárogrodźie/ początkiem był tego nieſzczeſnego ták długo trwáiącego w Cerkwi Bożey rozerwánia/ á wielka część świátá nie vważáiąc tego/ idźie zá nim: czym ſámym gniew Bogá wſzechmogącego ode dniá do dniá większy záciąga ná ſię/ ktory iáko wielce miłuie Cerkiew nadrozſzą ſwą krwią odkupioną/ ták ćiężko ſię gniewa/ y ſrodze karze tych/ co ią ſzárpáią: iáko to dobrze widźieć ná narodźie Græckim/ y ná inſzych/ ktorzy im tego błędu dopomagáli/ dáie ſię. Vkazał Pan Bog ſpráwiedliwym wyrokiem ſwoim kto krzyw/ á kto praw. Co z Rozdźiałow náſtępuiących káżdy zrozumie.

# Rozdźiał IX.

## *O Skarániu Bożym Grækow, zá oderwániem ſię od Cerkwie świętey, przez zniſzczenie Páńſtwá ich.*

Czytamy piſmo święte Stározakonne/ poki Izráelſki lud poſłuſznym był Bogu/ y Zakon iego pełnił/ wojował Bog zá niemi. Deutor. Kśięgi to świádczą: gdy záś Bogu Tworcy ſwoiemu zprzećiwili ſię/ karał ie rozmáitemi plagámi/ y w niewolą Pogáńſtwu oddawał ich; á śmiercią v Izáiaſza (w Rozdź: 1.) przez miecz zá nieposłuſzeńſtwo groził onemu. Tegoż y w Nowym Zakonie pełno ſo owych pobożnych Wielmożnych Ceſárzách/ Konſtántynie Wielkim/ Theodozyuſzu/ Tyberyuſzu/ Károlu wielkim/ y Krolách Boleſłáwie Chrábrym/ Jágiełonie/ y drugich. O Kośćiele Bożym rzeczono v Proroká: Kroleſtwo/ y Narod/ ktory tobie ſłużyć nie będźie/ zágínie. To znáć ná Wſchodnich Syriyſkich/ Arábſkich/ Ormiáńſkich/ Græckich kroleſtwách. Ale ſam Konſtántynopol świádectwo wyda; iák wiele rázy oni *Iosue. Iudic. Regum.*

Agáre-

Agárenowie / Perſowie / Kozdroáſowie / Ráhánowie ćmą Woyſk lądem y wodą kuśili ſię o to Cárſkie miáſto / nie wzmogli iednák / gdy zá niemi Bog przez przyczynę Przebłogoſłáwioney Dziewice Máryey / kiedy mowię byli w poſłußeńſtwie Cerkwi walczył / ále ſkoro od Kośćiołá Cátholickiego odſtąpili / y Bog ſam pomoc od nich oddalił / á w ſam ten dzień Duchá ś. iáko Hiſtoricy świádczą / ktoremu o iák wiele rázy vpornie w niepoſłußeńſtwie ſprzećiwiáli ſię! Cárſką ſtolicę Konſtántynopol vtráćili; Sámi náwet ná śiebie Grækowie w piſmách ſwoich wyznawáią. Pogánie bowiem powſtáli tárgáiąc páńſtwo ich / á gdy ſię do końcá zá tego Micháłá Cerulárego oderwáli / y wyklęći od Oycá Papieżá byli / klątwá záraz ſłußnym Páńſkim karániem wykonywáć ſię poczęłá: Vkázáło ſię to / że wiąże Pan Bog w niebie / co Namieſtnik iego Papież Rzymſki związuie ná ziemi. Pogánie bowiem z rożnych narodow / niemal wßytko Páńſtwo Græckie w rychle opánowáli. Co y ſam Piotr Antyocheńſki w liśćie wzwyż miánowánym wyświádcza mowiąc: Pátrz ieno / iáko to ieſt rzecz iáwna / od onego czáſu iákoſmy ſię poczęli odrywáć z náßą świętą Cerkwią / od wielkiey tey przednieyßey y Apoſtolſkiey Stolice / náſtąpiło wßytko złe zá żywotow náßych / wßędźie láment y biádá wielka / głody / ⁊c. y namniey ſię nie ßczęśći żołnierſtwu náßemu. Te słowá Piotrowe godne vważenia: Toż mowią wßyſcy Grækowie / náwet odßczepieńcy w piſmách ſwoich przećiw Láćinnikom / á znáyduie ſię w kśięgách Słowieńſkich wielu / y przy Práwidłách: tytuł ich táki ieſt: Słowo ábo powieść o Láćinnikách / iáko ſię odłączyli od Grækow: Tám w ſámey rzeczy ßeroce pißą / omylnie łáiąc Láćinnikom / á wychwaláiąc Sergiuſá / Phocyuſá / y tego to Micháyłá / y wyklę-

czywßy

czywszy to troie przez tych Pátryárchow oderwánie / ku końcowi ták mowi.

Od onego czásu (od ostátniego rozerwánia) wielkie kłopoty y vpadki / y zámieszánia nástąpiły ná Greckie Cesárstwo. A niżey támże: ná ten czás bowiem Pogáństwo / ktorzy się názywáią Kumanámy / poczęli się kupić y rády czynić ná Greckie páństwo / y nieprzestawáli woiuiąc z Pułnocnych kráiow Pogánie z Europy / y Istr rzekę przechodźili áż do Thráciey / y do Konstántynopolá sámego podstępuiąc. A Persowie ze wschodu słońcá woiowáli / y záchodźili áż do Białego morzá / y pod Kostántynopolem obozem się kłádli. Ná ten czás (gdy się odszczepili Grekowie) Agáreni ktorzy się názywáią vczniámi przeklętego Máhometá / będąc Bissurmáńskiey Sekty / zmawiáli się z Arábámi / y wypowiedźieli Greckiemu Páństwu posłuszeństwo / poczęli woiowáć / y opánowáli (obácz dźiwne sądy Boże) wszytkę Syrią / Pálestynę / y Jeruzalem / Egypt y Lybią / á nápełniwszy Okrętámi Morze / przyćiągnęli do sámego Cárogrodu / y ták często kroć woiowáli / ták oni / iáko y drudzy Pogánie wszyscy Grekow / á Láćinnicy widząc tákie nawáłnośći ná Greki / zstáli się nieprzyiaćielmi ziemi Chrześćiáńskiey y Cerkwi Bożey. etc. A wyżey trochę w teyże powieśći ták mowi: Widząc Láćinnicy zniszczenie Grekow / Peonow / to iest Węgrow y inszych Pogánow im przyległych z Rzymu wyszedszy / swoiemi Kśięgámi y pismem ná swą złą wiárę náwroćili. (Iáko y tu przyznawa prawdę) Przypátrz się iáko Bog sobie nágradzał w pogáństwie / co ginęło w Grecyey. Dáley ták Kroniká w krolewstwie Janá Páleologá pisze; że ten Cesárz spolnie z Serbámi zebrał woyská 60000. y szedł przećiw Turkom do Mácedoniey / żeby ich z támtąd wygnał / zá gniewem mowi Bożym /

 ktore-

ktoremu śie nie może nic sprzećiwić pobići byli / y bez pogrzebu zostáli. A niżey. Ták srogie przyszły vtrapienia ná miástá / ktorych áni oczy nie widźiáły / áni vszy słyszáły. Po zábićiu Despotá (Serbskiego) Vhleszá rozsypáli śie Jsmáelite po wszytkiey źiemi iáko ptástwo / iednych z Chrześćian zábiiáiąc/ drugich w niewolą biorąc / á tych ktorzy zostáli/śmierć bez czásu pożarłá. Ci bowiem ktorzy śie śmierći ná ten czás vchronili / głodem pogubieni byli / bo táki w ten czás był głod po wszytkich stronách/iáki nie był od początku świátá / y potym żeby táki nie był /Chryste Boże vchoway: á ktorych głod nie pogubił / tych zá dopuszczeniem Bożym w nocy y w dźień wilcy nápadáiąc ziadáli. Niestetyż/ iáko był żáłosny widok pátrząc ná to/y zostáłá źiemiá pustá od wszytkich dobr bez ludźi/ bez bydłá / y inszych owocow: nie było kśiążęćiá / ni wodzá/áni náuczyćielá miedzy ludźmi/áni zbáwiáiącego/ ále wszytko było nápełniono stráchem Agárenow/á było to w Roku od stworzenia świátá według ráchunku Greckiego 6879. Aza to nie wypełniło śie nád Grekámi/y nád biednymi Serbámi / ktorzy tegoż im odszczepieństwá pomagáli; czym Pan Bog grozi przez Joelá Proroká w 1. rozd. Zydom: Słuchayćie tego stárszy/á bierzćie w vszy wszyscy obywatele źiemie/ ieśli śie to sstáło zá dni wászych / ábo zá dni oycow wászych: A niżey: Ostátek gąsienice ziádłá száráńczá/á ostátek száráńcze ziadł chrząszcz/ á ostátek chrząszczá ziádłá rdzá. Ocuczćie śie piáni/ á płáczćie. &c. A dáley: Obiecuie Pan łáskę ludowi swoiemu / kiedy náwroći śie. Tośie włáśnie działo z Bráćią nászą ludźmi tegoż nabożeństwá / bo skoro śie náwracáć poczęli / w lepsze im zaraz odmieniáć śie poczęło. Bo gdy Emmánuel wtory tego imienia Páleolog Cesárz Konstántynopolski potomek wzwyż pominionego / iáchał do

chał do Rzymu stáráć się o iedność Cerkiewną do Pápieża/ á choćiaż ná ten czás nic gruntowne° się nie ostáło/ przedsię dobra wola iego y stáránie v Páná Bogá było ták przyiemne/ że mu záraz nágrodźił; bo po ták wielkim vćiśnieniu od Turkow/ zdárzył pokoy tym sposobem: Gdy iáchał z Rzymu/ iáko mowi Kronikà Ruska/ przyiáchał do Kálliopolu/ támże ziáchawszy się z stárszym synem Báiázetowym Mulsumanem/ przymierze z nim vczynił/ Mácedonią / y głowne Miásto iey Thessálonikę odzyskał/ y ták z strony tey pokoy vczynił ; á z drugiey po morzu czarnym rozszerzył páństwo ; było to około Roku od stworzenia świátá/ 6912. to iest/ Anno Christi, 1396. A iż w dobrym przedsięwźięćiu niestátecznemi Grækowie byli/ skarał ie Bog/ że zá odszczepieństwem zginęli wszyscy/ y ták dálece / iż żadney kráiny Páństwá Græckiego nie masz/ ktoraby tey plagi Páńskiey ná sobie nie poniosłá / á Kośćioł się Rzymski tym bárźiey szerzyć miedzy narodámi Pogáńskimi począł. Vważ w tey Historyey / iáko Schismátycy łżąc Łáćinnikow / y gániąc ich / prawdę niechcąc wyznawáią. Powtore Łáćinnikow zowią nieprzyiaćielmi źiemie Chrześćiáńskiey / á sámi w tym znáyduią się. Przywiodę ia wkrotce kilká przykłádow/ nim ten Rozdźiał zámknę tey ich niecheći. Báronius pisze z inszych wźiąwszy Historykow. Roku 1098. Gdy wypráwowáli się do Ziemie świętey z woyski po 300000. Chrześćiánie : Cárogrodzki Cesárz Alexyus Komnenus/ pomocy żadney Chrześćiánom nie dawał/ ále owszem przeszkody czynił/ y miástá ktore Chrześćiánie bráli/ palił/ Pogánom ie wrácáć śmiał / y przez páństwo swoie pielgrzymow przepuszczáć zákázował.

Roku 1099. Pod wodzem Godefrydem srogą porażką pogan Chrześćiánie Jeruzalem wźięli. Roku/ 1101. wielkie

wielkie poczty do Jeruzalem y do Ziemie świetey wypráwiły sie/ pomagał im Bog/ iż Turki gubili y Sáráceny/ (Domnizo piße Opát Vespergensis,) Konradus obecny tey sprawie. Alexyus Komnenus Cesarz Cárogrodzki przeßkadzał/ ktory więcey Turkom zprzyiał/ y im miástá od Chrześcian pobráne/ podawał/ y więtße im ßkody pod kßtałtem przyiáźni niż sámi Sáráceni/ czynił.

Roku/ 1147. ná woynę świętą gromády wielkie Chrześcian idą. Konrad Krol Rzymski z woyskiem swoim Alemáńskim ćiągnął/ á Fráncuski z swoiemi/ y drudzy/ ále Grækowie zdrádźili/ Mánuel ábo Emmánuel Comnenus Porphyrogenitus Cárogrodzki Cesarz (piße Nicetás Chomiatus w Rocznych Dźieiách) zmowiwßy sie z Turkámi/ wßytko to woysko kazał w ćiásnych mieyscách zábijáć żołnierzom swoim ná to przygotowánym/ y wiele zdrádą oną poginęło Chrześćian. Zámykano przed nimi miástá/ á przez mury pierwey od nich pieniądze brano/ toż im żywności spußczano; A w chleb y mąkę ná otrućie wapno źli ludźie y nieludzcy mießáli: Monetę tákże fałßywą kowano/ zá ktorą Grekowie v Rzymian rzeczy drogie kupowáli; krotko mowiąc (słowá są tego Nicety) nie było nic ták złego/ czegoby im Emmánuel nie vczynił/ y czynić nie kazał. Toż y Turcy czynili/ listámi Emánuelá ná Alemány y Fránki pobudzeni/ áby ie náieżdżáli y zábijáli. Samiż Grekowie zdrádliwemi przewodnikámi ná Tureckie ie ręce przywodźili.

Roku 1187. Septembris 28. Sáráceni y Turcy zá wodzem Sáládynem krolem Bábilonu/ Jeruzalem Miásto wźięli. Dokłáda Conradus Marchio. Iż Cárogrodzki Cesarz Isáácyus ná ten czás zmowił sie ná Łáćinniki z Sáládynem/ y kto chćiał w Cárogrodźie krzyż ná Turki bráć/ káżdego poimáć Cesarz kazał. *Isaacius. Angelus.*

Roku

Roku 1189. Cesarz Fryderyk zbierał się z woyskiem do Ziemie świętey / ále Grekowie przeszkodę nawiętszą w tym czynili. Pisze Greczyn Choniatas Nic: in Isaacio. Pátrzże Czytelniku / iáką miárką mierzyli / odmierzył im spráwiedliwy Bog: [Doł otworzyli / wykopáli / y wpádli weń.] Sadźże / kto tu iest nieprzyiácielem Ziemie Chrześciáńskiey / y Chrześciánom sámym.

# Rozdźiał X.

## *Skaránie wtore przez wźięcie Ciał Swiętych.*

SAmi Swięći Boży w niebie kroluiący / widząc że się Grekowie onym pierwszym karániem Boskim nie vpámiętáli / y do iednośći ś. nie wroćili / zá zrządzeniem Páńskim ćiáłá swoie z kráiow Wschodnich do Záchodnich przenośili / potępiáiąc ich odszczepieństwo. Vczynił to wprzod ś. Mikołay / ktorego Grekowie zá Pátroná záwżdy zwykli mieć / ten w lat 40. y kilká po schizmie / á Roku Chrystusowego 1096. spráwił / áby ćiáło iego do Baru Miástá Włoskiego przeniesiono. O czym Soborniki Słowieńskie Máiá 9. w te słowá: Gdy pogáństwo z sądow Bożych y przemysłu Naywyższego náGræckie kráie nástąpiło / z obu stron morzá od Korsuniá poczowszy áż do Antyochiey / y Ieruzalem po wszytkich miástách y wśiách mężczyźne wyśćináli / á żony ich y dźieći w niewolą pobráli / Cerkwie y Monástery popustoszyli / y miásta ich wźieli pod spráwę swoię / ná ten czás y Lycyą spustoszyli / gdźie leżáło Ciáło ś. Mikołáiá. A niżey támże: Był ná ten czás kápłan nabożny y spráwiedliwy w Barze mieśćie. etc. Temu vkazał się ś. Mikołay mowiąc: Podź á mow ludziom tym y wszytkiemu zgromádzeniu

 dzeniu

dzeniu Cerkiewnemu / áby poszedszy wźięli mię z Mirskiego miástá (w Prowincyey Licáoniey) y tu położyli; nie mogę bowiem być ná mieyscu pustym/ponieważ ták Bog zezwolił / y to rzekszy zniknął. Támże opisuie szeroko / iáko ten Káplan oznaymił to widzenie Barskim mieszczánom / y iáko oni z chęcią iechawszy wźięli Ciáło s. Mikołáiá/y przyprowádźili do Baru.

Właśnie ták vczynił Joseph Pátryárchá / dotąd chćiał żeby Ciáło iego leżáło w Egypćie/pokąd tám byłá Cerkiew Boża w ludźiách/ ná ten czás tám mieszkáiących. A skoro sie przenieść miáłá do ziemie Chánáneyczykow / co on widźiał duchem prorockim / y swoie kośći kazał zánieść do támtey ziemie/ ná ktorey chwałá Boża porządnie odpráwowána miáłá być. Wielce czći Pan Bog sług swoich/nietylko chwałą ná duszy/ále y ná ćiáłách ich / że osobliwym sposobem dáie łaske tym kráiom/w ktorych są ; O co y dusze błogosłáwione/ktore w ich ćiáłách przebywáły/ y po sądnym dniu w nichże po wszytkie wieki przebywáć będą / proszą zá nimi Páná Bogá / y owszem iáko długu sie iákiego vpomináią. Rozumieli to dobrze dawni Chrześćiánie / ktorzy sie o to stáráli / żeby w mieśćiech ich było Ciał Swiętych co naywięcey / wierząc iż im więcey ich będźie / tym więtszą liczbę / przyczyńcow do Páná Bogá zá sobą/y zadátkow/álbo ráczey zakłádow łáski Bożey mieć będą/ktoremi ták sie vpewniáli / że choć rozumieli / y wiedźieli o złym swoim żywoćie/ dla tych iednák/ktorych mieli v śiebie/bliższemi sie do odźierżenia łask Bożych / niż drudzy / gdźie tego nie było/ spodźiewáli. Báronius w Roku 363. Gennadius de script: Eccl: in Iacob. pisze: Konstántyn wielki Cesarz Synowi swoiemu Konstánciusowi przykazał / áby ćiáło świętego Jákubá Biskupá w Nizybie mieśćie ná obronę grá-

ne gránic przećiw Persom chowano / y ták było : Poki kośći one w mieśćie były/záwżdy śie prożno o miásto ono nieprzyiaćiel kusił ; á gdy Julian Apostátá Ciáło ś. Biskupá wyrzućił / predko w rece Persow miásto wpádło : A iesli Káthány miástá płászcz ś. Agáthy od ogniá bronił/ á iákoż sáme ćiáłá y Reliquie świetych nie máią pomocnemi być kráinom y miástom : zkąd idźie y to / że ktoremu kráiowi chce Pan Bog błogosłáwić / dáie iemu sposobność do nábywánia tákowych świątośći: ktory lepák kray chce skáráć/od niego ie odeymuie. Toż y z kráiámi Wschodniemi przez odiećie od nich Pátroná włásnego / ktory rece Pánu Bogu iáko drugi Moyzesz trzymał/áby nie kárał ludu swoiego/ vczynił. A nie dosyć ná tym było. Jeszcze do głownego ich karánia Swietych co náprzednieyszych / co ich kolwiek było w kráiach Wschodnich / kazał wyprowádźić. Pisze Kronika Słowienska o tym. Roku od stworzenia/ 6712. á od Národzenia 1204. Przyszli práwi do Cárogrodu Łáćinnicy / Rzymiánie/ Wenetowie / Niemcy / y Francuzowie. ić. Potym opisawszy wźiećie Cárogrodu/ták dáley prowádźi historyą : Pobráli przytym y Cerkiewne skárby / księgi y Vstáwy / náczynia świete / Odźienia y Obrázy cudotworne/y nie reką stworony Obraz (to iest Weronikę/ ábo ten ktory był w Edeśie / ktore obádwá teraz są w Rzymie ) y prześwietey Bogárodźice pás y száty / y wiele świetych. Potym zámykáiąc mowi: że to wszytko do Rzymu záwieźli. Tymi skárbámi drogimi ták są vbogácone kráie Zachodnie / że człowiek nabożenstwá Greckiego do kráiow Włoskich przyiechawszy / gdźie śie obroći / tám ćiáł świetych Greckich pełno naydźie. Do głownego Kośćiołá w Chrześćiáństwie świetego Piotrá przyszedszy w Rzymie / záraz obaczy iedne káplice co nayprzednieysza

dnieyßa s. Janá Chryzostomá / á drugo po drugiey stronie tákoż s. Grzegorzá Názyánzená Doktorow / gdźie sámi leżą. Tám Athánázius s. Apostołá Andrzeiá głowá z Peleponesu zániesiona / y włocznia tákże / ktoro Páná przebito. Tám w Rzymie Apostołowie wßyscy / Páweł 1. Pustelnik / Sábá s. y innych ták wiele męczennikow. nie wspominám kośći s. Márká Ewángelisty w Wenecyey / y po innych kráiách Włoskich wiele ss. męczennikow y Dźiewic. Ci wßyscy tym sámym przesćiem vkázuią / że tám iest prawdźiwa Cerkiew / gdźie oni sobie mieysce obráli: ná Wschod zás niechćieli / bo gdy Grekowie wykrádli byli ćiáłá s. Piotrá y Páwłá / chcąc ie do swoich stron iáko źiemki swoie przenieść / gromem odstrászeni są. Tym nas przykłádem swoim vczą / żebysmy sie tąm gárneli / iáko owce Chrystusowe do prawdźiwego pásterzá: kto to vważy / stánie mu ten dowod zá wiele innych przednich.

*Wspominato Greg Pap: lib:3. cap:30 Bar: Roku 594.*

# Rozdźiał XI.

*Trzećie skaranie Boże. Odiećie náuk, y zámieszánie Duchowieństwá, y stanow Swietckich.*

WJelkie skaránie Boże / y z tey miáry ná Greckie Páństwo nástąpiło / iż náuká / po ktoro ze wßech stron świátá iezdźano przedtym do nich / ostátnich czásow / zwłászczá po wźięćiu Konstántynopolá iuż vstáłá: Ludźie vczeni czuiąc te desolácyą / ieszcze dobrze przed Soborem Florentskim przenieśli się do Włoch: tacy byli Mánuel Chrysolorás / Philelphus / Konstántynus Láskáris / Musurus / Theodorus Gázá / Georgius Trápezuntius / Emmánuel Moschopulus / Demetrius Chálkonde-

kondetes / Márullus Constántinopolitanus / y drudzy. Wspomina ich Oćiec Smotryſki w Apologiey ſwoiey w conſideratiey o pochodzeniu Duchá ś. Jeśli to ná ten czás/ á coż teraz? pátrzac ná to/ ledwoby kto vwierzył/ że byli tám niegdys vczeni. A ieśli co vczonego teraz máia/ te dy z kráiow Zachodnich: á ile z Collegium Greckie° Rzymſkiego. Miałeś wyżey w rozdź: 7. tey kśiegi 3. o tey nieuce Greckiey/ dla tego tu ſkracam. Nie ták było przed rozerwániem/ pełen świát nauki ich. Poyźrzyß z drugiey ſtrony w kráie Zachodnie / do tákiey przyßły doſkonáłośći náuki Boſkie/ w iákiey nigdy/ śmiem rzec/ nie były. A o tym co rzeczemy / że w ſámych głowách mießániná. Násłuchác ſie káżdy może / obcuiąc z támtych kráiow obywátelmi. Po Gennádym Scholáriuſie/ máło co po wźięćiu Cárogrodu po Jſidorze / Joáſápháćie Ruſáſie/ Márku Xilokárábis /záraz hándle náſtáły/ dat cenſus honores y ták máło/ kto porządnie obrány ná ſtolicę Pátryár: wſtępuie. Widźiałeś o tym wyżey częśći tey w Rozdź: 7. To tu przydáię / co Obrony Author nápiſał : Jż trzech Pátryárchow Cárogrodzkich oraz żywych było zá cżáſow Cyrillego / Neophyt/Cyrillus / Tymothey; Cyril zrzućił Neophitá/ á Cyrillá Tymothey/ po nim znowu Cyril. Toż Pátryárchowie czynią z Metropolitámi/ y náßá Ruś doználá tego nád ſobą / iáko ſię to niżey vkaże. Powiádał nam ieden Greczyn poważny człowiek / że Achridonſkich Metropolitow mogł zliczyć do dźieśiąći/ mowi Auctor Obrony/ ktorzy wßyſcy oraz byli żywi. Ale y my po częśći tego wiádomi/ coſmy widáli Metropolitow z Grecyey przyieżdżáiących : oni w tych byli kráiách / á drudzy záraz Stolice ich pod nimi osiedli. Tákći y z Pátryárchą onym Jeremią Metropolitem bywßym Sophiyſkim vczynili/ ktory gdy dla nabożeńſtwá do Jeruzalem iechał/ Jo-

chał/ Ioániki Sopoliyſki Metropolitá z Klerykámi/ y z ſtárßymi Pány námowiwßy ſię/ do ſkárbu Ceſárſkiego Chárácz przyczynili 500. czerwonych. y iuż ſtánęłá dań ſpełná 4000. czerwonych. ták Ioániki Pátryárchą zoſtał/ á Ieremi zrzucony. Czytay Cruſium lib: 2. Przyczyná tego/ że zá pieniądze/ káżdą rzecz kupić v pogániná: Chrześciánie záś tácy ochotnicy/ że rádzi kupuią/ y przekupuią. Iákoż bramy piekielne nie przemogły tey Cerkwie: Vſkárża ſię ná to Niphon Pátryárchá/ że owce Páſterzámi rządzą/ iáko niżey obaczyß. Toż było y zá Chrześciáńſtwá pod czás Schizmy/ pełno v Greckich Hiſtorykow: iednego/ tylko ia wſpomnię Ceſárzá Andronicá niezbożnego wyrodká/ z pobożnego Oycá Michäelá Páleologá: Ten Oycá Chrześciáńſkim pogrzebem vczćić niechćiał/ dla tego/ że iedność z Kośćiołem Rzymſkim był przyiął/ y w niey żył do śmierći. Zadnego miedzy Ceſárzmi Konſtántynopolſkimi nie było/ ktoryby odßczepieńſtwo ták krzewił/ iáko ten Andronik: Ten Pátryárchow to wſadzał/ kiedy mu ſię ktory z Duchowieńſtwá podobał; to zſadzał/ ieſli w czym iemu nie dogodźił. Gregorás o tym w żywoćie Andronicá: Nie było tego zá iednośći choć ſię rozgniewał Ceſarz/ bo bez Papieżá nic nie mogł. Ták idźie Duchowieńſtwo. Pogotowiu toż rozumieć o ſtánie Swieckim/ ktorych tám nawiętßy rząd w rzeczách Cerkiewnych w Cárogrodźie/ á názywáią ich Klerykámi. Ten ſnadź chćiał rząd Ieremia Pátryárchá Cárogrodzki/ będąc w tym Páńſtwie zá Królá nieśmiertelney pámięći Sigiſmundá trzećiego wprowádźić/ iákoż y wprowádźił do Schiſmy: gdy dał priuilegium Bráctwu Wileńſkiemu ś. Duchá Cerkwi (ktory tám w ſchowániu ieſt) áby pod ludźi Swietckich regimentem Duchowni zoſtawáli/ gdźie te wyráźnie ſłowá położone. Ták też ludźi Duchownych/ y

wnych / y ludźi Cerkiewnych swawolnych / vpartych y władzy nie podlegáiących. etc. tym rządzcom y stárostom od Cerkwie odłączáć / á inych ná mieysce ich vstánawiáć roskázujemy. Potym błogosłáwieństwo y klątwę kłádźie ná Mieszczány Wileńskie / y ná Metropolitę / ieśliby postánowienia iego niechćieli trzymáć.

W tych mieszáninách łátwo liczby Chrześćian doyść Greckich: gdy Pan Bog z miłośći ná wierne swoie dopuszcza prześládowánie / choć ich tyśiącámi zábijáią / oni przećie w więtszą liczbę rosłą / y we wszytkim pomnażáią się / iáko to widźieć zá pierwszego Chrześćiáństwá dáło się / ále teraz ná wszytkich schodźi. Znácznie się liczbá Chrześćian w támtych kráiách vmnieysza / á czym dáley tym więcey przez poturczenie. Z strony Chrześćian sámych dla wnętrznego zgorszenia miedzy sobą / ták w iádowitym narodźie / y nienabożnym / á w vtytułowánym tylo Chrześćiáństwie / záchceli się ieden zemśćić nád drugim Chrześćiáninem; do Máhometá się tylo vdáć / wnet wygrał / y w podobnych. Z strony Turczyná zás / ma Bissurmiánin wiele srzodkow ostrych y miękkich / ná vmnieszenie Chrześćiáństwá; Przytoczę ieden z Kruzyusá / z ktorego obaczysz / iáko nie iednego / ále tyśiącámi Chrześćian od Chrystusá odwodźi / á do Máhometáństwá przywodźi. *Lib:2. Turcogræ.*

Działo się Roku 1536. zá Sołtáná Solimáná / á zá Pátryarchy Jeremiaszá: Vkazáli práwo Turcy swoie / z ktorym się długo táili / ktoreby kolwiek miásto Chrześćiáńskie wźięte było przez miecz / nie ma być tám Cerkiew żadna; zá ktorym práwem ná on czás chćiano wszytkie Cerkwie zgubić w Cárogrodźie / áż stáwili Grækowie świádkow stárych Musulmanow / to iest / obrzezáńcow oczywistych przy dobywániu Cárogrodá Turkow z Adryánopolá w lećiech 102. ktorzy przyśięgli ná wźięćie przez

ćie przez podánie Cárogrodá/ zá fáworem przećie Tulph
ná imię Wezyr Báßy (y rąk iego námáßczeniem/ ießcze w
Cárogrodźie Cerkwie do ßczetu nie zniszczone/ y wokoliczy.
Pytam cobyś czynił/ kiedyby fałßywych nie stáwili świá-
dkow? gdźiebyś nabożeństwo swoie odpráwowął Chrze-
śćiánińie Cárogrodzki? Dźiś potrzebowął przysięgi/ y
to nie od Grekow/ ále od swoich Musulmanow / á iutro

Roku 1536.

y tego nie vczyni. Jesli zá Solimaná ießcze á ná zgubę
Cerkwi; zátym y twoiey Pátryárchiey ták ráno ośmieli-
li się/ á teraz po Roku od onego czásu setnym y dáley/ ták-
koż się nie będźie ważył? á im dáley tym potężniey: gdy
owo pásu pásu owieczecki/ á do wieczorá ledwo dźieśią-
tek zostánie w Cárogrodźie. Ná coż respektowáć będźiesz
nie ná przysięgę/ boć iey wam czynić nie dopuścił:
nie ná złoto twoie? kiedy potym nie stánie y tego / ktoby
płáćił ono; iáko iuż w inßych iego Páństwách nie sstáło
was. A ty po błogosłáwieństwo do Wseleńskiego twoie-
go Pásterzá/ gdźie po stolicy zniesioney? Inßa było w
Gálliey Stolicy Apostolskiey od Clemensá piątego po-
czawßy przez lat śiedmdźieśiąt gośćinne z dobrey woli
odpráwowáć/ w cáłośći Religie y Kośćiołow Rzym
zostáwiwßy: á pogotowiu inßa/ Titulares mieć w Azyey
Pátryárchow Cárogrodzkich pod czás pánowánia Łá-
ćinnikow w Cárogrodźie/ gdy prawdźiwi Pátryárchowie
byli residuiący nie w Niceey/ ále w Cárogrodźie.

. Mowiąc tedy/ iż wiele Turcy śrzodkow máią do
zguby liczby Chrześćian Grekow/ y tych kráin/ ktore mu
hołduią/ iuż niewolą przyćiskáią/ podárkámi przynecáią/

Ioannes Bá-ptista Mon-talbanus.

y folgą w podatkách. Ták po wźięćiu Bosny Prowin-
cyey/ gdy trzy tyśiące przyßło mężow do Soltaná Máho-
metá/ Chrześćian z dobrey woli o obrzezánie prosząc:
nuż biorąc dźiatki od miłych rodźicow Chrześćiáńskich/
nie w

nie w śiedmi/ ále iuż y w piąći lećiech / ázáż to nie hániebny sposob poćiągnienia do Máhometáństwá. A zwykł bywáć tym porządkiem (pisze Crusius.) Posyłány bywa setnik z kilkadźieśiąt Iánczárow do Prowincyey/ miást/ wśi: gdźie stárostá / ábo sędźia obywátelom Chrześćiáńskim ze wszytkimi dźiećmi/ synámi/ każe sie stáwić / kto y dwoch ma / powinien dáć iednego / á obieráią co nalepszego: ieśliby zás skrył oćiec / poty będą go męczyć / áż postáwi. Wiele z Grekow vbostwem álbo łákomstwem vwiedźieni / spodźiewáiąc sie przez syny lepszey dostąpić fortuny / oddáią wszytkie/ iednego záchowawszy sobie / ktorych wyćwiczywszy wprzod w ięzyku y nábożeństwie Tureckim / do dworu Cárskiego ná rozmáite vsługi według sposobnośći/ y dźielnośći ich obrácáią.

Dla tákowych od nieprzyiaćielá dusznego podánych srzodkow/ ná zgubę Chrześćiáństwá / przychodźi do tego/ że w Azyey páństwá Tureckiego / ledwo gdźie iuż wiárá zostawa Chrześćiáńska / tám zwłaszczá / y w tych kráiách / ktore dawniey Sáráceni opánowáli. Swiętey á prawie nieśmiertelney pámięći pielgrzym zacny / Iáśnie Oświecone Xiążę Rádziwił/ Wileński Woiewodá w Peregrinácyey księgi listu 2. pisze: Ze w Dámászku y pátrząc ná Chrześćiány Sáraceni niechco (iego słowa.) Bárzo są nieprzyiaćielmi Chrześćiánom/ gdźie skoro nász lud obaczyli/ wołániem swoim szpetnym / y kszykániem/ á zwłaszczá chłopcy nas witáli / ze wszytkich vlic ku nam bieżeli / y gdyśmy do mieyscá kędy kupcy przedawáią przyszli / kámieńmi ná nas ćiskáli / y plwáli / y kiedyby nas byli Iánczárowie nie bronili / pewnieby byli rozszárpáli. Máią ieszcze y ten sposob poćiągnienia do wiáry swoiey/ á ile więźniow / niewolnikow ( ktorych v nich iáko v ludźi rycerskich tyśiącámi Chrześćian znaydnie sie / y káżde-

káżdego dniá ná Máydánie osobnym / á długim / to iest rynku / pełno liczbę też y sámych Grekow obaczysz przy ludźiách Europeyskich.) Wolnośći / gárdłá ich dárowániem. Náostátek pożyćiem rozkosznym; poślizgnął sie z ábo zgiń / ábo sie poturcz / nie wyzwoli ćie P. Agár / iużeś w śidłách iey. O iák wiele y tą płochośćią dusz ginie. Osobliwie iednák ná Duchowne czuwáią / vkaże sie iáka winká w stárszych / záraz wolnośći zmnieyszáią / Cerkwie odeymuią: czego v nas zá wystepki publiczne przećiwnikom y nieprzyiaćiołom wiáry Chrześćiáńskiey nie czynią. A teraz w iáką Cerkiewkę wćiśniony Pátryárchá / żal y mowić nie dopuśći: by tedy nikt nam nie powiádał z teráznieyszego kształtu Cerkwie Cárogrodzkiey łátwo dochodźić / czego sie dáley spodźiewáć. A mowimy to y piszemy / nie dla tego ábyśmy miley Bráćiey ńászey vrogáli / Boże vchoway / ále żebyśmy do wiádomośći przywodząc tych / ktorzy tego niewiedźieli / vkazáli że to wszytko zá Schismą do ták wiela złego przyszło / czego sie y nam strzedz potrzebá Ruskiemu narodowi. M. Crusius ex Gerlach.

Nam tua res agitur paries cum proximus ardet.

K SIE.

# KSIĘGA CZWARTA.

## O tym iáko się Ruś chrzćiłá, y co sie dzialo po nim w Rossiyskim nabożenstwie.

## Rozdźiał I.

*O Troiákim Chrzćie Ruśi.*

Czytamy v Historykow o troiákim Chrzćie Rusi/ pierwszy zá Bázylego Mácedoná Cesárzá Græckiego/ á Xiążęćiá wszystkiey Rusi Ruriká/ y zá Xiążąt Kiiowskich Askoldá y Dyrá/ o czym Photius in sua Encyclica v Bároniuszá Roku 863. Zá Pátryárchy Cárogrodzkiego Ignácego/ ktorego ácz zrzućił Bárdá (iáko sie wyżey wspomniáło) á wsádźił Phoćiuszá/ wszákże ten był po wszytek czás Pátryáchą prawdźiwym á nie Phocius: Ták vznał Sobor zgromádzony w Konstántynopolu od Adryaná Papieżá Roku 886. ná ktorym przywrocony iest Ignácyus/ á Phocyus zrzucony/ iáko Nowácius/ Tyrán Oycoboycá/ budownik kłamstwá/ Dioskor/ Iudás ánáthemátizowány. Czytay Roczne Dźieie Báron: y wyżey w Księg: trzećich Rozd: 6. 8. O tym Chrzćie Rusi ták Kroniká mowi Ruska.

Bázyli Mácedo wiele woiowawszy z Agáreny/ vczynił przymierze z Rusią/ y námawiał ich do Chrztu/ á oni mu sie obiecáli/ y prośili/ áby im dány był Episkop: ktorego posłał do nich Cesarz: á Rus sie znowu ociągáłá/ mowiąc do Biskupá: Iesli iákie nam Cudo vczyniß/ zostániemy

ſtániemy Chrześciánámi. Epiſkop ná roſkazánie ich rzu-
ćił Ewángelię w ogień / ktora długo bywßy w nim nie
zgorzáłá ; Czemu dziwuiąc ſię Ruś / ochrzćiłá ſię. Lecz
dokłáda támże Kronikä Słowieńſka w te ſłowá : Ale ie-
ßcze czás nie przyßedł był / áby ſię w nich było vwielbiło
imię Páńſkie. Wziął to Kronikarz z Greckich Hiſtory-
kow / Zonáry y Cedrená / ktorzy o tym wzmiankę czynią /
choć imion Xiążąt Ruſkich ná ten czás będących nie kłá-
dą. Ten chrzeſt iż nie był powßechny ná ten czás wßytkiey
Ruśi / ále tylo oſob ſnadź niewielu / dla tego też vſtáłá y
tá trochá Chrześcijáńſtwá : podobno też y Páſterzow nie
mieli / dla zámießánia / ktore w tenże czás wßczął w Cá-
rogrodźie Phocyus. A iż od Kátholickiego / á nie od
Schiſmátyckiego Pátryárchy y ten pierwßy chrzeſt Ruś
przyięłá / wielkim dowodem ieſt : iż ten Bázyli Mácedo
z Rzymu Poſłow przyprowádźił ná zrzucenie Phocyuſá.

Dowodem ieſt y ſpráwá Swiętych Apoſtołow náßych
Słowieńſkich Methodego y Cyrillá / ktorzy pod tenże
czás / gdy ſię Phocyus w Conſtántynopolu buntował
przećiw Papieżowi / po błogoſłáwieńſtwo ieźdźili do Rzy-
mu : Wyſłáni byli ießcze zá Michaélá Ceſárzá ná począ-
tku Pátryárchowſtwá Swiętego Ignácego do kráiow
Słowieńſkich dla náwrocenia ich ná wiárę. Piße o tym
Æneas Siluius w Czeſkiey Hiſtoryey / Kromer / Báronius
w Roku 880. Ruſkie Kroniki / Soborniki / w ktorych
ná dzień tych Swiętych Cyrillá y Methode° ták czytamy:
Y prebył try líta w Moráwi Kirił, y póyde ſwiátíti
Febr: 14. Vczeników ſwóich. &c. y wnehdà ſłyſzáno byſt onèm,
ſobráſzaſia nán Epyskòpy, Presbytery, y Czernorizcy,
iáko wráni, wozdwihoſza tryiázycznúiu Iieres hłaholú-
ſzcze: Człowècze ſkaży nam po cztô vczyſzy kníhami,
ychze nyktóze ſotworił ieſt yn, ní Apóſtoł, ní Prorôk,
ní Rym-

ni Rymskij Pápa, ni Theolôg Hrehórij, ni Ieronim: My úbo try iazyki wimy imyze doſtóit Bóha sławiti, Hebreyski, Latinskiy, Elinskiy. &c. Vwidáwze Andrian Pápa, posłá pô Kyriła, y doſzédſzu Kyriłu Ryma, y zyide ſam Pápa ſò wſim Klirôſom, &c. vwidawze iákoKyrił neſèt móſzczy Swiatáho Mucz: Klimentia, Pâpy Rymskáho, &c. Y priiem Pápa Knihy Słowenskia, y oſwiáti ich, y połozy wò Cerkwi ſwiatija Márij, iáze naricâietſia Pacis, y ſotworiſza Litturgiu. Powelize dwòm Episkôpom Phormóſu, y Hôrdiu oſwiátiti Vczeniki Słowenskia, y iáko oſwiatiſza, y piſza Litturgiu wô Cèrkwi ſwiatóho Apôſtoła Petra, takoz obnóſzcz piſza wò Cerkwi ſwiatâho Apóſtoła Páwła. &c. to ieſt: A przemieszkał Cyrillus przez 4. látá w Czeſkiey ziemi / y poszedł do Rzymu poświećić ná kápłáńſtwo vcznie ſwoie. A niżey. A gdy dowiedźieli ſie o nim/zebráli ſie náń Episkopi / Presbyterowie / y Mniszy iáko wrony iákie / podnieśli náń Hæreſim trzech iezykow mowiąc: Człowiecze / powiedz nam czemu nas vczysz temi kśięgámi/ktorych żaden nievtworzył: áni Apoſtołowie / áni ktory z Prorokow / áni Papież Rzymſki / áni Grzegorz Bogoſłow / áni Jeronim. My bowiem trzy znamy iezyki / ktoremi Bogá chwalić przyſtoi/Żydowſki / Láćińſki / y Grecki. A niżey: A gdy ſie dowiedźiał Hádrian Pápá / posłał po Cyrillá / á gdy wchodźił do Rzymu / wyszedł przećiw niemu ſam Papież ze wszytkim Duchowieńſtwem, &c. Wźiął bowiem wiádomość / że Reliquie niosł ś. męczenniká y Papieżá Rzymſkiego Klemenſá. &c. A przyiął Papież Kśięgi Słowieńſkie / á poświećiwszy / położył w Kośćiele nas: Pánny Máriey názwánym Pacis, to ieſt Pokoiu: Támże dwom Episkopom ſwoim Gordyuſowi y Formoſowi zlećił / áby vczniow Słowieńſkich poświęćili ná Kápłáńſtwo, y ſtá-

to śie że po poświęceniu/śpiewáli Liturgią w Kośćiele s. Apostołá Piotrá Słowieńskim ięzykiem/ á Nocturnum w Kośćiele s. Apostołá Páwłá. Niemal toż y miedzy pátronámi Polskimi w Brewiarzu Láćińskim ięzykiem Martij 9. w Lekcyey trzećiey námieniono. A Nicolao primo Pōtifice impetrant, vt gentibus á se Baptisatis lingua vernacula sacra obire liceret, quod diuino oraculo approbatum esse fertur, vt omnis Spiritus laudaret Dominum. Mikołáiá prosżą (Cyrillus y Methodius) Papieżá/ áby narodom od nich nowo ochrzczonym/ ięzykiem tym Słowieńskim godziło śie nabożeństwo odpráwowáć; co práwi Boskim wyrokiem stwierdzono; áby wszelki Duch chwalił Páná: á iáko w kśięgách Słowieńskich dołożono; gdy Papież powątpiwał/ ieśliby miał stwierdzić; głos zniebá słyszány: W siáko dichányie da chwálit Hóspoda. w Láćinskich kśięgách miánuie Mikołáiá Papieżá. á to dla tego/ iż ostátniego roku Mikołáiá Papież przyszli/ y mieszkáli áż do czásow Hádriáná Papieżá. Jáwna tu y káżdy obaczyć może/ iáko ten święty Apostoł Słowácki/ potępia przeklęte Phocyuszowe Schizmę/ gdy vczniow swoich ná stan Duchowny do Rzymu świećić wodźił/ y ztámtąd błogosłáwieństwo bierze/ tym ktorzy Słowieńskim ięzykiem nabożeństwo Chrześćiáńskie w Cerkwiách odpráwowáć mieli.

Z Rzymu tedy od Papieżá mamy odpráwowánie Służby Bożey/ y wszytko nabożeństwo Cerkiewne Ruskim ięzykiem/ á nie z Konstántynopolá/ co nie bez osobliwego Boskiego zrządzenia sstáło śie. To ták o pierwszym Chrzćie narodu Ruskiego wzmiánki vczyniwszy/ nie záwádźi przypomnieć to co referuie Báron: przy końcu Tomu siodme° z Miechowiuszá Kronikarzá Polskiego. Ze ieszcze niemal od Apostołá Thádeuszá/ y Bárthłomieiá s. Rus

Ruś ochrzczona / przydáiąc z Sokratesá / że ná Soborze Antyocheńskim zá Jowiniana Cesárzá / był Antipáter Episkop Ruski ; Ale my to tu piszemy osobliwie / co w księgách nászych Słowieńskich znáyduiemy.

WTORY Chrzest ś. do Rusi wprowádziłá Olhá / sámá się ochrzćiwszy w Cárogrodźie po śmierći Jhorá wielkiego Xiążęćiá Ruskiego / mężá swoiego / Roku 946. od Pátryárchy w iedności ś. będącego Theophiláktá / Syná Cesárzá Konstántyná 8. ktory od Papieżá ná Pátryárchowstwo był podniesiony / y poświęcony. O czym widziałeś wyżey w księgách 3. w Rozdźiale piątym.

Niechayże się záwstydźi Synopsistá / ktory śmiał pisáć / że nowa to rzecz iest w Cerkwi Bożey iedność. Powtore / iákoby napierwszy Chrzest od Olhi / poniważ iescze stem lat przedtym zá Xiążąt Ruskich Dirá / Askoldá vprzedźił. Ale ná co go wywodámi zbijáć : niech się wprzod sámi między sobą Pánowie Kronikarze Disunitcy rosprawią. Auctor Pieczárskiego Páteryku w Roku 1635. wydánego wywodźi : że od Olhi chrzczenie Rusi czwarte. Rozumiem że ieszcze kiedy raz w druk o Chrzćie ponowią / znaydą szoste od Olhi chrzczenie : tákie to Chronologye bywáć zwykły z ćiemnych Auctorow.

TRZECI Chrzest Rusi powszechny zá Włodźimierzá Swiętosłáwowiczá Wnuká Olhi / w Mieśćie Korsuniu / Roku 990. á od stworzenia świátá według Græcow / 6497. y Ruskich Kroniky Historykow Cedrená / Zonárá : á według Bároniuszá od Chrystusá Páná Roku 1008. we sto lat po Phocyusu przećiw Synopsiśćie / y nie zá Pátryárchy Stepháná Studyty / iáko Synopsistá Anno 980. prawi / ále zá Mikołáiá Chryzowerhá / od ktorego podány iest do Rusi Metropolitá napierwszy Michael imieniem.

*Iuris Græcoromani Chronologia świadczy, że ten Stephan II. tegoż imienia á w liczbie*

Pátryárchow Cárogrodzkich 65. żył Roku 924.

A że w iedności s. ten Chrzest przyięty / dowodem wielkim iest list Pátryárchy Antyocheńskiego Piotrá / ktory wyráźnie świádczy / że ná ten czás wszyscy Pátryárchowie Wschodni wspominali Papieżá Rzymskiego w Liturgiey / iáko stárszego własnego swoiego / podobnie iáko y my Presbytery Episkopá Loci ordinarium: á Episkopi Metropolite w głos in Memento wzmiánkuią / y zá niego Páná proszą.

Powszechny zás ten Chrzest Rusi / zá stárániem s. é nieśmiertelney pámięći Włodźimierzá / ná s. Chrzćie Bázylego názwánego / wszytká Ruś łáską nawyższego ochrzczona. Nie mniey y zá powodem Cesárzow Konstántynopolskich / Bázylego y Konstántyná Bráciey rodzonych: ktorzy nie inszą kondycyą dáli w stan s. małżeński Siostrę swoię Annę wspániáłą / á meżną Pánią dáiąc / ażby pozwolił ná wiárę Chrześciáńską Włodźimierz / ktorym wszytkim niechay wieczna będźie pámiątká.

# Rozdźiał II.

## *O Metropolitách Ruskich, y Successyey ich.*

ŻEby się doskonáła wiádomość wźiętá / rozumiemy być potrzebę wyliczyć wszytkie Metropolity Kijowskie / y o káżdym krotiusienko powiedźieć / to co się w Kronice Moskiewskiey náyduie / choćiaż ten Kronikarz ná Láćinniki był niełáskáwy.

PIERWSZY Metropolitá od Pátryárchy II. Mikołáiá Chryzowerchá / alias Chryzobergá / około Roku 1000. Ruskim narodom podány był imieniem Michául Greczyn rodem / ten przyiechawszy do Kijowá z inszemi Episkopámi Ruś chrzćił / y Episkopy po pewnych mieyscách stánowił.

II. Me-

II. Metropolitá Leonty/Anno 1020. przy nim vmárł Włodzimierz/ y żoná iego Anná. Zá iego czásu Hlib y Borys zábici byli; y on nalepiey sporządził Episkopie w kráiách Ruskich/y z námowy spolney vrádził/żeby Metropolia Stolicá byłá w Kijowie/ á nie gdzie indziey. *Zá Eustáchiuszá Pátryárchy czásow żył ten Leoncius.*

III. Theopempt/ nástąpił Roku Páńskiego 1038. On świecił Cerkiew ś. Sophiey w Kijowie/ w tymże Roku ktorego dokończono Roku 1034. y ná Złotych wrotách Cerkiew zbudowáno przez Járosłáwá syná Włodzimierzowego: Zá iego czásu stáło się rozerwánie miedzy Cerkwią Græcką y Rzymską przez Micháłá Cerulárego Pátryárchę: á zá osobliwym zrządzeniem Bożym po śmierći Theopemptá/ Járosław Xiążę Ruskie niechćiał mieć Greká Metropolitę/ posłuszeństwá Pátryárszego/ iáko záraz obaczysz.

IV. Hiláryon napierwszy z narodu Ruskiego był Inokiem/ to iest Mnichem ná Berestowie/ Roku 1051. Járosław Xiążę Ruskie Episkopow do Kijowskiey Cerkwie ś. Sophiey zezwawszy/dał go poświećić ná Metropolią/ y do Cárogrodu nie słał po błogosłáwieństwo/ták wyráźnie Kroniká Moskiewska mowi. Może y to być/ że ten Xiążę dowiedziawszy się o odszczepieństwie/odráził się od Pátryárchy. Zá iego czásu poświecenie Cerkwi było w Kijowie ś. Jerzego. Przy tymże Metropolićie Járosław Xiążę Ruskie vmárł. Tego czásu po Cerulárym Constántinus 3. Lichiádes/ y Joannes siodmy/Xiphilinus Pátryarchowie Cárogrodzcy żyli.

V. Georgi. Roku/1068. żadney wzmianki Kroniki Ruskie nie czynią/ieśli Rusinem ábo Græczynem był/ y ieśli słuchał Pátryárchy. Ten zá świetych obwołał Hlibá y Borysá/ y Ciáłá ich przeniosł do Cerkwie nowey. Tego przeniesienia pámiątká Máiá 2. Zá iego czásow Cer-

kiew Pieczárſka w Kijowie zbudowána: á Pieczáry zá powodem Antoniego / ktorego Ruś zá Swiętego ma / mowi Stryköwſki / záraz kopáć poczęto. Zá niegoż y Theodozy Pieczárſki vmárł Roku 1074. náſtąpił Stephan Jhumen. A Pátryárchą Cárogrodzkim był Coſmás Monachus. po nim Euſtratius 2. po Euſtrátiuśie Mikołay.

VI. Roku 1080. náſtąpił Joán / tákże wzmianki nie máß / ieſli ſłuchał / ábo nie Pátryárchy / wſpomina go Strykowſki / á iż zá niego Cerkiew ś. Michálá Złotowierzchego w Kijowie od Xiążęciá Michálá Stopolká ſtánełá.

VII. Joán Greczyn / ten Rok bywßy ná Mitropoliey vmárł.

VIII. Roku 1092. Efrem Metropolitá żył zá czáſu Pátryárchy Mikołáiá trzećiego tego imieniá Cárogrodzkiego / á od záczęćia Pátryárchowſtwá tego miáſtá liczbą ośmdźieſiąt pierwßego. Ten choćiaż był Grekiem / ále Pátryárchy nie ſłuchał. Dochodźimy ztąd / że on przyiął święto Przenieśienia ś. Mikołáiá Mirheyſkiego do Báru / ktore poſtánowił 2. Vrban Papież / on ie przyiął / choćia Grekowie nie przyięli / á my Ruś y potąd obchodźimy Máiá 9. O czym ßyrzey ieſt w Sobornikách Cerkiewnych / y w Prołohách.

IX. Metropolitá Mikołay náſtąpił Roku 1102. rodem z Greciey / poſłußny Pátryárße / pißą o nim że był proſtaczek.

X. Nicephor / tákiż iáko y Mikołay Roku 1114. żył zá Pátryárchy Janá 8.

XI. Nikitá Roku 1126. tákże Grek / á w poſłußeńſtwie Pátryárchy żył.

XII. Micháel Roku 1127. y ten Grek / y w poſłußeńſtwie Pátryárßym / nabożny / á nieuczony. Cáryk Náhayſki dawał

ſki dawał mu pewną dań ná káżdy rok / niewiem z iákiey przyczyny. Cárogrodzką Stolicą rządził Leo Styppiotes w liczbie pátryárchow 83.

XIII. Klimunt / Roku 1146. Tu znowu nie posyłáli do Konſtátynopolá po Metropolitę / ále sámi go obráli y poświęcili / zá powodem Izáſłáwá Xiążęciá Ruſkie°. Poświęcili go wprzod ná Episkopią / potym kłádąc nań głowę ś. Klemenſá Papieżá Rzymſkiego (dárowána byłá po chrzcie Włodzimierzowi od Cherſonſkiego Episkopá) y po błogoſłáwieńſtwo nie ſłáli do Cárogrodu. Że ten Kliment z niektoremi Episkopámi Ruſkimi nie ſłuchał Pátryárchy / zwłaſzcza że miał po ſobie Xiążęciá Izáſłáwá / ktory zpowinowáciwſzy ſię z Krolem Polſkim / zá ktorym miał ſioſtrę ſwoię rodzoną / ſnadź wolał związ ek mieć z Papieżem niż z Pátryárchą / ile dowiedziáwſzy ſię o odſzczepieńſtwie Pátryárchow. Więc y miedzy Pátryárchámi Cárogrodzkimi byłá w ten czás mieſzániná wielka / po roku tylko ná ſtolicy śiádywáli. Michael Oxites Pátryárchá Cárogrodzki 84. w liczbie Pátryárchow Cárogrodzkich / Roku 1146. rok śiedźi. Roku náſtępuiące° Kosmás wtory tego imienia. Roku 1148. Mikołay trzeći Mázálius / Pátryárchą nie był iedno dwie lećie. Po nim Theodosius 2. Pátryárchą. Znowu po 2. lećiech Konſtántinus 4. Pátryárchą: dwoch lat nie dochodząc / Łukaſz Monachus Pátryárchá Cárogrodzki w liczbie 89. o czym ieſt in Iure Græcorom.

XIV. Theodor / Roku 1160. z Greciey rodem / ſłuchał Pátryárchy.

XV. Ioán / Roku 1170. Przyſłány był z Cárogrodu / ále Rośćiſław Xiążę Ruſkie niechćiał go przyiąć / Lecz Ceſarz Grecki Emanuel Comnenus, mowi Kronika Ruſka / przyſłał mu wiele dárow / y tak go przyiął: zkąd do-

chodźi-

chodźimy/ że się v Cesárzá y v Pátryárchy nákupowáli ná Metropolią Ruską / że Cesárze áż podárki przysyłáli / iáko tu vczynił Emmanuel Comnenus Porphyrogenitus. Stárał się ten Jan o iedność z Kośćiołem Rzymskim/ iest list iego w Práwiłách nápisány do Alexandrá 3. Papieżá Rzymskiego / oświádczáiąc iemu miłość / y vprzeymość swoię.

XVI. Konstántyn/Roku 1176. Był Grek y w Greckich posłuszeństwie Pátryárchow/ Michaelá 3. y Chárytoná.

XVII. Nicephor / Roku 1185. tákimże był.

XVIII. Mátthewß / Ten był Grek / ále komu posłußeństwo oddawał/nie pißą; bo w ten czás Láćinnikowie wźięli byli Konstántynopol Roku 1200. y tám Láćinnicy Pátryárchámi byli do Roku 1235. według Greckich Kronikarzow/dobrze dłużey według Kroniki Moskiewskiey / á według Chronologiey Iuris Græcorum. Trzymáli Láćinnicy 54. lat Cárogrod / áż do Michaelá Páleologá czásow.

XIX. Kiryl rodem Rusin/Roku 1225. Był vczony y nabożny / kogo słuchał niewiemy/á podobieństwo poki trzymáli Láćinnicy Cárogrod / wyiąwßy tylko iednego Metropolitę / żaden z nich nie słuchał Pátryárchy Greckiego/bo ći mießkáli ná onczás w Niceey y w Azyey zá morzem czarnym / iáko y Cesárze támże rezydowáli / ácz Cesárze ná dwie po wźięćiu Cárogrodu fákcye byli rozdźieleni/ Komnenow fámilia opánowáłá Trápezunt w Ponćie / á Lastáris Theodorus w Nicei krolował. Báldwinus zás Flánder Cesárzem w Cárogrodźie. O czym Ius Græcoromanum, Niceph. Gregorius.

XX. Kiryl Rusin / Roku 1230. Vmiał spráwy Cerkiewne dobrze.

XXI.

XXI. Joseph Grek z Nicei / ten iedcn temi czásy / iáko się rzekło od Pátryárchy był posłány / Roku 1237.

XXII. Kiryl Rusin / Roku 1250. Zá iego czásu odi- ſtáli / ták piſze Kronika Moſkiewſka / Grekowie Cárogrod / y Michael Páleolog Ceſarz Konſtántynopolſki / przyiął z Láćinnikámi iedność ná Soborze Lugduńſkim / y Pátryárchá Joán Wek / álbo Beccás 10. tego imienia / á w liczbie 110. Pátryárchow Cárogrodzkich / y poſłuſznym Papieżowi Innocencyuſowi 5. o czym Gregorás w księgách wtorych o Páleologu Michaelu.

XXIII. Roku 1283. nástąpił Máxym Græk / tego poświęćiwſzy Joánes Beccás / przyſłał do Kijowá / y żyli ći w iedności z Kośćiołem Rzymſkim / ták Metropolitá / iáko y Pátryárchá. /

XXIV. Piotr Rusin Jhumen Rátſki zoſtał Metropolitą / kiedy wielka byłá mieſzániná w Grecyey miedzy Pátryárchámi zá Andronika ſyná Michałowego / ktory iedność Cerkiewną wykorzeniał / Pátryárchow / Metropolitow wyganiáiąc / rożnymi ſpoſobámi onych trapiąc y o śmierć przypráwuiąc. Tenże y Weká záſtał ná wygnánie. Zył ten Metropolitá w proſtośći ſwoiey świątobliwie / Moſkwá go ma zá świętego / obchodzą pámiątkę iego Decembris 21. Zywot iego w Sobornikách opiſány.

XXV. Theognoſt / roku 1228. Ten tákże podlegał Pátryárchom / choć nieporządnie náſtępuiącym ná ſtolicę. Zá iego czáſu przynieśiono nabożeńſtwo do Wilná Ruſkie: Olgierd bowiem Xiążę Litewſkie / poiął był Xiężnę Twerſką / nabożeńſtwá Greckiego / przy ktorych byli Duchowni / y náwroćili niektorych przednich z Litwy ná wiárę Chrześćiáńſką. Miedzy ktoremi byli y trzey dworzánie wielkiego Xiążęćiá / ktorzy dla wiáry 6. umęczeni

czeni są/ y ná dębie powieszeni/ ná tym mieyscu gdźie teraz iest Cerkiew s. Troyce Zakonnikow s. Bázylego.

XXVI. Alexy Rusin/ Roku 1364. Człowiek wielce pobożny/ y był posłuszny nabożnemu Philotheowi Pátryárße Cárogrodzkiemu 121. ktory iedności Cerkiewney nie przeczył / y owszem do niey był bárzo przychylnym; tylko dla iádowitośći Cesárzá do tego przyść nie mogł. Tenże Philothey / ábo Philotheus pospołu z Metropolitem Alexyem Męczenniki wzwyż pomienione miedzy świete policzyli/y świećić onych pámiątkę Miesiącá Kwietniá 14. dniá postánowili: Męczeństwo ich w Sobornikách y Protołhách Styczniá 13. dniá wypisano. Nágány godnym ten Filothey/że Cesárzá názbyt słuchał; ktory wziąwßy podárki v Kypryaná nieiákiegoś Greká/kazał go ná Metropolią Kijowską poświećić / ießcze zá żywotá Alexyowego/ á po śmierći iego / gdy Kypryan do Kijowá przyiáchał / do Cárogrodu Pimin Moskwićin Czerniec przybiegł/ y dawßy wielkie podárki Janowi Kántákuzenowi Cesárzowi/ y Pátryárße / otrzymał od niego poświecenie ná Metropolią Kijowską: y ták postánowił dwu Metropolitow / ktorzy wielkie zámießánie czynili w Páństwie náßym y Moskiewskim przez lat 30. bo Kniąż Wielki Moskiewski Dymitr Jwánowicz podczás rozgniewawßy sie ná Kypryaná/ Piminá zá Metropolitę/ á podczas Piminá wygnawßy/Kypryaná zá Metropolitę znał: o czym ßeroce w Látopisćách Ruskich dołożono. Náostátek inßy Pátryárchá ná stolicę nástąpiwßy/ Dionyzego Greká ná Metropolią przysłał. Widząc tákie swawoleństwo Włodzimirz Olgierdowicz / ktory ná on czás iuż Kijow trzymał / kazał poimawßy tego Dionyzego do więzienia wsádźić / gdźie do śmierći był. Cnoty y pobożnośći tego Alexyá wypisáne są w żywoćie iego / Lutego 12. dniá.

XXVII.

XXVII. Roku/ 1378. Metropolit Kyprian / był to człowiek dobry / choć nieuczony / lecz niemal wßytek czás trawił/ biedząc śię z Piminem pomienionym: on żywot Piotrá Metropolity spisał/ trzydźieśći lat żywßy ná stolicy vmárł.

XXVIII. Photiy / Roku 1407. Człowiek prosty á łákomy / skárbowi Cerkwi ś. Kijowskiey bárzo winien: czego nie mogąc znieść Episkopowie Ruscy / ziáchawßy śię z Witołdem / Alexándrem pospołu do Nowogrodká Litew. Roku 1415. Támże bárzo nárzekáli ná Cesárzá Græckiego Emmánuelá Páleologá / y ná Pátryárchę / iż im ná Metropolią ludźi nieprzykłádnych posyłáli/biorąc od nich podárki. Támże zaraz nárádźiwßy śię / kazał Photeiowi precz ziácháć: obrawßy z pośrzodku śiebie Grzegorzá / rodem z Bulgárskiey źiemie/ Cemiwláká przezwiskiem/y postáli go do Pátryárchy/áby im te° zá Metropolite dał: On ( powiáda támże ) niechćiał tego vczynić / dla złych swoich przybytkow; Co oni widząc sámi onego Grzegorzá poświęcili ná Episkopią y Metropolią/biorąc ná podporę sobie zwyczay przeßły/ o czym ßeroce iest w tym Soborze / ktory mamy w iednych náßych Práwiłách wpisány: gdźie w te słowá czytamy: : Kniaz weliki Witold,sobrá wsi Władyki Litówskoy zemli: Polockáho,Czernihôwskoho, Turôwskaho, Lúckaho, Włodimírskaho, y tym Władykam postawił w Welkim Knia: Lit. Metropolita naimiá Hrehória z Bułhárskoy zemli.

XXIX. Metropolit Hrehory Cemiwłák: ten był vczony / y mamy śiłá iego Kazánia ná Swiętá rożne. On wprowádźił/ żeby Ruś Páráskowea Ternowská zá Pátronkę miáłá /ktora przed nim stem wprzod lat vmárłá byłá. Pisał iey żywot on / y Euthimius Pátryárchá Ternowski Bułgáryn / ktorego tenże Metropolitá Hre-

hory wychwalá w kazániu swoim: Pisał do Soboru Konstántyenskiego Niemieckiego / y prosi ich / áby obmyslali o ziezdźie/ná ktorymby mogłá sie náprawić iedność Cerkwie Greckiey/ y Láćinskiey. Mowi Kroniká Moskiewska/że go Alexánder Witołd posłał do Rzymu/ stáráiac sie o iedność/ widząc zwłaszczá że y sam Pátryárchá Cárogrodzki ná on czás bedący Euphimi z Cesárzem Emmánuelem/bárzo sie o te iedność stáráli/iáko swiádczy Látopisiec Ruski. On iednák do smierći nie przystał do społeczności z Pátryárchą / podobno dla Schizmy/ iednák Episkopowie Ruscy / y wszytká Ruś przez wszelkiego przećiwienstwá mieli go zá stárszego y zá Pásterzá.

Roku od swiátá stwo: 6746. á od Národzę: P. 1437.

XXX. Metropolitá Isidor Bulgáryn/ ten był człowiekiem godnym / y vczonym / ktorego Hospodár Moskiewski / widząc godność/ przyiął go wdźiecznie/ gdy przyiáchał pierwszy raz do Moskwy/ choćiaż pierwiey pisał do Pátryárchy Cárogrodzkiego / prosząc áby Joná Episkop Rzezáński Moskwićin / był poswiecon ná te Metropolią: ále Pátryárchá niechćiał tego vczynić / widząc że to byłá persóná prosta /á im było trzebá sposobiáć sie ná ludźie vczone dla Soboru blisko przyszłego Florentskiego / ná ktory iuż oni gotowáli sie / y dla tego wolał Pátryárchá ráczey tego Isidorá iáko człowieká vczonego ná Metropolią Ruską poswięćić/ á niż Jone. Co Hospodárowi Moskiewskiemu nie bárzo miło było / y wymawia to Cesárzowi przez list swoy/ ktory iest w Látopiscách Ruskich. Bedąc tylko rok ná Metropoliey Isidor wybierał sie ná Sobor; W czym ie^v wielką przeszkodą był Hospodár Moskiewski/y zgołá niechćiał go puśćić po wiádáiąc (iáko Kroniká pisze) że nie potrzebá teraz żadnego Synodu. On zás przećiw woli iego/dosyć czyniąc

postu-

posłuszeństwu Pátryárchy Cárogrodzkiego Josephá / wyiáchał ná ten Sobor Florentski ; gdzie z Pátryárchą Jozephem / y inszemi Oycámi dosyć siłá prácowáli / á po szczęśliwym skończeniu tego świętego Soboru / iáko piszą wszyscy Kronikarze / y Látopiscy Ruscy / gdy się wrocił ná Moskwę / y dekret Soboru onego przy Służbie Bożey ogłaszał / Xiąże Moskiewskie Básyli Básylewicz / kazał go záraz wziąć do więzienia w Czudowie Monástyru / y zebrał był náśad iego wszytkich Episkopow swoich Moskiewskich / ći osądzili go ná spalenie. Czego on vchodząc / do Kijowá vćiekł z Grzegorzem Igumenem Cárogrodzkim / tám się zábáwiwszy czás nieiáki / szedł do Rzymu / y Metropolią z siebie zdawszy Kálixtemu Papieżowi / iáko piszą Látopiscy Moskiewscy / sam szedł do Cárogrodu / gdzie wielu był pobuntowáł Márek Ephezki / przećiwko tym / ktorzy byli ná Soborze Florentskim / on iednák mieszkał tám áż do wźięcia Cárogrodu / prácuiąc iákoby Grekow od Schizmy odwiodł / y iuż był náklonił / ále czásu nie było : pisze o tym Chalkokondyl. A gdy Cárogrod wźięto / on wyszedł z inszemi Grekámi vczonemi / y w kráiach Záchodnich żywotá dokonał / iáko vczynili Cyrillus y Methodius Apostołowie Słowieńscy dla niewdźięczności swoiego národu do Rzymu się przenieśli / tám pomarli / y cudámi słyną.

XXXI. Roku od Národzenia Páńskiego 1442. nástąpił Hrehory Metropolit / przedtym Jhumen Cárogrodzki ; Człowiek był godny / y vczony / y mamy iego niektore Kazánia w Sobornikách opisáne ná świętá / był też żywotá wielce pobożnego / dla czego Isidor Metropolitá z Cárogrodu go wybáwiwszy / przy sobie go miał. Potym zálećił go Piusowi Papieżowi wtoremu / áby iemu Metropolią Kijowską podał. Co Papież z chęcią vczynił: po-

nił: poświęciwszy go w Rzymie / ná Metropolią Kiio-wską przysłał / dawszy list do Kázimierzá Krolá zá nim: ktory mamy w Látopiscách Moskiewskich: prosząc go / áby iemu ze wszytkiemi przynależnościámi Metropolią podał / y we wszytkim pomagał Jonie / ktorego sobie Moskwá zá Metropolitę obrálá ná mieysce Jsidorá / nie dopuszczał mocy swoiey nád Episkopámi tuteyszego Páń-stwá rosciągáć. Bo przed onym ieden był Metropolit-tá y ná Moskwie / y w tym Páństwie. A po Soborze Flo-renckim dwáy Metropolitowie być poczęli / ieden w Mo-skwie / á drugi w Kijowie. Moskwá sobie obrálá Metro-politę iákiego sámá chćiáłá / á násza Ruś tuteyszego Páń-stwá / trzymáiąc iedność przyiełá Grzegorzá od Piusá Papieżá posłánego zá pásterzá swoiego. Buntowálá ich wprawdzie Moskwá / żeby nie słucháli Metropolitę tego / ále to nic nie przeszkodziło: Bowiem Pátryárchá Cáro-grodzki Dyonizy o tym pisał do wielkiego Nowogrodá / y do wszytkiego Páństwá Moskiewskiego / y do wszytkiey Rusi tuteyszey list (ktory iest przy Práwilách położony / y do tego iescze czásu w cáłości znáyduie sie) Aby Ruś tuteysza wszytká tego Grzegorzá zá Pásterzá miáłá / á Jo-ną Metropolitem Kijowskim brzydziłá sie / powiádáiąc / że Cerkiew Cárogrodzka nie miáłá / áni ma go zá Metro-politę / y ták sie Ruś doskonále vspokoiłá.

XXXII. Roku 1474. Metropolitá Misáil / ten był Episkopem Smoleńskim / obrány ná Metropolią / ná ktorey żył lat 4. Zá iego czásu poselstwo Ruś do Syxtá tego imieniá czwartego Papieżá wyprawiłá: List tego poselstwá w Druk iest podány / do ktorego podpisał sie ten Misáil z inszemi Duchownemi / y świeckiego stánu Pány Ruskimi: z tego listu znáć że Metropolit ten y wszy-tká Ruś Papieżá zá Naywyższego Pásterzá miáłá.

XXXIII. Roku/ 1477. Metropolitá Symeon/ o tym żadney wiádomośći nie máß/ co zacz był/ bo máło o nim wzmianki w Látopiſcách Ruſkich czynią.

XXXIV. Roku 1482. Metropolit Joná Hlezná/ ten był w iedności z Kośćiołem Rzymſkim/ bo y Pátryárchá Cárogrodzki tákiż był. Zá iego czáſu vmárł Kázimierz/ o ktorym ták piſzą Kroniki Ruſkie: Vmárł Kazimierz Jágiełowicz Krol Polſki/ y Wielkie Xiąże Litewſkie/ y Ruſkie/ ſpráwiedliwy/ dobry/ przy Metropolićie Kijowſkim Jonie Hleźnie.

XXXV. Roku: 1490. Metropolit Mákáry Archimándryt Troiecki Wileńſki. Ten był w iedności/ podpiſał ſię bowiem do liſtu wzwyż pomienionego do Syxtá Papieżá. Poſyłáli do Niphoná Pátryárchy Cárogrodzkiego Epiſkopowie Ruſcy prosząc o błogosłáwieńſtwo/ ktore potym z liſtámi inßemi nie rychło było przynieśione. Támże nárzekał poſeł Pátryárchowſki Joáſáphát ná tuteyßych Epiſkopow/ że ſtánowili Metropolity/ nie biorąc ná to od Patryárchy błogosłáwieńſtwá. Oni odpowiedźieli/ że my to/ powiádą z potrzeby vczynili. Co y pierwey v nas czyniłá Bráćia nászá Epiſkopi/ gdy przy Wielkim Xiążęćiu Witołdźie poſtáwili Metropolitá Hrehorego Cemiwłáká. Poſeł rzekł (iáko ieſt w Kronikách) dobrze ſćie vczynili/ gdyż dla potrzeby Zakon czáſem ſię mieni. Ztąd znáć/ że błogosłáwieńſtwá Metropolitowie w on czás v Pátryárchow nie bráli. Ten Metropolitá Mákáry gdy iáchał do Kijowá/ we Wśi Skrykołowách nád Prypiećią rzeką od Tátárow śćięty ieſt/ á Czeladź w niewolą pobrano. Ciáło iego leży w Kijowie/ w Cerkwi ś. Sophiey/ w grobie mármurowym.

XXXVI. Roku 1497. Metropolitá Joſeph Sołtan/ ten był naprzod Epiſkopem Smoleńſkim/ potym Krol

Alexán-

Alexánder/ że mu był záſłużonym /y do iedności przychylny / dał Metropolią Kiiowſką / ná ktorą ſkoro wſtąpił/ Biſkupi Rzymſcy chćieli po nim vpewnienia/áby dźierżał Sobor Florentſki/y iedność z nimi ſkuteczną. On áby doſtowiernieyſzą wźiął wiádomość /iáko ſię ten Sobor odpráwował /piſał do Nifoná Pátryárchy Cárogrodzkiego/ że by go o tym Soborze/iáko naywiádomſzy wieku onego/ gruntownie vwiádomił. Nifon mu odpiſał o záwárciu zgodnie Cerkwi obudwoch tego Synodu/ y rádzi aby ſię go trzymał / a w iedności z Rzymiány żył. Ztąd znáć że y Pátryárchowie prawdę ználi. Tego Joſephá /że iedności Cerkiewney pilno poſtrzegał/ Kronika Moſkiewſka Láćinnikiem zowie.

XXXVII. Roku 1516. Metropolit Joná. Ten był Archymándritem w Minſku człowiek nabożny / ále proſty / zá przyczyną Krolowey Heleny / od ktorey ten Monáſter Minſki fundowány / dána mu ieſt Metropolia Kiiowſka oddawał poſłuſzeńſtwo Pátryárſze Cárogrodzkiemu Páchomiuſzu/y zá iego czáſu Ruś znowu do Schiſmy wroćiłá ſię / zá co też Krzymianie ich znieważyli.

XXXVIII. Roku 1536. Metropolit Joſeph : Ten z Władyctwá Połockiego wźięty był ná Metropolią / człowiek proſty / oddawał poſłuſzeńſtwo Pátryárſze / niechcąc wiedźieć o iedności.

XXXIX. Roku 1528. Metropolit Mákary. Ten był pierwiey Nádwornym Władyką v Krolowey Heleny Moſkiewki / potym po śmierći Joſephá Metroplity / Krol Zygmunt dał mu Metropolią Kiiowſką: człowiek proſty / y ná oczy ślepy/á w Schyſmie trwáiący / bo ſnáć z Moſkwy był rodem.

XL. Roku 1556. Metropolit Sylweſter Wielkiewicz/ten pierwiey był Skárbnym Wiel: Xię: Lit: potym wypra-

wypráwił Monáster teráznieyszy s. Troyce w Wilnie v Królá Zygmuntá I. teszcze swieckim bedac. A náostátek po smierći Mákárego vprosił sobie v Królá Zygmuntá Augustá Metropolia Kijowską; Człowiek bogáty/ á ledwo co czytáć vmiał.

XLI. Metropolit Joná Protásowicz/ Roku 1568.

XLII. Jlia Kuczá/ Roku 1577.

XLIII. Metropolit Onisiphor Dźiewoczká/ R. 1578.

XLIV. Metropolitá Ráhozá/ Roku 1588. Ten odnowił iedność z Kośćiołem Rzymskim.

XLV. Hypáćiey Poćiey z Kásztellániey Brzeskiey wstąpił ná Władyctwo/ Roku 1590. ten iezdźił do Rzymu oddáiąc posłuszeństwo Oycu ś. bedąc ná ten czás Władyką Włodźimirskim: potym wezwány ná Metropolią/ Swietą iedność rozlaniem krwie swoiey pomnażał.

XLVI. Roku 1613. Joseph Welámin/ potomek onych Woiewodow Smoleńskich Welámínow/ o ktorych w Ksie: 25. Rozdź: 2. Strykowski: á od máietnośći zá przeniesieniem sie do Litwy/ názwány Rutski.

XLVII. Roku 1637. Ráphàel Korsak/ Pásterz dźielny y modry.

XLVIII. Teráznieyszy J. M. Przewielebny O. Antoni Sielawá/ z Archiepiskopstwá Połockiego. Ci wszyscy iż są w swieżey pámięći ludzkiey/ nic sie o nich nie pisze.

# Rozdźiał III.

*Ieśli zwyczay táki iest, żeby Metropolitowie Ruscy bráli Błogosławieństwo od Pátryárcy Cárogrodzkiego?*

Chcąc Adwersarze náßy wywieść/ że Ruś ma podlegáć Pátryárße Cárogrodzkiemu/ nawięcey funduie się ná zwyczáiu/ odzywáiąc się do niego/ bowiem Prawá Bożego áni ludzkiego ná to nie máią. Ná co my odpowiádamy: Ze ten zwyczay ma moc práwá/ ktory nie iest przećiwny práwu wyráznemu: inácżey zwyczay y nadłużßy iest bezpráwie/ á nie práwem. Powtore táki zwyczay ma być znácznie długiego czásu y nierozerwány przećiwnym zwyczáiom: A że się tu przerwał/ toć nie obowiezuie/ á poty dobry/ pokąd práwá nie znosił Bożego Piotrowi/ y Successorom ábo nástepnikom iego od Chrystusá Páná dánego/ y práwá Cerkiewnego/ ktore obwołało y obiáśniło to/ pokąd Pátryárchowie podlegáli Papieżom Rzymskim/ poted Ruś dobrowolnie podlegáć mogłá: á że ná to zwierzności práwo Pátryárchowie nástepowáć poczeli/ tym sámym moc do godnego vżywánia władzy swoiey vtráćili. Po tákim tedy wykazániu posłußeństwá/ iż nam iáko owcom Chrystusowym trzebá się mieć do Pásterzá/ nie Græckiego/ nie Láćińskiego/ nie Syriyskiego/ ábo Cháldeyskiego/ ꝛc. ále do tego/ ktorego sam Chrystus postánowił Piotrá świętego/ á po nim do tego/ ná ktorym tá władzą nawyżßa zostáłá: ktora áczby mogłá zostáć ná káżdym z nich/ to iest/ ná Syriyskim. ꝛc. Lecz iż zá zrządzeniem y práwem od nawyżßey głowy Chrystusá Páná postánowionym/ zostáłá ná Biskupie Rzymskim/ dla tego nam potrzebá do niego się vćiekáć. Co się zás tknie drugiego punktu/ to iest zwyczáiu nieważnego/ iáśnie się vkázuie z Metropolitow kilkunastu wyliczonych roznych czásow/ ktorzy posłußeństwo Pátryárchom Papieżowi niepostußnym nie oddawáli/ á káżdy z nich był Metropolitą Ruskim/ y nie było gomonu o to: á ći so/ ábym w kupę ich zebrał.

Zá Járosławá Xiążęćiá Ruſkiego ſyná Włodźimirzowego Epiſkopowie Ruſcy mieli w Kijowie Sobor ná to: Jeżeliby potrzebá do Konſtántynopolá wyſyłáć po Metropolitę? vrádźili nie ſtáć/ y ſámi go poświęćili: to iuż zwyczay przerwány.

Rośćiſław Xiążę Ruſkie nie przyiął Joánná áż zá prosbámi/ y podárkámi Ceſárzá Cárogrodzkiego; y ten znáßał ſię o iedności z Alexándrem 3. Papieżem/ y mogło co być ſtátecznego/ iedno piſm dáley nie mamy. Ztąd znáć/ że Ruś tego zwyczáiu nie przyznawáłá.

Ephrem przyimuie Swięto Przenieśienie Reliquiy ś. Mikołáiá/ á żaden Pátryárchá nie przyiął/ gdyby ten był pod poſłußeńſtwem Pátryárchy/ krom pozwolenia iego tego czynić nie ważył ſię/ bo to ieſt miedzy przednie mi nabożeńſtwá Chrześćiáńſkiego obrządkámi. Y wpiſał Hiſtorya Przenieśienia w kśięgi Cerkiewne; gdźie Papieżá Vrbaná/ y obywátelow Barſkich wychwala/ zowiąc ie Práwoſławnemi: pewnieby iemu to Pátryárchá Schiſmátyk zgánił/ á miánowićie że ten Swięty z kráiow Greckich do Włoſkich Łáćińſkich ſię przenioſł/ iákoby przygánę im dáiąc/ że nie może dłużey leżeć w kráinie ich.

Phocyuſowi od Pátryárchy poſłánemu wypowiedźieli poſłußeńſtwo: drugiego ſobie obráli y poświęćili Epiſkopá wielkiego náuką y pobożnośćią Cemiwłáká Grzegorzá/ pewnie ten rozumiał co czynił/ wſtępuiąc ná Metropolią przećiw woli Pátryárßey. Metropolitę 23. Máxymą ná pomoc bráć ſobie nie mogą/ bo choć od Pátryárchy ieſt poſłány/ ále od Joánná Weki wielkiego Kátholiká. O Jzydorze z przećiwnikow nikt nie mowi/ żeby nie ſłuchał Papieżá: Toż y o náſtępcy iego Hrehorym/ ktory ná Metropolią w Rzymie poświęcony/ rozumieć trzebá. Miſáil iáki był/ liſt iego do Syxtá Papieżá czwar-

žá czwartego piſány wyświadcza. Mákáry ktory po nim był tamže ſie podpiſał. A Soltaná Jozephá przeto ſámo Kroniká Moſkiewſka Láćinnikiem zowie / y drudzy. Toć wiele przerw ma ten zwyczay / á zátym y zwyczáiem nie ieſt.

Wielka to / že Serbowie blizcy ſąśiedźi Grekom / máią własnego iuž od dawnych czáſow Pátryárchę/ktory Konſtántynopolſkiemu nietylko poſłuſznym nie ieſt / ále poſłuſzeńſtwo Klemenſowi VIII. oddał / á Páwłowi V. ponowił Papieżom. Toż vczynił Maronitarum Pátryárchá Leonowi Papieżowi X. Roku 1515. czytay Sobor Láteráneń: Seſſ: 11. Moſkiewſkie páńſtwo tákže oſobnego ma ſwoiego Pátryárchę. Nam tylko wielka potrzebá wiązáć ſie z Konſtántynopolſkim.

Zarzut. Sobor Chálcedoňſki w Práwidle 28. Roſkázuie / áby Pontiyſcy / Aziyſcy / y Thráciey Metropolitowie / dotego Episkopowie Bárbárſcy od pomienionego Thronu Konſtántinopolſkiey Cerkwi / ſporządzone były. Pod słowem Bárbáriey wolny / świebodny / przezacny narod Ruſki niektorzy z przećiwnikow rozumieią być / okrzćiwſzy ie Bárbárámi / to ieſt / narodem grubym / nie ládáiako vſzánowawſzy: wnoſzą zátym / ponieważ ták Sobor vchwala; przetoż Pátryárchowie Cárogrodzcy do Ruſkich Metropolitow práwo máią.

Odpowiadam: mowiłem iuž o tym Kánonie w Częśći 2. Rozd. 7. Teraz to przydáię: Przez Bárbáryą álbo rozumieią iáko wiec Grekowie mawiáli / że cokolwiek nie ieſt po Grecku / ieſt Bárbárum; Lecz nie byli ták nieláſkáwi Oycowie zebráni ze wſzytkiego świátá ná Synod Wſzeleńſki / žeby cum præiudicio drugich / iednych Grekow vſzánowáli wyſoce; iákoż tego mądry nie obaczy / gdyż wſzelkie porownánie ieſt nienáwiſtne / kiedy ad minus

zwykło

zwykło bywáć: Albo się Bárbária rozumie względem wiá-
ry Chrześćiáńskiey / y ták będą Bárbári nie Chrześćiánie:
ále tym sposobem wszytká Koroná Polska / Wielk: Xię: Lit.
Dánia / Anglia / y owszem Iáponia / China / Indya /
dla tego Kánonu do Cárogrodu należáłyby; wszytko
bowiem to onych czásow było Pogáństwo. A ktoż ná to
y z przećiwnikow pozwoli? bo nihil probant, qui mul-
tum probant. Zkąd się wnasza / że iákim kolwiek sposo-
bem z tych dwu będźie sobie chćiáłá Ruś násza ten Ká-
non przywłaszczáć / tedy nie ná nich iednych / ále ná wszyt-
kich / ktorzy się pomienili / musza go rośćiągáć; á przedsię
Pátryárchá Cárogrozdki / nigdy sobie władzy w támtych
Kráiách nie przypisował: A ieśli do nich zá tákim Káno-
nem práwá nie mieli / to y do nás. Nádto práwá się nie pi-
szą / tylko ná podległe: bo práwá nikt temu stánowić nie
może / ktorego nie ma w mocy swoiey. Ieśli w Kráiách
Ruskich y początkow wiáry Chrześćiáńskiey onych czásow
nie było; to Konstántynopolski nie miał kogo swięćić /
y inszey władzy swoiey Duchowney nád kim rośćiągáć:
Swieckiey też władze mieć nie mogł; były bowiem tám
Xiążętá swoie. Ieśliby zás kto rozumiał / że w támte
kráie / wiáry Chrześćiáńskiey nie wolno wnośić nikomu /
tylko Pátryársze Cárogrodzkiemu / byłoby tákie práwo
niespráwiedliwe / zágradzáiące drugim do náwrocenia
ludźi w Pogáństwie będących drogę: boby mogło być
tákie zámieszánie w Konstántynopolu / álbo z inszey miá-
ry niesposobność / żeby się nie mogło do támtych Kráiow
wysyłáć ták prętko ná przepowiádánie Ewángeliey / á
drugimby nie wolno było / záczymby dusz ludzkich wiel-
kie mnostwo zá okázyą tego Cánonu ginąć musiáło. Ale
po prostu płácąc: Potrzebá wiedźieć / że ten Kánon prá-
wi o Prowinciey Bárbáriey / ktora / mowi Boterus / iest


część

*Boterus l. 3. Fulgosius lib. 3. c. 3. Titulo Africani, fol. 75.*

cześć Afryki / długość iey od Oceanu / aż do granic Ægypskich / szerokość od gory Atlas aż do morza Mediteraneum. Toż y Fulgosius rozumie o podle vrodzonych: wspomina krolá Afryki / albo iako dziś mowiemy Bárbáryey / ná imie Abdelmoniussá. Ioanes Baptista Montalban o Stanie Cesárstwá Tureckiego mowi temi słowy. Totum quod Abyssinis, Lybiæ interiori, Mediteraneo mari, Fessæ, Marochique Regnis contiguum, Mauritaniam vtramque continens, Barbarū nuncupatur, quod Arabice barbar desertum significat; deserta enim est ea maxime, Turcis tamen & Arabia dicitur, & Arabica lingua vtuntur indigenæ. Co ták się ma: Że wszytko co iest przyległego Abyssynom / Lybiey wnętrzney, etc. záwieráiąc w sobie y obiedwie Mauritánie / Bárbár názywa się / co po Arábsku pustynią znáczy: pusta bowiem oná kráiná iest / Turcy iednák one Arábią názywáią. Czytay náostátek Soboru szostego Cánon 30. gdzie się dáie wiedzieć / że Bárbári są to ludzie inszy / á nie Moskwá / áni Ruś. Wiele Schysmátykow ná dowod ten Zárzut / y z tryumphem biorą / ále iáko madrze? niech się przeyźrzą. Dobrzeby tych Wárwárow bárbáro zápędzić do szkoły / áby się lepiey náuczyli historyey / á ládáczego nie drwili / y nie drukowáli.

Zárzut drugi. Od Pátryárchy Cárogrodzkiego Chrzest Swięty przyięliśmy / przetoż iemu iáko Oycowi posłuszeństwo oddawáć winniśmy. Ná co odpowiádam. Żeśmy Chrześciánie / Cerkiew do nas ma práwo; nie tá / nie owá; ále powszechna / ktora w sobie te / y owe záwiera. Że nie tá ábo owá / ztąd znáć; bo zátymby szło / że ten ktory się Chrzcił w Párafiey iedney / przytymby Popie został / spowiádał się iemu / Sákráment brał / y we wszytkich sprawách Duchownych podlegał mu / á do inszey Páráfiey przechodzićby mu nie wolno. A toż się ma rozumieć o Biskupách

ſtupách y o Pátryárchách/ále to ſię nie práktykuie/ wolno ochrzćiwſzy ſię w iedney Paráfiey / przenieść ſię ná vſtáwiczne mieſzkánie do drugiey/ y tám podlegáć nie temu Presbyterowi/áni temu Biſkupowi gdźie ſię Chrzćił ; ále gdźie mieſzkáć będźie. Co wſzytko iáśniey ſię pokaże o tym ktoryby ochrzczony od Heretykow/ ábo Schyſmátykow/ rozumiałby iż mu nie wolno ich odſtąpić.

Jeſt ieſzcze ieden Zárzut/ z ktorym Duchowni Diſunitow kryią ſię. Ruś co żywo z ſtanu SzláchecKiego do Kośćiołá przenosi ſię: Jeśli tedy ſtánie iedność / tym prędzey dla Kálendarzá iednego / iáko y dla zgod w małżeńſtwách/dla poſtow/świąt/ práwnych terminow / dworu Krolewſkiego / Senatorſkiego/ y woyſká Kátholickiego do Kośćiołá poydźie Ruś. A wieleż w Obozie Duchownych Ruſkich; á v Kozakow Záporoſkich Ruśi/ áni ſłycháć onich było przedtym. To muśi do Kośćiołá/á zwłaſzczá Vnitem zoſtawſzy/przenieść ſię/y nabożeńſtwo/álbo Ritum odmienić. Nuż Collegia, Academiæ w tym Páńſtwie Kátholickie wſzędźie/ pociągną Ruśiná y ad ritum Latin. ktory ſię náuk onych iáko zacnych y pobożnych nie chroni. A ták będźieli iedność/ á Pátryárchy odſtąpimy/ to káżdy Ruſkiego nabożeńſtwá / ile SzláchecKiego Stánu woli zoſtáć Kátholikiem Rzymiáninem/ bo wiárá iedná y Sákrámentá / y ták śnádniey przyidźie onemu / y trudnośći śiłá in Politicis vydźie : co codźienne vkázuie doświádczenie. Muśimy tedy ( mowią Duchowni Diſunitcy ) ábyſmy przy Nabożeńſtwie zátrzymáli Græckim ludźi/ z Heretykámi gánić Papieżá. Odpowiádam. Poſzłá tá mowá Diſunitſkich Duchownych ná owego Didáſkálá Cerkwi Cárogrodzkiey Archimándrytá Wátopedu / ktorego Kazánia ſłuchał Auctor Apologiey Wielebny Oćiec Smotryſki/y fol : 120. piſze o tym: Gdy znośił ten

śił ten Archymándrytá modlitwy w Cerkwi zá vmárłych: pytano go po tym przepowiádániu Heretyckim/ czemuby ták náuczał? Odpowiedział on/ y z nim Cyrillus Pátryárchá: iż ináczey Czyśćiec nie może być zniesiony/ chybá ták vcząc. Podobnie zátrzymáć Ruś przy nabożeńſtwie Greckim (mowią ſchizmátycy) nie możemy/ chybá ś. iedność y wiárę Cátholicką gániąc. Pátrzćież ieno/ iák to przewrotne ſumnienie/ iáko támtych/ ták y owych. A zátrzymáliśćież tą ohydą? wylicza ſamże Láment ieden niegdyś z wáßych opłákuiąc/ fol: 15. w Roz: 1. one kárbunkuły łſniące śię/ drogie y nieoßácowáne kámyki/ dyámenty/ ßáfiry: domy Korony Polſkiey/ y Wielk. Xię: Lit. Xiążęce/ Senatorſkie/ Zacne/ Sławne/ Mężne narodu Roſſyiſkiego; ktorych zgubili wáßy Anteceſſorowie/ y wáßá mácochá/ á do mátki Kośćiołá Bożego przenieśli śię Jáśnie Oświeceni/ Wielmożni Xiążętá Oſtroſcy/ Záſłáwſcy/ Wißniowieccy/ Zbárázcy/ Czártoriyſcy/ Słuccy/ Sánguſzkowie/ Koreccy/ Prońſcy/ Hołowczyńſcy/ Sokolińſcy/ y inne Domy Jáśnie Wielmożne/ wyſoce zacne y rodowite Fámilie Xiążęce/ y ſtanu Ryceſkiego SzláchecKiego/ Chodkiewiczowie/ Hlebowiczowie/ Sápiehowie/ Tyßkiewiczowie/ Wołowiczowie/ Tryznowie/ Hornoſtáiowie/ Máſálſcy/ Horſcy/ Sołomierzccy/ Lukomſcy/ Zienowiczowie/ Pacowie/ Korſakowie/ Woynowie/ Siemaßkowie/ Czolháńſcy/ Kirdeiowie/ Hulewiczowie/ Meleßkowie/ Bohowitynowie/ Pośieiowie/ Chreptowiczowie/ Połubińſcy/ Zahorowſcy/ Horáynowie: y inßych ták wiele/ ktorych poiedynkiem wyliczáć/ rzeczby długa byłá: ráczey ćießmy śię/ gdyż lubo nie w Græckim znáyduią śię nabożeńſtwie/ ále w Kośćiele Bożym/ y pewnieyßemi ſą zbáwienia wiecznego/ niż kiedy te Domy były w Schizmie/ y pod rządem Du-

chowień-

chowieństwá ospáłego / y nieuczonego Græckiego. Już to wam y nam vpłynęło / żeśmy tego godni nie byli. Teraz z ostátkiem rády v Páná Bogá szukáć / potym Swiętego Oycá prośić / do niego áppellowáć: żaden lepiey temu nád niego nie zábieży / y te sáme pomienione stany pomoże tobie / Cátholikámi goręcemi będąc. Ale o śrzodkach zátrzymánia niżey będźie; teraz tym zámykam: w rádách Naywyższego kto vśiadł / y kto ma wiádomość iego dekretow ? mowimy / życzemy / ále puśćić iego politowániu násze stáránia y práce / á tylko dbáć o chwale Bożey / y o zbáwieniu duszę swoiey: á vota Deum flectent nostra.

# Rozdźiał IV.

## *Co zá pożytek, y co zá szkodá, oddawáć posłuszeństwo Pátryársze Cárogrodzkiemu.*

VKazawszy / że áni práwá o tym żadnego nie mász / áni zwyczáiu porządnego oddawánia posłuszeństwá Cárogrodzkiemu Pátryársze. Vważyć teraz chcemy: ieśli iákie doczesne pożytki tego ? dla ktorychby człowiek máło wiádomy praw Cerkiewnych / miał się bráć do tákiego posłuszeństwá.

Pożytek w tey sprawie mogłby być vpátrowány / álbo względem náuk potrzebnych dla rozmnożenia y wykłádu táiemnic wiáry świętey / ná odpor Heretykom / á ná zádzierżenie y vtwierdzenie swoich; żeby będąc oświeceni świeccy świátłem náuki zbáwienney / po drodze przykazánia Bożego tym bespieczniey / y sposobniey chodźili. Przytym inszych náuk wyzwolonych / ktore są okrásą człowieká nie ládáiáką / y pomocą do záżywánia támtych wyższych. Albo względem Duchownego ćwiczenia / ktorym przełożeni poruczonych sobie prowádzą do niebá / przez słowá Bożego przepowiádánie / vpominánia / spowiedźi / wy-

dawánia kśiąg Duchownych / zdrowe rádę; czego się strzedz / á czego się trzymáć. Albo względem potęgi po-zwierzchowney / ktora wiec dla rozmnożenia chwały Bo-żey bywa potrzebna. Albo względem pożytkow docze-śnych / ktoreby ztámtąd do nas szły / ták żebyśmy zá nie mogli opátrzyć nędzne Cerkwie násze / y służących im.

Zadnych z tych rzeczy od nich nie mieliśmy / w tym przy-namniey wieku / w ktorym przez te niedostátki pomienione wielkie się ostáły pustki w Cerkwiách nászych. Acz y przed-tym nie czytamy / żeby co tákowego od nich było.

A wprzod co się tknie náuk Boskich y ludzkich; iákoż gorąco prágnęli w tych lat kilkudźiesiąt / czego y pámięć násza záśięgłá / ludźie nabożeństwá nászego Ruskiego / wi-dząc zmnieyszenie gromadki swoiey codzienne. Byli nie-ktorzy z zacnych Pánow / ktorzy ná to wielki koszt ważyli / gotowi byli ważyć y więtszy / by domá v śiebie / choć nie Bogosłowskie dla Duchownych / ále potoczne dla mło-dźi swoiey náuki mieć mogli. Azá nie wysyłáli po wszyt-kiey Græcyey szukáiąc vczyćielow? Azá nie przychodźiło im dotego / że z Niemieckich Akádemiy Hæretyckich do-śięgáli Mistrzow dla szkoł swoich? Tymże sposobem w ćwiczeniu Duchownym był wielki niedostátek / zá czym ży-ćie Zákonne / w ktorym by nawięcey to Duchowne ćwicze-nie znáydowáć się miáło / przyszło po wielkiey częśći w niedoskonáłośći.

Cwiczenie zás Duchowne dla Swieckich iákie? niech mowią ći świeccy Páná Bogá miłuiący / ktorzy tego ná sobie doználi. Wiele ich dla tego sámego do Kośćiołá Rzymskiego się przeniosło / iż nie było komu powierzyć sumnienia swoiego bespiecznie / y náukę wźiąć zbáwienną; Presbytery nie dbáli o swoie / y owszem spáli / przez cáły rok liturgizuiąc / á bez spowiedźi sámi mieszkáiąc; więc

choć się

choć się kto im yspowiádał/rozgrzeszenia nie otrzymał/ bo tylko modlitwá pokutuiących odpráwowáli / á formy absolwcyey nieumieli/ áni ználi iey / y sámego náwet Sákrámentu Pokáiányiá; y ieśli rozgrzeszáli/to zá pieniądze/ ták y teraz záchowuie się w nabożeństwie Disunickich Duchownych / ieszcze y prostakow: służy im owo pytánie: Intus quis? tu quis? ego sum: quid quæris? vt intrem. Fers aliquid? non. esto foris. fero, quid? satis: intra. Szukasz Schizmátyckiego Presbyterá / ábyś wszedł do niebá przez spowiedź? A niesiesz zapłáte? wnidź / dosyć iuż gotowośći. A znaydzie się iáka restitucya bliźniemu/ nie zna iey Presbyter Schismátycki náznáczáć ná spowiedźi/ áni myśli o dosyćuczynieniu Zácheuszowym / y Swiętych Oycow náuce: Non dimittitur peccatum, nisi reddatur ablatum. kontentuie się swoim salarium dla spowiedźi/choć v Mátthevsza s. nápisano: Infirmos curate, leprosos mundate. y (dármo) gratis accepistis, gratis date. Tákowym postępkiem / kupowániem mowię świątośći tey/ proste dusze bárzo odstraszone bywáią / y zwykli mawiáć byli: Spowiadáć się nie mogę / bo co dáć nie mam. Ale snadź y sámi Pátryárchowie powod do tego dáli im przeiezdżáiąc się/ ábo z Cárogrodu listy przesyłáiąc; y rozgrzeszenie od wszytkich grzechow ná czás przyszły śmierći dáiąc / z podpisem ręki swoiey do hrámoty pieczęći przyćiśnieniem / á záto podárki bogáte biorąc; owo zgołá: Thura, Sacerdotes, cælum est venale v nich; Si nihil attuleris, Græcule cede foras. O ktorych spowiedźiách / to ná przestrogę Rusi nászey przytoczę / iż często są z strony wagi niebespieczne. A to ztąd.

Náprzod iż się to często v Grækow przydáie/ że Presbyterámi nie będąc tylko sámemi Dyákonámi / vrząd sobie Kápłáński przywłaszczáią/y mocy nágrzechow rozwię-

*Lib: de Concordia Eccl: Occidental: & Oriental: in Septem Sacramentis administrat. De Pœnit: lib: 4. c. 3.*

zowánie vżywáią / ktorey nie máią / áni mieć mogą / bo tá moc przy ſámym Kápłáńſtwie. Czytay v Arcudyuſá co ſię zá czáſow Naiáśnieyßego ZYGMVNTA III. Páná náßego tráfiło tu w Koronie.

Potym iż w zámießániách teráznieyßych Græckich / że po dwáy albo czterzey Pátryárchowie / Episkopowie Schiſmátykowie oraz śiedzą / á nád to y Heretykowie / bywá to tedy / że wßyſcy ordynuią. Vważże czytelniku / ieſli wáżne od tákowych ná Presbytery poſtáwienie: bo iż oblubieńcy dwáy być iedney oblubienicy nie mogą: áni też dwáy Episkopi iednego Kośćiołá / á dáleko więcey czterzey.

Ale daymy / że ieden ná Pátryárchiey śiedźi / tu wielkie z ſtrony rozgrzeßenia wątpienie. Co ztąd zrozumieß.

Jurisdikcya Duchowna / należąca do ßáfowánia Sákrámentem pokuty świętey / nie ieſt koniecznie złączona cum poteſtate Ordinis z godnośćią Biſkupią / álbo z mocą

*Suar: in 3. par. D. Thom. tom: 4. diſp: 25.*

konſekrácyey Biſkupiey: znáyduią ſię bowiem niektorzy Biſkupi / ktorzy żadney Jurisdikciey nie máią / bo im też żadnego Kośćołá nie poruczono / áni ſą własnymi Páſterzámi ktorey Diæceſiey. Podczás też y niektorzy Biſkupſtwá z śiebie Jurisdikcyą zá pozwoleniem naywyżßey Stolicey Apoſtolſkiey ſkłádáią / y ták nápotym ſą Biſkupámi / względem konſekrácyey / iednák bez Jurisdykciey / y gdyby chćieli z ſámey mocy ktorą przez poświęcenie ná Biſkupſtwo máią kogo rozgrzeßyć / nieważne by ich rozgrzeßenie bez Jurisdykciey.

Z vrzędem iednák Biſkupim złączona ieſt Jurisdykcya / względem tych / ktorych ieſt Biſkupem: bo z powinnośći ſwoiey ieſt Páſterzem duß / ktorych ieſt Biſkupem vczyniony. Záczym iáko Biſkupi vrząd y Páſterſka powinność ieſt od Naywyżßego Páſterzá / álbo od ſámego własnie / gdźie tego mieyſcá nie ták wielka odległość dozwala / álbo w dalekich ſtronách przez Pátryárchy przez Legaty ſwoie /

táki bowiem rząd przynależy do powßechnego Pásterzá/ y do doskonáłośći Monárchiey Koscielney: ták też y Jurisdykcią od teyż nawyßey stolice máią/ ktorą śćieśnić/ rozßerzyć/ przenieść/ odiąć táż Naywyżßa Stolicá może/ y gdy te° potrzebá wyćiąga/ czyni. A iż Biskupi iurisdykciey z sámego ná Biskupstwo poświecenia nie máią/ ále względem vrzędu y Pásterstwá: iáko tedy vrząd y Pásterstwo od stolice Apostolskiey Rzymskiey máią / ták też y Jurisdykcią. y kiedy kogo Biskupem stánowi Papież/ tą formą to czyni: Czyniemy ćię Przełożonym y Pásterzem tego á tego Kośćiołá / w doczesnych y Duchownych rzeczách. To vważywßy/ snádnie osądźiß/ ieżeli Cárogrodzki Pátryárchá Schysmátyk/ może Jurisdykciey Metropolitom y innym Włádykom/ Popom/ vdzielić; poniewaź iey sam nie ma/ bo iey od stolice nawyżßey Rzymskiey nie bierze / od ktorey się odiął/ y znáć się do niey vpornie niechce.

Jeśli rzeczeß/ máią Jurisdykcyą od Włádykow / ći od Metropolitow / á Metropolići od Pátryárchy / Pátryárchá od Stolice Apostolskiey Janá XI. ktory w Roku 934. Pátryárße Theophiláktowi Cesárzá Konstántyná VIII. Wschodniego Synowi Przywiley dał/ żeby nápotym bez dozwolenia Papieżow Pátryárchowie Cárogrodzcy Pálliußá vżywáli/ á to iest znák Jurisdykciey Pásterskiey. Bárdzo mi się podoba/ że się do Rzymskiey stolice odzywaß/ ále to wiedz / iż ten Przywiley poniewolnie wytárgowány / od osádzonego w więzienie Janá XI. Biskupá Rzymskiego / przez Alberyká tyránná w Rzymie / ktory od Konstántyná vpominkámi wielkiemi do tákiey złośći powabiony był / á iednák tym Przywileiem mocy nie odiął nástępcom ná Stolicę Piotrá swiętego / żeby tákiego przywileiá znißczyć y kásowáć nie mogli. Jákoż y zniesiony iest in Concilio Lateranen̄ w Roku 1216. od Baron: An: 934

Innocencyuſá trzećiego; ktory ácz pierwßé mieyſce Cárogrodzkiemu Pátryárße po ſobie dał/ y iego Pátryárchią nád inne Wschodnie bez żadney nád nimi Jurisdykciey przenioſł/ áby go tym fáworem w iednośći zátrzymał; y pozwolił/ áby káżdy Wſchodni Pátryárchá/ Metropolitom y Władykom ſobie podległym Pálliuß Biſkupiey Jurisdykciey znák dawáł; iednák z tym obowiązkiem/ żeby ſámi pierwiey Pátryárchowie od Rzymſkiego Biſkupá Pálliuß bráli/ z poprzyśiężeniem wiernośći y poſłuszeńſtwá/ czego gdy nie czyni Cárogrodzki Pátryárchá/ Pálliuſzá y Jurisdykciey nie ma/ y drugim iey też vdzielić nie może: Páſterzem nákoniec nie ieſt. Czytay o tym tego Concilium dzieie.

Tenże Innocentiuß III. złożywßy Græckich Pátryárchow z Pátryárchowſtwá/ Láćinniki ná nich poſtánowił/ ktorym potępieniem/ oſądził ich iáko Schyzmátyki/ y nieprawnemi Páſterzámi. Y Eugenius czwarty ná Powßechnym Soborze Florentſkim oświádczył ſię iż niemiał woli złożyć z Pátryárchowſtwá Láćinniká Pátryárchy/ áżby Grækowie obwiązáli ſię ná to/ że po śmierći Joſephá Pátryárchy Cárogrodzkiego ná iego mieyſce obrawßy/ inßego od naywyżßey Stolice Biſkupá Rzymſkie° potwierdzenia prośić mieli; czego że nie czynią/ Jurisdykciey nie máią/ Schyſmę vpornie trzymáią.

A daymy to/ żeby ważny Przywiley Jana XI. wyklećiem iednák ná káżdy Wielki Czwartek Schyſmátykow/ moc ſwoię tráći; bo choćiaż wyklęcie tego co z Kátholiká Schyſmátykiem ſię ſtawa/ kiedy perſony nie wyrażáią/ ále tylko w poſpolitośći Schyſmátykow/ nie odeymuie Jurisdykciey ile do ważnego vżywánia mocy względem cudzego ſumnienia/ ktore przed wyklećiem mieli/ przećię iednák moc do godnego vżywánia trácą/ bo iey bez grzechu vżywáć quoad

*Distinctionem hanc non ſeruire Iudici Ex-*

wáć quoad se, & in fauorem suum, nie mogą. Ci záś ktorzy w klątwie Vrzędy Kościelne przyimuią / nieporządnie ná nie wstępuiąc / że w Kościele nie są / odciętymi od niego są / iáko mocy Kościelney członkámi Kościołá nie będąc / nie máią / ták iey też záżywáć nie mogą. A táki iest Cárogrodzki Pátryárchá.

*communic: ab Hæresi & Schisma, docet Lessius lib. 2. de Iure, c. 29. dubit: 7. n. 58.*

Z tego Czytelniku vważ / w iákim niebespieczeństwie są Schismátycy / iż Pásterzá práwnego nie máią / zátym áni száfunku Sákrámentu Pokuty świętey ważnego. Może prawdá káżdy Presbyter w niebespieczeństwie śmierći / by dobrze Schismátyk / y Hæretyk był / rozgrzeszyć ważnie / ále iż potrzebá się Schismátykom winnym y z Schizmy dáć: á iáko to podobno / áby Pop Schismátyk miał go wolą z tego rozgrzeszyć / zkąd potępienia niebespieczeństwo? Czego w Kápłanie Græckiey Religiey w Vniey y w Jedności z Kościołem Rzymskim będącym nie mász: bo ma Jurisdykcyą bez przeszkody / y száfunek Sákrámentu Pokuty świętey godziwy.

Wiemći ia w tey trudności niektorych Theologow łáskáwsze rozumienie / że Presbyterowie Schismátycy mogą száfowáć Sákrámentem Pokuty świętey ważnie: bo wyklętemu Popowi / kiedy go zá tákiego sędzia szczegulnie nie obwoła / lecz tylko w pospolitości Schismy / klątwą nie odbieráią Jurisdykcyey / ále przeszkodę stáwią / że iey vżyć z śiebie bez grzechu nie może / tylko ná cudze żądánie: w tym bowiem fauor wiernym vczyniono / á nie wyklętym. To rozumienie wźięte z Soboru Konstántyeńskiego / zá czásu Marćiná piątego / ktory in Extrauag. *Ad euitanda.* tę łáskę wiernym czyni / że się Excommunicatos toleratos strzedz nie powinni / y wolno im Vrzędnikow Kościelnych ták wyklętych ná vsługę duszom swoim vżywáć. Ale kiedy y Vrzędnicy Cerkiewni w klątwie dla Schismy / y ich poddáni Schi-

*Stephanus Facundez in quæst: de Christianis Officijs, lib: 2. c. 5.*

dáni Schi-

dáni Schiſmátycy/nie w názwiſku tylko/ále w rzeczy ſámey rozrożnieni od Kośćiołá powßechnego/ tá im łáſká nie ſłu⸗ży : áni oni mogą Popá w tym vżywáć / áni Pop onych rozgrzeßáć/bo obádwáy ſą záćięći w grzechu śmiertelnym/ w ktorey przeßkodźie Sákráment Pokuty świetey ſprá⸗wowány być nie może. Tom z okázyey ná przeſtrogę przy⸗wiodł / áby Schiſmátycy obaczyli w iákim zewßąd poté⸗pienia ſą niebeſpieczeńſtwie / y co zá pożytki Pátryárchy Schiſmátyká. Co iuż do potęgi pozwierzchowney nále⸗ży / iáko żadney ſámi od Bogá ſkaráni nie máią / ták áni iey ſpodźiewáć ſię od nich mamy.

Pożytkow też doczeſnych od Pátryárchow iákoſmy nigdy nie mieli/ ták áni będźiem. Mleko tylko z Ruśi owie⸗czek wyſyſáli/y wełnę zbieráli. Dla czego ná Soborze No⸗wogrodzkim zá Witołdá Kśiążęćiá Lit: wypowiedźiawßy poſłußeńſtwo Phocyußowi Metropolićie od Pátryárchy z Konſtántynopolá przyſłánemu przyczyny dano. 1. Ze tá⸗cy Metropolitowie wßytkie ozdoby Cerkwie Kijowſkiey S. Sophiey y dochody do Græcyey wywoźili / Namie⸗ſtniká w Kijowie zoſtáwuiąc / sámi w Cárogrodźie mie⸗ßkáli. 2. Ze Pátryárchá y Ceſarz niechćiał pozwolić ná Metropolitę z narodu Ruſkiego / dla pożytkow ſwoich / iáko oni tám pißą. Dla czego pod żywym Metropoli⸗tem Alexyem/dáli Metropolią Kypryanowi / y drugim. Goraco też Pátryárchowie prágneli / żeby tá Ruſka Me⸗tropolia z ręku ich nie wychodźiłá ; y podárkámi Kśiążęćiá Ruſkiego Rośćiſłáwá głáſkáiąc/áby Metropolitę z Kon⸗ſtántynopolá przyiął / á przećie o to nie dbano. W Ko⸗śćiele záś Kátholickim/y co w iednośći z nim/wßytko czuy⸗nośc Páſterſka Biſkupá Rzymſkiego przeymuie/áni odle⸗głość mieyſcá gróniczy. Dawno to Wſchodni Oćiec Dyonyzius Epiſkop Koryntu v Euzebiußá w kśiedze 4.

oznaymił nam. Zdawna zamożny práwi / zwyczay iest v was Rzymian / iż bráćią rozmáitemi dobrodzieystwy wspomagaćie/y wielom Kośćiołom / w ktorymkolwiek mieśćie są/ pomocy posyłaćie. etc. A teraz Biskup (Rzymski męczennik) Soter/ pilno tego przestrzegł/y wielką chęćią przyczynił/nietylko ná posilenie świętym bogáte pieniądze przysłał. etc. Działo sie to ieszcze w oney nędzy / y prześládowániu w Rzymie/ Roku 175. Tákie to v tey mátki piersi mleká pełne. Zá czásow nászych (słowá są Bárom: w Roku pomienionym.) Grzegorz 13. Papież żył: Ten ná vbogie/ná Klasztory/ ná Collegia/ ná Seminária/po wszytkich stronách/ná woyny przećiw pogánom wydał/iáko sámá Rzymska rádá ná mármorze nápisáłá/ álbo wyryć kazáłá: vicies centena millia aureorum, co vczyni po dwádzieśćiákroć sto tyśiecy złotych czerwonych/okrom tego co kilká lat ieszcze żyiąc wydałtty do Indyey/Iáponow/y Podnożkow nászych/y do Litwy/ y do Inflant/ hoyność sie iego ná pomoc wiáry Chrześćiáńskiey rośćiągáłá/y potomkow iego Papieżow ss. po dźiśdźień rośćiąga. Wylane te dobrodźieystwá y ná ludźie nabożeństwá Græckiego / przez fundowánie Collegium Græckiego w Rzymie/ y inszemi sposobámi. Nie zápomniano y ludźi Rossyiskich/lat temu 20. Confirmował to beneficium, zwłaszczá Bráciey Zákonney/mogą sie vczyć kosztem iego / po rozmáitych stronách Chrześćiáństwá / á osobliwie w Collegium Græckim Rzymskim ták známienitym / że ledwo gdźie teraz w Chrześćiáństwie vczą ták dobrze po Græcku. A vczynili co podobnego temu Pátryárchowie Cárogrodzcy przez to 700. lat / iák sie Ruś Chrzćiłá. Co sie tknie świeckiey pomocy: tá zá łáską Bożą wprzod ná Krolu Je° Mośći P. nászym zostáwa/ ná tey nie schodźiło zá pierwszych Krolow/ y od świętey

Cc á niesmier-

Dwa miliony
100 000
20
2 000 000

á nieśmiertelney pámięci ZYGMVNTA III. teyże y od Syná iego szczęśliwie nam zá łáską Náywyższego Pánuiącego/ Náiáśnieyszego WLADYSLAWA IV. doznawa szczodrobliwie. o Ich MM. PP. Senatorách nie trzebá wątpić: Duchowni iáko w spolney spráwie ku chwale Bożey należącey/ pomagáli ochotnie/ y dá Bog pomogą y świeccy drudzy/ iáko dobrzy synowie idąc zá oycámi toż vczynią. A co głownieysza/ w tey spráwie bysmy y mieli od kogo krzywdę w czym/ mamy po Bogu Pásterzá iednego/ y sędziego spraw Duchownych/ y obrońcę Rzymskiego Biskupá/ ktorego pewnie lepiey poważáią Monárchowie Chrześciáńscy/ niż Cesárze Pátryarchow poważáli. Wszytko tedy to mamy łáską nawyższe zá świętą iednością. Włádyctwá zniszczáłe/ ktorych wiec ostátki świeccy vprászywáli pod Włádykámy Schismátykámi/ álbo powinni trzymáli/ do kluby swoiey przyszły. Clerus znácznie bárzo odnowiony w máłym tym czásie/ ktory był wielce osłábiał. Monásterow y Zakonnikow wtoż reformá/ w ktorych iuż vita Cænobitica na vpad przyszłá byłá/ y titulus tylo zostawał. W czym wszytkim czołem Tworcy nászemu vderzywszy/ przypisáć odważnym stárániom Przewiel: Hypáciiowi Pociciowi/ y Iosephowi Rutskiemu Metropolitom/ godney pámięci Rossyskim/ ktorych Bog wszechmogący zá sposobne instrumentá ná pomnożenie chwały swoiey świętey w tym nabożeństwie Ruskim; y Reformie Ierárchiey Cerkiewney obrawszy/ vżyczył im z to dzielności/ mądrości przy pobożności vrodzeniu zácnym ich. Mężowie to byli prawie Apostolscy. Res arduas pulchrè administrantes, nec aduersis infestati fracti, nec prosperis eleuati, według Cicerona: owa zgoła immobiles inter aduersa. z Heliaszem Prorokiem/ Zelo sunt zelati pro D. Deo. á z Páwłem

*In Rhetor.*

NB. [handwritten margin note: Ichgard vdunt?]

wlem Apostołem nád insze ántecessory swoie prácowálit Constanter boni, timorati, homines isti iusti, expectantes consolationem Russiæ, & Spiritus S. erat in eis.

Opuszczam ia naostátek przyczyne szkody oddawánia posłuszeństwá teraz do Cárogrodu/iáko iednemu z poddánych Tureckich: Zeby zá czásem co ztąd nie vrosło ku szkodzie Oyczyzny. Wiec y z drog częstych Stámbolskich: Jáko kto iedno zádumá z Duchownych/bieży toties, quoties do ziemie nieprzyiaciela Koronnego/á Fœdifrágá bez woli y pászportu Królá Jego M. P. nászego Miłościwego/ co y ci nie czynią/ktorzy tám z Perá do Pery po Pere ieżdżáią/ á nie dla conferencyey: A czemuż to ma być broniono? odsyłam do Kniáziá wielkiego Moskiewskiego / czemu on Pátryárchę v siebie chćiał mieć/ y ostrze práwem potym wárował/ żeby do Cárogrodzkiego nie biegáli Episkopá Duchowni iego/ áni áppellowáli/ á pod gárdłem áby sie tám żaden nie ważył krom onego wiádomośći / iáko áni do Wołoch: á ták Moskwá / Rossiánie y ludźie ritus Græci, iáko y my. Czemuż tám táka ostrożność? łátwie vważny domácá sie przyczyny/ bywa bowiem że pelle sub agnina latitat mens sæpe vulpina. Ale y Nicephorus Protosyngiel ow co w Brześćiu Lit. Roku 1597. záśiadał w kámienicy ná Soborzysku Schysmátyckim z Aryanámi y Kálwinámi/ y præsidował nád nim nietylko Presbyterem/ále ledwo Dyákonem będąc; z przećiwney strony ná to pytánie w Málborku pokutę odpráwiwszy/zápłáćił w więzieniu/ do ktorego dány/ Seymowym Dekretem /iáko szpieg y zdraycá Królá Jego Mośći y Rzeczypospolitey. Pátryárchá Alexándriyski/ y inni Grækowie płácząc nárzekáliná niego/tákże y Wołochowie o zbrodnią iego przez posły skárżyli sie. Máćiey czás według Biántá mędrcá/

Lupina

 Consi-

Consiliarium optimum, widźieliśćie co ſię w przeßłym dźiało/ zá żyćie zbáwienney rády ná przyßły / áby y káńia/ Ierem: 8. ktora czás ſwoy poznalá / was nie potępiłá / y Pan przećiwko wam czáſu nie przyzwał/ kiedy będą zbieráć windemie wáße.

# Rozdźiał V.

*O oddániu poſłuſzeńſtwá Klemenſowi VIII. Papieżowi od Stárſzych náſzych: ieſli bez Pátryárchow y ſtanow Swietckich mogli to vczynić.*

WIetßa nierowno część przećiwnikow náßych ieſt tá/ ktorzy chwalą iedność Cerkwie Ruſkiey z Rzymſką w ſámey rzeczy/ iednák ſpoſob iey gánią/ bowiem mowią/ że Stárßy náßy nieporządnie do niey przyſtąpili: A wprzod że bez Pátryárchy Cárogrodzkiego/ ktorego było w tym dołożyć ſię/ á przynamniey poßánowáć. Ná to odpowiádamy naprzod: Nie może to być z ſtrony Pátryárchy/ ábyſmy ſię znoſili dla pogániná/ ktory tákie zámyſły y znoßenia ſię miał záwße/ y ma w wielkim podeyźrzeniu / poſtrzegáiąc pilno / y boiąc ſię/ áby Chrześćiánie nie zgadzáli ſię / wiedząc y widząc to/ iż Chrześćiáńſka niezgodą Monárchia iego ſtánęłá / y ſtoi. A to żáłośnieyßa: Trudność z ſtrony złych niezbożnych Chrześćian Cárogrodzkich/ Klerykow/ ludźi nieuczonych/ miedzy ktoremi wiele ich ieſt / co y słowá po Græcku mowić nieumieią; ſą bowiem niektore vrzędy Duchowne / ktore zdawná nie mogą mieć / iedno co ſą z Anátoliey/ ći po Græcku nie mowią/ náuk żadnych nieumieią/ bo zgołá ſą świeccy ludźie/ tytułem tylko Duchownemi. Miedzy wßytkimi nimi nieználazł ſię coby odpiſał Kruzyußowi Niemcowi

cowi po Græcku/ zá Jeremiego Pátryárchy / iedno ieden
Zygomalá/y ten żadney náuki w sobie nie miał. Tácy lu-
dzie zá skarániem Bozkim Pátryárchią spráwuią: Ná co
nárzeka Niphon Pátryarchá/ gdy ieszcze gory ták dálece
nie wzięli byli/ gdy w liście swoim mowi: Zámieszánie
tedy y v nas płuży/ y nam powierzone owce/námi ktorzy
mamy nád nimi zwierzchność rządźić myślą/ktorym od-
poru dáć nie możemy. Co po Niphonie oni robili z Pá-
tryárchámi/ w Księgách názwánych Turkogræcya peł-
no tego. Oto nie dawno Neophit Pátryárchá dla tego że
potáiemnie znaszać się począł z Láćinnikámi (y chwalił
rzeczy ich/ ztrącony iest z Pátryárchiey. W rzeczy ták iá-
wney dowodow máłoby potrzebá/ bo káżdy chociá lekko-
wiádomy kráiow támtych wiedzieć może/ że Pátryárchá
y skryćie tego vczynić nie może bez pewnego niebespieczeń-
stwá swego/ w tákie się wdawáć niechce/ ták dla śiebie/
iáko y dla Chrześćian/ktorzy podczás ćierpią zá stárszych
swoich; głupi tylko tego niechce widzieć/ poki Pátryár-
chá pod Turczynem będzie/poty znośić się nie będzie mogł
z Kośćiołem Rzymskim. Pisáć o tym wszytkim zosobná/
księgiby cáley potrzebá Kroniki.

Swieża pámięć Metropolity Láriyskiego Dyonyze-
go/ Auctor Obrony pisze/ że go znał w Rzymie: Tego gdy
się wroćił do Græcyey / żywego obłupiono/ á Páráśian
iego ludźi niewinnych okrutnie pomordowano wiele/ iá-
koby wiedzących o iego zamysłach z Fránkámi/ to iest Lá-
ćinnikámi/ iáko oni zowią. Ták idą támte rzeczy: Ale co
się pytáć o tym/ iuż się pytał Joseph Sołtan Metropo-
litá v Niphoná Pátryárchy: á on dostáteczne świádec-
two wydáie/ że chćiałby do iednośći z Rzymiány/ iedno
nie mogł/ ktorey my nie mamy wymowki/ bo możemy/
á niechcemy.

Z strony zás nászey tá iest trudność/ iż sie znieść z Pátryárchą nie możemy: Rzeczpospolita w tym ostrożnie postepuie/ á to wzgledem pogániná niepewnego w dotrzymániu wiáry/ ktory gdy ma czás/ znaydźie przyczynę bez przyczyny/ y nie godźi sie wiecey w tym piorá rośćiągáć/ vważnemu pusczam rozsądkowi; á kto chce scrupulosiùs o tym mieć wiádomość/ stárszych á strożow Oyczyzny/ o tym pytáć sie czemu?

Powtore odpowiádam. By nászy stárszy rzecz iáko nową przedtym nie była odnawiáiąc te święta iedności y posłuszeństwo wsczeli/ mogłoby to mieć mieysce. Ale to iuż vchwalono iest od Soboru Florentskiego przez oddánie posłuszeństwá/ y ponowienie w Pátryárchách Wschodnich/ y w Isidorze Metropolićie wszytkiey Rossyey/ Namiestnikowi nawyższemu Chrystusow: Papież: Rzymskie'/ ktoremu Soborowi iáko powszechnemu Episkopowie/ y sámi Pátryárchowie podlegáią/ tego sie iáko práwidłá wiáry powinien trzymáć człowiek Chrześciáński/ á náwiecey ći co drugich vczą. A było to iuż w vżywániu w tych kraiách Ruskich/ poczawszy od Hrehoryá Cemiwláká/ ktory ieszcze był przed Soborem Florentskim/ Roku 1407. áż do Jozephá Sołtaná/ Roku 1516. lat wiecey niż sto potym: bo tego czásu Jedność rozrywáć sie/ á Schizmá nástepowáć poczełá/ zá przyiáchániem Krolowey Heleny Moskiewki/ ktora Duchownych z sobą z Moskwy przywiodszy/ pomogłá im do tego/ że przełożonymi w Duchowieństwie tu v nas pozostawáli/ y ći Schizme odnowili: po nich byli niektorzy rzeczy Cerkiewnych niewiádomi/ á niektorzy nápoł Heretycy. W ten czás po Roku Páńskim 1560. nabożeństwo Greckie w tych Páństwách znácznie niszczeć/ á Rzymskie krzewić sie poczeło. W tym tedy nie trzebá sie rádźić ábo pytáć v Pátryárchy/ czy

Helena Moskiewska przez swoich duchownych schyzmę odnowiła

chy/ czy

chy / czy trzymáć wßytkie Ewángelie? álbo czy przyimowáć listy wßytkie s. Páwłá? Nie pytáią się bowiem tylko o rzeczách wątpliwych/ lecz o tym w Chrześciáńſtwie nigdy nie wątpiono/ ieśli ſłucháć Soboru powßechnego? Co ieśliby kto niewiedział / pytáć się w kśięgách tych Historykow/ ktorzy doſtowiernie o nim piſáli/ miedzy ktoremi y Niphon Pátryárchá. List iego w cáłości do Metropolity Sołtaná / ábo ráczey Reſpons dány in Archiuo Metropolitano, ábo Chartophilacio Literámi Greckimi ná párgáminie z ołowiáną pieczęcią piſány/ zá ſkarb ieden dochowywa się. Co iuż wtorey częśći te° rozdźiału należy.

*Ieśli mogli to czynić bez ſtanow Swieckich?*

Czytamy o Cerkwi Konſtántynopolſkiey / że po odßczepieńſtwie więcey ią rządźili Przełożeni Swieccy/ niż Duchowni/ iáko o tym piſáli Kronikarze/ Bálſámon/ Báronius w Roku 1148. Práwá y wolności v Grekow od Ceſárzow były popſowáne Cárogrodzkich: ćiągniono Biſkupow y Duchownych do Swieckich ſądow y Trybunałow. Ale to gorßa/ że ſámiż Pátryárchowie powodem bywáli do tákowey niewoli Duchownych. Przypomina Chryſtophorus Philaleth, ábo ráczey Philopſeudis, obrońcá Schizmy w Apokriſis w Rozdź: 3. Częśći 2. Jáko Jeremiaß Pátryárchá Konſtántynopolſki gdy był w Wilnie ( Roku 1589.) Bráctwu Cerkiewnemu ss. Troyce Wileńſkiemu / ludźiom świeckim Mießczánom Miáſtá pomienionego liſt dał ná rządzenie nietylko Popow/ iákoś wyżey w kśięg: 3. Rozdz: oſtátnim widźiał/ ále y nád ſámym Metropolitem/ gdźieby wykroczył nieiáko zwierzchność/ y do karánia iego moc y władzą temu Bráctwu pomienionemu dał/ y przyſądzał. Táka być muśi confuſia; y opák rzeczy iść máią gdźie Schizmá.

Coż zá

Coż zá dziw/ gdy ſłyſzymy co ſie dzieie w Moſkwie/ á w kráiách náſzych gorzey niemal; bowiem w Conſtántynopolu ſam Ceſarz/ w Moſkwie ſam Wielki Kniáż/ ále w náſzych kráiách Szláchćic káżdy/ ktory ma Popá/ rządzi im iáko chce/ podczás każe iemu ná robotę: y owſzem niektorych táka śmiáłość niezbożna/ że y ſkarze kiedy w czym nie poſłucha: W rzeczách záś do nabożeńſtwá należących ſiebie tylko ſłucháć każe/ y Pátryárchą y Pápieżem iemu ſię czyniący. A ieſli bez nie° co vczyni/ tym ſámym wagi nie ma/ to co vczyni (wyimuię tych ktorzy P. Bogá ſie boiąc ni w czym ſie Popow ſwoich/ Kápłáńſtwo ich ſzánuiąc/ nie tykáią) nie było ták ná początku. Niech poyzrzą co ſie dzieie w Kośćiele Rzymſkim/ z ktorym ſpolne mamy práwá mieć Duchowne. A ieſli kto rzecze że w Cerkwi Græckiey w vżywániu nie były; niech czyta wielkiego Nauczyćielá Cerkwie Wſchodniey Jana Złotouſtego Księgi o Kápłáńſtwie. Oſtátnich záś czáſow Dámáſcená w kazániu 2. o Obrázіech: gdzie przypominájąc słowá Páwłá s. do Ephezow w czwartym Rozdziale: y on dał niektore Apoſtoły/ niektore Proroki/ mowi: Krolow nietylko ná pierwſzym mieyſcu nie położył (Apoſtoł) ále y ná żadnym inſzym/ áby vkazał/ że Krolowie nie ſą vrzędem Cerkiewnym/ ále świeckim. A iż ſámi Ceſárze Græccy to przyznawáli. Słuchay co mowi Konſtántyn wielki do Epiſkopow: Pan Bog was poſtáwił Kápłanámi/ y dał wam władzą nád námi nas ſądźić/ y dla tego wy nas ſłuſznie ſądźćie/ ále ſámi od ludźi nie możećie być ſądzeni. Drugi temu podobny: Theodoſius mnieyſzy poſyłáiąc zacnego Senatorá ſwego Kándydianá do Soboru Epheſkiego/ ták piſze: Kándydiánowi przednieyſzemu z nabożnieyſzey czeladźi náſzey ná ten Sobor święty iecháć kazáliſmy/ wſzákże pod tákim ſpoſobem/ áby w żadne ſpory y gadki

*Tom:1·Concil: in Præfat: Synod: Nicen.*

y gadki około wiáry nie wdawał śię. Nieprzystoyna bowiem rzecz iest/ ieśliby kto w Regestr świętych Episkopow nie będąc wpisány w Cerkiewne sprawy y porządek/ miał śię wtrącáć. Ták czynili święći Cesárzowie: co śię náyduie w dźieiách pierwszego/ y trzećiego Soboru: Kánony Kośćielne bronią ostrze świeckim tego wtrącánia śię w sądy y w spráwy Duchowne. Sobor Chálcedoński Can:3. Synod Milewitáński Can:13. Matiscon: Can: 8. Ambrosius Epist: 78. á znim August: Epist. 162. strofuią vćiekáiących śię do sądow świeckich: á Cárthág. 3 Sobor każe mieysce tráćić tákowym Duchownym/ choćby zá nimi sentencya ferowána byłá. Márćin ś. Biskup teste Sulpitia zá niesłycháną (w Cátholictwie) y niesłuszną rzecz być powiáda. Przećiwnym zás sposobem niezbożny Konstáncyus Aryánin/ ktory przywłaszczáć sobie chćiał táką władzą: słyszał Ozyuszá onego wielkiego Biskupá do siebie mowiącego też te słowá v świętego Athánázego w liśćie do Pustelnikow: Nie mieszay śię (práwi Cesárzu) w spráwy Cerkiewne/ y nie roskázuy nam w tey mierze/ ále ráczey tego vcz śię od nas / tobie bowiem Bog Cesárstwo porucżył/ á nam rządow Cerkiewnych powierzył. A iákoby kto w rządy twoie Cesárskie złośliwym okiem wglądáć/ y one strofowáć chćiał/ przećiwiłby śię sporządzeniu Bożemu / ták y ty strzeż śię/ ábyś to co Cerkiewnego iest/ ciągnąc do siebie/ w wielki grzech nie wpadł: Dayćie nápisáno iest/ co Cesárskiego/ Cesárzowi / á co Bożego/ Bogu. Poty Ozyus. Ták było ná początku zá iednośći / nie dźiw że śię pomieszáło zá odszczepieństwem: Zá to bowiem/ że Pásterzowi od Páná Bogá postánowionemu mnieyszy Pásterzowie / bez ktorego y oni Pásterzmi nie są / podlegáć niechćieli/ przepuśćił Pan Bog/ że owce ich właśne rządzą Pásterzmi swoiemi: przyznawa to wyráznie Ni-

ſon Pátryárchá/ iák ſie niżey námieni. Ták ſie ſtáło z człowiekiem po ſtworzeniu iego/ poſłuſzne mu były wſzytkie zwierzętá/ poki on poſłuſznym był Bogu/ á ſkoro ſie ſtał niepoſłuſznym/ zwierzętá też wyrwáły ſie z poſłuſzeńſtwá/ owſzem czeſto poczęły być mu ſtráſznymi.

Ná Zarzut tedy wyżey pomieniony Bráći náſzey odpowiádamy/ że Episkopowie náſzy/ ktorzy poſłuſzeńſtwo ponowili przed lat 45. nie byli powinni dokłádáć ſie w tym ſtanow świeckich/ iáko do tey ſpráwy nie należących/ mogliby ſie priwatnie znaſzáć z temi/ kogoby ſpoſobnego do tákich ſpraw być rozumieli/ y to z dobrey woli ſwoiey mogli to vczynić/ á nie z powinnośći. Wſzytkim to oznáymowáć/ y wſzytkich do rády wzywáć bywa ſzkodliwa z wielu miar.

Nie wſpominam tego/ że tám tylko ſzło o ſámego Metropolite/ ktory máiąc tákie obćiążenie od Pátryárchy/ iáko ſie wyżey rzekło/ nie mogąc znośić dłużey tákiey niewoley/ y pátrzáć ná tákie ſpuſtoſzenie Cerkiewne w tych páńſtwách/ o ktore Pátryarchá nic nie dbał/ vćiekł ſie do tego/ do ktorego iemu práwo Duchowne iego drogę vkázáło. Co wſzytko choćiaż ták ieſt/ przedſie Episkopowie náſzy w tym ták pretko ſobie nie poſtąpili/ żeby ſie w tym z niektorymi y przednich ſtanow nie znośili; y owſzem vkáże ſie to/ że im do tey ſpráwy wielką pobudką był náprzednieyſzy onych czáſow w nabożeńſtwie náſzym Pan ſławney pámięći Oświecone Xiążę Konſtántyn Oſtrogſki/ Woiewodá Kijowſki: co żeby ſie nie słowy/ ále rzeczą ſámą vkazáło/ położy ſie tu wſzytek liſt iego piſány do Oycá Hipátiá Pocieiá Włádyki ná on czás Włodzimirſkiego.

# Rozdźiał VI.

*W ktorym List Oświeconego Xiążęciá Konstántyná Ostrogskiego, Woiewody Kijowskiego położony.*

W BOGV Wielebny a Mośćiwy Oycze Władyká Włodźimirski/ Pánie y Przyiáćielu mnie wielce łáskáwy. Wszelki człowiek po wszytek czás żywotá swoiego/ pozbáwieniu swym/ winien iest stáráć się o to/ áby mogł być miłośnikiem y rozmnożyćielem chwały Bożey. A ieśliby kto do końcá tym być nie mogł/ tedy choćiaby vczestnikiem/ álbo przyczyńcą tey iákimkolwiek mogł być. Ja iż zá wielkimi trudnośćiámi moiemi/ máiąc násobie brzemię zwierzchnych rzeczy/ choćiaż nie mogę być doskonáłym miłośnikiem ábo robotnikiem około pomienioney chwały Bożey: Jednákże z powinnośći moiey Chrześćiáńskiey/ od dawnych czásow byłá v mnie chęć tákowa/ ktora y do tych czásow ieszcze nie vstawa/ y owszem się żarzy/ ábym w tákowym vpadku/ zniszczeniu y opuszczeniu Mátki nászey/ Cerkwie ś. powszechney Apostolskiey Wschodniey vpátrował/ y rozważał/ y rozmyślał/ vpátruiąc y wynáyduiąc tákowy sposob/ początek y przystęp/ przez ktoryby Cerkiew Chrystusowá/ wszytkich Cerkwi naycelnieysza/ do pierwszego swoiego punktu/ celu/ y kluby postąpić y przyyść mogłá. Ale iáko bacżę/ że wszelka rzecz godná przez godnych buduie się/ y sławna sławnymi wykonywa się: tákże y mnie ábo nieszczęśćie w tym zágrodziło/ ábo niegodność w ták wysoce chwalebnych rzeczách nie dopuśćiłá do tego przyyść/ izbym ku początku dobremu iákiemu tey rzeczy powod słuszny wźiąć mogł. A wszákże przećię poczuwałem ia w sobie załog pismá ś. mowiącego: Moc Boża y w niemocnych wykonywa się.

Rzás: co v ludźi niepodobna / ále v Bogá wßytko ieſt podobno: ná ktore słowá iáko ná napewnieyßy cel poglądáiąc / nie dawno przeßłych czáſow / nie dla chwały tego świátá Bog widźi / tylko żáłuiąc vpadku Cerkwie Chryſtuſowey / tákże dla vragánia hæretykow / y tychże ſámych / ktorzy ſię oderwáli Rzymian / ktorzy niegdy byli nam Bráćia. Vmyśliłem ábo ważyłem ſię był z Poſſewinem do Moſkwy Poſłem od Pápieżá Rzymſkiego o niektorych potrzebnych rzeczách / nie ſam / ále z ſwoimi Stárßymi y Presbyterámi rádźić y dyſputowáć. Lecz iż tego Bog niechćiał / ieſli dla náßego złego / ábo dobrego niewiem / y czemu ſię to ták ſstáło / iáko ſię Pánu Bogu podobáło. Ja tedy y teraz nie mogąc vſtáć od tákowego ſtáránia / ktore ieſt o Cerkwi Bożey / y máiąc ten vmyſł przedśięwzięćia ſwego / ábym do támtych kráiow / w ktorych nie podáleko też ieſt y Papież Rzymſki / dla vleczenia zdrowia ſwoiego ćieleſnego / ná czás iáki odiácháć mogł. Támże ieſliby byłá naprzod wola Boża / do tego też y wola W. M. náßych Duchownych / żebyśćie W. M. teraz ná tym Synodźie wáßym Duchownym wßyſcy iednoſtáynie o tym przemyśláli / rádźili / y námawiáli / áby ſię mogł táki przyſtęp wynáleść do tákowego powodu / przez ktoryby ſię mogli ſkłániáć początki do zgody y vłácnienia / y pomiárkowánia ták wielkich niezgod y záiątrzenia / á práwie wnętrzney walki w Kośćiele Bożym / gdźiebym y ia będąc w támtych kráiách zá pomocą Bożą / y zá początkiem y błogoſłáwieńſtwem W. M. iáko Duchownych nie zániechał z ßczyrośći y chęći moiey przećiw Cerkwi Bożey / ſtaránia z nawiętßym vśiłowániem moim tákowego czynić / iákieby godność y możność moiá znośić mogłá / iżby ſię do tákiey ſłußney zgody y ziednoczenia zchylić mogło. Jákoż zda mi ſię zá rzecz ſłußno / żeby W. M.

*Poſſewinus Antonius był to Kápłan zakonny Soc: Ieſu, piſał o rzeczách Moſkiewſkich. Greg: XIII. Pap: poſyłał go do Iwá ná Tyrána Wiel: Kniáziá Moſkiewſkiego, z powracáiącemi ſię z Rzymu Poſłámi Moſkiewſk. A iezdźili, proßący, áby Oćiec ś. Kniáźiá Moſkiewſkiego poiednał z Krolem Polſkim Stephánem Bato-*

W.M. Miłośćiwy Oycze Episkopie Włodzimirski / námowiwszy się w tym z Jego M. Oświeconym Oycem Archiepiskopem / y Jch M.M. Wielebnymi Episkopy / sam osobą swą do Wielkiego Kniáziá Moskiewskiego zá dozwoleniem y listem Jego Krol: Mośći / iácháć prace nie żáłował / y tám z Kniáziem Wielkim Moskiewskim / y z Duchownemi ziemie támeczney porozumiawszy się / y dostátecznie námowiwszy / y okazawszy / a doniozszy im wszytko / iákie przesládowánie y vragánie / á násmiewisko y vblizenie narod tuteyszy Ruski w porządkách / Kánoniech y Ceremoniách Cerkiewnych ćierpi / y ponośi. Prosząc y vżywáiąc ich / aby w tym staránie vczyniwszy / iáko członki iedyney głowy Chrystusá Páná ieden drugiemu pomagáiąc / zgodnie y iednostáynie ták temu zábiegáli / y w to potráfiáli / żeby iuż więcey Cerkiew Chrystusowá tákowego rozerwánia / y wnętrznego zámieszánia / y narod Ruskiego rodzáiu / przesládowánia / y vragánia nie ćierpiał. Pilnie o to W. M. iáko wielce łáskáwego Páná / y przyiaćielá / do tego y wielkiego miłośniká wiáry Chrystusowey proszę / ábyś W.M. chętliwie do tego włożyć / y wszelką mocą zá to się wziąć / y tám ná tym Synodźie z pilnośćią stáráć się wespoł z Jch M.M. raczył / iżby iáki słuszny początek y postánowienie / iesliby iuż nie do iákiey zgody / co iest rzecz naprzednieysza ; ábowiem mowi : Oto iáko dobra / y iáko wdzięczna rzecz iest / mieszkáć bráćiey społem. Tedy y to potym niepodleysza do polepszenia żywotow ludzkich zá stárániem y początkiem W. M. wynáleść się mogło / gdyż to iest iáwno W.M. wszytkim / iáko się ludźie nászey Religiey zgorszyli / y ták są w nabożeństwách swych ospáli / leniwi / niedbáli / iż nietylko áby mieli po strzegáć powinnośći swey Chrześćiáńskiey / y zástáwiáć się zá Cerkiew Bożą / y zá wiárę swą stárożyt-

rym, ktory dobrze się znáć dał Mośkwićinowi, y stánąło przymierze ná lat 10. w czym Wielebny Oćiec Possewinus prace skuteczney przyłożył.

stárożytno; ále ieszcze sie sámi mnodzy násmiewáią z niey, y odstepuią/ y do rozmáitych sekt vćiekáią sie. Czemu ieżeli WM. zábiegáć y dbáć o tym nie bedziećie/ sámi to WM. dobrze wiećie/ kto zá to liczbe y odkaz dáć bedźie powinien: Abowiem nápisano: Krwie ich z reku wászych bede pátrzáć: wy bowiem iesteśćie wodzowie/ dozorce/ y Pásterze trzody Chrystusowey. A nie dla czego inszego rozmnożyło sie miedzy ludźmi tákie lenistwo/ ospálstwo/ y odstąpienie/ iáko nawiecey dla tego/ iż vstáli náuczyćiele/ vstáli przepowiádácze słowá Bożego/ vstáły náuki/ vstáły kazánia/ á zátym nástáło zniszczenie y vmnieyszenie chwały Bożey/ y Cerkwie iego. Nástąpił głod słuchánia słowá Bożego/ nástąpiło zátym odstąpienie od wiáry/ y Zakonu: Przyszło náostátek ná nas to/ iż iuż nie zostáie nam namnieyszey rzeczy/ z ktoreybysmy ćieszyć sie w Zakonie swym mieli/ y słusznie bysmy teraz mogli słowá Prorockie wspomináiąc mowić: Ktoż da głowie nászey wode/ y oczom nászym źrzodło łez/ ábysmy mogli opłákiwáć vpadki y zniszczenie wiáry/ y Zakonu swego we dnie y w nocy.

Wszystko sie przewroćiło/ y vpádło/ ze wszech stron vćisk/ frásunek y biádá: y iesli sie dáley w tym poczuwáć nie bedziemy/ Bog wie iáki koniec z námi bedźie. Ja z strony moiey powtore y potrzećie proszę; y dla Bogá WM. y dla powinności swey Pásterskiey/ á nawiecey dla boiázni y pomsty Bożey w to potráfiayćie/ żebyśćie tám co dobrego sprawić/ y postánowić/ y początek iáki dobry vdziáłáć mogli. Zycze przytym WM. dusznego y ćielesnego zdrowia ná wiele lat záżywáć. Datá tego Listu z Lubliná/ Roku 1593. Iunij 21.

Przy tym liśćie swoim Xiąże Ostrogskie posłał y Artykuły własną swą reką nápisáne/ ktore rozumiał/ że tám do

iednośći były potrzebne. A te były. 1. Naprzod ábyśmy przy wſzytkich obrzedách ſwoich / iáko Cerkiew Orientalna dzierży / wcále zoſtáli. 2. Aby PP. Rzymiánie Cerkwi nászych / y nádánia ich ná ſwoie Kośćioły nie obracáli. 3. Aby zá poſtánowieniem zgody / ieſliby śie nápotym kto z nászych do Rzymſkiego Kośćiołá vdáć chćiał / nie przyimowáli / áni przymuſzáli / á zwłaſzczá przy oddawániu małżeńſtwá / iáko to zwykli czynić. 4. Aby Duchowni nászy w tákowymże poſzánowániu iáko y ich byli / á zwłaſzczá Metropolit y Władykowie w Rádzie / y ná Seymikách mieyſce mieli / choćia nie wſzyſcy. 5. Potrzebáby y Pátryárchow obesłáć / żeby śie do zgody ſkłonili / żebyſmy iednym ſercem / y iednymi vſty Páná Bogá chwalili. Potrzebá y do Moſkiewſkiego / y do Wołoch posłáć / żeby śie ná iedno z námi zgodźili. 6. Potrzebá też poprawić niektorych rzeczy w Cerkwiách nászych / á zwłaſzczá około Sákrámentu / y inſzych wymyſłow ludzkich. 7. O Zakłádániu ſzkoł / y náuk wolnych / á zwłaſzczá dla ćwiczenia Duchownym / pilnie potrzebá żebyſmy mieli vczone Presbytery / y Káznodźieie dobre / bo zátym iż náuk nie máſz / wielkie grubiáńſtwo w nászych Duchownych vmnożyło śie. Zá tákim piſániem Oświeconego Xiążęćiá Oſtrogſkiego / Oćiec Władyká Włodzimirſki myślić o tey ſpráwie / á potym y czynić z Metropolitą / y z inſzemi Episkopámi poczoł. W Litwie też Oćiec Micháł Rahozá znośił śie wprzod o tym z Jego Mośćią P. Theodorem Skuminem Tyſzkiewiczem Woiewodą Nowogrodzkim / y z drugimi. Zá czym nie bez wiádomośći / y nie bez porády Swieckich tá świętobliwa ſpráwá záczynáłá śie / y odpráwowáłá / bo y te Artykuły pomienione / ktore J. M. X. Oſtrogſki potrzebne być rozumiał / włożone ſą miedzy inſze Artykuły iednośći / y potwierdzone.

ROZ-

# Rozdźiał VI.

## *O Soborze ś. powszechnym Florentskim.*

MIEdzy nayglownieyszymi iedności ( o ktorey mowimy) dowodámi/ y owszem wiáry ś. ktorą wyznawamy/ vczymy drugich / są Sobory Powszechne: kto nie przyimuie onych/ w klątwę popada/ ktora napierwey od sámego Chrystusá Páná iest włożona (Matth: 18.) Kto Cerkwie nie słucha/ mowi Pan / niech będźie iáko pogánin / y iáwnogrzesznik. Cerkwią záś sposobem naydoskonálszym są/ Sobory powszechne. Czemu y przećiwnicy iáko rozumiemy przeczyć nie będą. Czytay w Práwi-
Can: 6. łách Ephestiego Synodu / w te słowá: Myrskiy człowek nepryiátem, ize pretiwitsia Soboru, aszcze pryczètniky da izwerzetsia. Ktory się zprzećiwia Soborowi / Jeśli iest świecki / ma być od łączony / ieżeli też Kleryk / ma być z stanu swoiego złożony. Chrystus Pan y Bog prawdźiwey Cerkwi swoiey obiecał/ że bramy piekielne przemoc iey nie mogą. to iest/ że błądźić ábo vstáć zá przytomnośćią Duchá ś. ktory iey vczy wszytkiey prawdy/ nie może/ ták y przećiwnicy nászy/ ile wiedźieć możemy/ vczą.

W tey máteriey ziednoczenia Cerkwi Wschodniey z Záchodnią/ oprocz Soboru w Borze/ ktory nie był powszechny / choć y Graekowie ná nim byli/ są ieszcze dwá Sobory miedzy Graekámi y Láćinnikámi; Jeden Lugduński od Dźieśiątego Gregorzá Papieżá złożony Roku 1274. ná prosbę Michaelá Páleologá Cesárzá Cárogrodskiego. Ten odyskawszy Konstátynopol od Láćinnikow/ stárał się ziednoczyć Kośćioł Graecki z Láćińskim. Ná tym Soborze był osobą swoią Papież/ y Cesárz pomieniony z Pátryárchą y Duchowieństwem / stánelá

iedność

iedność ná nim. Trzy Artykuły iedności nápisawszy roziecháli się. Tę iedność Cesarz w Græcyey goraco pomnażał / przysposobiwszy sobie Bekę názwiskiem Pátryárchę Cárogrodskiego/człowieká onego czásu przedniego w nauce miedzy Grækámi.

Drugi Sobor powszechny był Florentski/Roku 1439. O pierwszym podobno nászy máło wiedzą / choćiażby wiedźieć powinni / o drugim tylko wiádomość máią. O tym y my pierwszego zániechawszy mowić będźiemy.

Florentski 1439

Zádáią przećiwnicy/że nie był Soborem powszechnym/ y przez gwałt dźiało się wszytko ná nim / o ktorym ieden z nich wydał kśiążkę názwawszy ią Klerikiem Ostrozskim/ námieszawszy w nie bábich pełno / y śmiechu godnych báśni: ná co choćiaż zosobná dano odpor kśiążką dostáteczny / przećie y tu rozumiałem zá rzecz potrzebną krotko przypomnieć.

Iż ten Synod był powszechnym/ták dowodzę: Był á ná nim oboiá Cerkiew Wschodnia /y Záchodnia / w ktorych dwu y Pułnocna záwiera się y Południowa / zátym Cerkiew powszechna.

Był Konstántynopolski Pátryárchá osobą swoią Joseph: byli posłowie od Pátryárchow inszych/Antoni Metropolitá Námiesnik Pátrychy Antyochenskiego/ Dosofey Jerosolimski/niemáła liczbá Metropolitow.

Vide Sobor Florencki po polsku z Greckiego przełożony a R P Gaspara Pętkowski S.I. 1609 Cracoviae impressus apud Nicolaum Lob.

Z stánu świeckiego sam Cesarz Joán Páleolog/ osobą swą z Brátem rodzonym Dymitrem Despotem / Senátem y Dworem swoim / to Wschodni. Z strony drugiey zás Rzymski Papa Eugenius wosobie swoiey sam z Kárdynałámi/ z mnostwem Arcybiskupow/Biskupow/ y inszego Duchowieństwá/ przytym z stanu świeckiego przednich wiele ze Włoskich kráiow. Jesli tedy tákie zgromádzenie ktore ná dobre dźieło ziednoczenia się w Duchu S.

zgromádźiło co przećiwnego w wierze bądź wnádźieię ná-
grod/ bądź dla stráchu nástępuiącego postánowi/ tedyć
bramy piekielne mogą przemoc Cerkiew S. Chrystuso-
wą/ktorąż y inszych pewność będźie Soborow wszytkich?
A co ieden Klerik o Florentskim/toż rzecze Aryánin o pier-
wszym/ Mácedoniánin podobnie o wtorym/Nestoriánin
o trzećim. etc. że były rozboyniczemi Soborámi/bo iednych
obietnicámi/á drugich groźbą przyćiskano: á ktoż temu roz-
sądny wierzyć będźie/ábo też bez vrázy sumnienia może?
Przytym y to żáłosna/że ten Klerik Ostrogski bezimienny
po prostu niewiedźieć kto teraz nápisał / on pierwszy
w Chrześćiáństwie przećiw ták poważnemu / świętemu
1644 / 1439 / 205
Synodowi przed lat kilkudźiesiąt skonczonemu/ pisáć
ważył się/drudzy o tym czemu milczeli? czyli niewiedźieli?
A bliższy támtym czásom byli/mieli się pytáć v kogo. A ten
nowy Historik vkogo się tey prawdy domácał/ Ni iednego
pisárzá nie miánuie ten złego sumnienia człowiek / iedno
swoię gołą powieść prowádźi/ á przećię náyduią się tácy
co temu wierzą. O bezrozumne wierzenie. Epheski Má-
rek / ktory sam tylko do tego Synodu podpisáć się nie-
chćiał/ nieprzyiaćiel Synodu te° siłá pisawszy wprzećiw /
otym iednák co Kleryk podał kłamliwie/w żadnym swo-
im skrypćie/y iedną literą nie wzmiankuie/ tē nieprzyiaćiel
odkryty Synodu/nie mogł się ná śmiałość niewstydliwą
zebráć/ná iáką przysposobił się nász bezimienny Soboro-
piscá/ másskárą wielebnego Kleryctwá pokryty.

My zásię vkázuiemy dźieię tego Soboru od Grækow
pisáne. Nádto wszytkich Historykow Græckich/ Láciń-
skich Cátholikow: y Cálwińskich przywodźimy/ y sámych
Schismátykow; ktorzy wszyscy wydáli świádectwo/ że
w pokoiu Synod Florentski miedzy Grækámi/ y Láćinni-
kámi doszedł. A naprzod Nifon Pátryárchá Cárogrodski
wyświad-

wyświadcza/ Leonik Chálkokondyl; Pátryárchá Cáro-
grodzki Genádius Scholárius/ Bessárion Metropolit
Nicenski/ Joseph Episkop Methonski / Georgius Trá-
pezunski/ Georgius Jeromonach wielki Protosyngiel /
Abrám Cretensis Grækowie : Nuż Antonius zacny tego
wieku Historyk/ Plátyná nieprzyiáciel Kościołá Rzym-
skiego/ Nauclerius, Sabellicus,, Volateran, Palmerius,
Æneas Syluius: Heretycy Crusius Martinus, Blonda,
Munster, Funtius, Jan Buril Michał. Polacy Miecho-
witá / Kromer / Bielski / Strykowski. etc. Ormiánska/
Moskiewska Kroniki / w Roku od Stworzenia świátá
6948. zeznawáią/ że wszyscy oprocz iednego Márká/ zie-
dnoczyli sie. Z nászych záś Słowienskich pism te są świá-
dectwá. Bowiem dekret tego Soboru w Soborniki ná-
sze wpisány, W trzech księgách w Wilnie mamy / y ták
záczyna sie : Eugeniy Episkop Słuhá Słúh Bózyich:
W ospominánie wicznoie. &c. Eugenius Seruus Ser-
uorum Dei: ad perpetuam rei memoriam. &c. Læten-
tur cæli & exultet terra: sublatus est enim de medio pa-
ries, qui occidentalem, orientalemq; diuidebat Eccle-
siam. &c. Ten dekret począł był z iednego Sobornika wy-
dzieráć Stephan Zizáni w Wilnie/ áż go ieden z rádnych
Pánow miástá tego / ktory ná ten czás obecny był/ záhá-
mował / znák y teraz tego vkázuie sie. Kroniká Ruska
pisząc o Eugeniusie Papieżu mowi: Że ten przywiodł
Joánná Páleologá Cesárzá Konstántinopolskiego ku
iedności z Cerkwią Rzymską / y z iego Pátryárchą Seym
vczynił we Florencyey. Isidor Metropolitá do Námie-
śniká Chełmskiego toż pisze. Originał sámy ná pargámi-
nie znáyduie sie w Riznicy Metropoliey.

Drugi iest vniwersał do wszytkich ták Græckiego/ iáko
y Láćinskiego nabożeństwá ludzi; Znáyduie sie y w Mo-
skiew-

ſkiewſkiey tenże vniwerſał Kronice. Przywiley WLADYSLAWA Krolá dány Duchowieńſtwu (Ruſkiemu) ná wolność/ gdźie wzmiánká ieſt/ że ten Sobor od Ruśi ieſt przyięty. Potym Alexándrá/ Zygmuntá 1. Krolow Polſkich priuilegia dáne Ruśi ná iedność / ten Sobor wyświadczáią. Te przywileie Namieſtnik Metropoliey Mákáry Tuczámſki imieniem wſzytkiego Duchowieńſtwá/ y poſpolſtwá Ruſkiego do Kśiąg Lwowſkich/ zá Stároſty Lwowſkiego Mikołáiá Herbortá z Fulſztyná podał. Nádto Duchowienſtwo y ſtany Swieckie Ziemie Ruſkiey piſząc do Sixtá Papieżá Czwartego/ wſpomináią ten Sobor przyięty od nich: słowá ich te ſą: A przetoż y my z owąd do ćiebie ſię vćiekamy/ y prośimy twoiey dobrotliwey miłośći władzą máiący/ bądź miłośćiw nam/ ktorzy owdźie dáleko mieſzkamy w kráiách Połnocnych w mieśćie zacnym Ruſkiey trzody/ pod vſtáwą y rządem Orientálney Cerkwie/ trzymáiąc ſię śiedmi Soborow powſzechnych/ z ktoremi y oſmy Synod Florentſki vchwalamy/ y te rzeczy/ ktore ná nich przez Oyce święte ſą poſtánowione mocnie y cále trzymamy. W wierze świętey y prawdźiwey, &c. A dla tego prośimy/ ábyſmy zá błogoſłáwieńſtwem twoim doſkonáłe rozgrzeſzenie przyięli wſzytkich grzechow náſzych, &c. Datá tego Liſtu/ Roku 1476. y ieſt w druku ták po Słowieńſku/ iáko y po Polſku. Tego liſtu przepis po náleźionym w Krewie Mieśćie W. X. Lit. w Wielboyſkiey Cerkwi pod Oſtrogiem máietności Jáśnie Oświeconych Xiążąt Oſtrogſkich widźiány/ piſmem ſtárym molem iuż niemal wpoł ośiádły. O czym mąż Boży Meletius w Apologiey Titulo O Soborze Florentſkim; o ktorym iemu powiádał ten ktory go był tám z tráfunku nálazł/ to ieſt/ Alexánder Putiátycki. Ale zgołá o tym wątpić nie trzebá/ gdyż

w Rzymie

w Rzymie w Bibliothece Wátykáńskiey y teraz w cáłośći dochowywa śie. Jakoż zbáwienia nádzieię mieć máią ći/ co przećiw dekretom tego Soboru mowią: Vkazał Pan Bog dosyć iáwnie iáko to przyiął wdzięcznie od Konstántyná brátá Janá Páleologá/ odstępniká Soboru Florentskiego/ ktory po śmierći brátá swoiego dobrego Kátholiká ná Páństwo nástąpiwszy/ Konstántynopol/ y Páństwo wszytko Græckie vtráćił/ y sam mizernie támże gárdło dał. Potym co śię sstáło ze wszytkim narodem Græckim/ iuż to káżdemu wiádomo: Visitauit Dominus delicta iuuentutis in ossa senectutis, w głębszy wiek ćiągnie te plagi.

# Rozdźiał VIII.

## *W ktorym List Pátryárchy Niphoná położony.*

NIphon z miłosierdźia Bożego Archiepiskop Konstántynopolski Nowego Rzymu/ y Wseleński Pátryárcha: Napobożnieyszemu y Bogá wielce miłuiącemu Jozephowi Brátu y społsłudze Metropolićie Kijowskiemu/ y wszytkiey Ruśi/ zdrowia życzy. etc.

Wźieliśmy od twoiey Miłośći posłány List nászey mierności/ w ktorym dałeś znáć/ że Rzymskiego Kośćiołá/ Biskupi ná Ruśi y w Litwie mieszkáiący/ są wam przykremi/ á iż was do iednośći we Florencyey vczynioney przymuszáią. Bo ináczey/ powiádasz/ iż wielkie popádnięćie niebespieczeństwo/ vtráty przywileiow y wolnośći/ ktore ná on czás/ gdy śię tá Vnia záwárłá/ od Krolow Polskich wam dárowáne są. Prosisz tedy od nászey mierności ręki pomocney/ y zalotnego listu do wászego możnego Krolá. Nádto prágniesz wiedźieć o tym Sy-



nodźie

nodźie iáko się toczył/ábyśćie mogli dáć spráwę tym ktorzy was przenágábáią/y was mocno ściskáią. Niechże tedy wam będźie wiádomo/ że támten Synod był záwołány/ y wspániáłe rádośćią pospolitą ztwierdzony/ á to w obecnośći Jáśnie Oświeconego Krolá nászego Joánná Páleologá/y naświętszego Pátryárchy Cárogrodzkiego/ błogosłáwioney pámięći Josephá/ ktory nie dawno był przed námi/ y przy obecnośći Namiestnikow Bráćiey nászey Pátryárchow/y innych Arcybiskupow/ y Kśiążąt/ ktorzy ná sobie osobę Wschodniego Kośćiołá nosili. Nádto przy obecnośći Rzymskiego Biskupá z swoimi. Jednák iż niektorzy z rodzáiu nászego/ ktorzy domá pozostáli byli/ niechćieli Vniey przyiąć/ y obłápić/ podobno dla nienawiśći przećiw Láćinnikom. Zámieszánie tedy v nas służy y nierząd/ y nam powierzone owce/ námi ktorzy mamy nád nimi zwierzchność/ rządźić myślą. A kto wie/ iesli nas ták przykro nie skárał/ y dźiś ieszcze nie karze Pan Bog/ że oto gdy s. iednośći nie przypusczamy/ vtráćiliśmy wszytkie pośiłki/ y dotąd Láćinnicy nietylko nam żadney pomocy nie posyłáią/ ále też wielce nie przysłáią: przeto też áni trzebá się dźiwowáć/ iesli wam trudność czynią. Jednákże twoiá miłość niemáłą masz zasłonę y wymowkę/ iesli rzeczesz/ że bez zdánia Cárogrodzkiego/ to iest/ swego Pátryárchy nic czynić nie możesz. My lepák záiste bysmy nabárziey chćieli/ iednákże nic zgołá nie możemy czynić z tych rzeczy/ ná ktorych nam wiele należy. Niechże się tedy ná nas nie skárżą/ ále ráczey nád nieszczęśćiem nászym poruszeni politowániem Paná Bogá nam błagáią/ ábysmy z niewoley wyzwoleni byli/ znowu się ziednoczyli zá Bożą łáską. A twoiá pobożność żadną miárą zbyt się nie opieray/ ále przyiaćielsko obcuy. Abowiem y my nászym/ ktorzy mieszkáią ná wyspách Kápłá-

nom pod

nom pod Oświeconym Senatem Weneckim z Láćinni-
kámi / Modlitwy y zgromádzenia odpráwowáć pozwo-
liliśmy / y Oyczystą Religią / y wßelkie inne Kościelne
zwyczáie Wschodniey Cerkwie pilno záchowuy. Abo-
wiem nie pierwey przodkowie náßy we Florencyey z Lá-
ćinnikámi się zgodzili / áż náße wßytkie priuilegia nienå-
ruszone zostáły / y záchowáły się. Maß też niemáło Xią-
żąt / Duchownych synow we wßytkiey Ruśi / y w Litwie /
ktorzy Græcką Cerkiew we czći máią / á náßę mierność
ßczerze ßánuią / do ktorych dáliśmy Mándaty y Listy / áby
swoię pobożność Naiáśnieyßemu Krolowi zálećili / y ná-
ßey wolności bronili. Roku 7000. Miesiącá Kwietniá
dniá 5. iedenastey biegącey Indykty. w tym liśćie to się
záwiera. 1. Ze ten Sobor był prawdziwym y powße-
chnym. A o gwałtách y morderstwách / y inßych fráßkách
ktorych kłamliwie Kleryk Ostrogski náplotł / wzmianki
żadney nie czyni. Wiedziałby ten / bo bliżßy był Soboru Flo
renckiego niż Kleryk / y nie zámilczałby gdyby co tákie° by-
ło / gdyż go wyráźnie Metropolitá Ruski pytał o to. A ie-
śli Vniey Grækowie domá pozostáli / iáko powiáda / nie
przyięli; przyczynę sámże dáie / że to vczynili z nienawiśći
przećiw Láćinnikom / niżeliby Soborowi zádawáć co
mieli. Powtore oznáymuie / że v nich zámießánie y nie-
rząd płużý / a to skaránie Boże rozumie być zá tym / że tey
świętey iedności nie przypußczáią.

Potrzećie / każe mu się wymawiáć sobą / ále záraz do-
kłáda / że on choćby chćiał czynić nicnie może / z tych rzeczy /
ná ktorych wiele należy / y ofiárnie się / gdyby ich Pan Bog
chćiał wyzwolić z niewoley / żeby iedność rad przyiął.

Poczwarte. Nie każe się Metropolitowi sprzećiwiáć
Láćinnikom / tylko żeby swoie ceremonie chował. Po coż
nam każą pytáć się v Pátryárchow / kiedy się iuż stárßy ná-
ßy pytáli

ßy pytáli

ßy pytáli/ y ták odpowiedźiano: Czego śie iuż dźierżemy/ tegożby śie dźierżeć y przećiwnikom náßym ſłußna/ ieśli śie ſynámi Pátryárchy Cárogrodzkiego / ſynámi posłußnemi być znáią. Pámiętayćież tedy ná te dni dawne/ y bliżße Synodowi Florentſkiemu: Vważayćie iáko Metropolitowie Rosſiyſcy náßy y wáßy: Interrogauerunt patrem, & annunciauit illis maiorem, & dixit illis.

Deuter: 32.

# Rozdźiał IX.

*Ieśli przy tym oddániu Posłuszeństwá dobrze śie wárowáły Rzeczy náße.*

OBrzędy zwykłe w nabożeństwie náßym wárowáne ſą nam tym przywileiem/ w ktorym ieſt opiſány wßytek postępek oddawánia posłußeńſtwá / ná kilku árkußách párgáminu dosyć ßeroce piſány / z ołowianą pieczęćią záwieśiſtą/ náżywa śie Bulla Vnionis, tám ku końcowi ták mowi: Aby tedy pewne y wieczne świádectwo było/ y ku temu wieczna pámiątká O przywroceniu y ziednoczeniu narodu Ruſkiego/ tym náßym wieczyſtym postánowieniem Wielebną Bráćią Micháłá Archiepiſkopá Metropolite/ y inße Biſkupy Ruſkie wyżey námienione / ktorzy dekretem zezwolili / y ná liſtách do nas posłánych podpiſáli śie / ták tu przytomnych / iáko y nieprzytomnych poſpołu ze wßytkim ich Duchowieńſtwem/ y ludem narodu Ruſkiego/ ktorzy do Páńſtwá y dźierżáwy doczeſney Namilßego Syná náßego ZYGMVNTA Polſkiego / y Szwedzkiego Krolá należą / ku czći á chwale Bożey/ y nierozdźielney Troyce/ Oycá/ y Syná/ y Duchá ś. ku rozmnożeniu y podwyżßeniu wiáry Chrześćiáńſkiey/ ná łono Kośćiołá Kátholickiego/ y do iednośći ś.

śći ś. Rzymskiego Kośćiołá/ iáko członki nászę w Chrystusie przyimuiemy/ iednoczymy/ przyłączamy/ spáiamy/ y wćielamy. A dla więtszego świádectwá miłośći nászey przećiwko im/ wszytkie święte obrzędki / y Ceremonie / ktorych Ruscy Biskupi y Duchowieństwo / według postánowienia Oycow ss. Græckich w Bożey Służbie / y naświętszey Ofierze / y w spráwowániu inszych Sákrámentow/ y w inszych obchodách (by tylko prawdźie y náuce Kátholickiey nie były przećiwne/ y społeczności z Rzymskim Kośćiołem nie psowáły) záżywáią. &c.

A chociaż Oycowie nászy tákie wźięli vpewnienie/ ná ktorymby słusznie káżdy przestawáć miał/ y vspokoić sie; iednák powiedáli/ że sie im nie dosyć sstáło/ y owszem pospolićie mawiáli / że tá iedność vmyślnie ná zniesienie vczyniona Græckiego nabożeństwá. Ná co oprocz pomienionego wárunku záwżdy doskonáły odpor dawáliśmy/ y teraz mowimy: Ze rozność nabożeństwá iednośći Cerkiewney przez lat.1000. nie tárgáłá/ choćiaż w kráiach Wschodnich po Græcku / á w Zachodnich po Láćinie/ y roznemi obrzędkámi P. Bogá chwalono/ á ieden drugiego nabożeństwá nie tłumił. Zkądże wiedzą / że teraz ze ziednoczeniem sie nászym/ nabożeństwo ma być niszczone.

W Indiey Wschodniey / pisze Ioannes Linscotanus we 2. Częśći ksiąg swoich/ Argumento de Regno Narsingæ, temi słowy: S. Thomasz (Apostoł) w Indiey/ w Krolestwie Nársyńskim Ceremonie Cerkwie Græckiey zostáwił/ ktorych y po dźiśdźień to Krolestwo Ceremoniy iezykiem Chaldeyskim záżywá / y názywáią sie ći wierni Chrześćiánie Swiętego Thomaszá.

Tenże dokłáda. Ze Archiepiskop ich oddáie posłuszeństwo Papieżowi Rzymskiemu / Pátrząc iáko tám od dawnych lat nie znoszą Ceremoniy Græckich/ iáko áni iezyká

Chálbeyſkiego / á tu ſię czemu báć? w Rzymie było śiłá
Monáſterow / y Cerkwi Græckich / á w Konſtántyno
polu Łáćińſkich / á żyli w zgodźie iáko dźieći iedney mát-
ki / y owßem tę rożność mieliby mieć zá iedne okráſę/
Exod: 39. y tę ſliczność ßáty onego Nawyżßego Archiereiá Rationalem
y narámiennik arte polymita, to ieſt ze wzorow rozmái-
tych vdźiáłáne / przeznáczyły obrzędow y Ceremoniy ro-
zmáitość ku więtßey Kośćiołá Bożego ozdobie: dobroći
to Bozkiey Nawyżßey y mądrośći przyczytáć / gdy w ro-
zmáitych ięzykách y obrzędkách in vnitate Eccleſiæ y Du-
chá / chwálą go wierni po wßytkim świećie.

A to y teraz gdy iuż páńſtwo Græckie vſtáło / záczym-
by Papież nie miał ná co ſię oglądáć / á przedſię Monáſte-
row Græckich we Włoßech / w Syciliey / Kálábriey /
Apuliey / ieſt ich do kilkudźieśiąt / czemuż ich ná Kośćio-
ły y Klaßtory ſwoie nie obracáią? wßák w ręku ſwoich má-
ią. Tuż pod Rzymem ná mil 3. ieſt Monáſter Grottá Fer-
ratá / gdźie leży Nilus święty przezwiſkiem Káſynſki /
tám wßytko po Græcku odpráwuią. W Rzymie zás do-
brze przedtym niż iedność náßá odnowioná ieſt / Grzegorz
13. Papież fundował Collegium dla Græków / y Cerkiew ś.
Athánázego z fundámentu zbudował / gdźie záwżdy po Græ-
cku chwálá Boża odpráwuie ſię. Młodźi Græckiey pi-
ße Autor Obrony / zá iego czáſu było do 50. Od Fundátorá
ſámego w tym Collegium ieſt tákie poſtánowienie / żeby
káżdy Græk ábo Ruſin / co tám náuki odpráwi / przyśię-
gę wykonał / że ma być nabożeńſtwá Græckiego / y po-
mnażáć to nabożeńſtwo / według śiły ſwoiey. Kiedyby
Papież chćiał gubić nabożeńſtwo Greckie / cożby mu było
po tym ták wielkie fundácye czynić ná Greki / y ießcze obo-
więzywáć ie przyśięgą táką? Y tego ßkodá opuśćić / że
gdy ſam Papież ſłużył / ábo przed nim máią Mßą iáko przed
Bisku-

Biskupem/ w ten czás dwie Epistoły czytáią/ wprzod po Græcku/ potym po Láćinie; Tákże y Ewángelią/ ktorym znákiem wyrażáią rozność obrzędow w iednośći Cerkiewney.

Nákoniec/ w swoim nabożeństwie Rzymskim máią rozność obrzędow/ á nie ieden Zakon ma swoy sposob odpráwowánia Paćierzy Kośćielnych: y przy Mszách iest rozność w niektorych zakoniech/ y w niektorych kráiách. W Medyolanie nie potráfiłby z Rzymu przyiechawszy Xiądz odpráwowáć Mszą Medyolanską/ ktorą oni máią od ś. Ambrożego od lat 1000. rożną od Rzymskiey. Iesliby tedy rozność obrzędow przeszkodą być rozumieli/ tocby domá v siebie vprzątnąć mieli/ gdźie im to łácniey przyidźie niż v nas.

W czym wszytkim żebyśmy doskonále od Oycá Papieżá vpewnienie mieli/ odzierżał świętey pámięći Oćiec Metropolitá Ioseph Rutski ná pismie/ co ná on czás po przyiechániu iego z Rzymu do wiádomośći wszytkich przywiedźiono iest. Toż y tu wypisawszy z tego listu Papieskiego kłádźiemy: słowá są tákie: Ponieważ tedy iáko nam imieniem Wielebnego Brátá Iozephá Archiepiskopá teráznieyszego Kijowskiego/ y Hálickiego niedawno przełożono. Znáyduią się ktorzy prawdy niewiedząc/ ábo też od inszych zwiedzeni/ tego są mniemánia/ iákoby Rzymska Cerkiew iedność vczyniwszy/ ich Ceremonie y obrzędy w Służbie Bożey/ y Sákrámentow spráwowániu znieść y wyniszczyć chćiáłá; czymby się ich wiele gorszyło. Dla tego my dla słuszney Pásterskiey powinnośći/ chcąc nieprzyiáznemu człowiekowi między dobre násienie przymieszánia kąkolu odiąć okázyą/ y táki błąd z serc ludzkich wyrwáć/ y zgorszeniu zábieżeć: (Támże y List przeszły wspomina iednośći/ od Klemensá 8. Papieżá ná

toż dány) tym teráznieyszym ponawiáiąc: Zá prosbą przerzeczonego Jozephá Archiepiskopá imieniem nam pokornie o to vczynioną/ wszytkie święte obrządki/y Ceremonie/ ktorych Ruscy Episkopowie y Duchowieństwo według Oycow śś. Græckich postanowienia/ w Bożey Służbie y przeświętey Ofierze / y inszych Sákrámentow sprawowániu/ tákże y w inszych śś. obrządkách vżywáią/ byle tylko prawdzie y náuce wiáry Kátholickiey przećiwne nie były/y iedności z Kośćiołem Rzymskim nie rozrywáli; Przez iedność vczynioną znosić ábo wyniszczyć Cerkwie ś. przedsięwźięćie/ vmysł/ y wola nie byłá / áni iest / áni to się mowić / áni rozumieć mogło / áni może. Nowszem przerzeczone nabożeństwo tymże Ruskim Episkopom / y Duchowieństwu z łáski Apostolskiey pozwolone y dopuszczone / iáko się z przeszłego listu y Soboru Florentskiego / y z postánowienia Collegium Græckiego w Mieśćie naszym/ ktorego y wychowáńce ná tychże obrządkow záchowánie ( iáko to wam wiádomo iest ) przyśięgę czynią zwierzchności Apostolskiey stolicy / przez list teráznieyszy postánowiamy / y wiádomo czynimy. Dátá tego listu Roku 1615. Decemb:10. To iuż z ich strony odmiány nabożeństwá bać się nie mamy. Z strony zás nászych niektorzy źle rozumieią; iákoby do czásu mieli się oblec w te sukienki/y tego záżywáć nabożeństwá / tedy táką spráwę dáie. Ze niektorzy z nászych/ ktorzy byli w Rzymie w pomienionym Collegium przyśięgę vczynili ná to/że nie máią być nabożeństwá Rzymskiego: á co iest nawiętsza/ Sobor Florentski powszechny stwierdził to/ Zeby káżdy Kápłan strzegł obrządkow nabożeństwá swoiego: Græcki w przáśnym/ á Łáćiński w kwáśnym ofiárowáć nie może. Tákie obowiązki miáłyby być doskonáłym vpewnieniem ná zniesienie tey niepotrzebney boiázni/ o zepso-

o zepsowánie nabożeństwá Græckiego przez náßych. Przydamy y to/ że sprawy náßych stárßych wyświadczáią/ iuż to lat kilkádziesiąt/ iáko odnowiona iest iedność/ á żadney odmiány w Cerkwiách náßych vkazáć nam brácia náßy nie mogą: y owßem przećiwnym sposobem widzą pomnożenie nabożeństwá / przez przymnożenie osob y Cerkiewnych ozdob. Ostátek też włożyć ná Páná Bogá potrzebá/ y stáráć się/ żebyśmy iemu dobrze służyli zá żywota náßego / ábowiem on mocen iest rozkrzewić nabożeństwo náße/ y vgruntowáć ie/ że może trwáć do sądnego dniá. Jeśli zás tego zániechamy/ byśmy wßytkie rozumy ná kupę zebráli / y wßytkie śiły náße ná to obroćili/ zádzierżeć nie będziem mogli.

# Rozdźiał X.

## *Że Wolnośći, Práwá, y Przywileie Páństw tych służą Narodowi Ruskiemu tylko zuniowánemu z Kośćiołem Rzymskim.*

O Zacności/ sławie/ dźielnośći y potędze narodu Ruskiego Stryykowski pag: 245. z inßych dawnieyßych Kronikarzow wźiąwßy/ piße: Ruska / práwi / Monárchia nietylko Litwie/Połowcom/Pieczynigom/Serbom/ Węgrom/ Polakom/ ále y Græckim Cesárzom / y postronnym páństwom / ile w zgodźie w postrách byłá z dawnych lat: zwłaßczá Roku od Chrystusowego zbáwiennego Národzenia 860. czásu Holgá / Igora/ Kurykä Kśiążąt. Tákże zá Swietosłáwá y syná iego Włodźimierzá/ ktorey to Monárchiey stolicá w on czás byłá Kiiow. Wiec zá oney Monárchiey Ruskiey iákie práwá były ? y ieśli były wolności w tym narodźie? żadney wiádomośći

mośći nie mamy. A lubo to Pánowie Diſunici od Włodźimierzá y Jároſłáwá / y inßych chlubią ſię oną miec / lecz że niczym tego probowáć y vkázáć nie mogli / y ſámi ich odbiegli ; ták bowiem onich Synopſiſtá Auctor w Obronie ſwoiey pag : 62. Gdy narod Ruſki / práwi / przypußczony był do Wielk: Xię: Lit. á potym zſtał ſię incorporowány Krolestwu Polſkiemu / przyięty był do wßytkich wolnośći praw świetckich Koronnych y Lit. á ſwoich praw świeckich od Xiążąt Ruſkich im podánych owßeki zániechawßy / przy práwách Duchownych ſwoich zoſtáwiony.

To ták Pánowie Nieunici ſámiż o práwách y ſwobodách ſwoich. Co zás tychże praw Duchownych należy: o tym mniey bedźiemy mowić / gdyż práwa Duchowne iedney ś. powßechney Apoſtolſkiey Cerkwie iednákie być muſzą. Abowiem gdyby kto ná tych práwách Duchownych iedyney ś. Cerkwie nieprzeſtáiąc / inße ſobie chćiał wynáydowáć / tym ſámym odßczepieńcem / á nie Kátholikiemby ſię pokazał. A Swieckich onych dawnych że iuż PP. Diſunići ſámi zániecháli / ßkodá y wſpominác / ále by też nie zaniecháli / nie wielebyż onemi wſkoráli ; gdyż ſnadź nie inße były świebody y wolnośći w oney Ruſkiey Monárchiey / iedno iáko y w teráznieyßey Moſkiewſkiey / ktora ſię też Monárchią y iedynowładztwem Ruſkim ( wywodząc geneálogią ſwoią od onych pierwßych Monárchow ) ßczyći y tytułuie ſię. Tám iákie wolnośći ſą / nie życzyłby ſobie żaden tákich : kto ſię nie leni / niech hiſtoryą Gwágniná w Tytule o Zwyczáiách Moſkiewſkich / y Boterá przeczyta.

Przyſtąpmyż teraz do Wolnośći Koronnych / y W. X. Lit. do ktorych narod náß po przyłączeniu y inkorporowániu ieſt przypußczony / kiedy / y ktorego czáſu?

Gedy-

Gedymin Xiąże Lit. opánowawszy wprzod wiele Xięstw y Ziem Ruskich / Roku 1320. Kijow wziął stolicę Ruską: Ten wolności dawáć nie mogł Chrześciánom/ sam pogáninem będąc. A lubo syn iego Olgierd/ żonę Græckiego nabożeństwá Xiężnę Twerską w małżeństwo wziął / iednák skoro się dowiedział / że Duchowni przy niey mieszkáiący náwrócili z Dworzan iego kilku ná wiárę Chrześciáńską/ záraz obiesić zá to onych Dworzan kazał w Wilnie.

Wielki Káżimierz Krol Polski/ Roku 1340. część niemáłą Rusi ku Koronie przyległą/iáko Hálicz / Lwow/ Przemysl / Luck / Włodzimierz opánowáł / á według zwyczáiu Koronnego ná Powiáty obrócił / Woiewody / Kástellany / Stárosty / Sędzie y Vrzedniki vstánowił / y iednym práwem Rusi z Polaki szczyćić się pozwolił / á iáko Kromer w księgách 12. kárt: 263. dokłáda. Rusácy vżywániem Wiáry dáwney swoiey ( Ruskiey) wolne wymowili / Pátryárchy Cárogrodskiego posłuszeństwá żadney wzmiánki nie czyniąc. A że ten Káżimierz/y nástępcy potym iego / w Ruskich Ziemiách nie nie Vniátskie / ále Cátholickie Vniátskie práwá z początku stánowili / y ztąd znáć/iáko tenże Kromer w księgách 13. wspomina ; Bowiem záraz we Lwowie Biskupstwo záłożył / ktore zá przeniesieniem Arcybiskupstwá Hálickiego do Lwowá / do Kámieńcá Podolskiego iest przeniesione. A Stryykowski pisze / że Ludwik nástępcá Káżimirzow wyprawił v Papieżá Grzegorzá 2. potwierdzenie ná Biskupstwo Przemyskie / Chełmskie / ták też y Włodzimierskie / ktore potym przeniesione iest do Lucká. Potym Roku 1434. w lat 96. po obroceniu iey ná Powiáty / Krol Jágiełłowicz Władysław ná Koronácyey swoiey/te ziemie Ruskie/dosyć czyniąc obietnicy Oycá swego (ktorą Roku przeszłego 1433. w Jedl-

w Jedlnie był vczynił) od podátkow y ćiężarow niektorych/ nie krom ßemránia wielu Polakow wyzwolił / o czym Kromer w kśięg: 21. to ieſt/iż zdawná Ruś Szláchtá powinna byłá / kiedy y dokod kolwiek Krol roſkazał krom wßelkiego płácenia żołdu/ná káżdą woynę wyieżdżáć: ná obwárowánie y poprawy Zamkow záſyłáć potrzeby: z káżdego zoſobná łanu/ vpráwnego dwá korcá owſá y ták wiele żyta / k temu po großy cztery ná káżdy rok powinná byłá wypłacáć; Ale właſnie do ſwobod y wolnośći inßych Koronnych áż dopiero roku 1507. de data w Krákowie Krol Zygmunt Ruś przypuśćił; czytay Státutá Koronne Łaſk: pag: 52. Herb: Lat: pag: 224. à Polon: pag: 695. Jánuß: pag: 789. Poſtąpmyß teraz iuż właſnie do ſwobod y wolnośći Chrześćiáńſkich/ Kátholickich/ y Narodowi Ruſkiemu od Krolow Jch MM. Polſkich/ y Wielk: Xię: Lit: pozwolonych y nádánych. Ktorych początek ſtał ſię od ś. pámięći Xiążęćiá Lit: ſyná Olgierdowego / á Wnuká Gedyminowego Jágiełłá. Ten zá łáſką Bożą/ Roku 1386. wiárę Chrześćiáńſką Kátholicką przyiąwßy/ Krolem Polſkim zoſtawßy roku náſtępuiącego 1387. zebrawßy głowny Seym ze wßytkich Xiążąt/ Szláchty / y Pánow Litewſkich / w Wilnie przy niektorych Pánách Koronnych/ Páńſtwo ſwoie dżiedżiczne Xięſtwo Litewſkie z ćiemnośći błędow pogáńſkich wywiodł/ pod ktorego mocą y władzą ná on czás y Ruſkie Ziemie niemal wßytkie/ ktore teraz ſą przy Koronie Polſkiey/ iáko y Xięſtwie Lit: były: gdyż y te Ziemie/ktore był Káżimierz do Korony przywroćił/znowu były pod władzą Xię: Lit: przyßły: iáko to Wołyń/ Luck/ Włodzimierz / Kámieniec / y inße Miáſtá / y Powiáty. o czym czytay Strykowſkiego /pag: 471. y drugich. Sam Przywiley Jágiełłow/ ktory Kromer w kśię: 15. y Strykow-

StryKowſki w kśiedze 13. wſpomináią / ták ſie záczyna:

W Imie Páńſkie. Amen. Ná wieczną wſzech rzeczy pámięć. ꝛc. Oznáymuiemy / iż my będąc nátchnieni łáſką Duchá ś. ꝛc. Położone támte słowá: Srodze zákázuiemy / áby żaden Litwin oboiey płći w małżeńſtwo nie wſtępował / áż naprzod oddą poſłuszeńſtwo ſámym ſkutkiem Kośćiołowi Rzymſkiemu ; A ieſli iuż przećiw temu náſzemu zákazániu / ktoremu ábo ktorey z nabożeńſtwá Ruſkiego / ſámym Kátholikom poſłuszeńſtwá Kośćiołá Rzymſkiego tráfiło ſie złączyć / ći od tego czáſu nie máią być rozłączáni : ále bądź mężczyżná / bądź białagłowá drugiey ſekty / powinni będą náśládowáć wiáry Kátholickiey : do czego też y karániem ná ćiele máią być przymuszáni. A dáley nádáiąc ſwobody y wolnośći Duchowieńſtwu / Kośćiołom / Plebanom / Klasztorom / ich ſámych y poddanych ich / od wſzelákich ćiężarow / podátkow / podwod / y ſtácyi. ꝛc. y od ſądow / y świetckich vrzędow wyimuie. Káżdy iuż tu widźi / ieſli Pánowie Nieunići Ruś do tych wolnośći przypuszczeni ſą : gdyż ták w Przywileiu Iágiełło dokłáda : Kátholicką wiárę ( á nie Nieunitſką / ábo rzetelniey / nie Schiſmátycką ) w Wielk : Xię : Lit : y Ruſkim chcąc pomnażáć / rozrządźiliſmy / poſtánowili / y owszem obiecáliſmy / slubowáli / y po przyięćiu naświętszego Sákrámentu poprzyśięgliſmy. Tenże ś. pámięći Krol Roku 1387. ná Seymie Wileńſkim ná początku obdárzył wolnośćiámi Kośćioły Kátholickie / y wszytkich Duchownych Kátholickich. Znowu / Roku 1413. Octobris 2. dniá. ná Seymie wálnym w Horodle / weſpoł z ſtryieczniе rodzonym ſwoim Witołdem Wielk : X. Lit. wszytkich obywátelow Xięſtwá Lit. y Ziem iemu przyległych . incorporuiąc do Korony Polſkiey wszelákie wolnośći / ſwobody / prærogátywy / ſámym tylko Kátholi-

tholikom posłusznym Kośćiołá Rzymskiego nádáie / potwierdza/ y dekláruie: á Nieunitow zás wyráznemi w tymże przywileiu słowy od tychże wolnośći/y dostoieństw oddala. Przywiley ták záczyna śie:

W Imie Boże. Amen. Ná wieczną pámieć. &c.

Dla tego My Włádysław z łáski Bożey Krol Polski / y Ziem/ Krákowskiey. &c. y Alexánder rzeczony Witold/ Wielk: X. Lit. y Ziem Ruskich Pan y Dźiedźic. Oznáymuiemy. &c. Gdźie te dołożone słowá: Pánowie Szláchtá/ Boiárze Ziem nászych Lit. w dáninách / przywileiách / dozwoleniách ich przez nas dánych / y vdźielonych / gdy tylko bedą Kátholickiey wiáry / y Rzymskiemu Kośćiołowi poddáni/ &c. niech śie weselą. Y niżey: Dekláruie / że tylko PP. Szláchtá máią przerzeczonych wolnośći vżywáć/ktorzy są Chrześćiáńskiey wiáry / y Rzymskiemu Kośćiołowi poddáni/ á nie odszczepieńcy.

To ták wyráźnie w tym przywileiu/ kto go chce wszystkiego czytáć / ma go w Státutách Koronnych. Lask: pag: 125. Herbort: Lat. pag: 293. á Polsk. 656. Jánusz: pag: 743. Vważ w tych przywileiách Kátholickich Monárchow : Gdy śie miánuie wiárá Kátholicka/Kośćioł Rzymski/ ábo Kátholik / ábo Vnit/ posłuszny Kośćiołá Rzymskiego / zá iedno biorą śie te słowá / ták vczeńszy v Báron: w Roku 43. rozumieią. Kátholik zowie śie posłuszny do wszytkiego / á kto posłuszny / ten iest Chrześćiánin.

Przywiley Czwarty Włádysłáwá Jágełłowiczá / Roku / 1443. w Piatek przed trzećią Niedźielą Wielkopostną w Budzyniu dány przez rece Wielmożnego Jáná z Koniecpolá Krolestwá Polskiego Káncierzá. &c. Vnitom sámym/ porownywáiacy ich we wszytkich práwách/y przywileiách/y wolnośćiách/y zwyczáiách Państw z Jch Mośćiámi PP. Rzymiány Kátholikámi. Záczyna śie ták

ſie ták. W Imie Páńſkie. Amen. Ná wieczną rzeczy pámiątkę/ áby byłe rzeczy z ludzkiey nie wywietrzáły pámięći/ poſtánowiono ieſt/ żeby ſpráwy ſłuszne/ ktore pámiątki potrzebuią/ przez piſmá y świádkow piſánie ná potomne czáſy podawáć. A przeto my Włádyſław z łáſki Bożey Węgierſki/ Polſki/ Dálmátſki/ Kroátſki/ Rámſki/ Serbſki/ Ráſcki/ Słowácki/ Hálicki/ y Rumáńſki. etc. Krol. A Ziem Krákowſkiey/ Sedomirſkiey/ Łęczyckiey/ Kuiáwſkiey/ Litewſkiey/ Xiąże naywyższe: Pomorſkiey y Ruſkiey Ziemie Pan y Dźiedźic. Oznáymuiemy tym liſtem náſzym. etc. W tym Przywileiu nieśmiertelney pámięći Páná to czytamy: Ponieważ tedy zá ſpráwą łáſkáwośći Duchá ś. Cerkiew Wſchodnia/ to ieſt/ nabożenſtwá Græckiego y Ruſkiego/ ktora (ách) w nierowności iákieyſi/ y w rozerwániu wiáry ś. y Bozkich Sákrámentow/ nie bez szkody zbáwienia duſz od Vniey ś. Rzymſkiego Kośćiołá być ſie zdáłá/ y ktorą Vnią Oycowie náſzy/ y wszytko Kátholickie poſpolſtwo czáſow náſzych prágnęło widźieć. Teraz iuż z litośći Páńſkiey dekretámi naswięt. Páná Eugeniuſá 4. Papieżá/ y innych bárzo wielu Oycow wiáry ś. Zelatorow/ ábo gorliwych miłośnikow/ z ſámym ś. Rzymſkim y powszechnym Kośćiołem przywiedźiona ieſt do iedyńſtwá dawno pożądáney Vniey. etc. A niżey: Wszytkim Cerkwiom y Biſkupom ich/ ábo Włádykom/ Práłatom/ Duchowienſtwu/ y inszym oſobom Cerkiewnym/ tegoż nabożeńſtwá Græckiego y Ruſkiego te wszytkie práwá/ wolnośći/ y zwyczáie/ y ſwobody wszytkie zdáło ſie nam/ ábyſmy im wiecznie nádáli/ iákoż tym liſtem nádáiemy/ iákich wszytkie Kośćioły Kroleſtw náſzych Polſkiego y Węgierſkiego. etc. y onychże Arcybiſkupi/ Biſkupi/ Práłáći/ y insze oſoby Kośćielnego zwyczáiu záżywáią/ y onemi ſię ćieszyce. Chcemy nádto/ iákoż tym

koż tym listem stánowimy / áby odtąd żaden z Dygnitarzow/Stárostow/ Vrzędnikow Ziemskich/y innych poddánych nászych ktoregożkolwiek stanu ábo condycyey będźie / á osobliwie Krolestwá nászego Polskiego przerzeczeni / á miánowićie Ziem nászych Ruskiey / Podolskiey / y inszych im przyległych / w iurisdykcyey przerzeczonych Biskupow/ Włádykow / y Prálatow tegoż Graeckiego y Ruskiego nabożeństwá / ále áni w sądách Káplanow ábo Plebanow ich / y owszem áni w spráwách małżeństwa y rozwodow nápotym nie trudnil / iákimżekolwiek sposobem nie máiąc względu ná żaden zwyczay / ktory był potąd chowány/ iákożkolwiek przećiwny w Ziemiách pomienionych wzwyż. &c. Coż ná to PP. Nieunići rzeką. Synopsistá ich obrońcá allegnie w przećiw: Posłuszeństwá Pátryárszego nád Rusnakámi ile Podolskimi tegoż Krolá Páná przy Koronácyey porownánie w przywileiách z drugimi / y trybem Graeckim ná dowod Historykow Kromerá y Strykowskiego przywodźi/ ále v nich ioty iedney o tym posłuszeństwie y Nieuniey nie mász ; z prawdą sie pominął niebożątko/ ináksżey obrony mieć nie mogąc/ á contra stimulum záś calcitrare trudno. A to też pewna / że w on czás Ruś wszytká Páństwá tego miáłá Metropolite Ruskiego Hrehoriá Cemiwłaká / dobrego y gorącego Vnitá/ ktory Pátryársze Konstántynopolskiemu posłuszeństwá nie oddawał / ále sámemu Papieżowi Rzymskiemu Piusowi/ o czym masz wyżey tych controwersyi w kśie: 4. rozdź: 2. A lubo to pod on czás ználazł sie drugi Metropolitá Harásim / ktory Ruś turbował/ lecz ten ieszcze rokiem przedtym vporu tego swoiego gárdłem przypłáćić musiał / bo go Bolesław brát Jágiełłow Roku 1443. dał spalić. o czym Strykowski / pag: 578. Tá też Szláchtá miánowána Ruska mimo Duchownych

chownych swoich Ruskich posłuszeństwá Pátryárse nie mogli oddáwáć / á Duchowni zás wszyscy Páństwá tego ták Episkopowie / iáko y inszy Grzehorowi Cemiwlákowi byli posłuszni / ktorego sámiż miedzy sobą (zrzućiwszy Phoćiehá od Pátryárchy przysłánego / Roku 1415) obráwszy postáwili. Pomieniony Grzehory zá Sákrą z Rzymu przysłáną) szcześliwie przez lat 30. był w Rusi Metropolitą: á list snać Papieski był przyczyną / że ten pobożny / y spráwiedliwy Pan (iáko go y sam Látopisiec Moskiewski honoruie) Edyktem swoim zábronił tym ktorzyby nie byli w Vniey ś. nictylko Cerkwie nowey budowáć / ále y stárey poprawowáć nie pozwalał.

Ihuman przeszły Carog[rodzki] do kro: Kazim: Jage[llończyka] wyżey pag: 181: 182.

Wiemy że y świety Kázimierz syn iego / á Pátron Wiel: Xie: Lit: przyczyną swoią Kátholicką do tego się przyłożył był: czego pátrz Originału in Archiuo Cathedræ Vilnensis. A toż to byłá swobodá ná on czás PP. Nieunitow ná ich schizmę. Przywiley piaty: Jan Albrycht Krol Polski / potwierdzáiąc wszytkie Práwá y Przywileie wszytkich obywátelow Państw tych / osobliwym Przywileiem swoim ná Seymie wálnym w Piotrkowie we Srzode po ś. Vrbanie / Roku 1446. násze też potwierdźić raczył.

Przytym zá Confirmácyą / y zá Przywiley ná iedność nam służy / co Niphon Pátryiachá Cárogrodzki odpisał ná list Josephá Soltaná Ruskiego Metropolity (ktorego wyżey w tych księgách nie przepomniono) Przywodzi Niphon w responsie swoim contenta listu Metropoliego / miánowićie te: Bo ináczey powiádasz (Jozephie Ruski Metropolito) iż w wielkie popádniećie niebespieczeństwo vtráty Przywileiow / y wolnośći / ktore ná on czas gdy tá Vnia y zgodá zstáłá się / od Krolow Polskich wam dárowáne są.

ne sa. Jásna y tu / że Przywileie Vnitom / á nie Schismátykom służa.

Poßote. Alexánder Krol Polski potwierdził Przywiley od Królá ś. pámięći Władysławá / Roku 1443. Vnitom dány ná Seymie wálnym Piotrkowskim / Roku 1504. we Srzode przed Niedziela Oculi. Tákże Roku przyßłe° 1505. ná Seymie wálnym w Rádomiu w dźień Nálezienia Krzyżá ś. potwierdzáiac wßytkie práwá obywátelow Páństwá tego / y náße Vniátskie stwierdźić raczył.

Zá siodmy Przywiley niech beda práwá / od ś. pámięći Zygmuntá I. Pierwße ná Seymie wálnym w Brześćiu Litew. Roku 1519. Julij dniá 2. Indyktá 14. okrom potwierdzenia wßytkich praw / wiele fáworow iedność ś. doználá. Záczyna sie Przywiley. W imie Boże sstáń sie. My Zygmunt z łáski Bożey Krol Polski / Wielkie Xiaże Litewskie / Ruskie / Pruskie / Zmudzkie / etc. Pan y dziedzic. Czynimy známienito tym listem náßym kto nań spoyrzy / álbo czytáiac go vsłyßy / dźiśieyßym y potym bedacym / komu bedzie potrzebá tego wiedźieć: Bili nam czołem Metropolitá Kijowski / Hálicki / y wßytkiey Rusi (Jozeph Sołtan) y Episkopowie / ktorzy sa pod Metropolia Kiiowska / y wßytkiey Rusi. Tákże z nimi y Hetman náß Stárostá Lucki / y Brásławski / y Winnicki / Márßałek Wołynskiey Ziemie / Xiaże Konstántyn Iwánowicz Ostrogski / y inni Xiażetá / y Pánowie Græckiego Zakonu: y pokłádali przed námi listy Przodká náßego Witoldá / y ßczesliwey pámięći Oycá náßego Kázimierzá y Brátá náßego Alexándrá Krolow y Wiel: Xia: Jch MM. W tym Przywileiu naprzod Juridike Duchowna Metropolićie stwierdza Krol Pan / y wßytkie sady Duchowne podáie Metropolićie

policie

policie / y Episkopom z Cátholikámi zowiąc Ruś / dla zuniowánego Metropolity. A swieckim iákiegożkolwiek vrzędu / nie każe się w ich sądy wtrącáć. A temi słowy z R przykázuiemy / ábyście wszyscy Xiążetá y Pánowie / iáko Duchowni ták y świeccy: y też Woiewodowie / Stárostowie / Namiestnicy ták Rzymskiego Zákonu iáko y Græckiego / y Ciwunowie / y wszyscy Zákáznicy / Dzierżawcy po Zamkach nászych: Też po miástách nászych Woytowie / Burmistrzowie / y Ráyce. &c. R niżey: W dochody Cerkiewne / y we wszytkie spráwy / y sądy Duchowne áby nie wstępowáli. Wspomina tám y Iura Patronatus: R też ktorzy Xiążetá y PP. nászy Ruskiego Zákonu máią po swych imieniách Cerkwie Zákonu Græckiego / ktora Cerkiew zdawná będźie podánia Metropolity / ábo Włádyki / tá y teraz niech będźie w ich podawániu. A ieśliby ktora Cerkiew zdawná byłá w podawániu Dźierżáwce tego imienia / tedy y teraz Dźierżawcá tego imienia niech podáie z błogosłáwieństwem Metropolity; Niżli iuż nie má mocy tego Kápłaná ruszyć od tey Cerkwie bez doyźrzenia / y woli Metropolity on Dźierżáwcá. W tym Przywileiu nádawcow tey Jurydyki miánuie: Naprzod Witoldá Xiążęciá / ktory Metropolitá Nieunitá Græká zrzuciwszy / Hrehoriá Cemiwláká podał Vnitá / y iemu te Juridikę napierwey pozwolił. Drugiego Káźimierzá Królá / ktory nie przyiął inszego Metropolity / iedno od Papieżá Rzymskiego poświęconego / y przysłánego. czytay wyżey o tym. Do tego ten Przywiley dány / zá pozwoleniem y przyczyną wielu Senatorow Cátholickich / y sámego Biskupá Wileńskiego / ápewnie nie pozwoliliby / á zwłaszczá Biskup ná Jurydykę Nieunitską. Nádto w tym Przywileiu nie iest wspomniány Pá-

*Pag: 179. 187. y 18[illegible]*

wy Pátryárchát: ále áni ná Synodźie (iest on w Druku) ktory tenże Metropolitá Iozeph ze wßytkimi Episkopámi Ruskimi/ y mnogimi Duchownymi odpráwowal Roku 1510. w Wilnie: Ani posłußeństwo Wschodnie miánowáne.

Drugi Przywiley tegoż Krolá Páná w Roku 1514. we Czwartek w dźień s. Andrzeiá Apostołá ná murowánie Cerkwi dwoch w Wilnie dány. A ták sie poczyna:

W imie Páńskie Amen: Ná wieczną rzeczy pámiątke. Poniewaz miedzy wßytkimi ludźmi pożytkámi; nic godnieyßego nie máß/ iáko ná zacne dźieie pámietáć przeßłe. A niżey: Dla tego My Zygmunt z łáski Bożey Krol Polski/ Wiel: Xią: Lit. etc. Oznáymuiemy tym listem/ komuby o tym wiedźieć należáło etc. Ze gdy niedawnych czásow powstáli byli ná nas y ná Páństwo náße woyny od złośliwego/ y krzywoprzysiężce Kniáźiá Moskiewskiego/ ktore to woyny áby zniesione były / y niezbożne zamysły pohámowáne: Woysko náße Wielmożnemu Konstántynowi Iwánowiczu Xiążeciu Ostrogskiemu/ Káßtelánowi Wileńskiemu / y Wielkiego Xie: Lit: Hetmánowi/ Łuckiemu / Winnickiemu / y Brásłáwskiemu Stáróśćie / Márßałkowi Wołynskiemu: Poleciliśmy y wypráwiliśmy. A pomieniony Kostántyn ná polu Kropidlna náźwánym/ ná ktorym z nieprzyiaćielem iuż iuż miał śie potykáć/ przy bytnośći pewnych Senatorow náßych / y inßych woyská náßego Rádnych PP. niemniey nabożnie / iáko też z wielką pochwałą ślubował dwie Cerkwi w mieśćie náßym Wileńskim/ iedne ná cześć s. á nierozdźielney Troycy. Druga zás ná cześć s. Mikołáiá / z kámieniá álbo cegły z sámych fundámentow wywieść y skończyć ( iednákże według vpodobánia y stwirdzenia náßego ) ieśliby Bog Wßechmogący/

*Názwáne pole Kropiwne od rzeki miedzy Orßą y Dąbrowną mil 24. od Smoleńská.*

gacy z przerzeczonego niezbożnego nieprzyiaćielá zwyćię-
stwo otrzymáć pozwolił: y narody iego niemniey okru-
tne / niżeli też niezliczone w rece náße oddał. Co gdy ßczę-
śliwie wykonał / to iest / gdy nád nieprzyiaćielem nagło-
we porażonym zwyćięstwo otrzymał wzwyż pomieniony
Konstántyn/iáko też y Senatorowie z pokorą / y wielkim
náleganiem prosili nas/ábyśmy im pomieniony ślub do
skutku przywieść pozwolili. A że my práwem /y Ewánge-
lią obowiązáni / y náuczeni ábychmy y ślubowáli / y słu-
by náße Bogu oddáwáli : zá przerzeczoną rádą Senato-
row náßych / y prośbą iáko spráwiedliwą.&c. Łáskáwie-
śmy pozwolili wzwyż mianowáne Cerkwie ś. Troyce / ná
págorku miástá/ktoredy idą do brámy/ ná gośćińcu Mie-
dnickim zbudowáć/to iest/gdźie byłá Cerkiew stara wespoł
z Monásterem / pod tymże tytułem ś. Troyce/ nabożeń-
stwá Græckiego/z drzewá zbudowána : A ś. Mikołáiá/
ktorego wielkim názywáią / w pośrod miástá Wileńskie-
go murem skonczyć.&c. Snádnie tedy ztąd dochodźić /
że ten Przywiley dány ná murowánie Cerkwie w iedności
z Kośćiołem Rzymskim /bowiem miástá tego Metropo-
litem był w nabożeństwie Ruskim Iozeph Sołtán Vnit/zá-
czym y Cerkwie w iego Diæcesiey były w iedności. A że sie
wzmiánká stáłá Xiąż Konstántyná Ostrogskie°/ (był to
Prádźiad Iáśnie Wielmożney Xiężny J. M. P. ANNY
OSTROGSKIEY CHODKIEWICZOWEY, Wo-
iewodźiney Wileńskiey / Hetmánowey W. X. Lit. A
Prápradźiad Iáśnie Wielmożnych Xiążąt Ich MM.
Zásławskich/ X. WLADYSLAWA ná Ostrogu /
Hrábi ná Tarnowie/ P. Koniußego Koronnego/ Stáro-
sty Łuckiego: y Xiążęćiá Páná IANVSZA) nie od rzeczy

Toczyłá sie tá bitwá roku, 1514. Septembr. 8 o czym Bielski w księ: 5. Strykowski 24. Gwag: 1. Woyská Koronnego y W. X. Lit. 25000. á nieprzyiaćielskiego było 80000. zginęło Moskwy 40000 więzniow kilká tyśięcy dostano á náßych tylko 400. pádło.

wyżey maß o Iozephie pag: 184. y 188.

dźiel-

śielności onego / ná iedyną vćiechę krwi prześwietney iego / á walecznym Synom Koronnym in exemplum przypomnieć: Bił on nietylko Moskwę / ále y nád Tátáry zwyćięstwy słynie. Pod Wiśniowcem / Łopusznem Tátárow Przekopskich (ktorych było 25000.) poráził / y máło co ich zbiegło: liczbá woyská nászego 6000. Polakow y Litwy / z ktorych tylko 400. mężow zginęło.

*Bielski ks. 5. Stry: 23. Roku 1512.*

*Rok: 1527.*

Znowu ná Olszánicy Xiąże Konstántyn z Tátárow (Bilski liczy 26000. ich / á Strykowski, 34000. woyská) ktorzy przez rzeki zámárzłe do Litwy / do Bełskiey y Lubelskiey źiemie wpádli / tryumphował. pádło ná plácu dwádźieśćiá y kilká tysiecy pogáństwá / byli miedzy nimi y Turcy: plonu więźniow Chrześćiáńskich odgromiono 80000. Po zwycięstwie Xiąże Konstántyn do Krákowá z więźniámi / y proporcy nieprzyiacielskimi wiechał / wielką vczćiwość y podźiękowánie od Krolá odniosł.

*Bielski pisze, że tylko 40000. náśi plonu odbili.*

Czytay Iodecum de Sigismundi Regis temporibus sub Anno 1508. 1512. y 1514. Tropámi szedł Oycá swoiego Jana / ktory pod Trębowlą we dni Wielkonocne słuki Tátáry ná głowę / áni nogá ich vszłá: więźniow 9000. odbito! przetoż honorificè Ioannem Principem Ostrogiensem Historicy wspominaią. Tákimże się znáydował y Prádźiád iego Theodorus / ktorego ábym Encomia opuśćił / ino to co on zacny Historik Polski Kromer æternitati zostáwił / námienię. Fedko Ostrogius Dux Russiæ, Vir strenuus, & bellicosus.

*Rok: 1456. Stryk. ks: 6. Kromer 20. Gwág. Kromer: ks: 5. Miechou: 3 Kroniká Ruska.*

Opuszczam Przodká Konstántynowego Xiążęciá Dawidá / Práwnuká Włodzimierzá Monárchy Ruskiego / ktoremu to Dawidowi Bráćia iego vdźiałem ná Seymie w Wetyczách Swiántopełk Kijowski / Włodzi-

*Włodzimierz spowinowáćił się z Cesárzmi Greckimi, á*

mierz

mierz Czerniechowski/Dawid y Olech Siewierscy Xiążętá/
Roku 1099. náznaczyli Ostrog / Dubin ábo Dubno. Zá-
sław/Czártoryisk/y Drohobuż máietności/ poglądáiąc ná
iego Rycerskie dzieła/iáko támże Historicy dokłądáią. A iż
práwemi są potomkámi Włodzimierzá pomienionego / y
Xiążetámi Ruskiemi/y z Xiążąt Kijowskich y Druckich idą
Jáśnie Oświec: Xiążetá Ostrogscy/ iáko y Ich MM. Já-
śnie Oświeceni Xiążetá Zásławscy/piszą o tym Kronikarze/
Strykowski w Xiedze 8. 12. 15. 19. y 21. Mechowius Kśię-
ż. Páprocki/Guágnin y drudzy. Ale y to sámo wielkim iest
dowodem X. Ostrogskich geneálogiey/ iż zá herb noszą ś.
Jerzego ná koniu/á on smoká bije. Przeto bowiem y Kniáź
Wielki Moskiewski rod swoy od Włodzimierzá/y od XX.
Ruskich wywodzi/y tymże zdobi się Kleynotem/zkąd y ná
dengách monecie Moskiewskiey widywamy ś. Jerzego ná
koniu z hásta. Bielski w Kśięgách 4. o tym. Niechayże te-
go Koronnego Hánibalá, Scypioná laudes, Królá Pol-
skiego Zygmuntá pierwszego commendácya zámyka/ kie-
dy w Przywileiu iemu dánym przy podnieśieniu ná Woie-
wodstwo Trockie onego w Roku 1522. wychwala temi
słowy: Máiąc (práwi) wzgląd ná wierne (Xiążęćiá Ostrog
skiego Konstántyná hetmáná nawyższego Wielkiego X.
Litewskiego (zasługi przećiw nieprzyiaćiołom nászym Mo-
skwie/ y Tátárom gęsto/ często woiuiąc. &c. O czym da
Bog iáko y o Geneálogiey Xiążąt Ich Mośćiow Ruskich
zá inszą okázyą szerszey y rzetelniey się dołoży.

A teraz do záczętey rzeczy powroćiwszy/przydáie: Bili
czołem Metropolitá Vnit/ y Pánowie Græckiego na-
bożeństwá pierwszemu Zygmuntowi/áby Duchowni ich
przy práwách y wolnośćiách zostawáli. Vczynili potym
podo-

*synowie iego z Królámi Polskimi. Ten Monárchá Ziemie, Bulgárska, Serbska, Kárwácka, Siedmigrodzka, Idtwezka, Dalebska, y te krainy, gdzie dziś Wołoszá, Multáni y Tátárowie Bobruccy mieszkáią, opánował. Strykowski y Miechou: o tym. Swientosław Ociec Włodzimierzow około Dunáiá 70. Zamkow pobrał. Kromer kśięż. y Kroniká Ruska.*

podobnie w Roku 1603. Y Zygmuntowi 3. Krolowi Polskiemu vderzyli tákże czołem. Religiey Græckiey Cátholickiey Jáśnie Oświeceni Wielmożni/ Zacnie Vrodzeni/ stołkámi Senátorskiemi/ Vrzędámi Ziemskimi ozdobieni XX. Jch Mość y Pánowie Czártoryyscy/ Czetwertyńscy/ Tyszkiewiczowie/ Koźikowie/ Hulewiczowie/ Láhodowscy/ Nowośieleccy/ Podhorodeńscy/ Wielátyccy/ y inszych wiele Domow Zacnych z Woiewodztwá Wołyńskie° / y inszych Powiátow. Ci spisem generálnym w Koronie Polskiey w Łucku/ y w Lublinie do Królá J. M. prośbe wnieśli/ áby iedność z Kośćiołem Rzymskim wcále záchowána zostáłá. Ták sie záczyna to ich oświadczenie: My Rády stanu Duchownego y świeckiego obywátele Woiewodztwá Wołyńskiego/ y innych Powiátow/ ktorzysmy sie niżey w tym liśćie nászym imionámi podpisáli y zápieczetowáli, Oznáymuiemy/ y ku wiádomośći W. K. M. nászemu M. Pánu/ y wszytkiemu Senatowi Jch MM. PP. Rádom Duchownym/ y Swieckim donosimy, ec. Y niżey: Ná ktorych (Duchownych w iedności ś. bedacych) iż niektore osoby społkowawszy sie z ludźmi Wiar rożnych/ niewinnie zwaśniwszy sie/ y przećiwni są tey ś. sprawie. My tedy iáko posłuszni Synowie Cerkwie Bożey miłuiac te ś. iedność/ y w niey chcąc trwáć/ prosimy W. K. M. y wszytkiego stanu/ áby tá ś. Vnia niwczym nienáruszona byłá: A przytym y o Kálendarz nowy/ ábysmy w żadney mieszániu / y niezgodźie nie byli/ gdyż Kálendarz nie iest Artykuł wiáry, ec. Y niżey. A przeciw nicy tey świetey zgody żeby przyimowáni/ y słucháni nie byli prosim. Datá Máiá 13.

Osmy Przywiley Zygmuntá Augustá Krolá Polskiego.

Ten świetey pámięći Pan stwierdźiwszy Prawá/ y Przy-

wileie/ wßytkich obywátelow Páńſtwá tego/Roku 1537. w Krákowie Februar. 1. Oſobliwie záś Roku 1547. w Poniedźiáłek w dźień świetego Wálentego / ná ziezdźie wálnym Wileńſkim/ potwierdźił Przywiley on dawny Roku 1413. Rzeczypoſpolitey dány. O niedawánie Vrzędow y przełożeńſtw tylko poſłußnym Kośćiołá Rzymſkiego/ gdźie ták wyráźnie czytamy: Ktore to Dygnitárſtwá / Woiewodſtwá /Káſtellánſtwá / ták też y vrzędy wieczyſte/Ziemſkie/y Dworu náßego/nie będą podawáne od nas y następcow náßych/gdy ſię będźie o dobro Rzeczyp: tráktowáło Nieunitom; y będą przypußczeni tylko ſámi Kátholicy / y obywátele Xięſtwá Litew. do tego: ábowiem często rozność wiáry/rozność czyni ánimußow. &c. Y znowu Roku 1550. po śmierći Oycá ſwego potwierdźiwßy wßytkie práwá/wßytkich obywátelow ná Seymie wálnym w Piotrkowie w Sobotę w dźień ś. Anny / Roku przyßłego 1551. ná Seymie wálnym Wileńſkim Przywiley on nieraz miánowány / Roku 1413. dány / z oſobliwym obiáśnieniem znowu confirmował we Wtorek po Wßytkich Swiętych temi słowy: Obiecuiemy zá nas y nástępce náße wiárą y słowem náßym Krolewſkim y Xiążęcym pod przyśięgą náßą/ że żadnemu nápotym My áni nástępcy náßy/ Człowiekowi nabożeńſtwá Græckiego y Ruſkiego / od wiáry Kośćiołá Rzymſkiego oddalonemu/żadnych Dygnitarſtw/áni præeminencyey pozwaláć y dawáć / áni ich do rad táiemnych przypußczáć będźiemy. A w tym przodkow náßych/ y náße Przywileie od nas potwierdzone my mocno záchowáć mamy/ áni ich tákowymże przykłádem/áni żadną rzeczą przećiwną zdániu ich náwątláć/ ábo nárażáć mamy. Są tedy y te práwá wßyſtkie zá Vnitámi/ ktorzy ſą wiáry Kátholickiey / y posłußni Kośćiołá Rzymſkiego/ á náprzećiw Diſunitom.

9. y 10.

9. y 10. Henryk y Stephan Krolowie Ich MM. Polscy potwierdzáią wprzysiedze swoiey/wszytkie/ Jágełłá/ y Syná iego Włádysławá/Witołdowe/ Kázimierza/ trzeciego. Janá Albrychtá/ Alexándrowe/ Zygmuntá 1. Zygmuntá Augustá Krolow Polskich/ y Wielkich Xiążąt Litewskich.

Jedenasty swiętey á nieśmiertelney pámięci Zygmuntá 3. Krolá Polskiego. Ten Roku 1595. Iulij 30. w Krákowie osobliwy wydał przywiley ná Vnią/w ktorym Metropolitę Ráhozę Michálá/ Hypáćieiá Poćieiá ná ten czás Włodźimirskiego Perwoprzestolniká/Michácłá Kopystenskiego Episkopá Przemyskiego/y inszych Episkopow Ruskich tego Páństwá wspomina: A iż ći wszyscy Przełożeni Cerkwie Græckiey do zgody z Kośćiołē Rzymskim doskonále skłonili się: y iednostáynie zezwolili / y do Krolá wysłáli z tym/decláruiąc się/że chcą pod posłuszeństwem zwierzchnego Pásterzá/ Papieżá Rzymskiego być/ á Krol Pan weyzrzawszy w ich zbáwienne przedsięwźięćie/ wdźięcznie mile prosby przyiąwszy/sam zá siebie y zá Naiáśnieyszych potomkow swoich záchowáć ich w cáłośći nabożeństwá y wolnośći przyobiecał/á iáko przednim ś. pámięći przodek iego Włádysław Krol Węgierski y Polski przywileiem swoim Vnią z Kośćiołem ś. Rzymskim wárował/á że we wszeląkich swiebodách/wolnośćiách/ zacnośći/ vczćiwośći/ prærogátywách/ ták iáko Ich MM. stanu Duchownego Rzymskiego máią być záchowáni/ onym ztwierdźił.

Zá dwunasty Przywiley ná ś. Vnią mamy Confirmácyą tegoż Zygmuntá III. Krolá Jego Mośći/w Roku 1595. dány w Krákowie/ Iulij 30. Położę z Przywileiu tego niektore słowá.

Zygmunt III. Krol Polski. ec. Oznáymuiemy tym

listem náſzym teráznieyſzym y nápotym będącym/komuby to wiedzieć należáło, ꝛc. A niżey. Jákoż Przełożeni Duchowni Cerkwie Græckiey w Páńſtwách náſzych / Wielebni Archiepiſkopi/ y Episkopi wſzyſcy/ miánowićie Michάel Ráhozá Archiepiſkop Kijowſki/Hálicki/y wſzytkiey Ruśi: Hypáćiey Poćiey Perwopreſtolnik Episkop Włodzimirſki y Brzeſki: Cyrillus Terlecki Exárchá/Episkop Lucki y Oſtroſki: Náthánáel Sielecki Archiepiſkop Połocki/ Witebſki/ y Mśćiſláwſki: Michał Kopyſteńſki Episkop Przemyſlſki y Sámborſki: Leontius Pełczycki/ Episkop Pińſki/Turowſki. Dyonizy Zbiroyſki Episkop Chełmſki y Bełſki: Gedeon Bálában Episkop Lwowſki/ y Kámieniecki; wſzyſcy iednoſtáynie zezwoliwſzy / y będąc przychylni ku zgodzie / y iednośći z Kośćiołem Rzymſkim: Przyſtáli do nas Hoſpodárá z tym/ iż oni obwárowawſzy ſobie wcále wſzytkie Ceremonie y obrzędy Cerkwie Bożey / według zwyczáiu ſtárodáwnego Cerkwie Wſchodniey / y iáko zá iednośći bywáli / á nawięcey w odpráwowániu Służby Bożey / y Sákrámentow świętych / y inſzych Ceremoniy ſtárodáwnych zwykłych. Gdzie to im wárowano od nas będzie. A potym od ś. Páſterzá náſzego zwierzchnego Papieżá Rzymſkiego / chcąc być pod poſłuſzeńſtwem iego / y onemu iáko ſtárſzemu Páſterzowi Cerkwie Bożey zwierzchność przyznáć / y pod roſkázowániem iego być / y z Kośćiołem Rzymſkim zgodzić ſię pozwolili. A ták my Hoſpodár / widząc ich przedſięwźięćie ſłuſzne / y do rzeczy zbáwiennych potrzebne/ to od nich wdźięcznie przyimuiemy. A iżby zá tákową chęć ſwoię łáſkę náſzę Hoſpodárſką ku ſobie ználi/y záwżdy oney pewney byli pewni. Tedy tym teráznieyſzym liſtem náſzym/ y Przywileiem / im ſámym Wielebnym Archiepiſkopom/ Episkopom pomienionym/ Archimán-

drytom/ y Jhumenom/Presbyterom/ y wßytkiemu Duchowieństwu Cerkwie Wschodniey Græckiey y Ruskiey we wßytkich Páństwách náßych wáruiemy/ y vpewniamy/ y słowem náßym Hospodárskim swiętobliwie przyrzekamy y obiecuiemy sámi zá sie/ y zá Naiasnieyße Potomki náße Ich Mość Krole Polskie/ y W.X. Lit. etc. Y niżey: Y ku temu záwżdy v nas Hospodárá wolne vcho y przystęp sámi przez się á nie przez przyczyny y inßych mieć máią/ y we wßelákich swiebodách y wolnośćiách zacnośći/ vczćiwośći/ prærogátywách/ ták iáko ich do stanu Duchownego Rzymskiego máią. etc. Y niżey: Gdyż tę wolność zdawná ießcze od przodkow náßych/ á osobliwie od ś. y sławney pámięći przodká náßego Krolá ná on czás Węgerskiego/ Polskiego/ y Wielk: Xię: Lit. Włádysłáwá nádáną/ gdy się Cerkiew Græcka z Kośćiołem Rzymskim ná Concilium Florentskim ziednoczyłá/ máią. Jákoż to nam iest vkazano. A iż teraz do teyże iednośći/ y zgody przodkow swoich/ ktorą byli ná on czás przez Metropolitę Kijowskiego Jsidorá z Kośćiołem Rzymskim przyieli/ nawrácáią się/ y w iednośći á zgodźie pod iednym Pásterzem widomym Cerkwi Bożey/ ktoremu tá zwirzchność záwżdy należáłá/ to iest pod ś. Papieżem Rzymskim być chcą. etc. Y niżey: Przydáiąc ießcze nádto im y káżdemu/ ktoby się do tákowey iednośći y porządku przychylił/ swiebody y wolnośći pomienione/ iáko Jch Mość Duchowni Rzymscy máią/ y ták y oni máią mieć. etc.

Ná też ś. Vnią mamy Confirmácyą Krolá Jego Mośći Roku 1596. Synodu náßego Brzeskiego/ ná ktorym tá iedność ś. odnowiona/ stwierdzona iest/ co Krol Jego Mość roskazawßy publikowáć wßędźie w tym Páństwie/ przykázuie áby Ruś Religiey Græckiey o tym wiedząc/ Vnią ś. przyiąwßy/ Duchownych swoich Vnitow

we wßyt-

we wßytkim posłuszni byli / á tych zaś ktorzy Vniey ś. y stárßym swoim rebellizowáli (ktorych ná tymże Synodźie wyklęto) zá wyklete máiąc / obcowánia żádnego z nimi nie mieli. Wspomina Krol Pan w tym przywileiu odßczepieńcow Włádykow temi słowy: Michał Kopysteńſki Przemyſki / á Gedeon Bálábán Lwowſki / Włádykowie / y inni ich towárzyße / ktorzy pierwey sami dobrowolnie do tego ziednoczenia przystąpiwßy / nam Hospodáru przez piſmá y listy swoie oznaymiwßy / teraz z námowy ludźi vpornych opuśćiwßy stárßego swoiego. etc. A niżey: opuściwßy (ći Włádykowie) dom Boży mieysce święte / ná ktorym zchodźić się z stárßymi swoiemi powinni byli / woleli złączyć się z Nowokrzczeńcy / Aryány / bluźniercámi Páná Bogá náßego w Troycy wielbionego / y z inßymi roznymi Hæretykámi. etc. A niżey: A nádto wziąwßy sobie w towárzystwo ßpiegow / y zdraycow náßych niejákiego Nicephorá / y inßych Grækow ludźi cudzoziemſkich w Bożnicy Heretickiey / gdźie kazánia Heretickie bywáią. Mieśce sobie miásto domu Bożego obrawßy. etc. postępowáli. A niżey. A rzeczy im nienáleżnych ważyli się ták przećiw zwierchności swoiey / iáko też przećiw nas Hospodárá Páná swego y przećiw Rzeczypospolitey oyczyzny swoiey. etc.

Jeßcze ś. pámięći Krolá Zygmuntá z. służy nam dekret Seymowy Roku 1600. Ex actoratu sámych Nieunitow ferowány / vczyniony iest przy boku Páńſkim od wßytkiey Rzeczypospolitey. Czytamy tám te słowá: Lecz iż czásow nástępuiących Przełożeni Cerkwie Orientálney od tey zgody y iednośći świętey odstąpili / do ktorey często potym przystępowáli: Aż ostátecznie ná ostátnim Synodźie powßechnym Florentſkim tám iuż dostátecznie tę zgodę y iedność z Kośćiołem ś. Rzymſkim przyiąwßy /

w tym długi czás trwáli. Záczym od przodká nászego s. pámięći Władysławá Polskiego y Węgierskiego Królá/ wielkie wolnośći ludźiom Religiey Græckiey Duchownym y świeckim dla tego nádáne/ y od inszych Krolow potym Alexándrá y Zygmuntá pierwszego potwierdzone. &c. A niżey. Lecz iż potym znowu iákoś zániedbánie nástąpiło/ oni z stárszym swoim zeszłym Metropolitą Kijowskim Micháyłem Ráhozą/ nie nowe iákie rzeczy wszczęli/ y nic nowego w tey spráwie iednośći s. áni przećiw práwu Bożemu/ áni przećiw Koronnemu / áni przećiw żadnemu práwu/ áni przećiw Kánonom y Práwiłom Oycow ss. áni przećiwko stárodáwnemu zwyczáiowi nie wykroczyli / ále do rzeczy dawnych od pierwszych onych Pátryarchow swoich ss. vchwalonych/ postánowionych/ y przyiętych wroćili się/ niechcąc trwáć wodszczepieństwie. &c. My tedy z Pány Rádámi nászemi/ bacząc iż pomienieni Archiepiskop y Episkop (Hipáći Poćiey/ y Cyrillus Terlecki) postępek swoy słuszny we wszytkim vkazáli. A ku temu też iż stroná przećiwna powodowá / pozwawszy ich oto przed nás ná Seym/ nic przećiwne° ná ich niepokázuią /áni popiráią/ y owszem tey spráwy odbiegáią/ widząc y przywileie s. pámięći przodkow nászych. W tey spráwie teráznieyszym listem y deklárácyą nászą / wolnemi ich wiecznie w tey mierze od tákowych pozwow y rzeczy w nich opisánych/ od przenágábánia wszelkiego strony przećiwney być znáyduiemy. Ták iż Wielebni Archiepiskop Metropolit Kijowski y wszytkiey Rusi; y Episkop Łucki/ y inszy Episkopowie Władykowie/ y wszyscy Duchowni w tey s. iednośći bez wszelákiego przenágábánia/ iáko właśni przełożeni Pásterze Religiey Græckiey te Dignitárstwá Duchowne dźierżeć/ y vżywáć/ rządźić/ y spráwowáć máią / káżdy w swoich Diæcesiách według zwyczáiu

czáiu dawnego / y obrzędow Cerkwie Græckiey. &c. Dátá Przywileiu w Wárßawie dnia 25. Márcá.

Náoſtátek od teráznieyßego Naiáśnieyßego WLADYSLAWA IV. KROLA Páná náßego Miłościwie nam ßczęśliwie pánuiącego / Confirmácyą mamy Przywileiow pomienionych. Ktoremu day Pánie Nawyżßy ßczęśliwe y długoletnie pánowánie. Coż tu ma być iáśnieyßego / gdy ſam Krol ná Seymie wálnym vznawa Przywileie ludźiom Religiey Græckiey / ták Duchownym iáko y świeckim / dla iedności z Kośćiołem Rzymſkim dáne. Te wßytkie Priuilegia znaydźieß w Metrykách Páńſtwá tego wpiſáne / y Authentica ich in Archiuo Metropolitano ſą w ſchowániu.

# Rozdźiał XI.

*Ze ſie nam do zgody mieć z ſobą potrzebá, á iáko do tego przyść.*

Chrystus Pan z pokoiem národźił ſie / gdy Anyołowie ná wyſokośći oney ludźiom dobrey woli ogłaßáli: Idąc ná krzyż pokoy zoſtáwuie / Vczniom dáie; y podnioßßy w niebo oczy / gorąco o to Bogá Oycá prośi / á nie zá nimi tylko / ále y zá tych / ktorzy przez słowo ich vwierzyć mieli w niego / áby wßyſcy vnum byli. Y vmárł Pan náß nietylko zá narod / ále żeby y ſyny Boże roſproßone zgromádźił w iedno. Znowu po zmartwychwſtániu ſwoim pokoy krwią naświętßą ſwoią nábyty dał / á ná ſtuteczne nieprzerwánie chowánie onego Duchá ś. ſwoiego insufflauit, vdźielił im. Jáwna tedy że Xiąże pokoiu po ſwoich poddánych / nie złotem ſkáźitelnym / álbo ſrebrem / ále naświętßą krwią ſwoią odkupionych niewolnikách potrze- *Ioan: 11. Luc: 2. Ioan: 14. & 20.*

potrzebuie zgody/ ktorzy coby ná záwdźięczenie Pánu ná- lepßemu pokoy obiąć mieli/ to oni w trąby/ w bębny ná wnętrzne walki między ſobą/ y ßátę drogą Páńſką/ ktorey ſámi krzyżownicy dźielić nie ważyli ſię/ ná ßtuczki rozrywáią. Pozwolił niegdys Bog Anyołom Kośćielną ſtárego Zakonu rozedrzeć z Ceremoniámi záſłonę/ ále nie tę ſuknią/ Jedność/ w nowym Zakonie Cerkwie Bożey przeznaczaiącą: nieposłußny tylo ią Diſunit ßárpa/ pogardzáiąc y Krwią nadrożßą Páná Jezuſową. Obawiay ſię żebys reſponſu ſtráßnego z Aryuſem nie poniosł/ á pewnie gdy w tym vporze trwáć będźieß/ odnieśieß. A ktoż ći nadrożßy Zbáwićielu ßátę nießytą rozdárł? Diſunitus: á niech oſtánie tanquam Ethnicus & publicanus, qui Eccleſiam non audit, diſmembrácyą czyni w ćiele iednym/ w iedyney Cerkwi/ ktorey nie ſłucha. Nie máß przyczyny żadney do tego rozerwánia/ y do tey woyny. Rzeczeß/ że Práwoſławni w iedności z Kośćiołem Kátholickim wykroczyli przećiw ſtárożytnośći: lecz vkazáliſmy wam we wßytkich przeßłych rozdźiałách/ że my záchowuiemy one/ á nie wy? nie ſłuchamy nowotnych wáßych náuczyćielow: Nie Náymitá Philáletha człowieká nievżytecznego/ z vrodzenia y wiáry Hæretyká/ ten wźiąwßy od was dobrze/ oßukał iednák/ y trzymał zá te ſwoie Hæretycką/ ná oßukánie nas Ruśi wydáną Apocryſis názwáną kśiążkę/ Miáſteczko z kilką Wśi ſobie legowáne/ á nam zá to z inſtituciy Kálwinowych wypiſáną wiárę podał. Drogośćie záprawdę to ládáco kupili/ y niewiem kto z was mędrßy/ czy on że przedał? czy wy/ żeśćie kotá w worze zá ryśiá kupili? nieſtety: do czego iuż owieczkom Páná Chryſtuſowym przychodźi? że ſię wilkowi w paßą dobrowolnie podáią: ná to náymuiećie/ áby kto was oßukał/ y z drogi prawdy zwiodł. Ani drugiego Zyzániego przyi-

Cypr: de Vnitate.

go przyimuiemy/ ktory iáko nieprzyiázny człowiek kąkolu násiał rostérkow/ y swarow miedzy bráćią. Ani trzećie-mu vchá nákłániamy Auctorowi Lámentu/ ktory sam o sobie wyznawa/ że w Academiey Lipskiey / y Wittem-berskiey przy grobie Lutrowym wiek swoy ná náukách strawiwszy młody / skwárem Luteráńskich dymow oko-pćiáły/ do Litwy przybył/ y Ruś lámentuiąc tymże czá-dem záráźił. Odrzucamy y drugich Mágistrow wászych/ Bázyliá od Surázczyzny/ Azárego Chirá/ Elenchá/ Anty-grápha / y drugich / ktorzy tárgneli sie ná Kośćioł Græ-cki y Rzymski/ y ná Synody powszechne: naprzod Syno-dy Wszeleńskie/ Florentski/ Konstáncyeński / Trydentski/ zborzyskámi niezbożnemi / slepymi / rozboyniczemi ná-zwáli: ták Láment pag: 80. y 119. y Kleryk Ostrogski/ pag:3. 36. 80. 82. 126. 207. &c. názwał. Inszych záś Ducho-wnych Kátholickich żábámi śinoczymi/ Prorokámi fał-szywemi/ synámi kłamstwá / łżywemi / obłudnemi/ po-twarcámi/ Pháryzeuszámi/ száráńczą piekielną/ śiedmio-głowną bestyą/ Bábilońskimi dworzány/ impostorámi/ wilkámi drapieżnymi/lwámi zgłodniáłemi / złoczyńcá-mi/ ludźmi grzechu/ pochlebcámi / Esawitámi. etc. ná-zwał Láment/ pag: 11. 13. 15. 32. 77. &c. A wszystkich Ká-tholikow / ták Swieckich/ iáko y Duchownych wyrodká-mi / wszetecznymi/ iászczurczym narodem / ktorzy iákoby mieli pić z kubká nierządu Bábilońskiego. ták Lámenc pag: 1. 2. 3. vtytułował, tychże bálámutow niewstydli-wych/ ktorzy duszy swoiey rádźić nieumieiąc / swoiemi baykámi y hæretyctwem sercá prostych pozárażáli / y iá-dem nápełnili. My ich náuką brzydźimy sie / y wierzymy iáko nas pismo ś. náuczyło/ Sobory powszechne obiáśni-ły dekretámi /Cánonámi /Constitucyámi swoiemi/ przyi-muiemy one pro Sacrosancto. Trzymáiąc sie y Soboru Wszeleń-

Wszeleńskie° Florentskiego / ktory was záwżdy potłumi / byśćie mieli zdániem wáßy dowody y oreżá napotężniey-ße: ktorych Soborow Wszeleńskich powágá iest Cerkwi Bożey cená: á o powádze Kośćiołá Bożego (serm: 141. de Tempore, Tom:10.) Augustyn ś. świádczy. Euangelio non crederem, nisi me Catholicæ Ecclesiæ commoueret auctoritas. Kośćiołá/práwi/ poważność podáłá nam tego ábo owego Apostołá przyiąć Ewángelią / nádto z tymiż świętemi Soborámi klątwie poddáiemy tych ktorzy co przećiw ich declarátiom około wiáry wnośić śmieią: Toć tu y ná krok ieden wykroczenia nie máß przećiw stárożytnośći. Przy świętych Soborách wyznawamy ták iáko nam nápisáli Oycowie święći náßy / Bázyli wielki / Ioán Złotousty / Athánázy / Cyrillus / Doktorowie Wschodni Cerkiewni / z ktoremi tegoż wieku zgodnie żyli ś. Ieronim / Ambrosius / Gregorius Pap. Augustyn / Oycowie Zachodni; tych wßytkich Cerkiew náßá záwżdy przyimowáłá / y my wspániále / á wiecey niż wy / boć onych wysoce rozumiemy / że Bogá iuż widzą / á nie w przyśionku około iábłußek / iáko Didaskálowie wáßy / Zizáni y drudzy / w ziemnym kłádli Ráiu / zábawiáią się. Otworzmy ich księgi iásne / rozsądzą nas / y pokażą / kto stoi przy stárożytnośći. A owßem wáßym ráczey náuczyćielom zádáć tey stárożytnośći złamánie / á w nich y wá / poki ogułem tych wymysłow Heretyckich y ich Auctorow nie porzućićie. A żebyśmy zosobná to wam vkazáli / oni Cerkwie świętey y Oycow śś. nie słucháią / ábo ráczey wy przez nich / wáß to głos / że przy śmierći sądu nie maß párticulárnego. Ták Orthologiy Lament fol: 177. náuczą przećiw Damáscenowi / Serm: de Mort. Tákże Zyzáni / y drudzy bronią spráwiedliwych dußom niebá / á wzywáią ich iednák y świętymi zowią, á iákoż święte? kiedy nie osądzone zá tákie. Sákrámen-

kramentá dwá kłádźie Cerkiewne Pſeudodoktor wáß Lá- ment/ fol: 214. náwet przećiw ſámemu Pátryárſze ſwemu Cárogrodzkiemu Ieremiaßowi / ktory w Cenſurze ſwo- iey ná błędy Luterſkie/ śiedm Sákrámentow wylicza. O Náß: Sákrámenćie Ciáłá y Krwie Páńſkiey Márek Epheſki z Mikołáiem Kábáſilem práwią/ lib: de Confec. y lib: in Explicat: Liturg. iákoby modlitwą Kápłáńſką / á nie słowy Páná Chryſtuſowemi miáło śię poświęcenie zſtáwáć/ ktora náuká ieſt przećiw ś. Chryſoſtomowi/ Homil: de Prodit: Iudæ, Feria IV. Magna. y drugim. z Tránſubſtántiácyey / to ieſt przeiſtnoczenia álbo iſto- tnego przemienienia Chlebá w Ciáło Páńſkie. etc. Philá- let pag: 66. śmieie śię przećiw słowom Chryſtuſá Páná/ y Oycom śś. Cypryanowi Serm: de Cœna Dom. Cyril: Hieroſol: Catech: 4. Niſſenowi Orat: Catech: 37. Am- broſ: lib: de init. Chryſoſtomowi Serm: de Encæniis. Mieyſce zátrzymánia duſzom ludźi w łáſce Bożey vmie- ráiącym burzą/ zá nimi iednák modlący śię: Z Swiętemi Pánie day odpocznienie duſzom ſług twoich / ták w záchwyceniu inácżey vczą/ á inácżey czynią/ ieſli proſzą o przyiećie do pułku świętych/ toć ich inſze mieyſce. O Du- ßy rozumney człowieczey rozumieią iáko y o inßych beſty- ách/ iż z ćiáłá śię rodzą / iáko y owoce ziemie z naśienia / ták Láment fol: 213. przećiw piſmu ś. Geneſ: 2. Eccleſ: 12. Zachar: 12. Hebr: 12. y Oycom śś. Cyril: Alexand: ad Mo- nachos Ægypti. Chryſ: Hom: 23. de anima. Theod: l. 5. Clemens Conſtit: lib: 5. Z trádycyey ßyderſtwá ſtroią / Láment fol: 206. Moyzeßowi Bogowidcy / áby kiedy był Kápłánem/nie przyznawáią. A ſámemu Pánu Chry- ſtuſowi vymuią/ że dáley iuż áni ieſt Kápłánem/ áni po- śrzednikiem/ ták diſcurrowáli/ Zyzáni fol: 101. Philálet fol: 93. przećiw piſmu ś. Pſalmu 98. y 109. y Hebr: 5.

*Popráwili śię w tym niedawno ná Soborze Kijowſkim.*

Z Swiętych Oycow / iákoby ich nie byli ſynámi vkrzáią ſię. Lament fol:162. z Nyſſená Grzegorzá/y drugiego Grzegorzá Papieżá/á my Ruś zowiemy go Dwoieſłowá/ z Dámáſcená/iż zbłądźili w piſmách ſwoich / ktore Cerkiew ś. przyiełá: oni ie niepotrzebnymi / y niezbożnośći ſwąd z śiebie wypuſzczáiącymi zowią/y wiele podobnych tym. Sądźćież Bráćia mili / kto tu wykracza przećiw ſtárożytnośći/ wáſzy ták náuczyćiele wielebni piſáli / y był ten czás/żeśćie ich kśięgi iáko Soborne wenerowáli/nini wam oczy otworzono. Porzuććież ich do końcá/ y Plutonowi podáruyćie/á do Mátki Cerkwi ſię náwroććie / ktora wáś porodźiłá przez kąpiel Chrztu ś. Bráćiaſmy/Bogá iednego w Troycy wyznawamy/ to pokázuie Symbolum, ábo háſło Apoſtolſkie/ iedno wam y nam / co ſámo rożnych nas czyni od wſzytkich innych ſekt ná świećie. A przy wyznániu tym záchowuiemy wſzytkie obrządki Cerkiewne w cáłośći. Przebieżmy iedno krociuśienko /iáko bliżcy ſobie y z Kośćiołem Rzymſkim záiedno / á z poyźrzenia ślicżney hármoniey vćieſzmy ſię/y do zgody gorąco záwezmiymy ſię. Wierzymy Bogá w Troycy ś. w Oycá nierodzonego/w Syná od Oycá według Boſtwá przed wieki / á z Máryey Pánny w czáśie według człowieczeńſtwá vrodzonego : y w Duchá ś. od Oycá przez Syná pochodzącego/ á iáko Láćinnicy mowią Od Syná / á ták mowiąc iedno rozumiemy / y ſłuchamy Chryzoſtomá (Homil: 60. in Mat. )że Od/ y Przez in Diuinis, zá iedno ſię bierze : o ſłowá nic / tylko byſmy ſię w rzeczy zgadzáli. Názwány Duch Synowſki / Rom: 8. Galat: 4. Nie iáko ſługá / ábo brát iego/ y nie przeto / że poſpołu z Synem od Oycá ieſt/ábo iż tego ieſteſtwá z Synem/boby z tey miáry mogłby y Syn zwány być Duchá ś. á przećie ták nie mowimy/ ále iż od Syná Duch ś. pochodzi / przeto

przeto piſmo ś. zowie Syná Duch: iáko ſie dla tegoż zo-
wie y Duchem Oycowſkim. Táka moc tego dowodu / iż
Auguſtyn ś. Tractat: in Ioan: 90. ná nim tylko przeſtał.
Názywa ſie Duch ś. Volitia ábo Chotinyem Synow-
ſkim (Dohmátyk czytay háſu 4.) per volitionem zás
Duch ś. pochodzi. Toć zgodá w oboim nabożeńſtwie
w tym Artykule miáłáby być. A Hæretycy rożni rożnie o
świetey Troycy wierzą / ábo Syná nie rownym Bogu
Oycu w Boſtwie czynią. Abo nie po Kátholicku o Wcie-
leniu iego / męce naświetßey / y zmartwychwſtániu náu-
czáią: ábo drudzy Duchá ś. prawdziwym Bogiem nie
vznawáią. Rzymiánie śiedm Sákramentow przyimu-
ią / y Cerkiew Græcka tákże: Myſteria, ábo táynámi ie
świętemi názwawßy. A Hæretycy dwá ábo trzy kłádą / á
nie po Kátholicku o nich diſcuruią. Rzeczywiſtość Ciá-
łá y Krwie Chryſtuſowey przy naświetßey Ofierze wie-
rzymy / á Hæretykom twárda tá mowá: á retro chodząc
Kápłáńſtwo Nowozakonnych ludzi Iudáiſmem y ido-
lolátrią názywáią. A co kwáſu y przáſniku należy / ácci-
dentia to chlebá / á do iſtoty bynamniey nie należą: doſyć
że ná oſtátniey wieczerzy Pan Chleb wziął w ręce / á chle-
bem y przáſny / Lucæ 24. názywa ſie: y dowodnieyßa / że
Chryſtus Pan w przáſnym poświęcał ná Wieczerzy
oſtátniey naświętßy Sákráment. Ták Ewángeliſtowie Math: 16.
Mar: 14. ℣. 12. Luc: 22. ℣. 7. Przydáie Theophilákt in v. 17.
Lucam. Że w Emauśie w przáſnym chlebie był naświ:
Sákráment. Jan Kálwin / Marcin Kemnitius / lubo
Hæretycy / ále o tym dobrze mowią / nie ſądzący ſie ná
tym kwáśie: iáko winu białość / czerwoność / ſłodkość /
twárdość / y korzennemu być accidens eſt, to ieſt / przy-
padkowá ieſt rzecz / ták kwás ábo przáśnik w chlebie.
O czym Quæſtyą porzućić y ſam kazał Pátryárchá An-

tyocheńſki Piotr/ iáko niepotrzebną iákoś widźiał. Tylko by zwyczáiow ſtárych y trádyciey Kośćiołow Wschodniego/ y Zachodniego nie łamano. O czym Sobor Florentſki w dekrećie temi słowy: Smotrylizeſmó y ſiie o chlebie pſzenicznom, y o kisłom, y o préſnom Tiłu Chryſtôwu ſotworytiſia mósſzczno, Swieſzczénnicy ze daczyniat po obyczáiu ſwoiéia im Cérkwi W oſtóczny- ia, y Západnyia. Vżywánie záś w obudwoch Kośćiołách raz pod iedną/ drugi pod dwiemá bywáło; bowiem Chryſtus zmartwych powſtawſzy/ wiecey nie vmiera/ śmierć mu pánowáć dáley nie będźie. Toż y my Græci ritus Kápłáni przy Liturgiey mowiąc po poświęceniu: Razdrobláietſie, nierázdiláietſie Ahnec Bôzy, przy łamániu wierzymy/ iż cáłe ieſt Chryſtus ták pod iedną/ iáko y pod drugą osobą. Vżywánia tego pod iedną osobą y v Grækow pełno. Sozomenus o tym lib: 8. Niceph: 13. Cyril: c.4. Baſil: Mag. ad Cæſar. Auguſt: Serm: 252. Cypr: de lapſis. Tertul: lib. 2. ad vxorem, Hieron. Meneolog: náſze/ Nouembr. 9. w Kánonie/ y drudzy piſáli/ y dźielili/ że inſza ieſt pożywáć/ á inſza ofiárowáć: co nie może bez obudwoch osob być/ áby męká Páná Chryſtuſowá rzetelnie ſię wyrażáłá. Liturgia y Ceremonie iey v Rzymian y v Grækow iednákie/ áni zdáią ſię być rożne oprocz iezykow/ Græckiego/ Łáćińſkie°/ Słowieńſkiego.

O Czyśću/ iáko chcemy ták go názywamy/ choć y po Arábſku/ iedno że ieſt mieyſce zatrzymánia do czáſu. A chceſz znieść Czyśćiec (ktorego náwet y Rábini Żydowſcy Káwuenoki. ꝛc. Nie znośili/ ále twierdźili Turcy y Pogánie) oraz z Kálwinem Modlitwy zá vmárłych znieśieſz. Swięći ſą w niebie/ náſzw: Pánná Márya Bogárodźicá/ Jan Ewángeliſtá/ Chrzćićiel/ Apoſtołowie/ Mirheńſki Mikołay/ y drudzy. z Minei/ ábo Menelog: Græchich/ Ru-

ckich/ Ruſkich/ ná dni świetych Bożych: Męczennikow w Kánonie/ Hymnách/ álbo Pieśniách/ 7. 8. 9. náukę weź-zmieß/ że ſ… w niebie/ mießkáią z Anyołámi/ Bogá widzą/ zapłáte przyięli y korony duße ich. Análphábeticy w Græ-ckim nabożeńſtwie/ á ſukienką tylko Ruſką przykryći to gwárzą. Słuchay co mowi Páweł: Cupio diſſolui. Dla czego? Zeby był z Chryſtuſem: Toć nie po zmártwych wſtániu/ bo tám nie będźie duſzy od ćiáłá rozdźielenie. Wßytkie o tym opuśćiwßy dowody/ ponieważ nie o tym mowá vmyślnie. Jednego ś. Jeronimá słowá przywiodę: Tam ingens ex ſolis Martyrib' multitudo in cælis coronata triumphat, vt ſi Eccleſia omnibus illis feſtos dies inſtituere decreuiſſet, ſupra quinque milla martyrum, ad vnum quæq; diem aſſignare potuiſſet, to ieſt z ſámych mę-czennikow w niebie tákie mnoſtwo koronowáne tryum-phuie/ ieſliżby wßytkim dni im Kośćioł w Roku dla od-práwowánia nabożeńſtwá náznáczył; więcey nád 5000. káżdego dniá przypadáłoby ich świećić: á żył ten święty Roku 400. Toć Męczennicy w niebie y triumfuią iuż. Zá-czym y w tym zgodá Grækom z Rzymiány miáłáby być/ iáko przedtym byłá. O ſądźie poiedynkowym záraz po śmierći nasz piſmo ś. Eccleſ. 11. Dochodźimy dowo-dnie y z Lukaßá Ewángeliſty/ Oycowie śś. Chryſoſtom/ *Luc. 16. y 23.* Hom: 13. in Matt. y w Márhár. słowo 2. O Bogaczu y Łá-zárzu. Gregor: Dialog. cap: 36. Ioan. Damaſc. Serm. de mortuis. Ioan: Climacus gradu 7. in Scala ſua. Proloh ábo Mártylog: Ruſkie/ Octobris 8. O Ráphále nieiákim/ iż po śmierći záraz Auguſtts. o ſtárániu zá vmárłe. O świe-tych wzywániu obudwoch Cerkwi zgodá: á Heretycy dá-remną prácą wzywánie śś. y ymą zaſług Páná Chryſtu-ſowych zowiącey nátrząſáią ſię.

Obrázy Páná Chryſtuſowe y świetych Bożych w Cer-

kwiách / y Kośćiołách ſtáwiáią / Ołtarze onemi zdobią / y wßelkie im poßánowánie czynią / mądrze roztrąſáiąc / ſądząc / że wßelka cześć obrázu in Prototypon. to ieſt ná perwoobrázne / iáko mowią Słowacy odnośi ſie. Haeretycy záś z Máhometámi zowią to báłwochwálſtwem. Táż vczćiwość y Relikwiom ábo moßczom świętych v nas y v Rzymian. Zkąd świetá v Ruśi Máij 9. y 25. Junij 28. Julij 2. Auguſti 2. y 25. Swietych / Mikołáiá / Kirá y Jana / Nasw: Pánny ßáty położenie / Stephaná / Bártłomieiá y drugich ; A oſobliwie Reliquiey nadrożßey S. Krzyżá / ná ktorym Chryſtus Pan był przybity ; Podobną czynimy y znákowi iego ; Sákrámentow obrządki bez niego nie odpráwuią ſie, A v Haeretykow guſłámi to zowią.

Nuż wody świecenia roznych czáſow / á oſobliwie w Wielką Sobotę v Rzymian / z ſtárego zwyczáiu wzięto dla Cátechumenow / á v Graekow ná Theopháńią / ktore dnia Chryſtus Pan wody ná Jordánie poświećił / chrzcząc ſie od Janá świętego. Ale w Sobotę Wielką tákże y v Graekow poświecenie wody bywáło kiedyś od ſámego Pátryárchy / ábo od Metropolity ná Nießporze. Czytay ſtáre Trebniki ábo Agendy Ruſkie numero, ábo w czyśle 76. znaydzieß o tym.

Dotego ſtany rozmáite w Kośćiele Rzymſkim / y w Cerkwi Graeckiey. Arcybiſkup / Biſkup / Kśiężą / Officialis, Decanus. Abbas ábo Opát / Archidiaconus, Dyaconus, Hypodyaconus, Acolit, Oſtiarius, &c. Jáko zgodne z Graeckimi Metropolitą / Episkopem / Archimándritámi / Jhumenámi / Protopopámi / Presbyterámi / Dyákonámi / Subdyákonámi / Swießczonoſcámi &c. Tákże ſtany Zákonnych ludźi, y ich śluby pod Regułámi Pátryárchow SS. Zakonnych Bázylego / Antoniego / Athánázego de Monte S. Theodozego / Sábby / Studity / z świętymi Fundátorá-

dátorá

datorámi y Pátryárchámi Zakonnemi: Ritus Romani Benedyktá. 1. Pauli Eremitæ, Augustyná / Dominiká / Fránćiszká / Ignáce° / 6. Tereſſy de Monte Carmelo &c. podobne. Jákoby tylko chorągwiámi rozne / á rzeczy iſto- tá w obudwoch táż. Poſty też v Rzymian co y v Græków / Czterdzieſtu dni / Adwentowy / Apoſtolſkie / to ieſt Vigi- lie / á iáko Ruś ſwoy zowie Piotrowym. Poſty do Náświę- Pánny / Suchych dni: á v Heretyków żołtobrzuchów wſzyt- ko to wymyſłámi ludzkiemi niepotrzebnemi / y ſycophán- cyą liczemirſtwem názwano.

Swiętá Páńſkie y Sług iego kochánków: Páſchy / Pen- tecoſtiey / ábo Swiątków / Wniebowźięćia Náświętſzey Bogárodzice / Apoſtolſkie / Męczenników / y Kośćioły ná- wet imieniem ich názywáią. To wſzytko in vtroq; ritu znáyduie ſię. Nie mnieyſze concordantie w Modlitwách Cerkiewnych: Co Nocturnum, Matutinum, Laudes, Go- dzinki 1. 3. 6. 9. Nieſzpor / Completá v Rzymián / to v Ruśi Wśienoſzczne / Jutrznia / Sławoſłowije / Czáſy 1. 3. 6. dziewiąty Czás / Wieczernia / Páweczernia / y tym podo- bne zgody w nábożeńſtwách / y obrzadkách. Opuſzczam inſzych wiele Hármoniy / głowna przypomnię. Piſmo ś. iedno mamy / ſtáry y nowy Zakon / á w teyże liczbie kśiąg / czego śiłá Heretyków nie przyimuie. A nie maſz to myśli ro- ſtropnie wiązáć od woyny? O coż ſię wżdy wádźić? gdy wſzytkie ſkárby domá / á przytym z záſlug nadrożſzych Chry- ſtuſá Páná zárowno bogáctwá nam hoynie otworzone / tylko byſmy ſámi chćieli czerpáć ich przez wiárę y dobre vczynki / łáſki mowię Duchá S. Jeśli o to poſwarek: Ty Ruśin / á ow Rzymiánin / świátowe to y narodow zwády / y to brák czyniſz dla rozności obrzadków / y wiárę rozną chceſz mieć y miłość tárgaſz / á Bog Wſzechmogący non eſt acceptor nationū, y iezyków ie° to ſtworzenie y miłe ie- mu / non Actor: 10. Galat: 3.

mu / non

mu: non eſt Iudæus, neq; Græcus, non eſt ſeruus: neque liber: omnes vos eſtis in Chriſto Ieſu vnum: nie brákuie narodámi / áni perſonámi Bog / nie ieſt Ruśi Bog tylo / ále y Láćinnikow / y świátá wßytkiego. A obrzadki w Kośćiele iego ś. rozmáite miłe mu ſą / iáko wyżey námieniłem. Owych tylko od cząſtki oddziela ſwoiey / o ktorych Cypryan święty temi ſłowy nápiſał; Cum Deo manere

*De Simplicit: Prælat.* non poſſunt, qui in Eccleſia Dei eſſe vnanimes noluerunt: credant licet flammis & ignibus traditi, vel obiecti beſtijs animas ſuas ponant, non erit illis fidei corona, ſed pæna perfidiæ occidi talis poteſt, coronari non poteſt; to ieſt: Jeśliś w Cerkwi iedynomyślny nie ieſt Bożey / miłośći nie maß / áni iednośći w Chryſtuśie: byś rozdał wßytkę vbogim máietność y ćiáło ſpálił ſwoie / odrzucony ś od Bogá / y wybrákowány ś. Vkázałemći czytelniku łáſkáwy że iedno ieſteſmy Romanus, Græcus, Ruthenus, nie tylko w fundámentalnych / ále y w námnieyßych: Trzebá tedy do zgody. Bywáłoć że y świeći podczás ſtárego Adámá w ſobie miewáli / ále nie ná długo: z obudwoch ſtron pro zelo Dei gniewáli ſię / ále poſtrzegßy / że non ſecundum ſcientiam gniew / ále w niewiádomośći / ábo z niezrozumiánego drugiey ſtrony vdánia / wnet ad oſcula pacis fraterna; y ſtawáli ſię amantium iræ in reintegrationem amoris, neque ſcribebant in marmore læſi. (Iraſcimini,) nolite nápiſano / w gniewie peccare, niech ſłońce w nim nie záchodźi. O prze Bog doſyć nieprzyiáźni ludźi ritus Græci, doſyć ſłońce wam w tey álienáciey záchodźiło / nie przez 8. dni / ále iuż wiekow tyle (luboć y alternata z pokoiem ßłá / ále ná czás máły / wrácáli ſię bowiem do raz záwźiętey Schyſmy) niech y ſłońce praw / wolnośći / swiebod tey zacney Korony Polſkiey nie záchodźi wam / á dla was y nam przez te diſmembrácye / doſyć y pogor-

y pogorßeni / vczyniéby im koniec: Jnowiercy/Zyd/ Tátárzyn/niech ſie nie gorßy / bo nie mow mu teraz o wierze Chrześćiáńſkiey/nie przepowiáday Jezuſá: Zgodźćie ſie ſámi wprzod rzecze. O iákoż ſrogi Pánu ráchunek oddádzą ći zwłaßczá / ktorzy wodzámi ſą duß ludzkich/ mogąc zábieżeć/á dla iákichsi reſpectow ábo prywat/y vlegánia owieczkom ſwoim niechcą/á tym ſámym złym ſą przykłádem/ ánoby pámiętáć ná owe Grzegorzá wielkie° słowá: Przełożony ták wiela śmierći godźien/ile poddány ſwoim zginienia dáie przykłádow: ná ták ſrogie poglądáiąc karánia/miałby káżdy páſterz krußyć ſerce ſwoie / boć mu nie o łyczko/áni orzemußek/ále o wieczną zapłátę w niebie/ ábo potępienie poydźie w piekle. Wielká to y godná podźiwienia/że oślep w te niechęći bieżą. Nie vkażą żadnego przykłádu z świętych/ ktoryby był w Kálendarzu zá świętego vznány / á przećiwiał ſie iednośći / y burzył zwierzchność Apoſtolſką/ y owßem przećiwną rzecz znayduią. Jgnácyus Pátryárchá Cárogrodzki s. iednośći ponnożyćiel miedzy święte policzony/ dźień Octobris 23. pámiątki iego Græcka Cerkiew w Kálendarzu położyłá / á Æmulus iego Phocyus y ſtolice Apoſtolſkiey nieprzyiáćiel częſtkę z przeklętymi ma. Podobny onemu Cerularius y drudzy náśládowcy ich. Jeſt záiſte dla czego od záwźiętego názad cofnąć ſie przedſięwźięćia / á nie pußczáć w dylácyą tey ſpráwy ; Bo poki ptáßká owego czarnego piońſke śpiewáć będźiećie/ Cras, Cras, (iutro /iutro) áni myślćie o ślicznośći ſwoiey/Dźiś niecháy będźie: dźiś ieſli vſłyßyćie głos iego / nie zátwierdzaycie ſerc wáßych / ále ſchylayćie wyſokie kárki wáße / zniewalaiąc rozum ſwoy/ y poddáiąc pod wiáry poſłuſzeńſtwo. A chcećie ſie náuczyć/y iáko ſłyßę ná wáße nowotne Cátechiſmy exámen y limę odnieść ? Nie tám tego ßukáć/gdźie żadney o tym

náuki nie máß / y ktora ſtolicá od Theodorá Studity Seminarium wßytkich Heretyctw odnioſłá titulum: ále zkąd decizye w obiáśnieniách wiáry od początku Chrześćiáńſtwá otrzymawano. Słuchay wyſoce vczonego Græká Theodoretá / co o tym do Leoná I. Papieżá mowi: Jeśli práwi Páwel Káznodźieiá prawdy trąbá Duchá ś. do Piotrá ſię vćiekał / áby tym ktorzy w Antyochiey o Zákonu ſtárego Ceremoniách ſpor mieli / od niego przynioſł ná pytánie rozwiązánie: Dáleko więcey my (słowá ſą iego) máłemi y zgárdzonemi będąc do Apoſtolſkiey wáſzey ſtolice bieżymy / ábyſmy wźięli lekárſtwo / náukę. Jeronim ná pytánie o trzech Hypoſtáſiech / Ani ná náuce ſwoiey polegáiąc / áni ná Wſchodnich Biſkupow zdániu / áni ná właſnego ſwoiego Biſkupá powadze / piſząc do Papieżá Dámáſá mowi: Od Páſterzá pomocy owieczká żąda: Rozſądź / náucz, ⁊c. Ja ſię z świętobliwośćią twoią wiąże ſpołecznośćią / wiem że ná tey opoce zbudowána ieſt Cerkiew: ktokolwiek nie w tym domu pożywa Báránká / przeklęty ieſt: Jeśli kto w korabiu Noego nie będźie / zginie czáſu Potopu; Nie znam Vitálego / niewiem o Paulinie / ktokolwiek z tobą nie zbiera / roſpraſza. Lucius I. tego imienia Papież y męczennik / Leo Pap. Agátho w liśćie do Konſtántyná / ktory ná 6. Synodźie czytamy: Mikołay I. Papież w liśćie do Cerulárego: Leo 9. do Piotrá Antiocheńſkiego: Innocent. 3. w liśćie do Episkopá Arelátſkiego. ⁊c. Náuczáią ći Oycowie / áby wſzyſcy w trudnośćiách wiáry od Rzymſkiey Stolice vczyli ſię / ktora nigdy ſćieżki Apoſtolſkiego podánia nie zbłądźiłá / áni vpádłá pod nowośćiámi Heretyckimi / támby o confirmacią ná ſwoie Cátechiſmy y ná ſwoie trudnośći żądáć. Ani możećie / mowi do was Socrates Hiſtorik / z práwá Cerkiewnego żadnego poſtánowienia czynić bez

vznánia Rzymſkiego Papieżá. Bedźiećieli potrzebowáć/ ſáme Rekopiſánia Oycow świetych Doktorow Kośćielnych otworzywßy w Bibliotece Wátykáńſkiey vkazáwam: czego w Cárogrodźie nie znaydźieß / bo co y było fundowáney Bibliotheki ſtu dwudźieſtu tyśiecy kśiag od wielkiego Konſtántyná/tá wßytká zá Bázyliſká Ceſárzá zgorzáłá; o czym Zonáras in Baſiliſſa: á zá wźiećiem Cárogrodu od Turczyná wyginely ogułem / piße Kruſius/y náuki. Vozmy ſie tedy od Apoſtolſkiey Stolice/zniaſie wiażmy/iáko czynili Oycowie náßy: Bog ſam do zgody pomoże/ Stolicá Apoſtolſka/ Krol Pan náß ßcześliwie nam łáſká Nawyßego pánuiacy / ktory y tego ßcześcia/ poniewáź Patriæ gerit Patrem, nouit ſubditos, conſulit cunctis, y ktorego publica vota mouent, życzy ſobie ſerdecznie/áby zá pánowánia iego ſpokoynego/y tym háłaſom náßym Ruſkim wzgledem nabożeńſtwá koniec ſie ſtał/ ábowiem ná mieyſcu zgody y miłośći/przykazał Pan błogoſłáwieńſtwo y żywot áż náwieki. Náoſtátek vśilne náße w Pánu ſtáránie á nieodwłoczne: ieśli miłuiećie/iáko mowićie narod Ruſki y dobro iego/y vpádek iego widźićie/ wiec do śrzodkow / do ſpoſobow / ktoremibyśćie co vpádło podnieśli / co oſłábiáło zmocnili/ co ießcze ſtoi ták vgruntowáli / iákoby do vpadku nie przyßło. Pobudźi was do tego/ gdy przeczytaćie co mowił ná Soborze Florentſkim Metropolitá Beſſárion do ſwoich / y co potym nápiſał Cárogrodſki Pátryárchá Gennádius: co przepowiedźieli ludźiom ſwoim/to ſie wykonáło nád nimi: ßcześliwy/ktory pátrzac ná cudza przygode/zábiega ſwoiey. Pocznymy od Páná Bogá / á około tego ſercem iednym y dußa iedna: Záwińmy ſie Synodaliter ieno /ibi ſalus, vbi multa conſilia. *Prouerb*: 11. Rozdź. w Duchu pokory/ nic á nic nie ßukáiąc / iedno chwały Bogá miłego/ á duß

Claudian: 4.

Psal: 32.



NB

ludzkich y ſwoiego zbáwienia. Niechże zdárzy to Wßechmocny Pán / Oćiec Miłośierdzia / y wßelkiey poćiechy / abyśmy oſtáli ſie bogátemi / we wßelkim słowie / y we wßelkiey vmieietnośći / áby y wam oznaymił táiemnice woli ſwoiey / á iżby miedzy wámi nie były rozerwánia / ále byli w iednym rozumieniu / y w iedney náuce z Cerkwią iego Swietą ; żebyśćie obaczywßy wam pożyteczne / oſtáli ſie ßczeremi / á náwroćiwßy ſie od błedney drogi / wysławiáli z námi weſpoł / iednymi vſty / y iednym ſercem Wielmożne Jmie Bogá náßego / Oycá / y Syná / y Duchá Swietego.

AMEN.

---

## AD ZOILVM.

SI lacerare placet, fac docte, & carpe libellum
Vt laceres docte perlege ſcripta prius.
Nam ſolo inuiſum qui carpit nomine librum
Hunc docuit rabido Zoile dente Theon
Et titulus minio eſt & cedro charta notanda
*Enthea* quæ prima dogmata fronte gerit.
Inſpice, ſed tumidos faſtus depone legendo, hæc
Dogmata, & indemnis Zoile Cenſor eris.

## Errata Typi

*W tych Księgách w czytániu tym ſpoſobem popráwiſz.*

Pagina. 5. Verſus 24. *ná boku czytay* numerorum ver: 11. Náráteſá.
Pag: 24. ver: 5. *Czytay* chranimo, *á nie* hranimo.
Pag: 48. ver: 9. *Czytay* vważ.
Pag: 57. ver: 16. *czytay* ſámi wydáią.
Pag: 59. ver: 21. *nie czytay Párenteſim.*
Pag: 107. ver: 31. *czytay* niewolą.
Pag: 106. ver: *oſtátni, czytay* ná ziemie.
Pag: 107. ver: 5. *czytay* oſobá.
Pag: 110. *czytay* eructarunt. Pag: 117. *nie czytay* częſtokroć.
Pag: 120. ver: 23. *czytay* Archimándrytá.
Pag: 123. ver: 6. *czytay* od iedności. Pag. 121. ve. 32. czyt. 381.
Pag: 163. ver: 4. *czytay* niebłogoſłáwieńſtwo.
Pag: 172. ver. 57. *nie czytay* dáiąc.
Pag: 179. ver: 13. *czytay* kázáli. Pag. 188. ve. 26. czyt. [illegible] 3. vo3. 7.
Pag: 186. ver: 27. *czytay* nie vżywánego
Pag: 209. *czytay* Sulpitio.
Pag: 216. *czytay* nepryiâten pryczĕtnik.
Pag: 218. ver: 13. *nie czytay* ſkończonemu.
Pag: 226. *czytay* Rationale álbo logion.
Pag: 231. ver. 17. *czytay* vżywánie.
Pag: 237. ver: 6. *czytay* zá Sákrą. Pag. 240. ve. 6. przyday Prawa.

*Y w podobnych Czytelniku łátwie popráwiſz.*